

**Liber paramirum clarissimi doctissimique viri Areoli
Theophrasti Paracelsi, In quo vniuersalis, Theorica Physices
& Chirurgiae origines, & causae morborum traduntur, medicis
omnibus vtilissimus & necessarius. Accesserunt huic & hi qui
sequuntur libri. De modo Pharmacandi. De Xeondochio. De
Thermis. A quodam docto, & Theophrasticae medicinae
studioso nunc primum e? Germanico in Latinum sermonem
conuersi.**

<https://hdl.handle.net/1874/451842>

2
LIBER

PARAMIRVM

CLARISSIMI DOCTISSI-
MIQVE VIRI ARBOLI THEOPHRA-
sti Paracelsi, In quo vniuersalis, Theori-
ca Physices & Chirurgiæ origines, &
causæ morborum traduntur,
medicis omnibus vtilif-
simus & neces-
sarius.

Accesserunt huic & hi qui sequuntur libri.

De modo Pharmacandi.

De Xeondochio.

De Thermis.

*A quodam docto, & Theophrastica medi-
cinæ studioso nunc primum è Germanico in
Latinum sermonem conuersi.*

Cum gratia & privilegio Cas. Maiest.

BASILEAE.

PER PETRVM PERNAM.

M. D. LXX.

OPVS PARA-

MIRVM AVREOLI THEO-

phraſti Paracelſi Eremitæ, conſcriptum in ho-
norem probiſſimi & doctiſſimi Viri, D. Ioachi-
mi Vadiani, doctoris Medicinæ,

& conſulis Sactigal-
lenſis.

Vum abſque cognitione
principiorū, atque præce-
ptorū nihil verè poſſit ſci-
ri: oportet op^o PARAMI-
RVM conſcribere, in tuū,
doctor Ioachime Vadiane, honorè, qui
præ reliquis ad veritatem ſternis omnè
viā: in qua ambulantes decet hæc obſer-
uare. Videlicet conſiderādi ſunt errores
cōmiſſi in Medicina, in qua tu cūctis me-
dicis noſtræ patriæ Heluetiæ præluces,
ac iuſtam palmā fers, præſertim in iudi-
cando eam. Nam (vt ingenuè dicam) ſpe-
ro & ſcio te eum eſſe, qui abſque perſo-
narum reſpectu, intellectis erroribus, ci-
to eos reiecturus, & adhæſurus ſis veri-
tati. Qua de cauſa etiam omni ſtudio in
hoc ſum, vt tibi queam prodeſſe, & meū
tempus, quod hîc in Sacti Galli vrbe in-

sumo, ne inutiliter elabatur, ac tuam laudem & scientiam vt excitem in rebus naturalibus ad iudicandum, ne tui & mei vnquam Medicinę operam nauantes obliuiscantur. Tu enim, qui non solum foues veritatem, ac non minimum deprehenderis membrum amplectendi veritatem, & promouendi ea, quę sunt æternitatis, non minus etiam eris promotor earum rerum, quę sunt corporis, & in quibus æterna habitant. Quare meum officium est, tibi meã Paramitici operis partẽ dedicare, quę hoc modo incipit.

Primò medicus animaduertere debet, hominem constare tribus substantiis. Licet enim homo ex nihilo sit creatus, attamẽ in aliquid redactus atque effectus est. Illud aliquid est diuisum in tria, quę totum constituunt hominem, ac ipsa sunt homo, ac vicissim ipse est idem quod illa tria. Ex illis, & in illis habet omnia sua bona & mala, quãtum ad physicum attinet corpus. Ex quo sequitur, medicum debere totam istorum distinctionem seu distributionem, compositionem, sustentationem vel statum, & dissolutionem

dissolutionem nouisse ac scire. Quoniã in ipsis tribus ita cõsistit morbus totus, medius, & minima eius pars, vt illic inueniatur quanta sit magnitudine & numero sanitas, & p̄dere infirmitas. Non enim negare medicus debet: morbũ in numero, mensura & pondere consistere. Si ergo morbus sic se habet, ante omnia istorum fundamentum est tradendũ, ex quo nomina sua fortiantur. Quod & imprimis ad introductionem necessarium est vt perp̄datur. His quoq; mors adest, in eo, si illis tribus vita adimatur, quorum coniunctio & temperies, vita, adeoque ipse homo existit. Ex illis itaq; tribus substantijs proueniũt omnes causas, origines & cognitiones morborum: nec non & signa, natura, proprietates, & quicquid medico cognitu opus est. Hęc itaque tria medico perfectẽ sunt cognoscenda, quęnam sint, & quomodo sanitatem aut morbum efficiant. Sanitatis enim, & morbi, vna eademque est scientia. Sicut enim ægritudo nascitur ex bona valetudine, ita quoque bona valetudo ex infirmitate. Vnde non solũ in morborũ causis cognitio versatur, aut

versari debet, sed etiam in restituenda
 sanitate. Cæterum indocti medici inua-
 serunt lumen naturæ, illudque deprau-
 runt, & his tribus naturæ substātijs non
 perpensis, aliud extra eum fundamentū
 sibi proposuerunt, quod ipsis proprii ca-
 pitis phantasia absque naturæ luminis
 testimonio suggestit: non animaduertē-
 tes, nullum medicum posse morbi vel
 hominis cognoscere fundamentum ab-
 sique magno naturæ lumine, quod lumē
 est maior mundus. Quemadmodum e-
 nim aurū septies igni probatur: ita quo-
 que medicus septies, ac amplius per i-
 gnē probari debet: hoc est, ignis probat
 tres illas substantias, easque oculis pro-
 ponit puras & claras, sinceras & perspi-
 cuas: id est, dum ignis non adhibetur, ni-
 hil probatum adest: ignis omnia probat.
 Quod sic intelliges: Sordes ubi amotæ
 fuerint, tres illæ substātiæ manifestè ap-
 parent. Sic ergo medicus probatur, non
 seipsum comburendo, sed ut ars ipsius,
 theorica & practica, igni baptisentur.
 Hæc enim se rusticorum oculis nō sub-
 iiciunt, nec manibus ita palpantur. Ignis
 igitur illud est, quod res absconditas &
 occultas

Occultas in lucem profert. Hic est mundus, quo scientia Medicinæ proponenda est.

Ex his sequitur, Deum creasse medicinam, ideoq; eam igni cōsistere & probari. Sic quoq; creauit medicum, vt ex igne nasceretur. Medicus verò ex medicina est, & non ex seipso. Qua de causa per examē naturæ, (quæ ipse maior mundus est cum omnibus suis principijs) oportet procedere, idque, quod ipsum natura docuerit, suæ prudentiæ ac arti cōmendare: nil verò in sua sapientia, sed omnia in naturæ solùm lumine inquirere, ac deinde hinc inuentam doctrinam, in numerum thesaurorū illius referre, illiusque custodiæ committere. Medicus sanè cum suis operibus oculis cōspicius est, & natura quoque est manifesta, & neuiquam occulta: ita quoq; causæ sanitatis & morborum manifestæ ac perspicuæ, non occultæ esse debent. Idcirco primùm ignis fit mentio, quo occulta dissoluuntur, explicātur, & conspicua redduntur. Ex hac inspectione nascitur medicinæ scientia. Ipsa enim est, quæ testimonium perhibet, hoc modo: Me-

dicus quum ex medicina sit medicus, & sine hac nihil, & hæc sit vetustior ipso, qui ex hac est, & non contrà hæc ex illo: cogitur profectò id obseruare, & in hac discere, quæ eius causa existat, & non ex seipso. Propterea in medicinæ natura, medici sciëntia, ars, theórica, practica, &c. sunt sitæ, & in ipso prorsus nihil. His factis superque responsum est errori, qui in natura non reperitur, sed duntaxat consuetudine & proprio arbitrio conseruatur & indicatur. In igni enim magister est, nō in ipso discipulo. Adhuc planiora hæc sunt: In homine nihil est, quod ipsū efficiat medicum: præclarum quidē habet ingenium, cui tamen nulla ars inest, sed vacuum est, nō aliter atque pulchrè confecta arca, aut aliquod inane receptaculum, quod aptum est ad recipiendum quiduis, vt thesaurum, quē nostræ colligunt manus: sic etiam illud præclarum ingenium est absque experientia, arte, & medica scientia. Quicquid verò discimus & probamus, illud eo retinemus, ac in vsum suo tēpore proferimus. Et quò hæc manifestius & facilius medicus intelligat, obseruet hæc duo exēpla,

pla, quorū vnum hoc est: Vitriarius, qui conflat vitra, vnde habet suam artē: non profectò ex seipso, quia humanum ingenium eam nunquam per se potest assequi: verum artis materias siue subiecta vbi in ignem coniecisset, naturæ lumen ipsi demonstraui vitrum: quæ ars in hisce tribus conseruata est. Eodem modo res se habet in medico. Huic alterum sequens exemplum respōdet. Architectus domum extructurus, ex proprio illud ingenio reperire, atque perficere poterit, si materiam & instrumenta habeat: sed nō idem præstare potest medicus. Etiā si enim habuerit medicamenta & infirmos, tamen si caruerit scientia & cognitione earum rerum, nihil valet. Si verò non modò ligna sed & securim, id est, & materiam simul & instrumenta habuerit, iam demū medicus esse poterit. Vnde primò cogitur esse faber ferrarius, vt securim faciat, postea ingenium ipsi auxilio est in illis vtendis. Sic ingenij præstantia est cista & receptaculum medicinæ, eiusque sciētia. Ex igni autem prouenit thesaurus, qui in eo reponetur & includetur. Quemadmodum ergo vi-

rorum conflator suam artem habet ex
 igne, qui prius ignorabat quid faceret,
 sed postquam ignis ipsi artem demon-
 strasset, postea eam ingenio retinuit: sic
 quoque ignis docet scientiam & artem
 medicinæ: Et hæc est vera medici proba.
 Illud tamen semper manet quoque ve-
 rum, imperitos medicos, id est, qui non
 sunt ex natura progeniti, nolle suū præ-
 ceptorem agnoscere, sed persuadere si-
 bi propriam intelligentiam, & idola cō-
 cepta, esse veram scientiam medicam, ac
 suæ artis fundamentum facere: quod di-
 citur, & reuera est, super arenam ædifica-
 re. Quicquid ignis demonstrat, hoc ab-
 sine ipsius opera nequit inuestigari nec
 intelligi. Duplex enim est cognitio, alte-
 ram experientia discimus, alteram no-
 stro ingenio habemus. Prior iterū duas
 in species distribuitur, altera est medici
 fundamentum & magister, altera autem
 eius est error & fallacia: quarum illam
 medicus ex igni desumit & discit, dum
 Vulcanias exercet artes, transmutando,
 figendo, exaltando, reducendo, perficiē-
 do, alijsque cognatis, quæ ad hæc perti-
 nent. Hac experientia inueniuntur tres
 sub-

substantiæ, cuius sint naturæ, facultatis, proprietatis ac conditionis, per totum mundum in omnibus creaturis. Altera, siue posterior est, qua fortè fortuna, absque prædicta experientia res aliqua succedit semel atque iterū, & non constanter, existimatur tamen constans & perpetua, & talis experientia, cui fides sit habenda, & in quam fundamentū extruēdi sit iaciendum. Huiusmodi profectò structura caret omni fundamento, cui innititur error, & ornatur obduciturq; fragilibus & fictis sophismatis. Quòd si talis aliquis secum perpēderet, vnde experimētum oriretur, & inquireret quis ipsi dedisset: inueniret certū hominē, & qui antea ab alio accepisset, & hic rursus ab alio: hoc modo regrediendo, tandem reperiret Vulcanum, & Spagyrum, à quibus omnia experimenta ducunt suā originem. Sciendum itaque nos talia audiendo & legendo nō reddi doctos in medicina: sed sicut primus didicit, ita & nos discemus: qui illū docuit, doceat & nos: natura in Vulcano sit noster præceptor. Si enim quis dicat: Fac hoc, & saluus eris: necessariò requiritur nouisse, quisnā

illud dixerit: sic peruenit ad eū, qui ipsa
existit salus. Eodem modo & hīc, nisi in-
grediamur in ipsam medicinā, hoc est,
naturam, nunquam efficiemur medici.
Si enim fundamētū voluero firmū iace-
re, oportebit illud desumere nō ab inui-
sibilibus rebus, sed à certis atque cōspi-
cuis dictis atq; rationibus. Nā illud medi-
cus diligentissimè semper perpēdet, nos
ita Deū habuisse aspectabilē, & tactu sen-
sibilē, vt nostrū redēptorē, veritatis fun-
damentum ipsimet audiuerimus. Mul-
to verò manifestius medicina nostris
subijcitur oculis, quam videndo, & non
somnia, tactu, non vmbri percipere cō-
uenit. Totum verò illud inuisibile atq;
insensibile esse, propositum atque asser-
tum est ab ijs, qui oculos ignis nō habue-
runt. Vnde natus est error, ex quo medi-
cina ista omni fundamento carens con-
stituta est. Difficile creditu est, quatuor
in homine esse humores cum suis indi-
cijs & accidentibus. In sola fide ista sunt
posita. Medicina autē cōsistere nō debet
in fide, sed euidenti conspectu. Nihil so-
la fide confirmatur, præter animorum
infirmi-
& salutē: omnis verò me-
dicina

dicina est aspectabilis, absque omni fide. In hisce reb⁹ persimilis est error falsæ fidei aut religionis, vbi nō omnis qui dicit, domine, domine exauditur. Hoc est, quum non sis medicus, & nihilominus medecinam profiteris, experimentum quoties arripis, inquis, Fac hoc, fac illud, sed ipsa non facit, quia te non agnoscit, nec harum ouum verus es pastor. Iterū respondet, Non noui te: infirmos oportet medicum habere, & cum agnoscere: quia ipsis creatus est. Qua de causa is demum solus est medicus, qui legitimè vocatur, cui ex terra crescit medicina, quæ ipsum nouit, & potestatem habet ipsum constituendi & abdicādi. Totius itaque medicinæ fundamentum & caput est, vt has tres substantias cognoscamus & experientia comprobemus, idque non ex nostro cerebro, aut aliorum relatu, verū experientia, naturæ dissolutione atque examine, taliumq; specificarū proprietatum & formarū serutatione. Homo enim docetur à maiori mundo, & non ex homine. Atque hæc est concordantia, quæ medicum perficit, dum hæc totam vniuersitatem nouit, & ex ea ho-

minem: quæ simul sunt, vna tantum res,
non duæ, quod experientia latius com-
probandum relinquo.

Caput II.

TRes sunt substantiæ, quæ unicuiq;
rei corpus suum tribuunt: hoc est,
vnumquodque corpus tribus in re-
bus consistit, quarum nomina sunt hæc,
Sulphur, Mercurius & Sal. Hæc tria vbi
composita fuerint, corpus notatur, ni-
hilque ipsis additur, præter vitam & ac-
cidētia. Sic corpus aliquod manibus ar-
ripiens, tres inuisibiliter habes substan-
tias sub vna specie & existentia. De his i-
taque tribus dicendum est: quandoqui-
dem hæc tres sunt substantiæ vnius formæ,
quæ tribuunt & efficiunt omnem sani-
tatem. Nam manibus cum tenes lignū,
oculis tuis apparet vnū esse corpus. Sed
hec noticia nihil tibi prodest: & rustici
idem norunt. Te verò eousque oportet
inuestigando progredi, donec scias cer-
tò, te manibus continere Sulphur, Mer-
curium, & Sal. Hæc tria vbi habueris a-
spectabilia, tactilia & efficacia, singula à
se inuicem separata, tum demum ocu-
los habes, quibus medicus cernere de-
bet

bet. Hi oculi tui non minus euidenter & perspicuè debent videre tres illas substantias, atque rustici lignum integrum. Hoc itaq; tibi exemplum sit, hominem quoque tibi cognoscendum esse eodem modo in illis tribus consistere, quo lignum: hoc est, hominem eadem ratione habes constitutum: si amplectaris os eius, rude habes & rusticū: si verò ipsius Sulphur, Mercurium & Sal seorsim habueris, tum demum nouisti quid sit os, ipsiq; malè affecto quid desit, quo modo afficiatur, & quibus ex causis, quae ratione doleat. Sic externa rusticis inspicenda sunt creata: interiora verò, & occulta medico. Si ergo hæc aspectabilia fieri oporteat, & sine manifesta inspectione istorum medicus imperfectus existat, necessariò natura eò deducetur, vt seipsam conspiciendam proponat atque demonstret. Considerate igitur inquam vltimam materiam res reducantur & dissoluantur, & quātuplicem: in totidem quoque genera triplicem illam substantiam reperietis inter se mutuo distinctam. Hæc rusticus nihili facit, per magni verò medicus: experimentator

quoque negligit, medicus autem diligēter obseruat: Erro quoq; siue impostor nihili æstimat, maximi verò medicus. Imprimis enim cogitur medicus scire illas tres substantias, omnesque earum proprietates in maiori mundo: deinde callet eas etiã in homine, nouitque quid in ipsius sit manu, quidue efficere possit. Ad hæc itaque probanda atq; experienda, à ligno sumas initium. Id quidẽ corpus est: quod incendas. Quicquid ex eo ardet, illud est Sulphur: quicquid in fumum trãsit, Mercurius existit: quicquid verò in cinerem redigitur, Sal est. Talis conflagratio rustico quidem intellectum confundit & perturbat, medico autẽ oculos incipit medicos aperire. Sic hi tres illic reperiunt res, non plures, nec pauciores, easque singulas à se mutuo separatas. De his porrò tribus amplius est notandum, omnes quidem res hæc tria habere, quæ licet non vno eodẽque modo statim oculis exhibeant, tamẽ ars ea patefacit, quæ illa in lucem producit & aspectabilia reddit. Quicquid ardet, Sulphur est, & nihil flammam concipit, præter Sulphur: quicquid in fumũ

transit,

trāsit, Mercurius est, & nihil se sublimat
siue ascendit præter Mercuriū: quicquid
in cinerem redigitur, Sal existit, nihil que
præter Sal potest fieri cinis. Res sanè illa
que transit in cinerem, substātia est, eaq;
est pars ex qua lignum fit. Et quāuis vlti-
ma sit materia, & non prima: tamen o-
stendit primam materiam earum, qua-
rum vltima extitit in viuo corpore. Quā-
uis in viuo corpore nemo quicquam vi-
deat præter rusticum aspectum, tamen
substātiā ipsam demonstrat separa-
tio. (Non loquor hīc de prima materia,
quod nolim hīc philosophiam tractare,
sed medicinam.) Eodem modo, quo de
Sale dictum est, obseruabitis fumum de-
clarare Mercurium, qui ignis vi ascēdit,
ac seipsum sublimat. Et hīc, quamuis ma-
teria prima non cadat sub aspectum, ta-
men aspectabilis est primæ materia vlti-
ma, ita vt Mercurius agnoscat altera
rei substātia. Sic quoque omne ardens,
& igneum oculis apparens, sulphur est,
seipsum consumens, quod ipsum est vo-
latile. Sic ergo ignitum illud substātia
quoque existit, est que tertiū eorum que
corpus perficiunt. Ex his theorica sumi

potest, quid Sulphur, quid Mercurius, & quid Sal sit: quid in ligno alijsque rebus in sit: & sic eadem microcosmo possunt cōparari. Hinc de homine intelligis, corpus eius nihil aliud esse, quàm Sulphur, Mercurium & Sal: in his tribus consistit illius sanitas, illius ægritudo, & omnia illius accidentia. Et quemadmodum illa solùm tria in homine existūt, ita eadem quoque omnium morborū sunt causæ, non quatuor humores, qualitates, aut similia. Non omnia quidem concipiunt flammam, veluti lapides: nihilominus tamen Alchimia demonstrat, ista conflagrationi apta fieri, etiam ipsa metalla, aliaque omnia, quæ vulgò æstimantur ardere non posse. Et quamvis multa ascendendo non sublimentur: attamē ars declarat, ea in sublimationem deduci. consimili modo hæc omnia intelligenda sunt de Sale. Nam quicquid rusticorum oculis non subiicitur, illud in arte situm est, vt oculis spectandum proponatur, quæ est separationis scientia. Harum rerum cognitionem ars prædicta præbet, ostenditque ita sese habere in omnibus rebus. Iam verò quod ad proprias

prias istorum trium naturas, virtutes atque essentias attinet, similiter statuendum est, proprietatem propositam aut esse in Mercurio, aut Sale, aut Sulphure, siue bona sint, siue mala, salubria seu insalubria. Vnaquæque enim substantia suam habet proprietatem. Si verò tria hæc coeant in vnum corpus, proprietates quoque sub vna simul forma apparent: resoluendæ verò sunt singulæ & diuidendæ in suam substantiam, & non in communem. Proprietates enim illæ sunt bonæ, & simulatque nō adsunt, statim adest morbus. Iam nosti quid substantiæ desit aut decedat. Nam vnus decessus est alterius appositio. Et quot sunt morbi, tot sūt proprietates: & quot sunt proprietates, tantus est numerus morborum. Ad huiusmodi formarum proprietates tradēdas & explicādas, pertinebat & primam mundi materiam declarare. Cæterum istā cū constet fuisse Fiat, quis audebit illud Fiat explicare? Interim verò nos aliquid ignis Vulcani beneficio habemus, quò ista tria declatemus: nempe Sulphur cōmuni sulphure propter similitudinis comparationē,

Mercurium argento viuo vulgari, ob eandem similitudinē, Sal item natiuo atque cōsueto sale, quòd similes quoque producat effectus. Quamuis verò hæc cum primis de maiori dicta sint mundo, tamen & eodem modo sese habent in minoribus tātum excepto, quòd homo suam primam materiam habeat in limbo, qui Sulphur, Mercurius & Sal fuit, estque quatuor elementorum completio & cōpositio in vnū hominem. Quade causa nouerit medicus, omnes morbos cōsistere in illis tribus substātijs, nō in quatuor elemētis. Elemēta quas habeant vires, & quid sint, ad medicinam per causas cognoscendā non pertinent: quantum verò ad humores attinet, sunt matrices. Quo autē modo matrices sint, suo loco & capite docebitur. Ergo istas tres res solas medicus scire debet, cū in ijs consistat causa & origo omnium morborum. Quandoquidem itaque humores istas in viuis corporibus non videt, sed solū in illorum dissolutione & interitu, memor trium istarum intereuntiū esse debet, quā pulchrè sese & excellēter habeāt in hominibus, Sulphur,

phur, Mercurius & Sal, dum viuunt ac valent. Rursus quoad hæc viuunt, nō ægrotant homines, sed solūm quando dissoluuntur: quare meritō dissolutionis curam habebimus. Inspicite carbunculum gemmam, qui est pulcher & nitidus, virtutisque admirandæ: attramen nihil aliud est, quàm Sulphur, Mercurius & Sal, ex quibus eum compositū esse probat ipsa dissolutio: deformis que res est, vita destitutus vbi fuerit. Ascribas ergo vitæ illud impedimentum, quod tibi obstat, quo min⁹ ista tria videas. Hęc enim est illorum trium velamen & integumentum, abscondens illa. Sic inspicere quoque hominem viuum, quàm pulcher sit, vbi verò moritur, quàm sit turpis: vel eius aliquod membrum si moriatur, quàm illud euidenter, rationique ac sensibus manifestè redeat in istas tres substantias. Quod est in mortuo siue caduere, idem quoque est in viuo, sed pictum & ornatum. Eodem modo & cædrus, viua quidem est pulchra: vbi verò in ignem proiecta fuerit, prodeunt in lucem illa, quæ vita occultarat: quod similiter in omnibus alijs rebus contingit.

Hæc omnia, quæ multis rationibus probari possunt, solummodò propter existentem in ipsis originem causasque, unde omnes morbi nascuntur, rectè considerari atque intelligi velim. Quando-
 cunque enim hæc tria inter se consentiunt, & non disiuncta sunt, sanitas rectè se habet: vbi autem dissoluuntur, hoc est separantur, aliud cadit, aliud ardet, tertium alia via discedit: huiusmodi dissolutiones sunt morborum principia. Donec enim corpus permanet cõcors, nullus morbus sentitur: sin minus, sed discordia incipit diuidi, ibi incipit medicicõsideratio, & ars. Vt si viri numero viginti fœdere cõiuncti, quos noueris singulos, discordia separentur: inquis, hoc modo fœdus ruptum est, & illi disiuncti sunt: quod quidẽ percipis ex ipsis. Quẽadmodum ex ipsis didicisti, sic oportet & omnes reliquas res cognoscere, & in ipsarum dissolutione discere, quid ruptum aut dissolutum sit. Vbicumq; hoc non fit, quid ibi aliud esse potest, quàm mortis principium, hoc est interitus regni totius? Quò autem intelligas conclusionem huius capitis & fundamentum

tum propositionis eius, scias nihil aliud in eo tractari, quàm Sulphur, Mercuriũ & Sal: hæc esse tres illas substantias, vita quidem occultas, eius verò recessu in lucem prodeunt. Hinc genera & species colliges, hoc modo, vt omnes iam morbos esse nominatos teneas, & si morbus vnus aut alter accidat, dicas: hic morbus est, & hæc eius est causa efficiens. Nõ aliter atque exemplum de amicitia fœdere, quod multi sanciuerunt, docet, quod dum violatur ac dissoluitur, dicis: hic aut illi ruperunt, hæc vel illa de causa. Non ais, Cholera, Melancholia, Phlegma, &c. effecit, verùm ille vir, inquis, fecit. Eodẽ planè modo & de morbis intelligas. Plus enim & rectius est dicere, hic fecit, quàm si dicamus cholera fecit. Nõ minus itaq; morbus omnibus sui partibus viro est comparandus. Hoc obseruate, õ medici. Hoc fundamentum est, & in hoc cardo negocij vertitur, quod morbus dicatur vir, cum omnibus proprijs viri accidentibus. Quia hoc modo complecteris elementa, tres illas substantias, quatuor astra, quatuor terras, quatuor aquas, quatuor ignes, quatuor æ-

res, & omnes conditiones, mores, proprietates & naturas viri, sine quibus nullus vnquam existit. Quorum tu oblitus es eo in loco, vbi describis morborum causas & origines duci ex quatuor humoribus, qui sanè cum elementis, vel quatuor, vel tribus, nihil vnquam commercij habuerunt. Sic itaque dicendum est, omnes viriles proprietates & naturas in morbo reperiri, eumque virum appellari: qui sicut natus est ex perfecto limbo, sic etiam morbus.

Caput III.

Quum itaque morbi hoc modo gignantur, ac viriles intelligendi sint: opus fuerit ea aliquanto latius explicare, hoc modo. Sulphur est humor, Mercurius est humor, Sal est humor. Hi itaque sunt tres. Qui tamen tres humores sunt corpora. Corpus hinc est humor, non res aduētitia: corpus ipsum est illud, quod medicus sibi habebit propositum. Et quāuis dicere posses, humores esse causas morborum, haud tamen ita est. Humor non efficit morbum, sed quod morbum gignit, est aliud, videlicet

cet substãtiæ ens. Quicquid porrò morbum generat, illud necessariò est virile, hoc est, astrale ex toto limbo: cùm tamẽ humor, vt vulgo æstimatur, nihil ex astris in se habeat, quare nec morbũ producere potest. Iure itaque morbus dicẽdus est masculinus, propter virilem, quẽ eius causa est, naturam. Vnde obseruetis, quæ sint illæ tres morborum causæ, quibusque nominibus appellentur. Prima est Sulphur, cuius vires considerate, quod nunquam sua natura quicquam mali efficiant, nisi sit astrale, hoc est in ignis fauilla ipsi inñciatur. Tũc enim virilem induit naturam, concipiturque à scintillis. Ardẽt itaque solummodo masculina, virilisque efficaciz: absque hac efficacia nihil agitur. Quoties ergo morbus à Sulphure efficitur, primò Sulphur nominabitur suo proprio nomine: deinde verò virilis ipsius operatio, quæ ipsũ incendit. Sulphuris multa sunt genera, vt resina, gummi, botin, oleum, axungia, pinguedo, butyrum & vinum ardens. Aliud enim est Sulphur ligni, aliud bruti, aliud hominis, aliud metallorum, vt oleum auri, Lunæ, Martis, &c. aliud lapi-

dum, vt liquor marmoris, aliud alabastro, &c. Nonnulla sunt seminum & aliarum rerum suis quæque proprijs nominibus signata. Cum itaque ignis illi accidit, qui solus proprio nomine astrum est, iam hæc operatio est materia peccans ex vna parte. Eodem modo & natura Salis intelligenda est, quod per se est humor materialis, nec morbum gignit absque præsentia astri sui, quod est resolutio, quæ facit ipsum virile. Qua de causa Sal resolutum nõ minus, atque spiritus vitrioli, tartari, aluminis, nitri, & similitum se vehemens ac turbulentum ostendit. Vnde quæso humoribus, absq; astro talis natura, cuius nemo medicorum meminit, inesset? Quòd si nulla alia re in medicina sua tradenda peccassent, quàm astri huius in omnibus curis & causis omissione, satis superq; probatum esset, ipsos structuram suam erexisse in luto aut arena. Ad hæc consideretis, multa esse genera salis. Aliud enim est calcis, aliud cineris, aliud antimoniij, aliud arsenici, aliud magnetis, ac eius generis similitum: quæ omnia oriuntur & fiunt, prout corpus salis fuerit in certo aliquo morbo,

bo, vnde & peculiare nomen atque proprietatem sortitur. Consimili modo & Mercurius se habet, qui solus per se non est virilis, sublimatur astro Sole, alioqui non ascendit. Multæ quidem eius sunt præparaciones, sed vnum tantum corpus. Corpus autem illud non est vt Sulphur, aut Sal, quæ multiplicia habent corpora, vnde multa quoque genera Salis & Sulphuris reddunt: hinc verò solùm vnicum est corpus, quod astro multis & varijs modis præparatur, vnde & varij ex ipso morbi proueniunt. Qua de causa etiam virilis eius natura ex astro est, quod ipsi morbos infert. Hac ratione omnes morbi istis tribus continentur sub certis nominibus & titulis. Quapropter noveris, in Sulphur esse redigendum, quicquid sulphureum est, vt flammam possit cõcipere: & quicquid Mercurius est, in sublimationem deducetur, quicquid ad sublimandum aptum est. Quicquid porrò Salis, illud quantum est, totum in Salem redigitur. Hoc itaque modo hinc comprehenduntur generales morborum causæ, vt prædictum est. Constat ergo verissimum esse, quod antea diximus, ho-

minem compositum esse ex istis tribus prædictis, & quòd ista tria habeant medium corpus, quod est viuens. Ante hæc enim vitam est prima materia, sed post eandem vitam est vltima materia: hæc verò est medium inter primū & postremum, estque cuius causa medicus & medicina sunt creata.

Hoc verò medium corpus, licet summum quasi caput sit, non tamē est subiectum, sed solæ tres illæ substantiæ, remota vitæ essentia, proprietate atq; natura, cui nos nihil habemus addere, neque mutare. Quod verò nostrum subiectum est, trifariam seipsum dissoluit: Primò per seipsum: quod cū fit, vita seipsum priuat. Vita enim est quasi pax. Vbi pax, ibi concordia, Simulatque verò concordia dissoluitur, statim quoq; pax deficit, & sic quoque vita. Quod si tria illa nolint indiuisa atque inter se consentientia manere, vita migrat, ac subiectum illud relinquit mortuum atque diuisum. Secūdo fit, quoties temere dissoluimus in ipsa natiuitate, vel extrahendo, vel alia nostra violentia, qua cōtra nos astra prouacamus & concitamus, non secus atq;

atque ciuitas aliqua suum dominum in
sui ipsius perniciem commouet. Ter-
tiò, licet per se nec rumpatur, nec par-
tes eius separentur, sed concordēs ma-
neant, nec nos causas externas præbea-
mus: modus tamen tertius inuadit, qui
est finis siue terminus: ita ut omnia, quæ
tumuis bona, robusta, & pulchra sint,
certo tandem fine terminentur. Sic ho-
mo quoque fini commissus est, & nume-
rus annorum vitæ ipsius breuis est. Oc-
currit & illa quæstio hîc consideranda,
cur tres sint res, & non vna, & cur adeo
multæ ac variæ in ipsis sint species, ut nu-
merari nequeant, ipsæque species eiusdẽ
generis tantum à se mutuo differant, ut
resina Rhetica non sit eiusdem naturæ
cum resina Norica, nec oleum amygdæ-
lorum Neapolitanicum, simile oleo a-
mygdælorum ad Cumanum lacum, & sic
in montibus aliud atque in plano: quæ
hoc loco non describam. Causa verò,
quòd tam intricatæ atque multiplices
sint istæ res, hæc est: Christ⁹ inquit, Math.
12. Omne regnum in se diuisum desola-
tur, hoc est, Omne temporaneum regnũ
seipsum diuidit: solum Christi regnum

permanet, nec temporaneum est. Ergo & corpus non est æternum, sed mortale & caducum. Cùm ergo temporaneum sit, necessariò interibit. Siquidem verò ipsi intereūdum sit, in proprijs eius mēbris oportet bella intestina moueri, ipsumque occidere & suffocare, idque varijs modis. Nā inscrutabiles post tria prima sunt species & causæ morborum. Atque hoc est fundamentum & origo morborum, non quatuor humores. Eodem modo multiplex quoque est medicina, vnde & variæ dissolutiones facile nascuntur, & ipsa etiam medicina mortalis est, & cum homine minuitur ac augetur. Nā illi sunt anni Platonis, quibus omnes ex res sese declarant: quorū Arnoldus non nihil meminit, quasi eos intelligeret, sed nimis tamen cito à fundamēto rursus excidit. Quisquis autē capita destructionis regni nouerit, is iā idoneus est ad introitū cognitionis mei iam demonstrati fundamēti. Ad conclusionē itaq; nostri fundamēti de omniū morborum cognitione sequentur tres libri, ad triplicem corporis viui dissolutionē, in quibus declarātur morbi, qui ex propria

pria trium disiunctione, ex nobis, & ex
fine eueniunt. Eodem per omnia modo,
si medicus cupiat scire hominis naturā,
cumque cum omnibus morbis suis co-
gnoscere, oportet ipsum primò scire o-
mnium rerum morbos, quos natura in
maiori mundo patitur. Ea enim de cau-
sa ipsos perpetitur, vt nos videamus, in
hoc rerum genere hunc morbum, in il-
lo verò alium, in homine verò omnes.
Nam ex limbo cum sit factus, ea procul-
dubio de causa ex ipso factus est, ipsius
vt bona & mala quoque haberet. Qua-
propter medium constitutum est à Deo
duorum non sequendorum eo modo
atque ordine, sicut propositum est ab i-
nitio. Quum itaque sint externa, medi-
cus ea extrinsecè discere debet, & con-
cordantiam sumere morborū in præpa-
ratione & diuisione visibilium rerum,
& huiusmodi corpora externè reducere
in vltimam materiam arte Spagyrica:
tunc inueniet quænam substantia mor-
bi sit causa. Hæc omnia si rectè coniun-
xerit, præditus erit omnium morborum
cognitione. Si verò in sua tantum regio-
ne peritus fuerit, exteris prodesse non

poterit. Medicus enim dumtaxat est in notis, & non in ignotis. Quare ne patiantur se seduci ab Arabib⁹, Africanis, Chaldaeis, aut alijs Barbaris, nec hi vicissim à nobis: vnusquisq; tantùm alteri credat, quantum ipse in igne expertus fuerit. Medicina enim non permittit credere, quod igni nõ probatum fuerit: per ignẽ crescit medicus, veluti dictum est. Discite itaque Alchimiam, quæ aliàs Spagirica vocatur: hæc docet falsa à veris discernere. Hoc enim est lumen naturæ, vbique probationes cernere, ac in lumine ambulare. In tali naturæ lumine loquemur ac dicemus nostra, non ex phantasia, in qua nihil prouenit præter quatuor humores, eorumque compositio, augmentum, status & decrementum, aliæque similes & inuisibiles nugæ, nequaquam ex præclaro ingenio, quod bonis impletum est thesauris, procedentes, sed ex ficto & non probato fundamento.

Caput IIII.

Magnus præterea error de complexionibus, medicorum animos inuasit, qui dicunt: Homo ille est sanguis-

guineus, aut cholericus, aut phlegmaticus, aut melancholicus: cum tamen nihil horum sit, vt multis rationibus probari potest. Quarum vna & generalis est hæc, quòd vita tribuat res illas, quæ vocantur complexiones. Quandoquidem itaque vita illas tribuit, & non tres illæ substantiæ: medico non proponentur considerandæ. Nam ipsa vita, & quicquid ipsi adhæret & cognatū est, medico minimè sunt subiecta. Vnde etiamsi complexiones existerent tales, tamen medico minimè venirent considerandæ. Quicquid enim vnà cum vita recedit, id medico nequaquam Theoricæ suæ loco est proponendum. Hoc medicus diligenter secū perpendat. Siquidem error est non modò in sanis, verum etiam in ægris corporibus. Ascribunt enim morbo, quod etiam in sanis corporibus inesse arbitratur. Sed & aliæ plures causæ sunt, quòd natura corporis integri non ferat, huiusmodi quatuor complexiones homini inesse, cum sit species. Nulli quippe speciei inest complexio, sed natura propriæ substantiæ. Natura verò est complexio. Quod dico, illud esse calidum, id il-

lius non est complexio, sed natura habet ex sua substantia, tanquam colores. Hæc non pertinent ad ægritudinem & sanitatem. Oportet rem esse frigidã aut calidam, &c. in sua natura, quod nihil ad viuũ corpus attinet, separatque se ab infirmis & mortuis. Ad hæc, quod dicant, mores, gestus, ingenium, consuetudines, naturam & vsum esse ex cõplexionibus, id falsum est. Ex astro enim, nõ cõplexione proueniunt. Fel non concitat iram, sed Mars. Vnde sequitur, fellis vesicam redundare, non secus ac stomachum alimento externo nimis impletum, sic Mars vesicam fellis efficit redundare. Istiusmodi rerum causas scire est Astro-nomi, non medici, quarum tamen illi nunquam meminerunt. Facile igitur incidit in errorem, qui sua principia, propriamque artem non perfecte nouerit. Hinc scitote, non existimandum vobis esse, cõplexiones medico esse subiectas, aut materiam, causamue morborum. Quia res tales ascribuntur vitæ, nõ phy-sico corpori.

Quod autem calidus aut frigidus, humidus aut siccus sit morbus, ne illud
com-

plexionem dixeris. Sunt enim conditio-
nes, non complexiones. Complexio cō-
sistit in duobus, calore videlicet, & hu-
miditate, vel calore & siccitate. Sic quo-
que frigidum & humidum, aut frigidū
& siccum accedit ad elemēti naturam,
quæ hīc non est spectanda. Similes quo-
que conditiones morborum sunt cali-
dum, aut frigidum, absq; humiditate &
siccitate. Cuiusmodi morbi sic cōsistūt,
vt hic calidus sit, & nihil præter ea: ille
verò humidus, & nihil aliud: ita vt in vna
qualitate consistat conditio, nō duabus.
Dico maniam esse calorem absque hu-
mido & sicco, Hydropisim verò esse hu-
miditatem, quæ habeat neque calorem
neque frigus: eademque ratio est & re-
liquorum morborum. Diligēter & hoc
in medicina obseruandum est, secūdum
gradum, id est, duplicem complexionē,
non esse accipiendum, sed omnia respi-
ciunt vnicam suam conditionem, hoc
est, calidam, siccam, humidam, vel frigi-
dam. Quia in morbis non conueniunt
simul, sed singula separatim consistunt.
Cum res duæ sunt coniunctæ, siue cūre
res duplex est, ad vitam pertinet, non ad

medicum. Vt res si pulchrè ornata fuerit, eleganterque coloribus tincta, quid hoc ad medicum? nihil. Sic quoque nihil ad ipsum pertinent complexionēs: naturæ sunt vestitus & ornatus medico non consideranda. Si verò scire cupias, calorem solum, frigus solum, humiditatem solam, siccitatem item solam consistere: inspicias illud quod solum consistit & simplex est. Id sanè vita caret, & ab ea se separat, propterea quoque morbus adest. Similiter corpora incenduntur ab astris, quæ alioqui non ægrotarēt: astra fiunt ipsorum bella intestina. Ergo corpus iam incensum, vnum sibi sumit, non duo, conicitque vel in calorem, vel in frigus, vel in humiditatem, vel in siccitatem: ac illud in quo transit, medico est considerandum. Quod vt intellectu facilius ac planius sit, tali exemplo declarabo. Quidam alteri vulnus infligit, aut ictu tuber efficit, aut crus amputat, aut aliquid simile. Ictus ille per se nec est calidus, nec frigidus, nec humidus, nec siccus, sed solum ictus est. Eodem modo animaduertite, omnes morbos initio codē modo sese habere, & gigni. Si itaq; hoc

hoc modo in corpore sese habeant, quid aliud sunt, quam vulnus, vbi nec calor, nec frigus, nec humiditas, nec siccitas spectatur? Vera itaque ars consistit in incarnatiuis: quæ incarnatiua siue sint calida, siue frigida, siue humida, siue sicca, nihil tibi sit curæ: si modò incarnatiua sint, tibi sufficiat, aliaq; omittas. Et quavis vulnera nonnunquam efficiantur calore & febris, tamen istiusmodi res non sunt morbi. Tu tibi morbum proponas considerandum, qui nec restinctionem, nec refrigerationem requirit. Hæc enim produnt tuam imposturam atque errorem, & te non esse instructum incarnatiuis, vt debebas. Eadem via progrediendum est in hydropicis: ea videlicet egro exhibeas, quæ sal resolutum pellant, nec spectes calidum aut frigidum, quia in istis medicina non est sita. Quemadmodum colocynthis purgat absque respectu complexionis, & consimili quoque ratione turbitis, quam vim à complexione non habent, sed à virili natura: ita quoque omnes rerum virtutes sunt arcana, vt suos morbos eo modo sanent, quo facti sunt. Sine complexione fiunt, sine complexio-

ne etiam curantur. Hoc omnes obser-
 uate: Cum natura veniunt, cum eadem
 etiam abeunt. Quòd verò ignis ex-
 tinguatur aqua, non fit frigore, sed hu-
 miditate. Similiter quod ignis calefa-
 ciat, id non euenit ratione siccitatis, ve-
 rum caliditatis. Sic vnicum & simplex
 permanet illud, quod morbum regit: nec
 tamen est natura peccans, sed quasi co-
 lor, qui nihil corpori tribuit, nec ab eo
 quicquam aufert. morbus se habet, non
 secus ac gladius, secans absque omni
 complexione. Aliquando contingit, vt
 sulphur incendatur ac ardeat, veluti in
 persico igne. Quæ est eius medicina? Ex-
 tinguere ipsum, tanquam ignem. Cùm
 verò camphora alijsque similibus cura
 fieri soleat, euentus inconstans expectā-
 dus est. Hic præcipuum fundamentum
 est, considerare quidnam extinguat in-
 visibilem ignem. Quia extinguerè est ve-
 rum ipsius fundamentum: refrigerare
 autem ipsius venenum: repulsionem a-
 lia sequuntur mala. Hoc modo nos agere
 Deus non vult, sed incumbere perfectæ
 medicinæ recto ordine dispositæ. Quem
 admodum oculi nostri testantur de aqua

& igni, ita quoque aperientur in arte, vt
& medicè & rusticè cernamus id, quod
rusticè manifestè videt. Huiusmodi fun-
damento cogimur curā incipere. Qua-
re merito à complexionibus & quatuor
humoribus recedemus ac deficiemus:
quæ hîc non sunt obseruanda, vt factum
est ab ijs, qui medicinam in errores trā-
stulerunt.

Verùm illud quidem est, omnē mor-
bum aut esse calidum, aut frigidū. quid
enim caret calore? Sic nihil absque alte-
ruto dictorum, quæ tamen nihil aliud
sunt, quàm signum & conditio morbi,
non ipse morbus. Quisquis autem signa
putat esse materiā, errat. Quid est quòd
frōs ardeat, totumque caput, & vniuer-
sum corpus caleat, vrina rubeat, pulsus
sit celer, hepar sitibundum, aliaque simi-
lia? Hæc morbum indicant, non sunt ma-
teria, sed multum differunt à materia:
Fallunt homines adulterando morbos:
vt sit in cholica ex cōstipatione. Perpen-
das tecum, quanta illic accidant tormi-
na, calores, cōtracturæ, sitis, scabies, alia-
que eius generis plura? quæ omnia te nō
perturbent: Constipationem soluas, &

omnia prædicta sponte discedent. Cogites, quæ, & quot symptomata sint calculi? quæ tollere si velis, auferes cultro vnâ cum lapide, absque calore & frigore, sine omni complexione & humore. Hoc sit vobis non solum in morbis, verum omnibus rebus exemplum: culter est calculi arcanum: sic videte, quomodo & reliqua debeant esse arcana. Hoc est, quicumque vult calidis aduersus frigida, humidis aduersus sicca &c. vti, non intelligit morborum originem & fundamentum. Siquidem in mania videtis nihil ipsam curare, præter venæ sectionem, quæ eius existit arcanum, nõ camphora, non nenuphar, non saluia, nõ maiorana, non clysteria, non infrigidantia, non quid pro quo, sed phlebotomia. Si hæc ita se habeant in mania: vna & eadem erit ratio in alijs omnibus morbis, quorum singula habent sua arcana. Cuiusmodi quædam quoque dicenda sunt de sanis hominibus. Quoties dicimus hominem esse melancholicum, perperam loquimur. Nam lumen naturæ nescit quid melancholia sit. Si autem dixeris est moribus & gestu Saturnin⁹, aut Lunaticus,

cus, bene loqueris: Quia morū nostrorū & gestuum proprietates & conditiones informantur à stellis, quibus melancholia non subiicitur. Quare si ipsa non sit astrorum, nō debet quoque proponi in medicina tanquam columna sustentās fundamentum professionis. Si habeat suam sedem in liene, Saturni erit lien, eumque Saturnus gubernabit, & Saturnus vnā cum liene tribuent melancholix morbos lienis. Ipsi autem nihil dicūt de liene nec Saturno, sed de melancholia. Quartana etiam febris à Saturno genita & fabricata est, sequiturque eius impressionē. Vbi ergo manet melācholia? Vnde sequitur, humorem errore constitutum esse, ac reuera nihil existere. Loquuntur etiam de phlegmate cerebri multo absurdius, de quo crasso errore, non opus est, vt quicquam hoc loco dicamus: Sic quoque de cholera & sanguine. Vbi autem relinquuntur pulmo, ren, stomachus, aliaque partes, præsertim cor? Humores cum vellent instituere, cordi utique præ reliquis vnum deberent ascribere, similiterque pulmoni, hepati, renibus, alijsque membris. Nam vnum-

quodque corporis membrum habet suum humorem, non tamen similem ulli ex quatuor, verum pro membrorum constitutione & effectu singula possident proprios, suaque munera obeunt, alterius non habent curam. Lien facit suum officium, renes suum, pulmo suum, receptaculum cholere suum, locus phlegmatis suum, similiter & melancholia. Absit longè à nobis, vt diuidamus corpus in quatuor columnas humorum, tãquã quatuor elementa. Verum est, quatuor elementa esse. Quid autem elementum sit, si quis velit scire, animaduertet elementum esse matrem sui fructus. Sic terra est mater sui fructus, veluti manifestissimè patet: qui fructus nec frigiditatè, nec caliditatem terræ curat, quæ etiam per se nihil existunt, sed necessariò illuc conuenient omnia quatuor elementa. Ita quoque intelligendum est de aqua, aere & igne. Vestro autem ex indicandi atque explicandi modo apparet, vos nunquam rectè intellexisse naturam elementorum. Si enim intellexissetis, longè melius microcosmum quoque diuisissetis, quem tamen crassissimè explicatis.

Caput V.

QVandoquidem vltima materia demonstrat, cunctas res in tribus consistere substantijs, easque tres medici esse subiectum: iam considerandum est medium corpus adeo pulchrè fabricari & mutari, vt substantijs ijs nõ sit simile. Quæ tamen cõmutatio non aliter se habet, ac si imago pingatur à pictore in pariete, aut statua sculpatur in ligno. Non ibi videtur lignum, sed pulchra imago, & vuido panno omnia cito auferuntur, quæ pictor adorauit. Eodem modo habet se vita nostra. Omnes sumus sculpti & formati à Deo, constituti que in tribus substantijs: deinde depicti vita, quæ nobis aspectum, auditũ & motum suppeditat, ac vno sordido & madi do panno tota expungi potest. Hic diligenter cauendum est, ne vita cum suis circumstantijs fallat. Miser enim ac tædiosus esset pictor, qui picturã suã ita tribus induceret substantijs, vt apparerēt non secus ac si vnam Sol depinxisset, aliam Luna, tertiam Venus, & sic de reliquis: alius apparet cãdidus, alius spadix, alius hoc modo, alius alio. Pictoris est

artificium, qui suas statuas ita exornat, sed nihil ad hoc ex ipso picto desumit vel aufert. Meri sunt colores, non ex oleo aut bitumine, sed umbrę & aeri similes. Verum quidem est, aliquos esse colores hominis, qui necessario obseruētur: sed à mortē originē sumunt, quę & suos habet colores, ipsa que cū accedit ac dominatur, vita discedit. Quid hi colores declarāt? Mortem, eiusque morbos. Hi duo colores obseruādi quidē sunt, sed non demonstrant morborum fundamentum. quia sunt signa: & signorum natura est incerta & fallax, tanquam oratio simulatē pronuntiata ore absque vero cordis affectu. Propterea verò, quòd colores inuenias in omnibus corporibus, non inde tibi persuadebis, eos tuam in potestatem posse redigi. Siquidem nec cælū, nec terra ad hoc tibi sunt auxilio, quòd omnia ista longè excedit. Nihil autem aliud cogitandum aut sciendum est, quàm omnes res consistere in imagine: hoc est, singulas res esse imaginibus præditas, in quibus anatomia est sita. Homo est imagine ornatus, quę ipsius est anatomia, quam medicus necessario

cessariò cognoscet. Sic enim sunt quoq;
morborum anatomia. Hoc est, Hydrops
ita imagine est formata, vt imaginē vel
simulachrum formari decet. Non suffi-
cit igitur hominis anatomiam scire, ve-
rum etiam hydropis tenere ac intueri o-
oportet, nō fucus, ac si picta aut sculpta
in aliqua forma, ipsi esset proposita. Si-
milis est ratio & omnium reliquorum
morborū. Ad huiusmodi picturam ana-
tomia descendam. diligēter nobis con-
tendendum est, quòd absque illa nun-
quam natura nos vocabit medicos. Exē-
plum sumite à rosa vel lilio: cur Deus i-
stum florem, aliaq; similia tali imagine
formauit? Propterea quòd medicum &
eius medicinam crearit ex terra, ita vt
sciat quid ex terra proueniat in ipsius
anatomia. Rosæ anatomiam vbi cogno-
uerit, discet anatomiam morborum, ac
reperiet concordantias eorum, quæ co-
gnata sunt ac coniungi debent. Ex con-
cordantia duarum anatomiarum cre-
scit medicus, nec vnquam sine ipsis exi-
stit. Felix admodum esset afflicto hora
laborandi in illis. Vnde animaduertatis:
quicquid matriçi prodest, id præditū est

matricis anatomia & omnium ipsius morborum anatomia in hoc continetur. Quae de causa merito anatomia morborum & omnium rerum naturalium ob oculos semper versabitur. Sic Deum in ipsius mirabilibus operibus agnoscemus, ac perpendemus nobiscum admirandas illas imagines nulla alia de causa existere, nec etiam aliam ob causam morbos valde mirabiles esse. Et quisquis morborum huius Rosae anatomiam tenuerit, gaudebit, quotiescumque inspexerit ipsam, quod talem medicinam Deus ipsi ordinarit, ac dederit, quae amicum ipsos intuetur, ac sanat, non absque laetitia & consolatione. Similiter agunt, liliū, lauendula, aliarumque res ordine omnes. Quid autem sunt colores? Nihil nisi externorum oculorum delectationes & pascua. Morbi non incommodè ipsis conferuntur, dum in ultimam suam tendunt materiam. Ut in gustu. Quid aliud est gustus, quam pars anatomiae, quae solum declarat, similia similibus esse coniungenda? Ex quo sequitur, singula corporis membra suos habere distinctos gustus, quod dulce coniungatur suo dulci, & amarum suo

sua amaro, prout gradus dulcedinis suas amaritudines retinent. Quis profitebitur, se videre posse medicinam hepatis in gentiana, agarico, colocinthide? nullus medicus. Quis item fellis medicinam videat in m^ana, melle, saccharo & poly-podio? Nullus certè medicus. Similia firmilibus coniungi debent, non temere, sed ordine anatomico: non frigidum contra calidum, nec vicissim calidum contra frigidum, sed omnia in anatomice vera linea. Mirabilis & absurdus fieret ordo, si conaremur in cōtrarijs & pugnantibus salutem nostram quærere. Nullus filius à patre panem petens, accipit loco panis serpentem: Ita æstimabimus & nos Deum erga nos esse: qui nos creauit, largitur nobis ea, quæ petimus, non serpentes istorum loco. Vt igitur puero petita tribuuntur non venena, sic quoque felli sua postulara, cordi sua, & hepatis sua. Hoc sit fulcrum firmissimum, cui insistant medicus, cuique videlicet rei tribuere suam orindatum medicam. Quia panis, quem puer comedit, suam quoque habet anatomiam, veluti omnes res, ac panem edendo proprium corpus sumit. Sic quoque

se habet vnaquæque medicina. Anatomia suos debet habere morbos. Ignaro anatomie durū ac difficile est sequi probitatem eiusque simplicitatē, facile autem ipsis, qui omnem probitatem negligunt, turpitudine & vitijs non mouentur: isti sunt luminis naturæ hostes. Inspicite oculum capitis, quàm mirabiliter sit formatus, & quāta admiratione medium corpus suam anatomiam in imagine constituerit, ipsique suum gustum tribuerit. Ex gustu & specie oritur cognitio ipsius medicinæ. Obseruate anatomiam, & vbi eius morbi eduenientes vt cataracta, macula, albugo, scotomia, &c. habitent. Postquam verò simplicia oculorum inueneris, diligēter inspicias illa, vt reperiās morbi speciem in sua anatomia. Vt exempli gratia: Morbus nascitur aliquis ex transmutatione: iam & tu transmutēs eorundem oculorum anatomiam, ac in ipsa transmutatione inspicias anatomiam gustus, & formæ, magis tamē gustus, quàm speciei, vt habeas concordantiam earū rerum in prōptu. Quis obsecro cæcus à Deo peteret panē, quum sciret venenum datū iri? Propterea

rea sis in anatomia peritus & doctus, sic non dabis lapides pro panibus. Cogitabis enim te esse infirmorum patrem, nō doctorem: nutrias itaque illos tanquam pater filium. Ac veluti pater filio ad hoc datus & quasi conditus est, vt illum pro necessitate sustentet: eum dēque, quem ipse comedit cibū, præbeat: sic & medicus suis ægrotis. Atque ex huius vnici exempli intellectu, reliquorum omniū quoque morborum exempla sunt accipienda. Quicquid transmutatum fuerit, id & tu transmutes. Diligēterque obserues, vt sanè coniungantur anatomix. Deinde quoties morbi ingruunt, etiam atque etiam curato, vt eos certa proportione in vtraque transmutatione conferas. Hoc modo omnia recepta seu formulæ medicamentorum ordinari & cōponi debent: non prolixis theriacæ, syruporum, aliorūq; similium compositionibus, in quibus nulla obseruata est anatomia, sed solūm phātasia. An nō igitur iure ipsorum ordinationes & recepta hæreditate quasi accepta relinquā & abijciam? Profectò iustè & rectè. Quod verò multæ nonnunquam virtu-

tes & vires in nonnullis huiusmodi receptis, in quibus operationes aliqua ex parte ad sanitatem, (licet non sine periculo) tendunt, reperiantur, id inde evenit, quòd fortè fortuna aliqua tangatur anatomia, aut aliquod principale seu peculiare ab egregio medico sit insertum, quod istorum stultitiam obscurat ac tegit, simulque defendit suum honorè & assutum sibi nomen: Hoc est magisteriũ talium hominum. Quàm turpiter errat iste, qui fundamentum iecit in luto muscoso atque palustri, qui quotidie cogitur suffulcire, quòd fundamentum lubricum & fictum conseruet. Fulcra quippe plena sunt sophismatibus, ac fallacibus blandimētis: varia ac preciosa in vnum cogit, quorum plures sunt naturæ, magisque variæ natiuitates, quàm nomina, quorum tamen numerus est infinitus. Sit hæc quæstio proposita, Vtrũ vinum & oleum vulneribus conducant, quemadmodum Christus de vulnerato dicit in Hierico. Negare nõ potes: sed verum illud esse fatendum est, non figurã, non similitudinem, non fabulas, non præstigijs. Hæc ita cum sese habeãt, & illa duo
sint

sint medicina: oportet vos agnoscere
nostram stultitiam, cum nihil istorum
possitis sanare, quæ Samaritanus cura-
uit. Etiam si verò historia hoc modo re-
uera gesta non esset, nihilominus tamē
Christus, qui est veritas nequaquam inu-
tilem aut falsam docuit medicinam, sed
veram anatomiam & arcanū. Absit lon-
gè à nobis cogitare Christum simplicia
naturæ malè allegasse. Cum itaque illud
arcanū sit ad vulnera: considerate quid
vobis desit, vel quid decedat. In hoc cer-
tè consentire oportet, oleum & vinum
sufficere, alioquin nullum est in medici-
na fundamentū. Idcirco diligenter ob-
seruate & discite præparaciones, vires,
tempus, horam, proprietates & condi-
tiones, & quæcumque alia ad hæc con-
ducunt. Nam hoc si concedas, granum
non proferre fructum, nisi iactum prius
in agrum, putrefactū fuerit: & illud ne-
cessariò verum erit: vulnus est ager, oleū
verò & vinum, semen: iam tu coniectu-
ram fac, quid sit fructus.

Caput VI.

HAcc omnia manifestissimè in lucè
 proferunt artes illę, quę dissoluunt
 ac diuidunt corpus viuũ, quod nõ
 est microcosmus: hoc est, in vita debet
 experientia fieri. Illud tamen verum est,
 experiri in vita, quid sit in medio corpo-
 re, est dissolutio præsentis, & commuta-
 tio in aliam. Primæ enim vitæ nihil su-
 perstruas, verùm secundam accedas, in
 eaquę quæras, quæ oritur ex artibus, nõ
 in vsum animę: hoc est, non est hæc vita
 hospitium animæ in præsentis seculo seu
 priori vita. In hac secunda vita artes in-
 ueniuntur, & fundamētum quod propo-
 nitur. Considerate enim infirmitatem
 prioris illius vitæ, quæ si transitura sit in
 efficaciam atque energiam suorum ar-
 canorum, prius emoriatur necesse est,
 cùm nihil sit in ipsa, quod homini pro-
 fit. Rosa magnum quiddam apparet in
 priori vita, & pulchrè ornata sua fragrã-
 tia: quandiu tamen eam habet ac reti-
 net, nõ est medicina, sed necesse est eam
 prius putrescere, & in eadē putrefactio-
 ne mori, posteaquę renasci. Hoc factõ, lo-
 quere de viribus ipsius medicinæ, & ad-
 ministra

ministra eam. Siquidem stomachus nihil integrum aut imputrefactū eius relinquat, quod in humanam trāsibit naturam, sed omnia separet, digerat, ac putrefaciat: Itaque & tu nihili facias priorē vitam, nec quicquā in ipsa quæras: vniuersa eius cōplexio, & quicquid est, perit, nec quicquā permanet. Quicquid verò non permanet, quicquid non transit in regenerationem, id medico nō est subiectum. Omnis labor, omnisque conatus illius tendet in regenerationem: inde scaturiunt tincturæ, arcana, quintū esse, in quibus omnia mysteria, totū fundamentum, verus labor, omnisque cura sita atque recondita sunt. Vbi posterior vita adest, ibi prima materia conspicuè cernitur: cuius vltimam vides, dum prior vita mediij corporis recedit: postquam mediani vitam, noua vita debet incipere, quæ nulli parti subiecta est, nisi fini, in quo omnia dissoluuntur: & dum mors dissolutionis inuadit corpus, noua vita non adest. Hæc in homine præmeditari, in ijsque firma fundamēta iacere oportet. Nā in explicatione ac dissolutione mediij corporis patet prima

materia, quã qui cognouerit, eiusdem quoq; subiectum callet vitamq; ipsius. Duo sunt subiecta, alterum est infirmus: hic non traducitur in nouam vitam, sed media ipsi permanet. Alterum verò est medicina, quæ mediam vitam cõseruat per suam nouam. His itaque de causis in noua vita consistunt arcana, non autem in prima seu media. Bene quidem & rectè faciunt, qui anatomiam microcosmi duplicem inquirunt, cuius altera est localis, altera materialis. Localis est dissoluzionis hominis in suas partes, vt appareat, quod os, caro, neruus, & reliquæ partes sint, & vbi collocatæ. Sed hæc minimi est momenti: altera hanc longè excellit, estque illa, qua noua in hominẽ vita introducitur post primam mediam vitam in transmutatione, qua deprehenditur quid sanguis sit, & eiusmodi Sulphuris, Mercurij & Salis: similiter quid sit cor, quale ipsius existat Sulphur, quale Sal, & qualis Mercurius. Eadem est ratio cerebri omniumque corporis partium. Hæc est vera anatomia, & primum omnium fundamentum. Hoc modo nascetur medicus. At hæc natiuitas difficilis

lis est intellectu, & durus sermo ijs, qui suæ phantasiæ opiniones nolunt relinquere, quiq; proprii cerebri figmētis, non viuæ veritatis, confidunt. Nisi profectò in artis vita educemur, quis nobis credet aut fidem habebit? Hæc verò est primæ materiæ inuentio: hæc quoq; est ipsa prima materia, quæ nobis morbos indicat: hanc nos nouisse oportet: tunc demum transmutatam quoque anatomiam poterimus cognoscere. Ad hæc alia nunc sequitur anatomia, quæ (vt sæpius dictum est) morborum existit, quæ hoc loco non opus est explicatu. Tres igitur anatomix in homine obseruabuntur, quarum prima Localis demonstrat humani corporis speciem, figuram, formam & quæcumque ipsi adherent: Altera examinat & probat Sulphur viuum, mobilem & fluidum Mercurium, & Sal acre in vnoquoque membro: Tertia verò indicat, quo pacto nouam anatomiam mors introducat, quæ mortis dicitur anatomia: hæc docet, qua forma atque natura mors inuadat. Lumen enim nature docet, mortem tam varijs modis ac formis accedere. Quam variæ species

prodeunt ex elemētis, & quotuplex corporum sunt differentiæ, tot mortis quoque sunt genera. Vt porrò vnumquodque corpus aliud gignit, illud ipsum gignere hîc est anatomia: quæ profectò varijs fit modis, donec omnes ordine moriamur, ac per illam consumamur. Præter hæc autem omnia, consimilis quoque existit scientia de anatomia Medicinæ.

Quibus omnibus eadem proportione respondet ac præest firmamentum, & sic quoque terra, sic aqua, sic aer. Postquam verò anatomia eousq; in noua vita fuerit deducta, vt firmamentum appareat cum omnibus astris, bene se res habet. Necessè enim est vt Saturnus suum constituat Saturnū in corpore, & Mars suū Martem. Id quamdiu factum non fuerit, ars medica nondum erit perfectè inuenta. Sicut enim arbor nascitur ex semine, & sicut herba prouenit ex semine: sic quoque in noua vita prodire oportet id, quod inuisibile proponitur, & reuera adest, eoq; deducendum est, vt conspicuum fiat ac videri queat. Si enim naturæ lumen, lumen dicendum sit, necessarium vtique fuerit, vt conspiciatur, & nō sit

fit caligo neque tenebræ, sed tale sit, vt per illud oculis nostris vti possimus ad ea, quæ cernēda sunt. Hi enim nō mutantur in alios, quàm nunc sunt, interim tamen aliter illos videre oportet, quàm rusticum: ad quod ipsos promouere atque iuuare oportet lumen naturæ. Quapropter etiā virtute anatomix, cuius fundamenta consistunt in naturæ lumine, morbi quoque iure nomina sortientur & ex naturali lumine, non tenebris: hoc est, vt cedri anatomia cedrinos efficiat morbos. Vnde sequitur in descriptione morborum ferri, ferreos dici morbos: ex descriptione Astronomix, Martis morbos. Sic enim singuli rectè nominantur morbi ac intelliguntur. Artis quoque errore, & sine rationis fundamento factū est, vt febris dicatur febris. Hoc enim morbi nomen ductum est ex ipsius calore, qui duntaxat signum est morbi, non materia, nec causa: debet autem nomen sumi à materia, proprietate atque natura veræ substantiæ. Sic vrtica rectè quidem dicitur, quòd vrat: sed melius Sal vrinæ, eò quòd vnam habeant anatomiam. Vnde febris tale nomē est,

quod sui magistri stulticiam prodat. Est enim morbus nitri Sulphuris incēsi: hoc cōcutit corpus: hoc frigus & horrorem excitat: hoc interuallum efficit. Hæc alia que nomina suis in capitibus inuenies. Similiter quoque Apoplexia suum proprium demonstrat nomen, nō magistri sapientiam. Quod nomen medica consideratione, iuxta fundamentum medicinæ non debebat dici apoplexia, sed Mercurius cachymialis sublimat⁹. Hæc enim eius est materia peccans, & causa. Signa huiusmodi solū in hoc conducunt, quòd corporis substantia per illa cognoscatur. Quisquis itaque falsa eiusmodi signa inducit, ea que inuertit, in vniuersa errat practica & reliquis sibi necessarijs. Varia enim & multiplicia sunt corporum genera cū calefacientium, tum refrigerantium. Vnde nomen febris falsum est: nitri verò non item. Ad hæc febris nomen ex fundamento humorum desumptum est, vnde sumi non debebat. Quamuis rectè quoque nomina petantur ex arte curandi, siue medicina sanāte. Ita caducus quidam viridelus dicitur morbus, quòd ea caduci species

cies viridello curetur. Hoc tamen nisi certa cum distinctione fiat, errorem esse scias. Distinctio enim anatomiam ipsius conseruat. Nec te perturbet, quod rustici & externi oculi hæc tibi non ostendant, nec cernant: nam medium corpus istos excæcat. Ideoque scientia illa adest, in qua medicus consistet, plura huic reuelans quam rustico. Nisi enim plura videre atque cognoscere velit, quam rusticus, minimè vocatus, neque natus est ad medicinã. Rusticus in eum finem non est cõditus, sed medicus: quod quidem efficit scientia ea, quam medicus callere debet. Medicus enim ille est, qui miranda Dei opera plurimis patefacit. Hac itaque de causa quum existat, rectè ipsis vtetur, non malè: verè, non falsè. Quid enim in toto mari existit, quod medicum latebit? nihil. Quid vastissimum continet æquor, quod ipse nõ patefaciet? nihil. Omnia in lucem proferet, non solùm quæ in mari recondita iacent, verum etiam, quæ in terra, in aere, in firmamento, hoc est igni, quò plerisque omnibus appareant opera Dei, qua de causa existant, quidue significet,

præsertim quantum ad morbos attinet. Hæc quoad non patefiunt, necdum scientiam eam adesse ostendunt, quæ adesse debebat. Quid verò causæ est, quod tanta quidem stultitia, tam parum autem veræ artis sit in hac professione, quæ tamen magni vult æstimari? Nec huic soli, sed & alijs pluribus professionibus similis cæcitas & oculorum caligo atque defectus accidit. Sicut enim nos ignoramus Cetum, illud monstrum marinū, ita quoque altera professio nescit, quid illud in Apocalysi sit, quid Babylon sit: ita vt pares vtrobique sint cœcitates, quas minimè adesse conueniebat. Et quemadmodū medici cœcitas in istiusmodi rebus, infirmorum mors est, ita quoque prædicta cœcitas animarum est mors. Mirabilia ac rara Christus loquitur, quæ & ipsa sunt quædam medicina. Sicut vna, sic & altera necessariò est inuestiganda. Hæ enim duæ professiones non separabuntur. cùm enim corpus animæ sit domicilium, necessariò utiq; inter se coherent, alterumque patefacit alterum.

Caput VII.

Obseruandū porrò & hoc est: quandoquidem hætenus anatomia, & noua vita, vnà cum sua scientia, in omnibus substantijs perpēdendæ atque inquirendæ sint propositæ, idque nō ab re, cū fundamentum sit medicinæ: necessarium insuper esse, vt omnes interni nostri defectus rebus externis pascātur ac reseruentur. Ita hoc ipsum quod nos sumus, idem est & externum: quod licet non habeat eandem formam, semen tamen est eiusdem corporis, quod in nobis formatur in id quod existit. Veluti semen est sua arbor, verū in terra perficitur. Stomachus enim terræ, sculptor seu statuarius eius est, qui id sub aspectū producit, quod ipsum ante occultum erat & absconditum. Vnde omnes etiam morbi suas imagines sortiuntur: itidēq; huiusmodi imagines suam à Deo ordinatam habēt medicinam. Pulmo enim si laboret, propriā sibi habet medicinā, quæ se transformat in ipsius anatomiam, prout ipse morbus fuerit. Hinc tale notetis exemplum de nutrimento. Omne nutrimentum nostrum idem est, quod

nos sumus, & sic nosmetipsos comedimus: ita & medicina comedit, non tam simpliciter, sed pro ratione morbi, & quicquid sanitati decedit, hoc ipsum restaurat idem membrum in suo membro. Hoc ne tibi mirum videatur: ratio impromptu est. Arbor campi non esset certe arbor, absque nutrimento. Sed quid est nutrimentum? Non fimus aut stercoreatio: non putredo vel putrefactio: verum semen, saturatio famis. Quid est fames? Imago futuræ mortis in membrorum consumptione. Quia forma est in medio corpore ab ipsomet Deo insculpta. Hæc sculptura permanet in forma imaginis, sed consumitur ac perit absque additione primæ formæ. Qui nihil comedit, non crescit: qui nihil edit, non permanet. Si ergo incrementum fiat ex nutrimento, informator ipsi adest, qui formam nutrimenti ab eo expellit, quod formam habet nutriendi, sine qua is nihil quicquam potest efficere. Vnde sequitur nutrimentum informatæ flatuæ formam in se continere, in quam actu transit, crescit & augetur. Pluuia continet in se limum & liquorem terræ: pluuia est potus

arboris: liquor verò terræ, ipsius cibus: per hæc crescit. Quid autem hoc est, quod crescit? Nihil aliud, quàm arbor, quæ quantum augetur, tantum ex pluuia & liquore terræ nascitur ligni, corticis, & reliquarum partium. Informator existit in semine: lignum verò, cortices, aliæque partes in liquore & pluuia. faber ille, seu artifex in semine existēs nouit ex his duabus rebus lignum conficere. Eadem est ratio herbarum, in quibus semen nihil est, nisi principium, in quo formator & fabrilis natura atque proprietas existit: cui porrò orienti augmentādo, pluuia, ros & liquor terræ herbam tribuunt, vnde in his causis, folia, flores, aliæque partes insunt. Eodē per omnia modo vnaquæque forma externo nutrimento vegetata excreuit: quo & nos destituti non amplius crescimus, sed in deserta morimur forma. Postquā verò adoleuimus, formam integrā conseruare cogimur, ne quid deficiat aut cedat. Insita enim nobis quædam est essentia igni persimilis, quæ nostram formam & imaginē consumit, vt nisi subinde aliquid adderemus, formāque vitæ

nostræ aueremus, breui moreremur in
 deserta forma. Quare nosmetipsos co-
 medamus oportet, ne ex defectu for-
 mæ moriamur. Comedimus itaque no-
 stros digitos, nostrum corpus, sanguinẽ,
 carnem, pedes, cerebrum, cor, aliasque
 partes. Hoc est, vnusquisque bolus, quẽ
 mandimus, continet in se omnia nostra
 membra, quæcumque integer homo to-
 to corpore continet. Error illos magnus
 inuasit, qui rectè quidem indicant mẽ-
 bra corporis nutrimento indigere, ve-
 rum quare alimenta requirãt, & ad quid
 reticent. Non intellexerũt quippe, quid
 alimentum hominis sit, in quid conuer-
 tatur, & quis in id transformet. Faber
 itaque ille nihil ad statuam erigendam
 assumit, nisi quod ad ipsam est idoneũ,
 id est, quod lignum est: reliqua per sedes
 iterũ eijcit, solaque statua simplex per-
 manet. In cunctis item alijs rebus notan-
 dum est, nutrimentũ esse duntaxat for-
 mæ causa. Ineũte æstate incipit tempus
 famis in arboribus, quæ tunc conantur
 folia, flores, fructus, & alia eius generis
 producere. Quid autem ex his prouenit,
 nisi formam prædictorũ extrinsecè ac-
 cipiant?

icipiant? In seipsis certè non habent. Si enim in suis corporibus illam continerent, vel excisæ non minus eadè gignerent, quàm terris infixæ. Propterea terræ sunt infixæ, vt hinc prædicta forma in ipsas transeant, & fabricentur seu transformentur in ea, ad quæ cùm naturali proprietate ducuntur, cum suo magistro, id est dono. Homo autem in sitione huiusmodi non indiget, quia fructus suos non eodè modo producit, atque arbor, sed longè alia in fructibus faciendis est creatura. Quare animaduertite, omnes res, quæ viuunt ac vegetantur, ad formæ suæ conseruationem, eiusdemque defectus restitutionem, famæ & siti præditas esse, vt his formam in se resarciât atque restaurent. non secus atque videtis pinguedinem & similia, liberaliori nutrimento augeri, eoque detracto, eandem speciei partem diminui ac recedere: sic alia quoque partes sese habent. Quamuis sit naturæ hæc imminutio, vt si principalia inuadat membra, mors celeriter adsit. Siquidem vita non permanet in dissoluta interna imagine cõmunis corporis. Sic ex homine crescunt homines:

id est, nutrimentum est homo, ac restituit hominem, hoc est, imaginem ipsius. hac ratione nosmetipsos comedimus. quod nisi fecerimus, consumitur nostrum corpus, nostra media vita, & quicquid in nobis existit. Vnde homines duo sunt, quorum alter videtur, alter non. Aspectabilis iterum est duplex, alter animalis, alter corporeus. Qui sub aspectum non cadit, simplex est, scilicet corporis ratione duntaxat, cuius tale profertur exemplum. Ex rudi forte occurrente ligno statuarius concinnare atque desculpere statuum potest, resecando ea, que ad statuum non pertinent: sicque ligno inest statua, que primo nequaquam apparebat. Eodem modo & nutrimentum est corpus humanum, nec tamen apparet, antequam in corpore transeat ac transformetur in membra: non ut peculiaris seorsim pars eiusdem quantitatis maneat, sed artificiosissime transformetur. Hic enim sculptor ac statuarius est summus ille magister & sapientissimus opifex: hic hominem informat, hoc est, membra per totum corpus iusta proportione disponit. Cum itaque nobis constet, non nos solum nosmetipsos

ipſos, verùm etiam omnes arbores, ſingulasque naturas, ſeipſas comedere & bibere: diligenter nobis conſiderandum eſt, quid hinc ſequatur in re medica, quẽ admodum nunc ſequetur. Quamvis externus eſus oſſis, neruorum, ligamentorum, mirabilis cerebri, cordis & pinguedinis, &c. non eadem in medicina conſtione deſignet: quod ſic intelligas, vt os non præciſe faciat os, neque cerebrum ſimpliciter cerebrũ, verùm quiſque bolus omnia iſta exiſtit: ſi formam inuiſibilis adſit, oſſa etiã adſunt. Panis quoque ſanguis eſt: ſed quis videt? eſt etiam pinguedo: ſed quis cernit eam? quis tactu animaduertit? Eſt & laridum: nemo tamẽ videt, nec ſentit illud: attamen fit laridũ. Adeo bonus in ſtomacho eſt magiſter. Qui ex Sulphure conficit ferrum, quod Sulphur eſt, idem & hic quotidie adeſt, & fabricat homini ea, ad quã ipſũ primò formauit. Sic idem ex fale nouit adamantem efficere, ex Mercurio aurũ: cur non & homini talia præſtaret? Maioris facit hominem, quàm iſtiusmodi res. Quapropter ille omnia homini fabricat neceſſaria: tu modò apportes &

suppedites materiam: ipse sculpat atque
 informet, prout singula formari conue-
 nit: ipse obseruat numerum, mensuram,
 pondus, proportionē, longitudinē, & re-
 liqua eiusdem generis omnia. Vnde ani-
 maduertendum est, vnāquamque na-
 turam esse duplicem, alteram ex sperma-
 te, ex nutrimento alteram. Sperma est
 semen, quod simul atque adfuerit, ali-
 mētum quærit. Ipsum porro sperma est
 creatura, sicut & alimentū, sed illud for-
 mæ humanæ libertatem obtinet, vt co-
 medat id, quod in hominem transmuta-
 tur, & ex quo membra humana forman-
 tur. Quapropter homo est consumptio
 formæ, cōstitut⁹ per mortē, quæ præbet
 causam seminis. Hanc mortem ipse co-
 gitur sustentare eo, quod nutrimentum
 efficit. Ex quo sequitur, non sufficere, ho-
 minem esse natum ex matre, sed necessa-
 riò quoque ipsi nascendum esse ex nu-
 trimento, quantum ad corporis attinet
 vitam, non animæ, quæ separata est à nu-
 trimento. Huius enim vitæ proprietās
 & conditio prouenit vnâ cum anima,
 non corpore. Quæ verò cum corpore
 adest, quantum ad gestus & mores atti-
 net,

net, ex humana prodit sapientia. Quicquid autem adest ex nutrimento, corpus est, in quo non consideratur vel virtus, vel ira, vel probitas, vel nequitia. Quid verò sit corpus, nouit medicus. Et qui corpus fabricat in vtero matris, idē quoque format illud in stomacho. Hoc enim modo hic faber laborē & opus suū indies perpetuoque conseruat: quod nō alio consilio factum est, nisi vt quotidie resarciatur ac restauretur: id est, vt forma conseruetur, quæ nunc hīc, nunc illic perpetuò deficit, dissoluitur, rūpitur & diffuitur, nunc hoc, nunc illo pacto, quemadmodū & in sano & in ægro corpore variè probatur. Sanitas enim non minus requirit sui obseruationē, quàm ægritudo.

Vnde agnoscamus nos duo habere corpora, & nihilominus vnum esse corpus, sed duplici modo creatum, in semine videlicet, & nutrimento: & alimenti corpus idē planè esse corpus, quod spermatis, quamuis hoc illud præcedat. Quæ de causa obseruabimus, nos omnes, quā primū nati sumus ex vtero matris, & in ipso quoque vtero, Dei gratia & misc-

recordia viuere, nec amplius corpus ex
 matre, sed nutrimento habere. Alterum
 enim corpus iure originis ex patre & ma-
 tre habemus. Verum hoc ne consuma-
 tur & pereat, recipimus illud per preces
 ad Deum sparsas, dum oramus, Panem
 nostrum quotidianum da nobis hodie:
 Quod idem est ac si dicas, Largire nobis
 hodie quotidianum nostrum corpus. Nam
 corpus ex matre natum sustentatur vs-
 que in horam mortis, ideo petimus quo-
 tidianum: hoc autem est illud, quod no-
 bis tribuit corpus. Vnde constat, nos duo
 habere corpora, alterum iuris, alterum
 misericordiae: sic duas quoque medici-
 nas, iuris videlicet & misericordiae. hoc
 est, nos vocati sumus ad vtrumque cor-
 pus, & quod à patre & matre accepimus,
 & quod ex cibo accedit. Itaque Christus
 nos docet orare panem quotidianum,
 quasi diceret: Corpus illud, quod ex ma-
 tre sortiti estis, nihil est, iam diu consum-
 ptum, breuissimoque tempore mortuum
 fuisset, nisi sustentatum esset: nunc verò
 panis est vestrum corpus. Illud ergo vo-
 bis est obseruandum, animoque voluen-
 dum, nos non amplius viuere iure patris
 & ma-

& matris, sed, ex corpore misericordiae. Qua de causa orate Patrem vestrum celestem, vt largiatur vobis panem quotidianum, hoc est, vestrum corpus : & dabit vobis corpus, videlicet misericordiae. In hoc viuimus in posterum, & nihil ex corpore iuris habemus, nisi solum generationis nostrae initium. Vnde constat nos edere nosmetipsos ex gratia & misericordia. Agnoscendum enim est homini, quod quamuis prodierit ex utero matris, non tamen ea de causa iam pergat esse matris aut patris filius: sed ipsis iam deinceps sit filius, qui illum nunc nutrit. Quapropter caelestis ille Pater non solum eo iure pater noster est, quod Adamo eiusque progeniei tribuit, verum etiam quotidie misericordia noster pater est, quum mortale corpus ex parentibus mortalibus ortum amittamus. Nihil enim à mortali & terreno patre habemus praeter semen: reliqua omnia à caelesti accipimus patre, cuius etiam toti sumus, & quem oramus, vt det nobis nostrum corpus (quemadmodum supra dictum est) non iuris, sed misericordiae. Quod si corpus misericordiae non adesset, alterum

illud prima quaque hora mortem obi-
ret. Considerate igitur quid sit corpus.
Comedimus nosmetipsos, non iure, sed
ex misericordia & precibus.

Caput VIII.

Nimaduertendum itaque nobis
Adiligēter est, quidnam simus: cum
non amplius viuamus ex mater-
no corpore, sed ex corpore panis, quod
ex misericordia, & non iure, exorandum
est. Quod Ioannes Baptista significauit,
cum de Iudæis loqueretur, Deum posse
ex lapidib⁹ Abrahæ filios excitare. Quid
illud est aliud, quàm dicere, Deum ex la-
pidibus tanquam ex terra panem effice-
re, qui panis corpora filijs Abrahæ præ-
beat, quo hi deinde agnoscant se corpo-
re misericordia concessio ex alimento vi-
uere? Hæc propterea enarro, vt rectius
intelligatur id, quod proposui, quomo-
do videlicet homo suam habeat anatomi-
am extrinsecè, eamq; scire medicum,
suæque scientiæ fundamentum statuere
oporteat. Sic enim peruenimus ad triū
substantiarum cognitionē, & quid ipsæ
sint

sint discimus. Ex hui⁹ iam corporis cōsi-
deratione sequitur victus & cibi ratio,
quæ occasionem & causam porro præ-
bebit describendi morbos ex plenitudi-
ne & inordinata mensura, & malo nu-
trimento, quod corpori nostro minimè
conuenit. Ac licet propterea corpus pa-
nis habeamus, vt quicquid nostro tradi-
mus stomacho, illud in nobis vel in nos
conuertat: tamen præcatio de solo lo-
quitur pane, tacitè quidem simul inclu-
dens petitionem, vt omnia nobis sint
munda subiecta que, nihilominus quò
magis ad panem accedūt, & quanto iu-
stior in omnibus seruatur mensura, eò
sanius existit corpus. Hoc modo nosmet
ipso restauramus, pristinum que vigorē
recipimus, ac qualem ex semine alimen-
ti sementem fecerimus, tale & corpus
habemus. Præterea habemus quoque
morbum ex corpore iuris. Quamuis iu-
stitia nullum efficiat morbū, vt nec pa-
nis quem petimus: sicut Ioannes Bapti-
sta & alij nonnulli hac de causa semper
sani absque vllis morbis vixerunt. Sed
quemadmodum in panis abusu luxus
contingere solet, ita quoque in dono iu-

stitiæ. In vtraque enim parte nec mēsurā, nec ordo obseruatur: vnde sequuntur morbi, aliaque similia mala, quæ nos nō affligerent, si leges & preces obseruaremus. Vnde multos morbos ex vtero matris accipimus: & eò quòd secundo cogamur nasci, secundo quoque eosdem recipimus morbos, hoc est, per panē quotidianum. Nam si rectè, & quidem exactius de victus ratione loqui aut scribere velimus, haud aliam inuenire aut præscribere diætā possumus, quàm permanendum esse in lege iustitiæ, & cibi, quem petimus: in quibus perpetuò omnis sanitas conseruatur, & præseruatur aduersus quemnis morbum. Quod si istam victus rationem non obseruaerimus, nō retinebimus quoque corpus nostrum sanum. Deus autem quum sit adeo bonus, vt nō seuerè agat cum præuaricatoribus sui proprii consilij, & à se præscripti pharmaci & ordinis: medicū fecit, qui non aliter constitutus est suo in officio, ac Apostoli in suo, cum Christus ipsis mandat dicens, Toties remittite peccata, quotiescumque peccator ingemiscit: sic & ille, quotiescumq; morbus

bus inuadit corpus, toties præceptū habet sanandi, cuius diuini mandati vi recepta siue formulæ consiliorum omnes curant morbos, etiam læpram. Itaque sicut medicina, sic & medicus creatus est ad sanandum corpus humanum per potentiam eius, qui animam in corpore conseruat. Magna igitur, & nequaquā leuis (vt nonnulli arbitrantur) res est, medici officio fungi. Quemadmodū enim Christus mandauit Apostolis suis, dicēs: Abite, mundate leprosos, claudos pristinae agilitati restituite, cæcis visum redde, & similia: ita & medicis eadem præcepisse, non minùs quàm Apostolis, intelligendum est. Qui itaque lepræ curandæ ignarus est, nondū intelligit vim medicinæ: qui claudis, contractis non restituit facultatem rectè incedendi, immeritò appellatur medicus. quæ ratio valet & in omnibus reliquis rebus. Qua de causa obseruabitis, Deum nō constituisse medicum dumtaxat propter catarthum, capitis & dentiū dolores, sed longè magis propter lepram, subitanæ mortem, epilepsiam, aliaque eiusdē generis omnia. Hæc mala si nequeamus

curare, deest nobis ars ea, quæ in medico iure requiritur. Dei verò bonitas & fidelitas in genus humanum non minuitur. Omnia quidem medicamēta passim in terræ ambitu præsto sunt, verùm illi nõ adfunt, qui præparent ac dispensent. hoc est, excreuerunt quidem vsque ad messem, sed messores nondum aduenerunt. Simulatque messores veræ medicinæ absque falsa cõceptis opinione fucatisque sophismatis aduenerint, mundabimus leprosos, cæcis visum restituemus, aliosque morbos eiusdem generis curabimus. Omnis enim virtus illa iam inest terræ, ac crescit: verùm superbia sophistarũ non admittit, mysteria atque magnalia naturæ in lucẽ prodire. Aestimãt medicinã ex suo ingenio, quorum scientias atque probitates si quàm posses plurimas conquisiueris, ne vnus quidem drachmæ pondere valebunt. Solent excusare stultitiã suam hoc dicto: Iste morbus est incurabilis: quo non solùm produnt suam stultitiã & ignorantiam, sed etiam mendacium. Quia Deus nullum permisit morbum prouenire, cui non crearit & propriam medicinam. Cæterum

rùm nostra ignorantia talia fingit, dum obliuiscimur, Deum nobis singulis diebus corpus tribuere quotidianum. Hoc itaq; cùm faciat, cur nō largiretur quoque medicinam curandi morbum suo certo & præscripto tempore? Sed huius nemo amplius meminit. Pars aduersa hoc loco se vehementer opponit. Vt & multa quidem posse hîc in medium adferri videntur, quale illud fuerit: Deum nō minus infirmos velle hîc in terris habere, atque sanos: aliquando etiã vnus ob culpam integram legionem morborum existere. nihilominus pro sua singulari misericordia impartitus est medicinam, inquiens, Infirmis corpus est medico. Si eius opera indigent, proculdubio nō in alium finem, quàm vt restituat eos sanitati: hoc si non facit, ad quid ipso indigebunt? opus est eo qui sanet, & non qui relinquat ægros, & fallaciter ipsis indulgeat. Ex quo sequitur, nostri esse officij, omnes morbos posse curare, etiam lepram, cæcitatem & contracturam. Huiusmodi enim affecti, omnes ægrotant, ac medico indigent. Illud tamen verum est, qui oculis suis abutitur ad ludendū,

fallendum aliaque similia mala, non indiget quidem hac medicina: nec ille qui lingua sua blasphematur, ac petulenter obtreccat, ea sane non opus habet. Si itaque huiusmodi hominem Deus tali membro priuaret, ille verò diceret, sibi opus esse medico ad oculos suos curandos: non immerito controuerti posset, ac responderi, non egere ipsum oculis, nec scortatori opus esse pedibus. Verum hæc sunt in manu Dei, non hominis. Aliquid certe causæ est, nec omnino fallit, quin medicus excusetur, non solum in vno aliquo peculiari morbo, sed in omnibus ijs, quos aliud aliquod peius malum præcauendum requirit, quales quoque patientes reputantur feliciores impijs sanis. Nam Deus eum, quem diligit, castigat. Quod adeo tamen fit occultè, ut nemo medicorum scire atque diiudicare possit. Ne autem occultam & magnam Dei beneuolentiam ac fidelitatem hoc loco prætereamus, animaduertendum, adeo magnam esse Medicinam à Deo creatam, ut non solum curet eos morbos, quos recenseo, & antea recensui, verum etiam eos, qui ab ipsa natiuitate insiti sunt,

sunt, vt est innata cœcitas, contractura,
& cæteri similes morbi. Nisi ex huiusmo-
di fundamentis atque causis medicina
oriatur, multa ipsi adhuc folia desunt:
licet plurima folia nugis sint referta, nō
tamen illud motum est, quod non debe-
bat immotū relinqui. Siquidem intuen-
tes mirabilia naturæ, cernimus admirā-
das euenire natiuitates. Leo sine vita
nascitur, quā clamore assequitur, quod
perfectō plus est, quā visum adipisci.
Nec solū illud leoni euenit, sed etiam
multis alijs, de quibus nihil scimus, nec
experiētia didicimus, quibus natura no-
bis declarat multa nos latere occulta &
abditā. Itaque immeritō nostris quasi la-
cinijs atque cētonibus triumphū (quod
aiunt) ante victoriam canimus. Certissi-
mum enim est, nos nondum transiisse
crates, quas nos superasse putamus. Iste
sanè iubilationis dies est miseræ, & ama-
ra valde. Quia nondum iactum est fun-
damentum, taceo occultam naturæ co-
gnitionem. Hæc qui vobis dicit, irride-
tur. Nihilominus nēniæ sunt omnes li-
bri isti, quibus vestrā scientiam acceptā
refertis, vosque defenditis. Vestra certè

testantur opera, vos vestramque doctrinam nihil valere: qui clauim sapientiæ, quæ est scientia & ipsemet Deus, vestris in libris non recipiatis. Hoc itaque modo, quo narrauimus ordine suis in capitibus, intelligenda sunt ea, quæ requiruntur in medico, & natura diligentissimè est inquirenda. Non enim manifesta est in suis occultis, & pauca admodum apparent. Admiranda res erat, vnum & idè mutari, aliud esse in principio atq; nunc, ex quo tamen omnes orti sumus, licet diuerso modo. sed quæ erat diuersitatis huius causa? Solum naturæ arcanum, quod etiam gignantes efficit, quod etiã vitam hominum 500, 600, 800, & 900. annorum produxit. Hoc naturæ arcanum ipsi nouerunt, qui in illo vixerunt, eiusque utilitates perceperunt. Nam omnia naturæ occulta fuisse in vno pomo inclusa, quod Adamo prohibitum est in Ebron, ne comederet, fieri nequit: sed manifestè nobis demonstratur, lōgè plura adhuc arcana ipsi inesse naturæ. Quia magnas & præclaras res certissimè scimus, vt prædictiones, scientias, & sapientias: quæ non fuerunt omnes in vno pomo,

mo, verum plenius in alijs rebus. Multa
 etiam admodum rara & mirabilia quo-
 tidie reperiuntur, quæ non decet reuale-
 re: aliquarum verò rerum vires patefieri
 nisi à Deo fuerit prohibitum. hæ enim nõ
 inueniuntur. Si enim reperitur venenum
 in terris, in quo mors est: illud quoque
 erit, quod vitam efficit. Si causa effi-
 cients mortis est, causa etiam vitæ erit.
 Cæterum eiusmodi res exigua industria
 & diligentia inquiruntur. Communis
 professio medica perit in examinando
 vrinam propter sordidam culinariam
 pecuniam, qua contenti sunt, quantum
 ad artem spectat. Si enim vrina ipsis tan-
 tum supeditat quæstum, quid am-
 plius laborabunt? Nam pe-
 cuniam dunta-
 xat quæ-
 runt.

THEOPHRASTI PA-
RACELSI PARAMIRI,
Liber secundus.

Caput I.

Icturus quum sim de com-
positione & mixtione triū
in vnum corpus, & quomo-
do conueniant: vobis tale
obseruandum est exemplū.
Quoduis semen triplex existit: hoc est, v-
num quidem semen, in quo tres sunt &
crescunt substantiæ. Quemadmodum
illie vnum est semen & apparet, sic etiā
tres substantiæ apparēt vna esse. Omnis
res in semine est simplex, concors & vni-
ca, non multiplex aut diuisa. Vt in nuce
est lignum, cortex & radix, quæ sunt tres
diuersæ res, in vno semine cōiunctæ. Sic
homo quoque initio est in vno semine,
cuius quasi cortex seu concha est sper-
ma. Semen propter exiguam quantita-
tem & subtilem naturā nemo vnquam
vidit. Ex semine proueniunt homines,
qui crescere dum incipiunt, augentur
tres

Tres istæ substantiæ, singulæque, pro sua natura miscentur & copulantur in vnũ corpus, non tria. Veluti vnus homo crescit in ossa, carnem & sanguinẽ, quæ quidem inter se distincta, sunt tria, attamen vnum coniunctione fit vegetans. Ita etiam tres substantiæ vnum constituunt corpus, cui insunt, & non videntur. Coniunctim & occultè, certo quasi concentu & proportione compositę crescunt ad suum vsque tẽpus, vt arbor, primò crescit in medulla, quæ sunt substantiæ tres, & nihilominus in vnum transeunt corpus, quod est ipsa triplex substantia. Deinde in ligno tres esse substantias probat, ars, natura & mors, quę singulas res diuidit ac dissoluit, prout esse debent. Hoc modo considerate rerũ principia, quòd crescendo misceantur, ac omnia vnã rem constituent, singulæque suũ habeant munus in cõplendo & perficiendo corpore. Adhæc notate diligenter singulorum trium officium. Ex Sulphure crescit corpus, id est, corpus totum est Sulphur, & adeo subtile, vt ignis illud auferat & consumat, nemine id vidente. Sunt autẽ varia Sulphuris genera, aliud est Sul-

phur sanguis, aliud caro, aliud membra principalia, aliud medulla: aliarumque corporis partium eadem est ratio: hoc tamen Sulphur est notabile. Ossa verò, quorum genera sunt multa, etiam Sulphura existunt, sed ex Sulphure fixo. Singula porrò Sulphuris genera, quomodo sint affecta, per dissolutionis scientiam inueniuntur. Ex sale autē corporis existit congelatio: hoc est, absq; sale nihil cadit sub tactū. Quia ex sale, adamāti durities sua, ferro sua: plumbo sua mollities, alabastro sua: simili ratione omnium rerū congelatio fit sale. Qua de causa aliud sal est ossium, aliud est sanguinis, aliud carnis, aliud carebri, & aliud in singulis alijs partibus. Quot enim genera sunt Sulphuris, tot quoque salis existunt. Tertia substātia est Mercuri⁹, qui est liquor. Omnes res habent suos liquores, in quibus consistunt. sic habet sanguis, caro, ossa, medulla, reliquaque singula, suum liquorem siue Mercurium. Vnus est quidem Mercurius, qui interim & tam est multiplex & varius, atque Sulphur & sal. Vnde necessariò homo constat vno Sulphure, vna coagulatione vel sale, & vno liquo:

liquore: quæ tria sunt ipse homo, qui est vnum corpus. Igitur obseruabimus vnū esse corpus, & tres res: & quamuis in vnum concurrant corpus, tamē tres sunt res. Propterea Sulphur ardendo consumitur, est que nil nisi Sulphur: Sal transit in alcali, quia fixum est: Mercurius verò in fimum: si quidem non absumitur flagrando, sed fugit ignem. Quare animaduertite omnes dissolutiones & interitus istis tribus fieri, vt in arbore licet videre: quæ dū liquor discedit, exiccatur: si auferatur ipsi sulphur, non amplius habet semē: si verò adimatur ipsi sal, caret coagulatione, ac dissoluitur, non aliter atq; vas carēs circulis. Corpus dum augetur, transit in vnam essentiam siue naturam. vt pyrus, quæ vnum dūtaxat genus pyrorum seu fructuum profert, quemadmodum & reliquarum omnium arborum singulæ faciunt. Hoc tibi certissimè persuadeas, tot esse species fructuum in microcosmo, quot sunt in vniuersa natura. Ex quo sequitur, quòd quisquis nouit pirum, is quoque nouerit eius arborē & substantias tres, quæ sunt piricæ. Nec alia ratione sunt morbi intelligen-

di & cōsiderādi: quorū vbi aliquē vide-
ris, nō aliter ages, ac si dicas, hoc est pirū,
hoc est malū, hoc est illud aut illud. Cō-
siderabis eū quippe in tribus suis substā-
tijs, quæ ipsum constituunt morbum, &
arguunt cuiusnā generis sit arbor. Qua-
re cūm hæc tria vnicū constituant cor-
pus, & non triplex, quæ tamē ipsa in sua
ultima materia triplicē habent substan-
tiam: itaq; & morbi sic cognoscendi sunt;
vt habeāt & Sulphureū corpus, & Mer-
curialem liquorem, & congelationem
ex sale: quæ tria ex alijs tribus prodeunt.
Ergo medicina morbo apta necessariō
ignis existet cōsumens, hoc est, ignis es-
sentia: nec vlla est medicina sine igni.
Sicut enim ignis ita tollit arboris Sul-
phur, vt nec Sulphur, nec lignum restet:
sic quoque medicina erit consumens,
non solū in Sulphure, sed etiam in li-
quore & sale. Quia in morbo sunt ista
volatilia: quin etiam si fixa occurrant, ta-
men medicinæ admodum subijciuntur,
vt volatilia reddantur. De natura itaque
horum, videlicet morborum, sic loqua-
mur, vt singulis vnicum sit nomen, tan-
quam pomis. Dicimus enim, hoc est pi-
rum,

rum, & omnia sunt expressa: illud est ma-
lum, eo que itidem nomine omnia sunt
cōprehensa. Sic & reliquis omnib⁹ mor-
bis appellandis & tractandis agemus. Si
repereris morbū leprā, dicas, illud est le-
pra, & sufficit tibi. Non enim illic consi-
deranda sunt frigus, calor, siccitas & hu-
miditas. Nam ex illis nihil in corporibus
nec substantiis crescit, quod considera-
tione dignū existat. Medicina enim trā-
sit in lepram, tanquam regeneratio, que
prorsus fit absque nostra cura & medi-
tatione: non secus ac si plantaturus ar-
borem, non inspicias eius calorem, for-
mam, aliaque istiusmodi accidentia, ve-
rū duntaxat obseruabis semē eius: re-
liqua sua sponte prodibūt: quia sunt vl-
timæ materiæ, sunt substantiæ, que sunt
ipsius arboris vita: propterea etiam non
sunt consideranda. Ita quoque ages in i-
cteritia, appellabis eam suo nomine, nec
iudicium feres, sitne calida an frigida,
sed cura eius sit tāquā securis iam arbo-
rem excindens, vel quasi ignis volatilia
consumens. Et quemadmodō ignis exē-
plum est in absumendo: ita etiam medi-
cina esse debet, non in cōsideratione ca-

lidi & frigidi, verum in tollendo. Hæc enim est natura & proprietas arcani. Et quemadmodum vna res vitam aufert, ita quoq; vna res & causa est, quæ morbum tollit. Quia pirus si decerpseris ex arbore, ipsa exoneratur Talibus rationibus & causis auferes morbos, nō in hæredo corpori & substantiæ piri, sed consideratione pediculi, quo pirus arbori adhæret. Sic itaque animaduertas quid sit medicina, & in quorum cognitione sit posita. Et quò melius rem intelligas exemplum hoc nota. Manifestè vides, quomodo hyems & æstas certis se mutuo vicibus sequantur: nunc calor excedit, nunc iterum frigus superat. Idem quoque in corpore humano expectes: attamen id propterea morbum esse nō sequitur: sed ipsorum semper alterum naturali vicissitudine expellit alterum. Nam homo tã hyemi quàm æstati subijcitur, vt etiam si tempore hyemali vndiquaque cingatur igni, vt hyemem nō sentiat, nihilominus hyems suas vires exercet, & non sinit eas supprimi, ac singulis mensibus diuersas ostendit: nihil hîc prodest inclusum esse. Eodem modo &

do & æstas ipsum reuifit. Cur medicus illud non agnoscit? at cælestes huiusmodi cursus nō aliter sibi proponit ac si natura errasset, eosque arcere ac depellere studet. Quæ quidem ad malum, & non ad bonum tendunt, huiusmodi res videtur esse morbi: vt hyems homini noxia & aduersa est, sicut & æstiuus calor: reuera tamen nō sunt morbi. Eodem modo & stellæ suæ reuolutionis excitant calorem & frigus certis & interpolatis diebus, vt in febribus, ac alijs similibus. Quæ obsecro huius potest alia causa esse, quàm cœlestis, quæ talia mouet? Medicus autē ascripsit microcosmo, ex propria quasi prodiret natura, ac cæli prorsus non meminit in quo certè errauit. Illud quidem verum est, sæpe hominem incidere in ardorem, qui tamen non est ex ipso, sed similis Soli existit, qui dum imperium exercet, continuè, nec ipsi, cui aduersatur, innatus est, verùm accidens. Solem qui vertit, etiam vertit vmbra. Vnde hoc obseruandum: Quotiescumque talis cœlestis calor incipit, animo cogitandum est, aerem borealē esse inclusum, eiusque obstructiones esse ape-

riendas, quò verum temperamentū re-
deat. Discatis igitur vnde hominis calor
proueniat, in quo sunt omnia cælestia,
terrestria, vndosa & aerea. Hæc omnia v-
bi æquali pondere fuerint coniuncta, &
composita, vnum corpus est, quod nec
calidum, nec frigidum existit. Attamen
calor alter præualet alteri, qui oritur ex
stomacho, qui corpus calefacit. De calo-
re stomachi hoc scias, eum adeo feruere
& concoquere, vt reuera externo igni
non sit admodum dissimilis. Nec dun-
taxat vnus est stomachus talis in corpo-
re, cæterum singula membra continent
huiusmodi stomachum: Ergo & singu-
lis membris inest ignis, qui est ignis di-
gestionis. Ex hoc quotidianus nascitur
homini calor: non ex elementis, aut alijs
eius generis, quæ sunt in corpore. Hic est
præstās ille calor, quem digestio præbet:
quanto copiosorem digestio habet ma-
teriam digerendi, tanto magis augetur
calor: & quanto minorē, tanto frigidior
homo existit. Calor producit colorem,
qui in corpore latitabat, & microcosmū
commouet ad florendum. Quis autem
ex hoc flore differet, hominem esse san-
gui-

guineum, quum ignis digestionis ipsum protrudat? Nec dissimili ratione calor quotidianus reliquos omnes calores producit, quorum alij sunt prima ætate, alij media, alij in senectute, multum inter se differētes. At hinc obijci potest, eas esse cōplexiones. Sic prima ætas est sanguinea, media verò cholericæ, alia phlegmatica, alia melancholica, aut aliquid tale. Hæc qui dicunt, non recordantur caloris digestionis, nec materiæ trium præstantissimarum substantiarum. Si quidem arbor quæque suos habet peculiare flores, sic & homo: hos flores falso canone vocant complexiones. Ergo idem in his rebus obseruandum est, quod in natura & omnibus huiusmodi crescentibus rebus. Vnde sequitur, non esse gradus, sed species: in certas distinguuntur species, nō gradus. Nullæ enim res exteriores retinent suum gradum, quem Platearius, alijque herbarij scripserunt. Quicquid in stomachū peruenit, si non præparaueris, ipse præparat (modo possit) & interrūpit omnia istiusmodi frigora, calores, aliaque similia, & inquit arcanum, quia talia in stomacho

moriuntur. Quicquid verò moritur, hoc non suscipiet curandū medicus. Quod si autem stomachus nō dissoluat ac dirumpat id quod accipit, signū est ipsius imbecillitatis & morbi. Nec medicina tunc bona est, quia non corrumpitur in stomacho, in quo debet corrumpi. Medicinæ autem calidæ, vt radices, & alia similia peste laborantibus traditæ, si non putrescant, nihil boni præstant: si profutura sint, necessariò putrescunt. Qua de causa isti non restituuntur sanitati, quorū stomachus non corrumpit. Ex quo sequitur, quo celerior putrefactio, eò celerior sanitas. Quæ putrefactionem impediunt, eadem & sanitatem. Malus est sudor, qui expellitur medicina non putrefacta, nec tendit ad vitam. Ergo animaduertendū est, eas res, quæ ex cōplexionibus & gradibus statuuntur & considerantur, nihil negotij in corpore habere. Nam in ipsa corporis radice nec calidi, nec frigidi sunt morbi. Aduersus quid igitur pugnet calida vel frigida medicina? Oportet decerpere pirum ex arbore frangendo pediculum.

Caput II.

Arcana igitur non sunt res veteres, sed nouæ: non veteres natiuitates, sed nouæ. Veteres generationes siue natiuitates sunt substãtiæ & formæ rerum externarum in hoc mundo, quæ nobis vt omninò nõ profunt, nisi dissoluantur ac rumpantur, & nouæ fiant formæ, ita oportet quoque vt omnem veterem naturam & proprietatẽ amittât, tam calorem, quàm frigus. Hoc est, Nisi solatrum amittat suam frigiditatem, nõ potest esse medicina: & vt vno dicã verbo, nisi vniuersa vetus rerum natura moriatur, ac transeat in regenerationẽ, nulla inest medicina: ipsa verò mortificatio est principiũ dissolutionis & separationis mali à bono. Vnde posterior natiuitas, id est, renouata medicina, permanet liberum arcanum, absque omni complexionẽ alijsque similibus. Quare errãtes medici inquirũt, Gradu nimis alto ne vtaris? hoc est, Quicquid primò efficere poteris, id nõ conaberis tertio vel quarto præstare. Causa verò hæc est, quia stomachus non potest res supremorũ graduum putrefacere propter imbecillita;

tem enim non potest eas superare. Alioquin suis rationibus superiores tãquam cõmodiores probarẽt. Sic quãto gradus foret frigidior, tanto melior quoque, & ideo minor dosis porrigeretur. Quapropter magnus error ibi committitur, cum volunt dici, hoc maioris altiorisq; caloris existit, quã illud, quum duntaxat vnus sit gradus frigoris. Melius dicerent, Ista herba habet nisi semunciã frigoris, illa verò quatuor, modò æquale pondus accipiatur. Ex quo sequitur: Accipe frigidum, vt inuenisti, vnã eius drachmam porrigas contra calorẽ. Ceterum peculiãres quia herbas coguntur habere: non portulacã, sed nenuphar: non chamomillã, sed piper: eo ipso sanẽ testantur, se non calorem sed frigus quærere, sed arcana, quæ arbitrãtur ipsis esse gradus. Quod si certò ipsis cõstaret vnicum esse frigus, vnicum calorem, vnicã humiditatem, & vnicã siccitatẽ, à proposito suo deficerent. Sin verò probari posset duplicem vel triplicem esse frigidã substantiam, calidã substantiam, humidã substantiam, & siccã substantiam, cogerer palmã ipsis tribuere.

buerē. Iustis profectò omnibus probant, magnum esse commissum hæctenus errorem in gradibus obseruandis, & rerū complexiones nō rectè intellectas, quæ nomine quatuor, vna sunt res. Humores quatuor posuerunt, qui vnicus Mercurij liquor existit, qui non est simplex & vnica substantia, verùm quadringentarum naturarum, proprietatum, operationū & similibus: nec ipse solus est rerum causa, verum etiam Sulphur & sal cum eo. Singuli enim morbi componuntur ex istis tribus. Quid verò Sulphur & sal cōmoueat ad morbos, certis capitibus tractabitur. Nam eodem modo cuncti oriuntur morbi, Lucifer è cælo deiectus, ex propria superbia, quæ omnia bella excitat intestina: Mercurius dum sese ex tollit suo liquore, qui valde magnus & admirabilis est. Quia Deus ipsum creauit mirabiliore cunctis rebus. Hic quoties ascendit, ac minimè suis in gradibus permanet, initium est discordiæ. Eadem est ratio Sulphuris & salis. Quoniam sal dum exaltat se ac separat, quid aliud est, quàm res mordax? Vbicumque cōsistit superbia, ibi rodit ac mordet, ex qua ro-

sione & consumptione nascuntur vlcer^a
 ra, cancer, cancerena, & eiusdem generis
 alia mala. Quod si permaneret suo in
 gradu, nunquā homini cutis aperiretur.
 Sulphur quoque, dum in suam transit
 superbiam, liquefacit corpus, non secus
 ac Sol niuem sibi obiectam commodo
 in loco. Mercurius adeo fit subtilis, vt ni
 mis altè ascendat: ac ex nimia subtilita
 te gradus longè naturales excellentē, su
 bitaneam efficit mortē. Sic enim ratio
 ne ordinatum est, vt maneāt suis in gra
 dibus absque superbia: sic quoque natu
 ra sine eadem superbia in suo officio.
 Verūm adeo varia sunt capita, & sentē
 tiæ, vt rumpant violenter istos gradus.
 Nihil certē perpetuum erit inter carna
 les creaturas: propterea etiam necessa
 riò dissoluuntur per multiplicia mune
 ra, virtutes & vires, quæ ipsis insunt.
 Nec aliter sanitas se ipsam dissoluit, ac
 regnum, quod discordia diuiditur ac
 perit. Vnde colligendum nobis est, vni
 uersas res eiusdem esse valoris: carbon
 culum non præstare toptho, pinum non
 esse cypressio deteriore: quod verum
 esse probat naturæ lumen. Qui primò
 lum

aurum pretulit argēto, fecit id avaritia. Nam æquè magnum est argento tributum donum ac auro. Itaque illud non sapientia naturæ factum est, verùm prudentia rerū caducarum. Mors verò cū videt regni interitum instare, inuadit illud: Sicut enim regnum interiturū alienas incidit in manus: ita quoque trium quoties substantiarum amicitia & concordia dissoluitur, adest continuò mors tanquam vicinus, ac de hora in horam, de die in diem pro sua industria corpus inuadit, donec omnes partes ordine accipiat, & substantia vincat substantiam, ac postremò cuncta vi occupet, toti quæ dominetur corpori: tum demum nemo potest ipsam abigere, nec vi depellere. Vbi autem illud nondum contigit, sed aliquas duntaxat partes possidet, ibi medicina naturæ est auxilio, quò natura vires recipiat. Hac ratione quicquid sal corrodit, hoc sanat consolida: & quicquid Sulphur in dissolutionē adduxit, hoc restaurat crocus: & quicquid Mercurius nimium attenuauit subtile quæ fecit, illud solidum & crassum efficit aurum: atque hoc modo succurritur natu-

rz. Quemadmodum verò nullum expugnatur regnum absq; magno eius damno: sic quoque caro, quam rosit fal, ad paupertatē redigitur, nec vllum potest refarcire damnum. Quod etiam in reliquis euenit. Quare magna diligentia & industria est adhibēda, quò corpora ista in sua naturali cōstitutione permaneāt, quę alioqui facilè aut omninò corrumpuntur, aut saltē duriori aere offenduntur. Tanto enim Deus nos munere donauit, vt medicinam à condito mundo habuerimus in hanc horam, & ad finem vsque mundi simus habituri, ea potestate, virtute & efficacia, quam tribuit suis Apostolis in curandis infirmis. quę profectò cura ducit originem ex præcepti virtute. Medico igitur hoc ipsū est mandatū, quod olim Apostolis: & præcepto quum subiectus viuat, cogitur verū quoque præceptum seqni, docere, ac scire. At multi fiunt adulteri, id est, cōplures violant præceptum diuinum, nihilque faciunt illud. Cui verò istos comparabo? Dicto huic Christi, Natio praua & adultera signa quę sinit, & nihil voluit boni facere: quapropter signum illi nullum dabatur

dabatur nisi Ionæ, qui in utero piscis delituit. Sic & isti medicinam inquirendo debet scrutari in terra, quemadmodum Iudæi resurrectionem in Cete. Adeo ars est varia & certa, tres substantiæ, Sulphur Mercurius & Sal, ut seipsas demonstrent in quatuor generationibus, dum in naturam matris & elementorum transeant, ipsamque induant, quo significatur omnia ex quatuor elementis prodire. Ex terra herbarum, ligna, & alia eius generis oriuntur: Ex aqua metalla, lapides, & eorum mineralia: Ex aere ros, tereniabin: Ex igni fulmen, nix & pluvia, quæ commendo meteoricis, quæ ex lumine nature describuntur. Vnde microcosmus in dissolutionem quando peruenit ac redigitur, ex ipso fit terra, quæ adeo est mirabilis, ut fructus suos gignat breui tempore ex semine ipsi mandato. Hæc est illa præparatio, quam medicus scire debet. Similiter & ex hoc corpore fit alterum elementum, aqua: quæ mirabilium cum sit mater, Spagyris ex ea conficit rubinos. Nec alia ratione præparatio elementum tertium, ignem tribuit, ex quo gradines extrahuntur: & aerem, qui in occluso vitro

ex ascendente spiritu rorem conficit. De hisce generationibus multi inceperunt tractare, verum cito desperarunt. Non sane decet suem versari in agro, vbi rapæ proueniunt. Est præterea & alia trāsmutatio, quæ omnia genera Sulphurea, Mercurialia, & salia efficit: quemadmodum minoris mundi officium est, manifestè illam ostendere, in qua magna sanitatis humanæ pars sita est, vt eius aqua vitæ, eius lapis philosophorum, eius arcanū, eius balsamus, eius aurum potabile, ac similia. Et vera quidem hæc sunt. Siquidem ea omnia ipsi insunt, sicut etiam in exteriori sunt mundo. Et quemadmodum rursus ea in mundo exteriori habemus, ita quoque in interiori omnia ipsi similia existunt. Quod si intelliges: Nullam rem esse adeo atram, vt non contineat candorem aliquem in se: & nihil adeo candidum, quod non contineat nigrorem: quæ ratio est omnium colorum. Vt ergo isti colores producuntur in lucem, ita & prædicta. Sal quidem est candidum, attamen omnes in se continet colores. Sulphur ardet, propterea omne oleosum ipsi inest. Mercurius est liquor,

liquor, ideo omnes ipsi humores in-
sunt: quæ ratio & in reliquis obseruan-
da est, quæ omnia philosophiæ cōmen-
do. Quæ de causa homo sui ipsius est me-
dicus. Quandocumque enim ipse sup-
petias fert naturæ, illa vicissim necessa-
ria suppeditat, sicque largitur ipsi funda-
mentum pro vniuersæ anatomix ratio-
ne. Si enim diligentissimè omnium rerū
causas inquiramus, scrutemur & medi-
temur, inueniemus nostrā ipsorum na-
turam nostrum esse medicum: hoc est,
ipsa in se omnia continet necessaria. In-
spicias extrinsecus vulnus, quid ipsi de-
est? Nihil sanè, nisi quod caro debeat ab
internis extrorsum crescere, & nō con-
trā introrsū. Vnde medicina vulneribus
solūm est aliquod defendens, ne aliquid
mali extrinsecus accidat naturæ, impe-
diaturque suis in actionibus. Hoc modo
natura curat sua, natura ordinat sua, na-
tura extruit sua, vt demōstrat chirurgia,
peritusque docet medicus. Quia mum-
mia est ipse homo, hæc mūmia est bal-
samus, qui vulnera sanat. At mastix, gū-
mi, lithargyrium, aliaque eiusdem gene-
ris, ne carnis vnam micam efficere pos-

sunt, solum inest ipsis facultas (vt modo diximus) defendendi naturam, quò liberè faciat suum officium. Eadem quoque naturæ est ratio in corpore, internisque morbis curandis, vt, si modo defendatur, ipsa sit ea, quæ suos morbos curet. Ipsa enim nouit, quæ debeat eos tollere, medicus verò non potest scire: igitur solum defendat naturam. Vnde in natura tot sunt operationes, quot extra eam in scientia comprehenduntur: ipsi innatae sunt, nos per doctrinã assequimur. Tantum ab ipsa accipimus, vt eadem possimus quæ ipsa. Hoc declarat nobis, duplicem esse medicinam sua in potentia: alteram in medicina maioris mundi, alteram in homine: quarum illa est sita in defensione, hæc in curatione. Si nos naturam defendamus, ipsa necessariò habebit scientiam. Quia sine scientia non potest sanitati restituere quicquam. Si constat nos in defensione vti sciētia, debemus quoque curando sanare. Antea enim locutus sum ex communi medicorum vsu, errantiũ consuetudine probato. Quare duo sunt genera medicorũ, quorũ alij suam naturæ tribuētes scientiam,

tiam, solùm defendentia (quãuis semet-
ipsum non intelligant) vsurpare solent.
Deinde sunt alij curatores, qui naturę v-
tuntur scientia. Vt si quis vulneratus sit,
duę sunt vię sanandi, defensio, & cura-
tio. Defensio ita se habet, quemadmo-
dum prædiximus. Curatio autem in hoc
est sita, vt vulnera fiant stomachus: hoc
est, vulneribus vt imponatur medicina,
quę transmutetur in carnem: quę me-
dicina dum vulneribus immittitur, cõ-
tinuò natura prodit foras, ac redigit cõ-
uertitque illam in carnem, ita vt stoma-
chus sint ipsa vùnera: nam absque sto-
macho talia fieri nequeunt. Hęc autem
in Chirurgia latius explicantur. Idem
obseruabitis etiã in omnibus alijs mor-
bis, videlicet quòd altera scientia in me-
dico existat, altera in microcosmi natu-
ra. In istis omnibus & illud sciendum est,
hominẽ & res externas amicitiam, con-
cordiam, & naturę cognitionem habe-
re, in hoc, vt se inuicem excipiant & am-
plectantur: Hoc est, homo callere de-
bet in naturę cognatione, quę sese inui-
cem excipiant & amplectantur: sic e-
nim anatomix peritus erit. Homo quã-

do quidē ex limbo factus est, ac limbus existit vniuersus mundus: animaduertemus similia similibus delectari, eaq; amplecti. Nā homo si nō esset natus ex hac vniuersitate, eiusque singulis partibus, nullo modo esset minor mundus, nec aptus foret ad recipiendum ea, quæ sunt in maiori mundo. Cæterum ex hoc cum originem duxerit, omnia ista homo est, quæ in alimentum ex ipso sumit. Quia homo ex ipsis natus est, propterea quoque in ea conuertitur, & ea vicissim sūt homo. Siquidem homo ex nihilo non est factus, sed maiori ex mundo: vnde etiam in ipso consistit. Hinc sequitur, vt ex quocunque genitus sit, ex eodem etiam viuat. Si ergo eadem sit ratio inter hominem & mundum, quæ inter filium & patrem: profectò neminem magis delect filium alere, quàm patrem. Vnde membrum externū est medicina membro interno: singulaq; membra illa suscipiunt, quæ in respondētibus sunt maioris mundi, & omnes humanas proportionem, diuisiones, partes, membra, tanquam ipse totus homo. Ideo etiam homo ista in alimentum sumit vnà cum cibo

cibo & medicina, quæ solùm differunt medio corpore, figura & forma: in sciẽtia verò vnum est medium corpus, vna forma, & vna figura, quantum ad physicum corpus attinet. Itaque humanum corpus excipit mundanum, quasi filius sanguinem patris. Quoniam sanguis est vnus & idem, anima tantùm separatus, scientia coniunctus. Ex his sequitur, cœlum ac terram, aerem & aquam, in scientia vnum esse hominem, qui vicissim vnus est mundus perfectus ex cœlo ac terra, aere & aqua, alijsque similibus conflatus. Vnde Saturnus microcosmi suscipit Saturnum cœlestem: sic Iupiter microcosmi Iouem cœli, quos cœlum, non cõiunctio separat, excipit: sic melissa terre melissam microcosmi amplectitur, & cheiri microcosmi, maioris mûdi cheiri. sic cachymia aquę cachymiã microcosmi excipit, & talcũ microcosmi talcũ aquæ: sic ros aeris rorẽ microcosmi, & tereniabin hominis tereniabin aeris. Istius modi concordia res vniuersæ coherent. Cœlum itaque & terra, aer & aqua sunt vna res, non quatuor, non tres, non duæ, sed vna duntaxat. Vbicumque ista con-

iunctim nō accipiūtur, sunt diuisa in fru-
 sta & partes. Ex quo colligimus, accom-
 modaturis ista rei medicę semper in me-
 dicamentis administrandis obseruandū
 esse, nos totum ibi mundum porrigere,
 hoc est, omnes virtutes, cęli ac terrę, ae-
 ris & aquę. Cuius argumentum & hoc
 est. Quotiescumque morbus inuasit cor-
 pus, omnia coguntur membra etiam sa-
 na cum ipso pugnare: nō vnum aliquod
 solum, verū cuncta: morbus est om-
 nium ipsorum mors. Quod scit natura,
 quę propterea omnibus etiam viribus
 resistit morbo, ac, si potest, ipsum repel-
 lit. Ita quoque medicina necessariō con-
 tinebit vniuersum firmamentum infe-
 rioris & superioris sphęrę. Vnde perpen-
 das quāta vi natura cum morte pugnet,
 quum cęlum & terram, omnesque ipso-
 rum vires & virtutes inuocet, ac assu-
 mat in auxilium: non secus ac videtis a-
 nimam omnibus suis viribus cogi pu-
 gnare cum diabolo, & Deum in auxiliū
 vocare ex toto corde, ex toto animo, &
 cunctis viribus, sic & diabolo resiste-
 re. Eodem modo & natura tot tantis-
 que sollicitudinibus & angustijs pre-
 mitur,

mitur, vt omnia in auxilium sumat, quęcumque Deus ipsi concessit, ad mortem arcendam & repellendam: adeo mortē illam terribilē amarissimamque auersatur ac reformidat, quam ipsa horridam apertē cernit. nostri quidem oculi non vident, nec manus palpitant: ipsa verò mortem videt, tãgit ac nouit. propterea implorat ac assumit sibi auxilio cunctas cęlestes ac terrestres virtutes, quò possit morti truculētissime resistere. Est enim mors valde horrida, truculenta & seuerā, quę suum adeo creatorem Christum terrefecit in mōte Oliuarum, vt sanguineus sudor ex corpore ipsius efflueret, cū Patrem rogaret vt ipsam à se tolleret. Itaque non immeritò & natura creaturarum ipsam maximo cum horrore metuit. Quo enim mortis cognitio maior habetur, eò quoque maior est cura, custodia & inuocatio medicinę, quam sapiens inquirat.

Caput III.

Hoc itaque maximum est compositum, id est vera medicina, quod (vt suprà dictum est) cōponitur ex cœ-

Io & terra, elemētis ac ipsorum virtuti-
 bus: Hoc est illud compositum, cui me-
 dicus studebit, & quod discet: hoc est
 receptum, hoc est quod cōtinet omnia
 simplicia. non quidem cōsistit in nume-
 ro & multitudine simpliciū, sed in com-
 posito, in quo totus externus homo col-
 lectus est: qui cū sit vnus, omnia reme-
 dia medica & arcana, omnes vires simul
 adsunt. Quę vires si adsint, morbis pos-
 sunt resistere: sin minus, ipsarum arcana
 committimus inter se, vel omnino qui-
 escunt. Hęc melius vt intelligas, hęc ob-
 serua similitudinem. Ex vno ligni gene-
 re statuarius sexcentas statuarū formas
 efficit. Sic quoq; corpus humanū, quod
 vnum est, sexcenta morborū genera pa-
 rit, quę omnia ex eodem formantur. Et
 quemadmodum statuarę omnes vno igni
 consumuntur: ita quoque intelligendū
 est, vnam esse medicinam in magno cō-
 posito, quę tanquam ignis operatur, &
 consumendo immundū separat à mun-
 do. Hac ratione magna composita sunt
 cognoscenda. Quum verò contrarię (li-
 cet in bona dispositione) sumuntur me-
 dicinę, successus periculosus est. Sic
 quoque

quoque in hoc magno composito, mū-
 di omnes partes tribunt sua: cœlum ac
 terra vires suppeditant, & microcosmī
 totus homo, veluti mundus, in ipso cō-
 sistit, ac in vna gutta constat: sic & ho-
 mo cum omnibus suis membris, articu-
 lis, natura, proprietate & essentia, sanī
 & mali, morbi & boni in eo inest. Illud si
 in corpus assumat, sui ipsius limbum ac-
 cipit, ex quo genitus est: nutritur semet-
 ipso, & quantum ipsi deest, medium cor-
 pus coniungit cū eo, ex quo desumptus
 est. Hoc compositū omnes excedit me-
 dicinas, non secus atque Sol omnes stel-
 las. Quid Sol differt à Luna? quid dies à
 noctē? Solūm separatione, qua Sol ad
 suum lumen dispositus est, & Luna ad
 suum. Sic quoque cœlū & terra, omnes
 flores, radices, lapides, gemmæ, omnes-
 que res distinctæ sunt. Similiter & medi-
 cus necessariò distinguet medicamenta,
 tāquam separaret tenebras à luce, diem
 à noctē. Ita enim medicus suam confide-
 rabit ac habebit medicinam: vt Moises
 dixit in libro Geneseos, Deum Patrem
 singula ordine separasse, hoc die hodie-
 no, illud crastino, aliud perendie. Cogi-

HO THEOPHR. PARAC.

tandū certè est, nobis talia esse propo-
 sita, qualia Deo: nos quoque scientiā ha-
 bere similem præparandi & separandi
 nigrum à cādido, lucidum à tenebroso,
 hoc est, medicinam ab excrementis: in
 quibus latitat. Sic enim Deus ipsū crea-
 uit. De operatione porrò (vt & ipsa expli-
 cetur) quid dicendum est? Non sanè ali-
 ter Deus vult nos eam accipere & intel-
 ligere, quàm securim ad arborem posi-
 tam, reuera secantē. Nam eo modo vult
 suas operationes in arte medica intelli-
 gi, easque simili virtute & potentia age-
 re & efficere, qua olim in terra sanauit
 homines, antequā vox perfecta ore pro-
 dired, omnes illic infirmi restituebantur
 sanitati. Quamuis hīc multa forent cō-
 siderāda, vt maxima incertitudo & igno-
 rantia medicorum: vt imperfecta cogni-
 tio medicorum, qui tamen ægrotis ali-
 quid auxiliij præstant: vt culpa ægrotan-
 tium, & multæ causæ in manu Dei oc-
 cultæ, quas nunquam inuestigare possu-
 mus. Si ergo medicinę operatio sit vis a-
 deo magna cum omnibus cœlestiū ac
 terrestrium spherarum viribus coniun-
 cta: cuncti faciliè intelligunt, nullā hye-
 mem

mem consumere æstatē, nec etiam contra æstatem cōsumere hyemem: hoc est, nos non posse aquam elementarem per ignem elementarem auferre, vel abigere. Ut enim aqua non depellitur igni, sic quoque non depelluntur humiditas & frigiditas à caliditate & siccitate. Præterea elemēta nō sunt ipsi morbi, sed quasi arborum stoli vel ramuli, significantes morbos adesse. Pari modo & cōplexiones ita sunt impressæ, vt nulla alteris cædat, nec vlla reliquis depellere queat. Ita nec cœlum mouet terram suo loco, nec vicissim terra ipsum cœlum. Hæc simili modo in homine fiunt: quicquid gradū superat, illud accidens est, nō cōplexio. Quomodo autē res in eū perueniāt ordinē, certis in capitibus docetur.

Postquam sanitas, & homo ipse cum suis morbis descripta sint communi theorica & physica, ex qua omnes tractationes, quæ peculiariter de morbis scribuntur, petendæ sunt, communiq̄ huic theorice tanquam firmissimo fundamento superstruendæ: sequitur iam, dicamus de morte, & eius irruptione, & quid illa significet. Cunctis rebus certus

permanendi præscriptus est terminus,
 tum ad bonum, tum quoq; ad malum.
 Ita Sancti suum habent certum tempus
 hîc ex terris & in terris viuendi, quo cla-
 pso amplius non erunt: ita & mali suum
 habent tēpus. Omnibus denique rebus
 præscribit Deus suum terminum, quem
 nulla earum transire potest. Sic nec ho-
 mo, quantumuis pius, iustus & vtilis po-
 pulo, hanc vnquam metam superare po-
 test: terminus vite vbi adest, nihil aliud
 spectatur, quàm Surge & abi. Huius tē-
 poris, finis est mors, quæ semper nobis
 affidet, expectat quæ nostra bella intesti-
 na, quò possit alibi facere irruptionem.
 Nescit enim horam inuadendi hominē,
 vel quando debeat occidere: nihilomi-
 nus adest parata, cum summa diligētia,
 tum maxima industria inuadendi, ne tē-
 poris minutum negligat, sed potius suo
 domino Deo, qui in cœlis est, obediētiam
 præstet. Quum itaque per se non nouerit
 horam nec minutum nostri termini,
 medicina depellitur: quamuis adeo in-
 stet semper, quia credit finem iam insta-
 re, ac sibi esse aggrediendum & inuaden-
 dum. Attamē sæpè cum erret, accedit &
 & re-

recedit. Licet cuncta apud nos sunt pulchra, bona & pura, læta & laude honoribusq; abundantia, nihil tamen aliud est, atq; thesaurus preciosus auri & margaritarum in cista, quem fur aufert, patriſque familiâs relinquit arcâ inanē. Quia nullius illic habetur respectus, siue sit vtilis, siue inutilis, siue probus, siue improbus: vnica definitiua sentētia fertur, Surge, & abi. Quod si vel vniuersus mūdus ab vnico dependeret homine, ipse tamē Deus nihili id curaret, sed suam perficeret voluntatem. Quare nostra vita est inuisibilis quidam thesaurus, quē licet semper diligentissimè obseruemus, & vīgilando custodiamus: quid tamen obstabit quò minus inter diligentissimas nostras custodias & curiosissimas vigilias huiusmodi fures clam cum auferāt? An non optimæ sunt vigiliæ, quoties æger decumbens nunc ad Deum cōfugit, inuocat auxilium, nunc ad medicum currit, petitque remediū? quibus omnibus auxilijs fretus cum minimè arbitrantur, vitam cum morte cōmutat, & hinc cōmigrat. An non & ille satis custoditur: qui rex est, habetque omnes vires suas

penes se pugnando contra hostes suos, castra firmissimè sera, vallis & fossis munij, equitibus & peditibus optimè instructus. Tandem verò, vbi arbitratur se tutissimum esse, trañcitur globo tormètario: iam mors adest, cuius officiũ est, varijs modis vitam nobis adimere. Beatus ille: quem ex hoc mundo tollit eo animo, quo Ioãnem Baptistam, Prophetas & Apostolos. Qua de causa diligēter aduigilabimus & obseruabimus eam.

Quia nos prouocat & promouet in iudiciũ, in quo reddemus rationẽ de minimis, ad minutissimum vsque quadrantem: atque ipsa est licitor & executor, qui vocat in iudicium Dei, in qua vocatione separantur anima & corpus. Quæ est ipsius alia in iudiciũ citatio, quàm hæc? I-tote in iudicium ante faciẽ Dei, addita certa hora & die miseriarum, qua cælũ & terra contremiscent, & eleuabuntur, qua etiam die cornua excitabunt mortuos in iudicium vocatos: mors quoq; nos excitat, ac restituit id, quod eripuit. In ista vita sistimur coram tribunali vnũ cum licitore. Captiuitas & carcer eius est terra. Omnes enim in hoc terræ ambitu

peccat.

peccatis obnoxij morimur: propterea cogimur ingredi captiuitatem, ac ea custodiri, donec iudicium incipiat, in quo sententiam expectabimus tanquam captiui homines. In ipsa verò vocatione spiritus migrat ad Dominum, corpus in terram. Quia nō est terra carcer spiritus, verūm solius corporis. Ita singula suis permanent in locis, donec iterum conueniant. Tunc enim ipsamet erunt rursus suo in sanguine propriaque substantia. Quid verò vltius inde fiat, penes ipsum est, qui corpus & animam formauit, omnibus hominibus occultū. Tunc nulli amplius erunt morbi, nulla medicina, nullus medicus, nullus infirmus: istiusmodi omnia abrogabuntur. Interea verò nos (quemadmodū supra dictū est) debemus nos conseruare, & ad scientias confugere, quo nostræ vocationis possimus reddere rationem.

Caput IIII.

Etsi nunc mortem, quæ vltimus est rerū terminus, indicauerimus, nondum tamen tractatio eius absoluta

est. Quia oportet latius explicare ea, quæ cum morte cohærent, quò melius intelligentur ea, quæ proposita sunt. Quare generali progressionem latius explicandæ sunt triū substantiarū superbix, hoc est, quando transeant gradum in quo consistere deberent. Et primò quidē dicturimus de Mercurio. Hunc prædiximus, in homine liquorē esse, eumque variū, vnde & variæ naturæ ex ipso prodeunt. verūm nunc porrò sciatis, tres duntaxat in eo vias esse dissolutionis, quarum vna est Mercurij eleuatio, quæ dicitur destillatio, altera est sublimatio, tertia præcipitatio. In hisce singulis vijs quamuis multæ sint species, tamen opus non est vt eas minutim enumeremus, sed præcipua tantūm capita sunt enumeranda. Quemadmodum tres isti modi sunt extrinsecè, ita quoque se habent intrinsecè in corpore humano: quæ naturæ est operatio. Ante omnia itaque de primo dicendum est, quid sit illud, quod Mercurium in triplicem exaltationem perducit, hoc est in tres illas vias, quibus se ipsum sublimat, destillat ac præcipitat. Per se enim sua sponte nihil istorum facit,

cit, sed necessariò aliquid extrinsecè assumit, per quod ascendat, separetque se reliquis à tribus. Cuius hoc nobis sit exemplum. Lucifer non natura sua habebat superbiam, sed assumpsit illam, propterea ascendit super alios: ita & hîc id non est propriæ naturæ, verùm, suo vt nomine illud appellemus, quod Mercurium naturali ex gradu deturbat, calor est, per quem ascendit. Calor autem aduentitiuus eius triplex est: Primus est calor virtutis digerendi, qui est accidentalis, magnus & vehemens, Mercuriũ vincens, quem etiam in altum eleuat: Hoc est, dum superat Mercurium, & impellit, non aliter agit, atque calor vehementissimus Solis, dum incēdit lignũ & comburit. Sic ergo Mercurius ascendit externo aduentitiuoque calore. Qui calor vna est causa, impellens Mercurium in tres illas vias prædictas iuxta scientiam sue magistræ, quæ est ars mechanica. Secundus calor oritur ex motu & agitatione corporis, qui non est priori inferior, sed multò mirabilior & incertior. Quocumque tamen modo accidat, semper incendit Mercuriũ ac eleuat. Præter hos duos

& tertius est obseruandus, qui astrorum
 vi incendit Mercuriū, vnde colliguntur
 prædictiones subitanæ mortis, aliorū-
 que morborum Mercurialium, hoc vel
 illo anno, hoc vel illo mense aut die.
 Tres igitur sunt aduentitij calores, qui
 Mercurium exaltant, ex qua postea exal-
 tatione morbi oriuntur, hoc est, suā con-
 uertunt superbiam in mortem. Itaque
 oportet Medicum discere ac scire calo-
 rem astrorum. Sic enim poterit suos in-
 firmos conseruare, ac pro ratione istorū
 trium præscribere victus rationē, & præ-
 seruantia cōficere. Ad hæc notandū est,
 Mercurium tribus incendi modis, humi-
 ditate, siccitate, vel depressione eius, qui
 humidus vel siccus esse potest. Singulis
 hoc inest membris totius corporis, &
 quot sunt mēbra, tot quoque Mercurij
 species existūt. Ex quo obseruabitis, plu-
 rimas ipsum esse diuisū in corporis par-
 tes, quarū singulæ propria habent offi-
 cia: Aliud est intelligētix officium, aliud
 aspectus, aliud auditus. Vnde etiam se-
 quitur, varias esse morborum naturas:
 Huic adimit Mercurius intelligentiam,
 alteri ligamenta, alteri linguā, sic & alijs
 alia.

alia. Ideo calor hoc modo suas incipit operationes: corpus primò accendit, & quocumque potissimum ascendit, & vbi simul loca implet, ibi suas inchoat operationes, hoc est, ibi inflāmat omnia tanquam Mercurij fornax, in qua hic iaceat. Quod si calor ex repletione contingat, ac ipsa repletio adeo subtilis sit caloris, suo spiritu vt penetrare queat, ascendatque isto spiritu in cerebrum: calore sufficienter aucto Mercurius vltra suum amplius locū ascendit, leditque omnia, quæ attingit. Sic etiā cor si accedat, hoc cogitur illius esse fornax ad proprij Mercurij expulsionem, vt prædiximus. Eadē ratione in homine vel optimæ constitutionis, si quotidie se impleat, vel præter naturam se exercent, aut talis ascensus, qualem diximus, contingat: commouetur totū corpus, hoc est, omnia eius mēbra incensa sunt: Vnde Mercurius continuè ascendit ac descendit, moueturque vltro citroque destillando in corpore, tanquam in pellicano. Vbi autem peruenit in suū gradū, exercet suas nequitias: hoc est, postquā diu fuerit motus, adeoque subtilis effectus (siue id fiat destillādo

in corpore, siue præcipitando, siue sublimando) vt in suū ascendat gradū: depellit suo astro, quod est corporis morbus & præsentissima mors. Ante hoc tēpus autē id nō facit, quia cogitur aliquādiu ascendere, in orbem ferri, & preparari, antequam summū in gradum perueniat: vnde iterum in profundissima cadit. In ascendendo autem si partem aliquam adipiscitur, ac in ea semetipsū accendat, non quiescit, donec perueniat ad summam subtilitatem, quo tempore gignit morbos. Hoc modo Mercurius suo ex statu pellitur vi caloris in exaltationē, quæ nihil aliud est, quàm depulsio: quod est morborum (veluti diximus) semen. Tres verò eius sunt modi, vnus mortem subitaneam eiusque species efficit, quæ est destillatio: Alter gignit podagrā, chiram, arteticam, quæ est Mercurij præcipitatio: Tertius facit maniam, & phrenesim, quæ est sublimatio Mercurij. Quorum omnium tractationes suis in libris cum omnibus formis, quæ illic etiam explicantur, sunt descriptæ. Itaque multiplex est vltima materia earum rerum, quæ suum trāseunt gradum. Nam
 variæ

varia sunt mercuriales, varia officia, & varia partes: quorum omnium multiplex natura, proprietas, conditio & consuetudo. quæ si concurrant, mirabiles morbos cum admirandis signis, gestibus & moribus, alijsque similibus pariunt. Adeo subtilis fit Mercurius istiusmodi præparatione, ut nemo ipsi possit resistere propter vim internæ naturæ. Cuius iterum causa improptu est: Sulphur & sal non possunt ipsum coercere propter vehementissimum calorem, qui repellit hæc duo, & Mercurius adeo attenuatur, ut ossa & carnes penetret, non solum poros, verum & alijs in partibus, tanquam sudor, transit ac penetrat: Vnde sciendum est morbi Gallici pustulas, lepram, aliaque eius generis mala oriri, ac ipsorum primam materiam & causam cum alijs coherentibus inde prodire. Quo autem modo fiant, suis in capitibus docetur. Quæ admodum tam magno ascendit calore, ita quoque animaduertendum est, ipsum efficere varios rigores, calores, horrores & conquassationes, quoties eius paroxismus iucipit, aut aliqua tantum species. Quia subtile & acutum adeo venenum,

quum inuadit naturam, ipsa incidit in quādam desperationem siue terrorem, qui est corporis tremor prodiēs ex metu & rigore: calor simul mouetur, eò quòd sit obstructio, & nimis vehemens vapor, ceu in occlusa & feruēte olla, cuius operculum vi deponitur. Frigus est materia & natura omnis timoris. Vbi autem calor vires acceperit, frigus cedit, calori in regnando. Varia igitur est Mercurij natura, cuius substantiam & vires latius describere tempus quum non permittat, maiorem partem differo in aliud tempus, aliaque mea volumina.

Caput V.

His de vna trium substantiarum, videlicet Mercurio, absolutis, consequens est, vt etiam de altera, videlicet sale, eodem dicamus modo. Hunc in primis notandum est quatuor vñs mutari, quoties in suum tendit factum, resolutione, calcinatione, reuerberatione & alcalisatione. Sunt etiam salis multiplices naturæ, quæ multis & diuersis fiunt modis: quare etiā variæ sunt præparandi species

species. Varia enim salia seipsa calcināt & reuerberant: sic etiam varia sese alkalisant & resoluunt: quę omnia pari fiunt ratione in homine, qua extra ipsum in sua scientia. Ante omnia scire hęc oportet, quid illud sit, quod sal ita frangat & dissoluat, vt in prædictas transeat præparationes summi gradus, in quem nõ deberet peruenire. Causę verò sunt tres: Prima est nimis magna cibi impletio, quę digestionem impedit, ac partes corporis efficit nimis lasciuas, carnem lubricam, hoc est, nimium delicatę, nimiumque mollis carnis ac medullę, nimium sanguinis & aliarum partium similium. Hęc cum nimis lasciuunt, non potest sal consistere in suo gradu ac statu, quo deberet. Per similes etenim eius est ratio, quę arui est pinguis, quod nimis luxuriando perit, vt fructus celerrimè putrescāt, aut quoties aruum pluuia maxima adeo irrigatur, vt fructus pereant, vel alia quauis ratione. Similiter quoque via secūda est intelligēda, qua maior, quàm par est, luxus sal in suam exaltationem trudit: quod maximè fit, quoties luxus coitus suam originem sortitur ex medi-

cina pruritus, sudoris & cruoris. Tunc enim magis augetur & exercetur: quæ exercitatione corpus nanciscitur spiritū frigidum, qui est ventus: hic sal commutat in aliam substantiam, & præ reliquis maximè hoc facit. Nam spermatis superfluum si tendat in suum fluxū, salis frangitur substantia, & nimium substrahitur liquidi, vnde sal transit in spiritū, qui est alia substantia à priori. Tertia via sal extrahitur per stellas, quoties sal in earum incidit partes, exiccant quasi ventus, & liquefaciunt salia ceu Sol grandines. Siquidē salia in corpore iacent, quasi grando in agris, quorum conditio & natura est manere in eodem statu, sed non possunt resistere aduersis: itaque franguntur & dissoluuntur. Sal enim ita comparatū est, vt nequeat resistere: aliquod si occurrat contrarium, commutatur abundantia carnis, pinguedinis, sanguinis, vel per eorum delicatam naturam, vel coitum, vel astra. Sunt etiam aliquod salis genera, quæ instar niuis liquefiunt, quoties aliqua talis vis cōtraria accedit: & in hūc modum liquefiunt, calor quoque adest in corpore, tanquam dictum est in Mercurio,

curio, qui sal resolutum ex corpore pro-
pellit. Nam iste calor multis de cau-
sis non relinquit sal resolutum in corpo-
re, sed oportet id expelli. nec solū illud,
verū & reliqua salia calcinata & reuer-
berata. Vnde sudor falsus existit, quia
nihil aliud est, quā huiusmodi sal re-
solutum. Hinc sequitur, alios sudores ex
sanguine, alios ex carne, vel ossibus, vel
medulla, vel alia parte aliqua corporis
prodire. Sequitur etiam ista salia varias
habere naturas, cū ex ipsis nascantur
serpigines, impetigines, pruritus, sca-
bies, aliaque eiusdem generis, quę in chi-
rurgia describuntur, quapropter & hęc
illa omitto. Salia porrò naturę tūc sunt
calcinata, vbi liquidum suum amiserint.
Tunc enim reuera sunt calcinata. Nam
sal reuera calcinatum est in sua natura,
vbi amisit suum temperatum humidum.
Sic enim calcinatum iacet quasi alumē
in sua præparatione, aut vitriolum, aut
aliud aliquid. Eodem enim modo cogi-
mini & hanc præparationem intellige-
re. Calcinatione incipiente, humidū ex-
halat per sudorem. Est autem illud hu-
midum, quod pruritus in cute excitat,

deinde aperit eam, postea sequuntur foramina. Quia tandem ubi sal non amplius ita humidum est, ut deberet, foras tendit, ac sibi rodendo foramina, aperit viam in eo corporis loco, in quo existit, ut latius in chirurgia docetur. Quod autem reuerberatur, aliud est sal, videlicet liquidum, humidum, quod in sua propria anatomia destillando seorsum mouetur, id quod reuerberatio appellatur. Quia nullus calor, nec externus aliquis luxus potest eius ingredi substantiam: ceterum veluti oleum & aqua nequeunt misceri, ita nec alię res in huius salis substantiam miscendo transeunt. Spiritus itaque ipsius vltro citroque, sursum ac deorsum feruntur, donec fiat mucilago siue viscositas. Tunc enim longe acutius factum, quam deberet, egreditur: hoc est, calor internus expellit eius substantiam foras, ac ipsum incipit foramina rodere, aliaque externa vitia efficit. Notabitur ergo, sal eò tendere, quò natura sua ipsa ducit: vnde morbi complures scaturiunt, quos in chirurgia appello vulnera æruginosa. Nam quælibet ærugo foras protruditur per poros, ac in aere suas perficit

Et operationes Præterea animaduertē-
dum est, nulla in cute foramina, vel mor-
bos externos fieri, nisi sal ista fecerit: il-
lud verò semper foras tendere, quò per-
ueniat in aerem, cum quo in cute opera-
tur. Ex quo intelligitur quomodo sal va-
riet, nunc hoc, nunc illo modo: Vnde vi-
tia sicca, humida, fluentia, purulenta, e-
iusque generis alia oriuntur. Quamuis
huiusmodi variè etiam nascantur, cor-
rosione substantiæ medijs corporis, nutri-
mento, alijsque similibus, quæ hîc nō est
enarrandi locus. Ex sale quoque fiunt
vulnera salis ambulantiæ, pergentiæ, cor-
rodentiæ, crancrisantiæ, profunda, putri-
da, multaque similia: Itidem scabies, &
morbi alij absq; foraminibus, vt alope-
cia, pustulæ, cicatrisantiæ, condilomata,
& eius generis plura, sic & morphea, &
lepra earumque species: semper pro na-
tura salis morbi & dolores existunt: nec
non pro natura stellæ, quæ suâ hîc quo-
que protulit scientiam. Nam ipsa in sua
exaltatione sal exercet ac commouet,
aliaque plurima facit. Postremò cōside-
rate, salia varias efficere formas, vt in cā-
cris, fistulis & cancrenis corrodentibus

euenit, quæ profectò ex sale oriuntur, quod eiusdem est naturæ. Nam sal cunctis rebus formam tribuit, veluti nature lumen docet: Ac semper pro natura salis morbus est vehemens, longus, breuis aut mortalis, quæ omnia suis sunt locis explicata.

Caput VI.

Simili ratione quatuor res frangunt & exaltant Sulphur, quæ sunt quatuor elementa. Ipsius verò natura huiusmodi est, vt humidum si elementum inuadat ipsum, simile fiat ei, hoc est, humidum & madidum, aut simile aliquid, prout talis impressio ex elemento aquæ ipsi euenit. Sic etiam aer elementum quoties ipsum in suam deducit naturam, fit siccum: & ex hoc accipit gradum siccitatis, sicut humiditatis ab aqua. Si quidem in aqua elemento existit humiditas, in aere siccitas. Hi duo sunt modi Sulphur exaltandi, pro natura duorum elementorum. Nec alia ratione intelligetis duos reliqua elementa, ignem & aerem, ipsum exaltare. Terra quoties ipsi dominatur, efficit

efficit ipsum frigidum, eodemq; in gradu conseruat. Similiter ignis, hoc est, firmamentum, retinet illud calidum, vbi eo deduxerit. Quatuor ergo elementa sunt artifices quatuor, qui Sulphur trāferunt in suam transmutationem, vt ab officio discedat suo in morborum generatione: quorum multa nascuntur genera, vt aliud frigidum, aliud calidū, aliud humidum, aliud siccū: & rursus in quolibet genere multę fiunt species pro natura materię Sulphuris, quę inuaditur suis in regionibus & membris. Vnde Sulphur fit frigidum, & per idem elementum volatile & fixum. Frigus autem hoc multiplex & varium est, congelat, resoluit, coagulat ac dissoluit, quę ex quatuor elementis accipit, quamuis omnia vno elementi terrę intelligantur nomine. Quandoquidem ex aqua, vna frigoris pars prodit, ex igne vna, ex aere vna etiam pars. Singula igitur elementa vnam frigoris partem conferunt, nihilominus solum frigus vocatur elementum terra: quod fit certis de causis, quas philosophiæ committo. Quare frigus considerabitur in rebus ipsis, quę frigore v-

nam habent substantiam. Quia vna est duntaxat frigiditas, non multæ: pondera quidem sunt plura, vt in vna re plus sit frigiditatis, quàm in altera, vnde frigidior etiam apparet, nihilominus tamen vnica est frigiditas. Quantum verò ad substantiam attinet, in duas species distribuitur, in duram & humidam. Dura iterum est duplex, congelata & coagulata. Ita quoque humida duplex, dissoluta & resoluta. Cōgelatio fit per humidam frigiditatē, vt aquæ gelu constrictæ, niues, grandines & similia. Sic quoque in Sulphur ex igni elemento euenit congelatio, cum certis morbis & eorundem formis, qui non immeritò niui, pruinæ ac grandinibus similes sunt, ac simili ortu sunt intelligendi, hoc est, vna ex parte astris esse genitos, vocariq; frigidum ignem. Quia ignis est firmamentum. Coagulatio autem est alterius frigiditatis, quæ originem ducit ex aqua. Est quidem alia frigiditas, attamen vnus gradus cum frigore ignis: Vbi suam in operationem peruenit, omnia sibi subiecta coagulat. Coagulationes hæ in hoc separantur à congelationibus, quod coagulatione

latio sit fixa, congelatio verò volatile.
 Quicquid enim ex aqua elemēto fit, illud totum est coagulatum. Ac frigida quidem est huiusmodi cogulatio, veluti cernitis corallos coagulatos, alumina, entalia, & his non dissimilia vitriolata, salia, aluminosa, aliaque eius generis. Eodem in statu sunt & morbi proueniētes ex frigiditate coagulata, hoc est, frigiditate aquæ. Ex aere etiam oritur frigiditas, quæ sua substantia nec est congelata, nec coagulata, sed est solùm ventus. Quæadmodū Boreas & Zephyrus frigiditatem inferunt calori, sic quoque hoc elementum natura comporatum est. Propterea etiam, quòd partem obtinet frigiditatis in flatu & vëto, excitat in corpore ventosas frigiditates, chaſs frigiditates, flatus frigidos absque tactili & visibili substantia, quæ suos peculiare habent morbos cum suis speciebus. Pari ratione & terra propriè ac per se accepta possidet generationem morborum, quæ ex ipsa proueniunt, eo modo, quo frigida herbæ ex ipsa oriuntur, veluti solatrum, rosa, lactuca, portulaca, aliaque similes: quæ sicut à se inuicem sunt sepa-

rata, ita quoque morborum genera & species. Vnde & in homine vobis tenenda est scientia separandi quatuor elementa, vnà cum cautione prædicta eiusque noticia. Nec aliter elementum igne, siue calorem intelligetis, hoc est ignem quoque scrutabimini in quatuor elementis. Quoties itaq; Sulphuris inuenitur morbus, habet vnus ex quatuor naturã, pro Sulphuris naturali officio. Si accendat ipsum ignis elementum, qui inest firmamento, fulgureus seu tonitruus lapis id facit. Vnde necessariò sequitur, Sulphur non secus atq; arborem fulmine ictam, conflagrari. eodem modo firmamenti operationes omnẽ sensum fugientes in nostris corporibus aduersus nos agunt. Quemadmodum enim Sulphur arborũ accendit, ita & Sulphur in homine: ac quodcumque membrum inuadit, eidẽ dominatur. Est quoque alius in aqua ignis, qui non minus incendit Sulphur, atque ille cœlestis. Nam silex, calcedonius, aliaque similia ignem si continent, alijsque tribuunt: necessariò etiam hoc elementum internum habet, quem nos non videmus. Siquidem elementis inest
 fabrica-

fabricator, qui nostrum sub aspectū nō cadit, nec comburit, veluti in multis declaratur morbis. Elemento terræ inest similiter ignis, qui Sulphur ita incendit, vt ipsi cernitis. Sic flammula & vrtica ex terra proueniunt. Quantas verò herbæ istæ, aliæque huiusmodi, vires exerceāt, quoties physicū attingunt corpus, minime vos latet. Istiusmodi quoque generationes in homine fabricantur, quæ omnes suis capitibus indicantur, & ex ipsis varia morborum genera intrinsecè & extrinsecè oriuntur, re vera inter se differentia, vt morbi mercuriales & salini, de quibus peculiaris libellus est conscribendus. Nam alius morbus est flammulæ, alius piperinus, alius aronicus, & sic de reliquis. In aere quoque calidum est elementum ignis, non secus ac de frigore dictū est, ex ignea & astrali natura, quæ ignitos efficit morbos, hoc est, sui elementi morbos. Præterea coagulatio est in igne firmamenti, & aquæ & terræ. Quisque enim calor solus coagulat. Vnde tres coagulationes ex terra sunt: & paruum arenæ granulum ex aqua ortum simile est calidis mineralibus, & vna est

coagulatio ex igne, quæ est impressionis. Sic in frigiditate aqua elementum suam habet coagulationem, veluti coagulatio est solatri & similiū. Habebitis quoque humiditatem ex quatuor elementis, id est, vnam ignis, vnam aquæ, vnam terræ & vnam aeris, quæ omnes ita se habent, vt prædiximus. Vnus itaque gradus elementi, & vna est causa ipsius morbi, videlicet vnica, cū quatuor tamen morborum generibus, quorum alius est humidus ex humiditate ignis, alius ex humiditate aeris, alius ex humiditate terræ, alius denique ex humiditate aquæ, cum suis singulorum speciebus, quæ sub ipsis continentur. Ita quoque siccitas quadruplex obseruanda est ex quatuor elementis. Nam aliæ siccitates sunt ex igni, aliæ ex aqua, aliæ ex aere, aliæ ex terra, vt morbi sicci demonstrant. Sunt enim quatuor primi & principales morbi, frigidus, calidus, siccus & humidus. Quæ de causa non immeritò singuli morbi hisce gradibus incipiunt & intelliguntur. Et quamuis non certo ordine, neque hac methodo à nobis in hac theorica describantur, tamen certo, & vero ordine traduntur

duntur alio loco, vbi ipforum practica docetur. Et quòd hoc loco omnia quàm paucissimis absoluamus, ratio est, quòd singula alibi plenius explicentur, vt de cõplexionibus & gradibus alijsque naturalibus, quæ maximè attingunt philosophiam. Attamen hoc addemus, certos nasci morbos aliunde, quàm ex elementis, qui tamen elementorum similes apparent. Vt sal dum seipsum calcinat, ac humido corporeo incenditur. Vnde fieri potest, ac fit etiam nonnunquam, vt suum acendat Sulphur, in quo consistit, idque non vno, aut hoc tantum fit modo, verum & omnibus alijs. Quapropter huiusmodi res signis agnosci & discerni debent. Qui autem hæc discrimina non nouit nec intelligit, immeritò ista signa percipiet, quæ de bellis intestinis declarabuntur suis in locis. Quare & reliquos videte & considerate libros, non solum quantum ad ipsam attinet distributionem, sed & alia multa. Titulus etsi de tribus sit, id est, de agendo vel fieri per se, de accidentibus, & de fine: nihilominus & alia obiter intelligentur accidentia generalia, quæ non solum continent sym-

ptomata externa, aut temere contingētia, verum etiam elementa, & eius generis plura. Nam morbus si nominandus sit, etiam indicanda sunt ea, quæ ipsum efficiunt. Quare ordo integraque tractatio istis in capitibus docetur, quæ sunt de illis morbis, licet hic liber cum ordinem non sequatur. Quia libri hi permānēt in sua theorica & physica: fortē, aliās aliter practica suis in voluminibus tractetur.

Caput VII.

Ræter prædictas formas omnes, restat adhuc & aliud morborū genus, cuiusmodi duo hoc traduntur capite, alterum ex semine spermatum, alterū ex specifica ortū forma, quæ non modo vtilissimè, verū etiam necessariò discuntur, & à se inuicem destinguuntur. Constat vobis, res vniuersas in primis substantijs tribus consistere, vt prædictū est: In ijs autem rebus peculiare aliquid accrescit substantiæque à natura inheret, quod tamen nō est ex illis rebus, quæ hætenus sunt tractatæ. Quod ita intelligendum

gendum est. Sunt res, quæ sudorem excitant, laxant, vrunt, aliaque similia faciunt, quæ profectò summa diligentia debent perpendi. Quia vocantur ægri tudines specificæ, quæ non oriuntur prædictis ex causis, verum innascuntur, eiusque sunt naturæ, vt aliæ moueant sudorem, aliæ laxum reddant, aliæ alio modo efficiant. Similiter animaduertendum est, ex spermate multas fieri generationes, quæ vel non obseruantur, vel ignorantia alijs ascribuntur rebus. Id enim camphora, sperma ceti, aliaque plurima probant. Ex hac causa originem sumunt morbi vesicæ & renum. Et quamuis tartarum sit lapis, vel potius materia eius, tamen ibi non mutatur ita in lapidem, nisi frigiditas spermatis ipsam congelet, vel calor diaphoreticus spermatis, quod est coagulatio. Caliditatem & frigiditatem hic non intelligemus eo modo, quo antea sunt traditæ, sed obseruabimus sperma propriam habere anatomiam & physicam. Distributio autem prorsus vna & eadem est, quæ supra est dicta. Quæ verò hic insuper oporteat scire, suis capitibus proponentur. Hi duo morbi pe-

culiare caput requirunt. Nam & hac ratione possunt ab alijs distingui morbis. Quicquid innatum est, hoc sanare non possumus: Specifica autē & sperma sunt innata: Igitur hoc, quod sunt, natura existunt, ac radix suam vegetandi facultatē retinet. Cœcitas verò non innascitur, etiam si cœcus prodeat in hęc lucem: qui licet aspectum non habeat, attamē ipsa potentia inest ipsi, etiam si non sit suo in vero loco, quod solū est causa cœcitatē, ut appareat cœcus nasci, qui nihilominus in se habet aspectum: quasi hominis vna in manu sex forent digiti, in altera quotuor aut alioqui non essent suis locis positi. Nullus sanē medicorū hęc poterit verē dicere, talem cœcū non posse curari. Quia natura est potens & admirabilis. Donec adest visus, potest in suum deduci locum. Digiti nō possunt, quòd sint corporis substantiæ: Ille verò spiritus siue ventus corporis expers: vnde loco moueri potest: quod in partibus corporis transpositis fieri nequit. Hęc itaque causæ, quæ hoc capite proponuntur, non sunt eius generis, cuius reliquæ. Nam illæ à natura insunt, tanquam ferro du-

ro durities, crete suus color: ex quo intel-
ligimus hæc esse naturalia accidentia,
tanquam niuis candorem. Talia accidē-
tia nemo potest arcere nec tollere: nihi-
lominus effici potest, vt nihil homi-
ob sint. Sperma igitur cū sit limbus, ac
in quatuor elementis existat, sciendum
etiam est, ipsum huiusmodi vires habe-
re, quas homines impressiones non ma-
lè appellant, quia sunt impressiones. No-
tate hoc loco in astronomia errorē, qui
ita se habet: Aiunt impressionem ex cœ-
lo provenire: quod falsum est. Cœlum
enim nihil nobis imprimit: Formam &
imaginem obtinemus ex Dei potentia,
absque nostra opera, imaginesque per-
manemus pro nostro arbitrio. Sic etiam
omnia membra sunt manu Dei elabo-
rata & formata. Cōditiones, proportio-
nes, mores, aliaque similia possidemus
ex inspiratione vitæ, cum qua hæ res no-
bis sunt innatæ. Morbi, quibus obnoxij
sumus, oriuntur ex tribus substantijs, ea
ratione, qua narrauimus. His cœlū po-
test aliquid imprimere, veluti ignis li-
gno aut lapidi, vel crocus aquæ. Cogita-
bitis itaque impressionē illud esse, quod
non

non possumus à nobis depellere, vt sunt morbi ex lympo causis externis effecti. Sic quoque impressio inest spermati, & specificæ, quæ nos ad aliquid impellunt, quod nequimus expellere. Verùm quod dicitur inclinatione hoc vel illud fieri, vanum est: veluti, istum hominem habere inclinationem Martialem, Saturninã, Lunaticam, vel similem aliquam: vel necessariò furari, magnus est error, & turpis simulatio. Rectè dicitur, Mars sequitur istum hominẽ. Maioris enim est homo, quàm Mars, vel alius quiuus planeta. Qui verò cœlum nouit, & hominis magistrum, nõ dicit illud: Quin potius hoc dicet, Hominem adeo nobilẽ esse apud Deum, ac tanto haberi in precio apud Deum, vt sit ipsius forma depicta in cœlo, cum omnibus actionibus, vita, bonis & malis. Hoc autem non est inclinationis. Et ipsimet ex parte hunc errorem animaduertunt, dum inquirunt: Astra nõ necessitant. Quod nihil aliud est, quàm aulicum aliquod palliũ, siue penula aulica. Duo cœlum ab homine est sortitũ, quorum alterum quidem est, quòd hominem depingat in seipso. Vnde illud
 falsum

falsum esse probatur, Hunc hominē esse Saturninum, illum Iouialem, aut simile quippiam. Hoc enim idem est, ac si quis adumbratus atque depictus, postea ab eadem imagine ipse suam inclinationē habere dicatur, vt quicquid agat, ab ista imagine putetur habere. Alterum verò est præludium. Siquidem ita ornatum & sagax cœlum est, omnium vt hominū futuros labores, mores, gestus, & quæcumque fiunt alia, præludat. Illud verò præludium an ne erit inclinatio? Quasi dicas, Præludium cogit hominē, vt hoc faciat? Quum omnia ista præludia sint solum prælagia, quæ futura prænunciāt absque inclinatione, impressione, constellatione & similibus. Hoc est illud hypochyma, hæc est viscosa caligo, quæ astronomorum suffusa est oculis, quæ si ipsis indicetur, ægrè ferunt ac murmurant. Quòd si deinde quispiam erroneam & contra fidem constitutam artē voluerit abrogare, & veram sequi, non pudet ipsos proclamare, esse necromantiam. Innata igitur morborum causa duplex est, altera est seminis, quæ debet bene intelligi ex prima theoria: licet sub-

stantia & corpora non adsint, tamen generatione inde possunt prouenire. Altera est specifica, quæ similiter vbi ferit, ibi radices quidem non possunt auferri, sed accidens potest amoueri. Sepe enim contingit in stomacho, vt specifica sit laxatio, sic in sanguine specifica lepra. quod ex arte idem valeret, ac si diceres, in stomacho esse colocynthida, turbith, scamoneam, aliaque similia: nihilominus cõmuniter dicimus, ipsum habere specificam scamoneam, vel colocynthida, vel esulam, vel agaricum, pro rei natura. Sic quoque loquimur, Habet specificam flãmulam, & specificam aquam, quòd foret innata lepra, vel morphea, aut aliud quippiam tale. Ita etiam specifica sit pinguedo, qua sæpe homo pinguescit, non tamen ratione cibi. Similiter specifica macies euenit, quum homo nullo cibo cauere potest, quo minus sit macer. Has causas non retulerunt quidem medici ad specificam sciētiam, sed cum imperitis astronomis latrarunt, esse eam melancholiam, phlegma, aut simile aliquid: Saturnus ascendenti ipsius præest, vel est eiudem naturæ eũ ascendente.

dente. Homo nihil accepit ex ascendente, sed limbo: Dei manu factus est, non ascendente, nec planetis, nec constellatione, aut istiusmodi aliquo, tanquam ista cogere ipsum esse macilentum, vel pinguem. Horum oportet morborum perfectam habere cognitionem, quò rectè distinguantur in causarum explicacione à reliquis: Postremò autem considerantur, vt suis etiam in capitibus iudicabitur, & maximè in ijs, vbi de ipsorum spermate ac specifica tractatur.

Caput VIII.

Orro præter omnia hætenus dicta, aliud homini inest corpus inaspectabile, quod non consistit in tribus substantijs: hoc est, Homo corpus habet aliquod, non ex limbo natum, sed originem sumens ex afflatu Dei, quod ea de causa etiam medico non est subiectum. Et quemadmodum nullus flatus vel inhalatio nostra in manu est, ita nec illud corpus nostris subijcitur oculis. Cogor hîc de homine aliquem adijcere sermonem, quem mihi velim ascribi tan-

quam medico, & ipsi eatenus fidem haberi, quatenus philosophia ipsum probat. Est autem talis. Sacrae testantur literae, nos extremi die iudicij resurrecturos nostris corporibus, ac delictorum rationem reddituros. Corpus autem peccat, quod nos non videmus. Vnde probabile est, illud corpus etiam resurrecturum. Quia non reddemus rationem de nostri corporis sanitate, alijsque similibus, quae ipsi eueniunt, sed eorum, quae proueniunt ex corde: ista spectant ad hominem. Hoc sane corpus, est corpus ex anhelitu Dei, non ex limbo. Nostra verò in carne quae Deum nostrum seruatore visuri simus, sequitur illud corpus ad futurum, quod ex limbo sumptum est, & caro existit. Quis obsecro mortaliū velit ignarus esse earum rerum, quae fiunt in illustratione ac illuminatione, quae Dei fit ore? Ibi corporum non erit diuersitas, in quibus vna erit caro. in carne nimirum resurgemus. Nouimus igitur vnā carnem, nō duas: corpora verò duo, vnā duntaxat carnem, ortam ex limbo, quae est subiectum medicorum. Hoc corpus notabitis vnā naturam cum altero habere incitandi

(præ

(præter eam incitationē, quæ est famis, sitis, & similibus) ad verā maximamque iustitiam omnemque probitatem. Caro autem ex limbo sumpta, est illa natura, quæ in sua permanet mensura & iusticia. Quicquid iam præter hæc existit, id ex malo prodit, non natura. Nam omne quod naturæ datur, hoc naturalem petit exitum, naturali in loco existit, ad naturales operationes tendit. Quemadmodum cibus est traditus naturæ, sicut ipsa postulat, ingreditur vêtrem, deinde per sedes egreditur, & rectè se habet. Ita quoque semen naturæ ingreditur aruum vel pratium, ac profert suum fructum: Quicquid ipsi accedit, hoc ex malo est. Ne autem videar minimè Christianus medicus, & contra D. Paulū, qui iubet mulierum voluntatem adimpleri, & similia: sciendum illud minimè debere intelligi, quasi per se pium aut omnino purū sit, verum ad euitandum adulteriū permitti, in quod alioqui possēt incidere, quòd corda sint ad huiusmodi vitia inclinata, quò ista, quæ proponunt, impediuntur, ac tollantur: hoc est euitare maiora mala. Idem & in maribus obseruandum est

Vt autem redeamus ad illud, quod proposuimus de eo, quod præter naturam est, malū illud prodit ex spiritali corpore, quod a deo naturam impellit. De hoc spiritali corpore non ex limbo nato, æquū est medico, præsertim contra astronomos, quædam explicare, quò corpora hominis ambo rectè cognoscat. Astronomi enim subiiciūt astris illud corpus, quod ore Dei sic est factum, non stellis: Hoc probatur homo, in qua affirmatione vel negatione, seu bono vel malo ambulare velit, & quàm sit Deus ipsi charus, & quomodo ipsi sit adhæsurus. Vnde homo & alterū habet corpus, quod Adam & Eva, dum essent in paradiso, habuerunt perfectū. Perfectus illic erat homo, qui intellexit bonum & malum, sed esu pomi corpus id immūdum factum est. Vnde nunc cupimus plus comedere & bibere, quàm natura requirit. Deus a deo bonus est, nobis vt proponat talia cupientibus veluti bonum vinum, pulchras mulieres, lautos cibos, electam pecuniam: quibus probamur, quàm sumus fortes & strenui, & quomodo vtamur nature mensura, vel eam trāscamus. Est enim

enim coniunctio duorum corporum, anhelitus & limbi, tanquàm matrimonium, cuius violatrix est natio praua & adultera, quæ omnino non seruat illud, quod intactile corpus promisit naturali, videlicet se nolle hoc onerare nimiùm, nec vltra modum & mediocritatē impellere. Hoc quoties non obseruatur, quid aliud est, quàm adulterium? Violatio videlicet eius, quod maxima obligatio, summumque iuramentum coram Deo est? Sed propositum, atque hæcenus instituta tractatio, plura indicare, latiusque extendere non permittit. His itaque conclusam esse volo vniuersalem theoreticam physices & chirurgiæ, originis item & causas omnium morborum: Quam generalem instructionem libri sequentes latius explicabunt, manifestius docebunt ac euidentius demonstrabunt, singulas seorsim partes & capita tractando. Præterea cùm necessariò peculiaris quædam philosophia requiratur ad ea, quæ iam diximus & proposuimus: illis quoque in locis auxilio Dei, (quæ & iam suppetias tulit) huiusmodi absoluã, vosque admonebo, quomodo ex tali phi-

lofophia hæ vobis medicinæ sint cognoscendæ, vt illud tādē in Medicina perficiatur, quòd Deus Optimus Maximusq̄ mandauit. Dixi.

CONCLUSIO AD DOCT.
Ioachimū Vadianum.

Non potui intermittere, doctissime domine Vadiane, quin primū Paramirici operis librū tibi dedicarē: In quo ea diligentia noctes diesq̄ laborando te exerceas, eaq̄ declarādi & explicādi commoditate auditores tuos instruas, præcor, vt breui hinc longè sperato maiorem fructum referāt. Alij quidem hæc meæ superbiæ, alij verò ignorantia, alij etiam vel insania affcripserint. Ego autem istis omnibus hoc vnicū & verè respondeo, Prout quisque animo affectus aut edoctus est, ita Theophrastū iudicat. Quisquis itaque in philosophia perit, is nihil in hac monarchia valet: & quisquis in medicina agit humoristam, is nō potest laudare Theophrastum: quisquis deniq; Astronomia erro incertus esse consuevit, mea ex firmissi-

missimo fundamento dicta non recipit. Nouam & inauditam inquit meã esse Physicam, meam Metheoricam, meam Theoricam & meam Practicam. Quĩ non essem ipsi nouus & admirabilis, qui nunquã in Sole versatus est? Non me terret multitudo sectatorum Aristotelis, nec Ptolemæi, nec Auicennæ: sed dolet mihi maleuolentia & inuida, quæ nimĩ mihi passim obijcitur, & me transeuntem impedit, nec non iudiciũ, consuetudinem & ordinem (quæ Iurisprudentiam isti appellãt) nimis immatura. Cuiusq; donum est datum, eiusdem est: qui verò non vocatur, eum non est meum vocare. Deus sit nobiscum, noster defensor & conseruator in æternum.

PHILIP. THEOPHRA-
STI PARACELSI MODVS

PHARMACANDI QVO DE-
scribitur & Docetur, quid medico sit purgan-
dum in humano corpore, & indicatur, quot
modis erratum sit à multis, quorum pur-
gationes, magis ad mortem quàm
vitam spectarunt.

TRACTATVS PRIMVS.

Imprimis necessarium est, vt
proponamus & declaremus
vltimam materiam, in qua
huius libelli cardo versatur.
Decreui enim nunc de pur-
gationibus opus cōscribere, in quo præ-
cipuè spectandum est, quod medicus ex-
purgare debeat. Qui enim illud non in-
telligit, eius purgationes ad mortem po-
tius, quàm ad vitam tendunt. Quum ita-
que de purgationibus prius tractandum
sit, quàm de vltima materia, & tot erro-
res in purgando hactenus manifestissi-
mè commissi sint, non ad conseruatio-
nem, sed interitum: primùm omnia ea
necessa-

necessariò mihi enumeranda sunt, quæ meo proposito repugnant, qualia sunt maxima volumina à veteribus conscripta, in quibus variæ purgationes proponuntur. Verùm ipse rerum effectus apertè ostendit, & eos purgandi modos esse erroneos & fallaces, & neminem à tempore primi medici ad hanc vsque horam intellexisse, quid ex corpore purgari, & quid non purgari debeat. Iste error quotidianus, meisque certissimis doctrinis repugnans, quum longa consuetudine firmissimè sit receptus, & certatim defendatur: cõclusio huius libelli erit, Nihil esse purgandum præter stercorea. Ex quo sequitur, diuisionem medicinæ summi ex stercoreis diuisione. Quare quæ stercoreum sit natura, quis ortus, & ubi nam sint sita, in sequētibus tractationibus plenè explicandum est: quò satis & rectè veterum scripta opinione tantùm confirmata (quæ recentiores imperiti medici in publicis & priuatis scholis defendunt) funditùs euertantur. Imprimis itaque notandum, vltimam materiã esse stercorea. Stercus est illud primũ siue mænera illa, in quo cibus & potus sunt. Si-

militer videtis nulla metalla esse mūda,
 sed omnia iacere in corpore: Quæ si quis
 pura habere voluerit, separare cogitur
 metallum ex excrementis, vt sint diuisa.
 Vnde excrementum est metallorū ster-
 cus, & metalla existunt ipsa essentia: ar-
 tifex verò separans & præparans, est tan-
 quam stomachus. Eodem modo in ho-
 mine, omnia, quæ comedimus & bibi-
 mus, oportet vt separentur. Stomachus
 est magister siue artifex Vulcanus, & ster-
 cus excrementum: quicquid verò in na-
 turam transit, id est essentia, tanquā au-
 rum vel argentum. Obseruandum ergo
 est, quid sit cibus, & quid stercus. Cibus
 porrò & potus hīc sunt vnum: hoc est, ex
 cibo non oriuntur alia stercorea, & alia
 ex potu, sed vnius generis est. Et quāuis
 stercus vesicæ sit simile potui, & stercus
 intestinorum cibo: tamen sua stercorea i-
 ta habent coniuncta, vt vrina nō minus
 sit cibi quā potus, & stercus non mi-
 nus ipsius potus atq; cibi: licet alterius
 plus sit, quā alterius, non tamen ster-
 coris distinctio in eo est, verū in sola
 natura, Hæc sufficiant de principio.

lām necessariò sequitur huiusmodi
 doctrina.

doctrina. Constat nos in terris oportere omnia mineralia purgare: ex quo facile intelligimus, inter ipsa esse aliqua, quæ nobis necessaria sunt. Et vt ad illa externa separanda cogimur: ita multo magis ab internis impellimur, vt ea habeamus & conseruemus. Quemadmodum hæc duo separatione differunt, videlicet aurum & argentum purgatur & absoluuntur manu artificis, operationes verò crescentis segetis fiunt sola natura: ita quoque interior separatio non indiget arte, solum requirit concoctionem. Non aliter atque agricola, qui seminat, non cogitur scire nec curare, quomodo culm⁹ crescat, aut vbi arista nascetur in culmo, sed hæc natura curat: agricola tantum curabit vt seminet. Sic etiam ea, quæ nostro in corpore requiruntur, quomodo singula sint ordinata aut formanda, nobis haud opus est curare. Deinde ars separandi mineralia, quoniã varijs præceptis & experiētijis cõstat, & difficulter conseruatur, multis etiam curis & dubitationibus destrahitur: talia in interiori separatione omissa sunt, solumque præparatio siue cõcoctio tradita est, quem-

admodum natura agri arationē requirit. Vbi verò istiusmodi præparatio non fit, sed non præparata materia in corpus sumitur, separatio fiet non aliter, atque si grauum sponte cadat in terram, quod rarò fructum profert. Hæc sint dicta de nostro proposito.

Nos igitur (vt prædictum est) quum necessariò requiramus cibū & potū, nō aliter atque metallum exigit fossorem atque purgatores metallicum, aut metallicus præparator indiget metallo: sciēdum est, quomodo natura redigat illa in sterus. Ex eo enim intelligetur id, quod in sequentibus cōcludetur, & per quod veterum errores patefiunt, ac satis euertuntur. Quod in hunc fit modum. Omne quod edimus & bibimus, habet saccum, in quem primò peruenit. Vbi verò in saccū peruenit, animaduertendum est, quomodo in eo tractetur. Ab ore vsque ad superiorem intestinorum partē, siue piloron, totum est quasi artifex: hoc est, quicquid est inter hypochondria siue inferiores costas & supremam stomachi regionem, illud plenum est virtutis digestiue. Ex quibus
consc.

consequitur, alios cibos in ore habere odorē vltimę materię, aliquando verò ex stomachi exhalare orificio, &c. Ergo nō omnia in stomachum peruenerunt, sed multa in superioribus permanserūt: cōcoctio nihilominus vna est & vera. Quū ista materia in stomacho existit, primus labor est, vt artifex natura incipiat separare. Hoc quoties facit, vt excrementa à metallis separentur, primò putrefacit: quę putrefactio inseruit separationi. Pręparatis rectè materijs ad separationem, adest alius artifex, qui est duplex, alter stercoris, alter essentię. Nam alter accipit stercus, ac deducit illud in rectum vsque intestinum, & perfectè illud pręparat extra stomachum. Quia in stomacho nullum stercus gignitur, materia autem virtute separationis in eo oritur: quam accipit pręparator stercoris, ac se parat id, vt & alijs vtile sit. Non quod iterum ex intestinis ita discedat, vt in stomacho sit: quoniam sic nulli prodesset. Propterea natura pręparat illud, vt aptū fiat expulsionī. Expulsum verò pręditū est multis arcanis, vt excellentes philosophi testantur, & magna experiētia com-

probat, quòd natura idem stercus moueat ac præparet. Idcirco multum est aberratum in eo, quod senserit, stercus intestina ducere ac mouere, & ea de causa inter exeundum mutari. Aliud est nutrimentum intestinorum, aliud est ortus stercore. Hæc sunt dicta de stomachi stercore, hoc est, quod fit in stomacho. Sūt & alia stercorea passim in corpore ordinata, de quibus tale præceptum obserua. Artifex ille qui stercus præparat, ab altero se separat, qui stercus non gignit. Est enim duplex artifex, alter accipit ea quæ sunt essentia, ac vnâ cum ipsis nondū præparatis ingreditur epar. Quæ vbi in epar peruenerint, tunc incipit diuisio pro digestionum numero, quæ in corpore existunt valde multæ. Siquidem singula membra principalia suas habent digestiones proprias, & accipiunt ex hepate sua, ac suum in stomachum ducunt. Itaque & alius stomachus est in corde, alius in splene, alius in renibus, alius in cerebro, alius in felle, alius in pulmone. Quid verò hi stomachi ex essentia attrahant, nos latet. Hoc scimus, quòd cuiusque membri nutrimentum latitet in pane, carne, & in a-

in alijs similiter. Quot verò modis, & quibus, nec nō qua ratione mēbris corporis nutrimentum diuidatur, nos ignoramus: Hoc tamen scimus rem ita se habere, vt diximus.

Mēbra singula cū ad se trahant sua, sibi que conuenientia, ac ea præparent: noua incipit separatio, per nouam putrefactionem, ac nouæ materiæ à prioribus diuersæ nascuntur, quarum nos emunctoria non omnia cernimus, sed aliquot tantummodo. Nobis enim cōstat hepar se purgare per sudorem, & cerebrum sua excrementa per nares expellere, & renes per vesicam. Cæterum emunctoria cordis, splenis, & aliorum multorum nec videmus, nec nouimus. Et quæ admodum morbi oriūtur ex vrina & ex stercoreibus in intestinis, &c. ita animaduertite, multos morbos nasci per emunctoria hæc occulta: quorum morborum causas & origines medici hæctenus ignorarunt, ac falso eas in alijs materijs ac causis ascripserunt. Præterea obseruandum est nobis, eadē ratione, qua vnumquodque membrum principale suū habet stomachum, & suum excrementum,

morbūque ex ipso excremento: sic singula etiam membra minus principalia, ut glutē album, liquorem, venas, carnes, medullam, ossa, & alia similiter sua habere. Quoniam hæc singula æquè digerūt, separant, & excrementa gignunt, habētque sua emunctoria. & excrementorum morbos. Vna enim est origo podagræ & colicæ: vna & eadem est causa apostematis nariū, & restrictionis vrinæ. His itaque modis & causis debent excrementorū morbi considerari. Quare falsa Academiarum scripta, doctrinæ, & institutiones, non exiguis curis tractata, longè aliter proponūtur, quàm ipsa veritate comprobari possūt, ut in libris de excrementitij morbis manifestè à nobis ad verbū enumeratur ac probatur. Adhęc, quemadmodum explicatum est, varios esse stomachos, variaq; ipsorum emunctoria: ita quoque peculiaris digestio est oris, hoc est, digestio carnis capitis. Non quòd omnia in ore digerantur. Quicquid enim in ore digeritur, nō trāsit in stercus intestinorum quia propriū excrementum est in regione capitis. Sic sputum in ore est excrementum capitis, ac gene-

ac generatur in digestionē capitis, tāquā
 stercus intestinorum in sua regione: & vt
 sputum varijs modis mutatur, sic quoq;
 excremēta sunt diuersa pro natura loci
 nobiliori aut ignobiliori: & eadē ratio-
 ne quoq; sūt excremēta gratiora aut in-
 gratiora. Sic proprij stomachi sunt ocu-
 lorū & auriū. Nā aures suos stomachos
 non minus habent, atq; reliqua mēbra:
 stercus ipsarum est excrementum flauū,
 quod protrudere solēt. Sic & oculi suos
 habent stomachos, quorum excremen-
 ta sunt lachrymæ, quæ post somnum in
 oculis reperiuntur, & aliij fluxus oculo-
 rum. Morbos oculorum cognosces eis-
 dem causis, ordine & progressionē, qui-
 bus colicam intestinorum. Sūma enim
 diligentia excrementorum morbi ubiq;
 sunt cognoscendi. Quia hīc latitat cau-
 sa, quæ me impulit ad scribendum, quō
 excrementorū morbi verē innotescant:
 quibus bene perceptis, sciendum est mo-
 dum purgandi huc solū spectare, non
 ad alios morbos. Siquidem omnis pur-
 gatio in hoc instituta & ordinata est ab
 ipsa etiam natura, vt stercora tollat, &
 nihil aliud. Quum itaque multa sint per

se genera stercoreum, & ex tam varijs digestionibus oriuntur: cur medici veteris sophisticæ artis sectatores dicunt, ipsa gigni ex quatuor duntaxat rebus? Volunt stercorea esse ipsam melancholiã & cholera: in quo manifestissimè produnt suos errores. Quia in generatione stercoreum, omnino nihil debet observari, quàm virtus generationis, & stercoreus eadem virtute effici. Ergo stercoreus non aliter nascitur, atque ea, quæ terra producit. Quis unquam dicet, arborem fraxinum gigni ex cholera, aut melancholia: aut ipsam formatam esse cholera, melancholiã vel phlegma? Quemadmodum profectò hæc arbor nunquam est censenda huiusmodi humor, vel ex ipso: ita nec proprietates stercoreis naturalis est tale quicquam. Nam eadem est horum origo. Quamvis etiam fraxinus nascatur ex semine, & stercoreus quasi excrementum: nihilominus tamen stercoreus eodem modo nascitur, quo fraxinus. Quia huiusdem virtutibus, eademque forma, natura & proprietate stercoreus crescit, quibus fructus ex arbore. Et fructus ut non diuiduntur in humores, ita nec stercoreus distribui debet in humores,

res,

res, veluti haecenus factum est. Stercus
 flauum vocatis cholera vitellinam: vi-
 ride, cholera prassinam: & alijs mira-
 bilibus vocabulis illud colorastis. Ipsa
 verò stercoreis generatio non est intelle-
 cta, nec obseruata. Non alia ratione ster-
 cus considerastis, ac si diceretis, pirum
 flauum est cholera vitellina: viridia pru-
 na syluestria sunt cholera prassina. Ista
 vt rationi non sunt consentanea, ita nec
 vestra sententia & fundamentū de ster-
 coribus. Si responderitis, aliud est medi-
 cina, aliud philosophia, & alia est origo
 piri atque pruni, sic etiam alia est origo
 stercoreis: Hoc ipsum sophista loquitur,
 qui nec in philosophia, nec medicina
 fundamentum vel experientiam vllam
 habet. Sic varijs modis inconstanter fun-
 damenta sua ponunt, conanturque do-
 mos suas extruere super arenam. Nihil
 enim amplius experientia ipsorum do-
 cet ipsos, sed credunt degeneri animo
 spiritibus vagantibus. Hæc suffi-
 ciant de cognitione mate-
 riæ, de qua hîc con-
 cludam.

TRACTATIO SECVNDA.

Singulæ res, quæ comedunt, stercus
 quum efficiant, idque varijs (vt supra
 dictum est) modis: primò nobis neces-
 sariò cognoscenda sunt stercora exte-
 ria, vt per ea deinde interiora quoque cõ-
 modius discamus. Philosophia docet,
 hominem esse minorem mundum, ac
 totum exteriorem in se continere, hoc
 est, partes atque diuisiones eius in se ha-
 bere. Si itaq; omnes partes maioris mû-
 di insunt homini, diligenter perpenden-
 dum est, quæ sunt in homine per exte-
 ria discenda: Et quemadmodum exte-
 res partes sunt admodum variæ & mul-
 tæ, ita quoq; interiores. Quare fieri ne-
 quit, vt vno in libello eas omnes com-
 plectamur, eò quòd minus latè pateant.
 Et sicut omnes experientiæ nunquam
 possunt mente concipi: ita quoque fieri
 non potest, vt quisquam hominem inte-
 riorem perfectè cognoscat. Quare tur-
 piter errant isti, qui adeo rude & imperi-
 tè hominem diuidere volût in quatuor
 humores, cumque his solis consistere:
 quum medici scientia tam latè extēda-
 tur,

tur, quàm vniversus mundus patet: hoc est, omnia, quæ extremo cœli ambitu continentur, ipse debet scire. Et, si non nouit, non est quod gloriatur se totam tenere medicinam, quod humoristæ medici factitant. Explicauimus quidem antea aliquot digestiones, & earum stercora: at non omnia complexi sumus, sed methodum generationis stercoris, quæ etiã in reliquis omnibus eodem modo notari debet. Nos enim omnium stercorũ ortus docemus per notiores, ex quibus obscuros & ignotos intelligimus: non alia ratione, ac si quispiam ostendat per notiora, quomodo illa omnia quæ terra producit, proueniant siue sint nota, siue ignota, quòd sit vtrorumq; eadem natura. Quæ propter multa quum sint stercorum genera, ac latissimè in hoc amplissimo mundo sint dispersa, ac medicus ipsa debeat summa diligentia discernere ac cõsiderare: paucis viam cognoscendi demonstrabo. Pimò, vt cognoscantur omnes res, quæ stercus efficiunt, hoc notetur: Omnes res quæ comedunt stercus efficiunt, & quæcumque comedunt, etiam viuunt. Quarum rerum summa ex

perientia & sciētia est, vt cognoscamus, quæ viuant, & quæ vitæ sint expertes: deinde viuentium nouisse digestiones, & ex ipsis digestionibus cognoscere sterco-
ra, quæ ostendunt ac declarāt originem, veramque noticiam; & distinctiones hu-
manorum stercoreum. Et quamuis mor-
bi excrementales hīc apertè nō docean-
tur, tamen discas hīc fundamentum, si-
ne materiam istorum morborum, quos
rāquam fructus in alijs libris docuimus.
Nam alium librum requirit arboris de-
scriptio, alium eiusdem fructū. Omnes
igitur res, quæ sunt vitæ participes, (vt
dictum est), oportet vt nutriantur. Sic e-
nim homines se alunt: sic ea, quæ ex ter-
ra crescunt, & lapides etiā in aquis. Con-
trā mortuum est omne illud, quod nihil
edit, hoc est, quod in suo nutrimento nō
conseruatur. Cernitis apertè hominem
alimentum sibi adferre, cogique illud
quærere ac sequi. Sic quoque omne, quod
sentit locoque mouetur, suum præsepe,
hoc est cibū, necessariò quærīt & sequi-
tur. Quæ autem loco nō mouentur, ipsis
nutrimentum adfertur. Sic stomachum
ad cibum deferre oportet. Quibus verò
stomachus

machus nutrimentum suppeditat, eadē ipsum sequitur. Omne enim sentiens nutrimentum necessario quærit. Sensu autem carentia, iacent quietè in suo nutrimento & coquina, vt videtis arbores crescentes ex proprijs nutrimenti ollis & penarijs, quibus adfertur nutrimentum, aliaque necessaria, per se alioqui nihil habentibus. Eodem modo lapides in aquis iacentes proprio in nutrimento consistunt. Quæ prædicta, sicut & aliæ res omnes, prout suo in alimento consistunt, ita quoque sua habent stercora. Lapis sua expellens, tegit seipsum musco siue vsnea, qui muscus est ipsius stercus, licet aqua ipsum aliquando abluat, aliquando non. Iste muscus oritur ex solo lapidis nutrimento: non quòd alimentum ingrediatur medium lapidis, sed stomachus eius est extra ipsum lapidem, attrahitque nutrimentū, quod digerit in lapidis extremitate. Ideo lapides, qui in nutrimento suo existentes accipiuntur, virtutibus & arcanis ostendunt se viuere. Reliqui verò, qui non in suo sunt nutrimento, carent istis arcanis, sed alijs arcanis præditi sunt. Suntque istiusmodi la-

pides comparati ad alios, tanquam mu-
 mia ad hominem. Vnde aqua cibus est
 eorum omnium, quæ iacent in aquis: ter-
 ra eorum, quæ in terra: aer eorum, quæ
 in aere: & firmamentum eorum, quæ in
 ipso consistunt. Huiusmodi res sunt di-
 scendæ. quia illic inueniuntur causæ &
 modi, per quæ stercora diuidantur, & qua
 ratione singula genera ostendant pro-
 pria excrementa. Quæ genera eadem di-
 uisione, eodemque modo omnia homo
 in se habet, simili que via & experientia
 sunt obseruanda in ipso. Notate hoc
 exemplum de discrimine lapidum, qui
 sunt in aquis, & extra ipsas. Lapidem qui
 in aquis iacent, suis in liquoribus consi-
 stunt, qui verò extra, etiam in suorum re-
 creatione permanent. Hic errant Alchi-
 mistæ, & qui inuestigant quintam essen-
 tiam, & magnum elixir student prepara-
 re, & quicumque magna magisteria &
 arcana quærunt, in viuís à mortuis di-
 gnoscendis, quod fundamentum est, a-
 berrant. Inspicite magnetem, qui neces-
 sariò alitur, nec quicquam agit absque
 nutrimento. Quemadmodum enim ho-
 mo, si non nutriatur, semetipsum cõsu-
 mit

mit edendo, donec moriatur: ita & Magnes carens alimēto, paulatim seipsum rodit edendo: Vbi autem nutrimentum edendo absumpsit, virtutem attrahendi quoque amisisse aperte videtis. Sic in Adamante est maxima duricies, quam amittit, si nutrimentum ipsi non datur, quod est aer siccus: humidus verò aer emollit ipsum, quæ emollitio ipsius, mortem infert. Sic omnes lapides nutriuntur, & omnes arbores, omniaque crescunt. Efficiunt quoque sua stercorea, vt Carabe, qui iacēs in aqua ita inclusa, vt nullus aer accedere nec discedere possit, per suum aereum stercus coagulat aquam, vt fiant vermes. Eodem modo & sapphirus suum stercus protrudit aereū, quod & simili ratione cognoscitur. In homine quoque aliud stercus fit, aliud est ipsa substantia: cuiusmodi cum aperte, tum occulte, nobis non modò scientibus, verum etiam ignorantibus, ex homine descendunt, quæ nemo hactenus experientia didicit. Patet igitur omnes res viuere alimento. Quatenus verò viuunt alimento, eatenus sunt medico subiecta. Verumter quaterque beatus medicus, qui me-

dicinam viuam nouit, eamque cōparat,
 ac certò tenet non esse mortuam. Sunt
 iam in rerum natura multæ medicinae
 mortuæ, & adhuc moriūtur. Qua de cau-
 sa medicus iure poterit conqueri: Cœlū
 renouatur, multa crescentia senescunt,
 ac simul mors adest: Cæterum nouum
 cælum restaurabit ea, que futuris prode-
 runt: Tūc medicina suis arcanis iterum
 potens florebit. Quid autem singulæ res
 comedant, & quo nutriantur, non noui-
 mus, sed illa sunt in magnalibus Dei. Sci-
 mus quidem certò multa centena nutri-
 mēti genera esse in corpore, quæ omnia
 sunt in vno bolo, & multa quoque mi-
 lia esse in maiori mundo, sed quis est, qui
 ea speciatiim nouerit? Sunt illa magna-
 lia naturæ abscondita: imo Dei sunt ma-
 gnalia, non luminis naturæ. Experientia
 autem probatū est, chaos minerale du-
 cere ac nutrire res, quæ se loco non pos-
 sunt mouere: liquorem Mercurialē du-
 cere crescentia, quæ sensu carent, & car-
 nem salis ducere sentiētia. Quisquis au-
 tem est ille, qui huiusmodi magnalia di-
 stribuat? Inuisibilis est coquus eorū: ma-
 ximè quæq; res illæ iacent occulta, pau-
 cissimæ

ciffimæ verò ac minimæ in rebus quæ sub aspectum cadunt. Vnde patet istorum error, qui res occultas & latētes iudicant ex ijs, quæ sentiuntur: hoc est, habent ea, quæ cernuntur ac tanguntur, nō autem iudicant illa manifestè sensu, sed occultè absque sensu. Vobis igitur considerandum est, omnes res suo nutrimento conseruari, nihilque viuere sine stercore. Ex hoc modo dignoscendi stercorea, debetis etiam humani stercoreis naturam tenere. Vbicumque hæc cognitio deest, ibi quoque nullus adest modus exercendi medicinam: quia, ex his originem ducit suam. hæc sunt eius elementa, ex quibus & principium ipsius, & totum fundamentum oriuntur. Cæterum quod vos appellatis choleram, vel melancholiam, quæ nullo nituntur fundamento philosophiæ, ea veritati non cōsentiunt: & quæcumque medicina ex ijs originem sumit, inconstantior ac incertior est, quàm pluma in latissimo cāpo, quæ continuè vltro citroque agitatur. Oportet igitur medicum esse peritum externorum excrementorum, quò medicina rectè intelligatur, & abusus in

modo purgandi, quē veteres scriptores docuerunt & obseruarunt, è medio tollatur. Non enim ratione humorum medicina distribuitur, verū natura stercoreum. Quapropter nobis loquendum hīc est de stercoreibus, nō humoribus. Quicquid enim loquimini de stercoreibus ex suis digestionibus, hoc verū est, in eo quē rectē facitis: & quisquis ex digestionibus originem ducit loquendi, veritatem dicit, eam quē inuenit, ac probat. Ex humoribus autem si medicinam statuitis, nūquā probabitis, nec vllis rationibus confirmabitis. Qua de causa erratis in purgando, vt ipsimet vestris factis probatis, dum purgationes vestræ nihil profunt. Omnis purgatio debet esse cura ei⁹ morbi, cuius tollendi gratia datur. Hoc si nō fiat, erratis, ac ostenditis artem vestram esse falsam, etiam in purgando clystere, & alia loca emunctoria dū quæritis, tanquā cæci & lufci. Hæc vuulgus si intelligeret, profecto abhorreret à vestra medicina: quòd vester modus pharmachandi sit prorsus absque omni fundamēto, eo quē vtamini tanto cū periculo hominum. Si enim perpēderetis originē stercoreis,

coris, quot modis oriatur, vos ipsi ab-
horreretis. Oportet profectò in istiusmo-
di periculosa medicina quemque medi-
cum intelligentia valere, & medicinam
habere exemplar propositum, eamque
retinere, quasi esset ipsius theoricæ, vt
perpendat sedulò, quot genera laxatiuo-
rum, & quàm mirabiles ipsorum virtu-
tes & operationes sint. Vnde putatis il-
lud, quod sæpè vos in magnam adducit
admirationē, euenire, videlicet, quid sit
illud, quod expellitur? Et nulla alia pro-
fectò causa fit, quàm admirandis dige-
stionibus. Nam mirabiliter stercora per
laxatiua & purgationes in vnam substan-
tiam conferuntur, & mirabili modo tra-
huntur ex suis emunctorijs. Vos autem
propterea, quòd exeant per anum, æsti-
matis vnum esse duntaxat, nec amplius
quicquam ibi animaduertitis. Summa
diligentia, omniq; mētis acumine con-
siderandum est, animi nostri captum ex-
cedere, quomodo sterc² educatur, quod
(vt dictum est) nos secundum naturam
iudicamus. Quatuor autē humores, eo-
rumque diuisiones facilè intelliguntur,
vt vos ipsi cernitis. Cæterùm has res nō

faciles intellectu esse oportet: sed necesse est scire veram progressionem & methodum, & non sequi ea, quæ in progressionem existunt. Ergo non licet his rebus imponere nomina ex humoribus, verum locis, quæ ipsis causa nominum sunt. Locus certè est digestio, & materia separationis. Hæc omnia eò dicuntur, ne vos post hæc stercorea queratis in humoribus, nec ipsos humores vllis purgationibus conemini purgare: quia istos humores nullus vnquã probatus medicus spectauit. Nec minori cura & diligentia animaduertere debetis hanc magnam erroris vestri partem, videlicet, quòd in quocumq; morbus potest stercorea commutare, in eodem quoque potentia habeat eadẽ priuandi colore: nec medicus hæc iudicabit duas esse diuersas res, sed vnã: quod fit hoc modo. Si velis ex stercoreibus iudicare, & eandẽ æstimare esse signa & indicia morborum, errabis vniuersa tua practica. Quin primò obserua vtrum morbus regat stercorea. Hic itaq; si stercorea gubernet, nullo modo expurges illa. Si verò stercorea regant morbũ, expurges stercorea, & morbus recedet.

Quod

Quod si volueris morbū & stercora simul educere tua practica, corrumpis digestionem, nec cogitas huiusmodi errorem nequaquam esse morbi curam, sed potius longam eius productionem. Hęc res experientiam requirit, & scientiam morborum, qui in digestionibus potentes sunt, & quantæ sint istæ potentia. Alij enim morbi in stomachis corporis, alij extra stomachos sunt. Si ergo tales morbi alia stercora gignunt, cur stercora essent humores, quū non oriuntur ex humoribus, nec ipsorum morbi sint humorales? Caterum vestra Sophistica in his vos defendit, & vos ipsi vestris humoribus peculiarem professionem constituistis, ne philosophi vos reprehēderēt, & vt artifices naturæ ac naturales à vobis separarentur, & vestrā pompam soli ostentaretis, nec quispiam mortaliū auderet vobis contradicere. Si ergo Sophisticam, quæ in humoribus consistit, non excogitassetis, coacti essetis philosophis reddere rationem, num aliquid in philosophia nouissetis. Profecto nihil potuissetis respondere de stercoribus lapidum, lignorum, graminis, & aliorum si-

miliū, nec de nutrimentis eorum: nec potuissetis respondere medicis naturalibus, qui suum fundamentum iaciunt in experientia rerum externarum. Quum itaque animaduertistis, fundamentum, vestræ medicinæ, philosophiæ, Astronomiæ, & aliarum rerum naturalium nihil valere: finxistis quatuor humores, qui in nulla professione fundamentum habent, at solum vestris phantasticis capitibus fulciuntur: vnde philosophis & veris naturalibus persuasistis, humores efficere medicum, & ex humoribus medicinam oriri. Sic pro vestro animi arbitrio flectitis humores. Egregia sanè fallacia est, facultatem posse ita inficere ac inuertere sophismatis, vt stulti se à sapientibus segregent, persuadeantque ipsis sapientibus, se esse eos, qui rectè sapiant. Per hanc sophisticam pacatè vixistis, nec quisquā vobis contradixit, nec vllus mortalium nouit vestras præstigias. Quod si volueritis veros agere medicos, omnium disciplinarum doctis cogimini conuersari, & eos doctrina superare, non vos ab ijs separare.

TRACTATVS TERTIVS.

NVnc de diuersitate sita in virtute digestiua, quæ causâ est varij status vltimæ materiæ. Virtus digestiua quum non sit simplex, signum est, medicinam purgandi quoq; non debere simplicem esse. Nã manifestè & copiosè hîc traditur, non ex humoribus, sed digestio nis virtutum cognitione, energias & vires medicinæ æstimandas esse. Quicquid verò præter hæc fit, nō est medicinæ artis, sed externarum. Quicquid mundus continet, id ipsum debet & in homine considerari, ac separari à se inuicem, & quousq; sterc^o cerebri se separet in substantiam vltimæ materiæ à stercoribus intestinorum. Admiranda est mutatio, & mirabilis operatio: quum ambo reuera sint stercora, & multum discrepantia, ex ipsis quoque in medicina, diuersa debere accipi, vt intestinis suum, ita & cerebro suum tribuatur. Hanc noticiã, maximam esse medicinæ partem æstimo, Cuius causa est hæc: Medicina vult iudicari pro corporis partibus, locis, & eorū proprietatibus. Quæ autem euacuatio

quatuor humorum dicitur, nihil valet.
 fundamentum minus est lubricum & le-
 ue, quòd tantùm quatuor humores sint
 spectandi, & reliqua omnia negligenda.
 Natura etiam quatuor istorum, ac ipso-
 rum scriptores testantur, eos non habe-
 re locum in corpore: nec etiam anato-
 mia rerum naturalium vllò modo con-
 cedit, tales esse locos in corpore, in qui-
 bus istiusmodi quatuor humores gignā-
 tur: nec anatomia quoque morborum
 patitur, solùm quatuor esse matres, &
 non plures. Hæ differentiæ & dissimilitu-
 dines omnibus, qui aliquid volunt in ar-
 te medica tractare, perfectè esse debent,
 quòd oriātur ex microcosmi natura, vt
 homo similis sit maiori mundo. Si ergo
 homo maiori mundo per omnia simili-
 tudine respōdebit, nec verò naturali sta-
 tu ab eo differet, quo exteriora interio-
 ribus, & interiora exterioribus sint simi-
 lia: oportet sophistarum humores cede-
 re ac euanescere. Quia hominis anato-
 mia, est anatomia totius sphaeræ: & cœ-
 lum terraque dum intereunt, anatomia
 magna quoque perit. eodē modo, si ho-
 mo moritur, parua anatomia interit. Et
 quemadmo-

quemadmodū in cœlo Sol ac Luna suū splendorem amittent, & stellę cadent ex cœlo, ita etiam in homine, antequā morietur. Ac vicissim, vt homo perit, & in nihilum redigitur, ita quoque cælum & terra finientur. Hęc quò melius intelligatis, notate hoc exemplū de cœlo. Cur cœlum adeo mirabiliter est formatum? quare tam admirandas habet operationes? Solūm hominis causa. Si ea duntaxat cœlum habet, quę sunt hominis: necessariò homo corpora & loca habebit, in quibus cœlum suas operationes perficit. Hęc quum sint necessaria, & oporteat hominē tot habere loca, quot cœlum operationes: hinc consequitur, hominem anatomiam suam ex cœlo consequi, ac consistere: non hominem ex homine. Si enim homo seipsum explicare deberet, omnia quę in ipso essent, cœca & tecta forent: & cœci existunt medici, qui nascuntur ex ipsius anatomia. Medicum ex Astronomia oportet anatomiam discere. Hęc enim vidit ea, quę in homine non videntur, & nihilominus insunt. Nagatur etiam à nonnullis, loca cœli inesse homini, quorū profectò val-

m

de multa cuti inclusa sunt. Sic medicus ab externis sui subiecti cognitionem petit: nec solùm ex cœlo, verum etiã ex terra, quæ simul subiiciunt oculis hominis anatomiam, quæ nullo modo potest ex homine disci. Si itaque sphaera mûdi docet anatomiam, cur nō discit medicus ipsam ex Astronomia? Causa est, quòd nimis ipsi sit difficilis; sophistas verò age re omnibus facilè est, nec opus habent præceptoribus. Discunt enim per se imponendi artem: qua cognita, pro mundi versutia callidissimè ostentant se doctos ac peritos esse, vt factitant medici, qui totam medicinam redigunt ad quatuor humores. Nouerunt ipsi, Friburgũ, Viennam, atque Erphordiã ex istiusmodi columna efficere doctores. Vnde medicina perijt. quòd se à doctis separarint, nō aliter atque canicida ab honestis hominibus. Medicus sanè debet Philosophiam & Astronomiam cùm ipse discere, tum alios quoque docere. Hæc necessaria cùm sint, quid ipsi nouerunt? Verè istis cœlum ac terra sunt ignota. Propter quàm ignorantiam non est ipsis confidendum, vt stercus homini expurgent, sed

sed eiectum vt deferant. Non immeritò quatuor mirarentur rustici, tales homines esse doctores & magistros, qui nunquam tam longo tempore, vt ipsorum libri quoque testantur, ab Aesculapij & Hippocratis temporibus ad hanc vsque horam nouerunt stercoris naturã. Quomodo ipse primam materiã cognoscer, qui vltimam ignorat? Vicissim quisquis primam nõ nouit, nec vltimæ cognitionem habere potest. Aliquid tamen ex cœlo sunt conati in medicinam transferre. nam scorpionem, pisces & arietẽ arbitrati sunt sufficere, quasi istis totum cœlum intelligerent. Ista verò signa nõ habent eius rei peculiaria mandata: sed cœlum in istiusmodi rebus diligentius est cognoscendum. Vos semper garritis, ac iactatis calendaria vos sequi: quæ nõ à peritis, sed opinione doctis componuntur. Hæc omnia dicta sunt nõ alia de causa, quàm vt intelligatur, modum pharmacædi ab externis creaturis peti, ac verè solideque in cognitione earum valet, & non ex vestra anatomia imaginatione constituta. Quoad cœli & terræ cognitionem non habetis, nec nouistis quo-

modo insint homini, & quomodo se habeat concordia externorum & internorum, non estis digni, vt stercus tractetis, raceo sanitatem & vitam. Vos occupastis lupanar, ac in eo vos collocastis.

Quia nihil tā impudenter dicitur, quod istis non audeant re perpetrare. Quicumque enim libuerit, eorundem quoque potestatem habent perficiendi sua licentia. Meum autem propositum vt exequar, haud vos latebit, vt prædiximus, ex diuersitatibus exterioris globi vel sphaerae, diuersitatis humani corporis esse discendas. Et quicumque nouit constitutionem coeli & terræ, idem quoque nouit hominis. Qui verò omnes hominis partes nouit, ipse est medicus. Quantum verò ad stercoreum in sua separatione scientiam attinet, vt quantum differant stercus cerebri & intestinorum, id huiusmodi tenent discrimen. Loca vltimam commutant materiam, nō virtus digestiua. Loca verò singuli pro sui natura sunt diuersis modis disposita & ordinata. Quum ergo loca sint causæ commutationis vltimæ materiæ, & ipsa moueantur ita per externas impressiones, vt eodem

dem modo sint in corpore humano affecta, atq; intrinsecè: oportet iam declarare, quâ ipsa in ordine in vltima materia præparanda agant. Ordo certè locorum nascitur ex forma hominis, prout nobilis aut ignobilis, clarus aut obscurus fuerit, eamque ordo obseruat. Illud etiam naturale est in homine, quod vltimam tribuit materiam, videlicet eiusdem loci calor. Quotiescûque enim existit virtus digestiua, toties quoque est calor, toties alius calor, toties & alia putrefactio. Nihilominus vnus est calor, & vna progressio, vnusque ordo putrefactionis. Præterea sciendum est, Cunctis rebus, quas nos comedimus, inesse omnia stercorea, quæ in nostra corpora ingrediuntur. Quod intelligendum est hac similitudine: Homo donec viuit, nō putrescit: quamprimùm verò mortuus fuerit, putrescit. Omnis enim cibus, quē edimus, viuit, nec fardet, donec viuit: vbi autem in humanum corpus peruenit, incipit virtus digestiua, quæ tot calores habet, quot sunt genera digestionum, hoc est, quot genera stercoreū. Separatio est sita in calore, tãquam in facultate digeren-

di, vnde aliter ac aliter formatur vltima materia. Hinc intelligendum est, ordinē ac dispositionē esse magni Archei, quod isti calores sint distributi per corpus pro locorum natura, quò nobilitas personę cōseruetur in suo statu. Sic quoque iuxta naturam stercoris virtutem digestiuā ordinat, & stercoribus singulis, quæ adhuc insūt cibo suas digestiones: hoc est, cum eodē nutrimento mittit suo emunctorio. In cibis itaque istiusmodi sordes cum existāt, (vt satis retulimus:) animaduertendum est, ordinem & constitutionē membrorum humani corporis ita esse disposita, vt os purum conseruaretur à stercoribus: similiter quoq; oculi, & aures. Propterea stercus illud, in quo talis foetor habetur, intestinis deputatū est, ne aliæ digestiones huiusmodi quicquā haberent, quale intestina, alioque calore forent prædita, quàm intestina. Quia calor intestinorum putrefacit omnia ac redigit in foetidum stercus: Qua de causa calor & materia æqualiter cōiunguntur. Nam obseruandum est, vt mirabiliter calores diuisi sunt per suos gradus, ita & formę hominū dissimiles existunt.

In his

In his etiam notandum: Omnia que edimus, originem ducunt ab externis. Oportet enim vt externa foueant ac nutriant interna. Sic epar nostrum nutritur epate terræ: cor nostrum corde terræ fouetur: terræ alit nostri corporis fel: & cerebrum terrenum corporis nostri cerebrum sustentat: Sic quoque splen splenem, sanguis sanguinem, & renes terrei nostros renes alunt. Siquidem cœlum & terra sunt vnus homo, nec plus nec minus in vtriuslibet ipsorum natura existit. Propterea quotiescunque quis bolum cibi in manu habet, toties cœlum & terram continet in eo bolo. Quia ipsi insunt omnes partes hominis, nec non omnia totius mundi siue globi sui corpora. Ergo corpus cœleste ac terrestre in manu est comedentis, ac ipse cœlum edit & terram, ac ea ratione corpus ei⁹ sumitur ex cœlo & terra: vnaque res sunt cœlum & terra in sua essentia, non autem in forma. Si itaque homo totum comedit mundum, & idem existit quod mundus, ac (vt supra dictum est) seinuicem edunt. Animaduertite, in sumendo cibum, nos docuisse, primam operationem fieri in sto-

macho, postea in reliquis partibus corporis. Nolo hîc latius explicare, quæ antea sunt tradita, sed discite quomodo operationes fiant, & vltimæ materiæ ducantur ac separentur. Primò, quum edimus, operatio fit in ore similis ei, quæ fit in stomacho. Vnde sequitur, hominem per solam digestionē posse naturaliter sustentari. Quod sic intelligendū est. Videtis in ore generari stercus intestinorū. Quia ita peculiaris ibi est operatio siue digestio, vt si quis cibum continet suas horas in ore, quemadmodum virtus digerendi nos docet, idem cibus digeratur à gingiuis, palato, gutture & vuula: quo cōcocto, nascitur stercus & putrefactio, quod stercus indicat, veram esse factam nutrimenti separationem. Putrefactum quoque illud, quod in ore manet, docet, nutrimentum esse ab eo separatum. Putrefactio propterea fit, quòd calor non sit in ore tantus atq; in intestinis: nihilominus in ore est digestio facta, quæ separat nutrimentū à stercore eo modo, quo in stomacho: nec minus est nutrimentū perfectum, atque illud, quod est in stomacho: trahitur quoque ita occultè in
hepar

hepar, vt nullus deglutiat, aut sentiat. Hæc sunt anatomix, de quibus scribere libet. In epar vbi peruenit, æquè perfectū est, ac si prodijisset ex stomacho, & corpus eo sustentatur ac saturatur, ipsi que sufficit. Vnde sciendum, quod comendendo cōferre in stomachum est naturæ ordo, & ore retinere, est quoque naturæ ordo. Quicumque edēdo deferunt in stomachum, plus nutrimenti requirunt, quàm qui in ore retinēt. Quia stomachus tendit ad pinguedinem, os verò ad sanitatē, abstrahitque à pinguedine. Qui in stomachum edendo transferunt, seipso multo subiiciunt morbis: qui verò tantum ore comedunt, nullis se morbis subiiciunt. Qui stomacho comedunt, requirunt necessariò alimentum lautum & copiosum, quòd stomachus sit eo gustu præditus, vt quicquid ipsi placet, hoc velit habere: quod si nō suppeditetur illi, perturbatur, quia in lauticijs fundat⁹ est. Qui autem ore tantum edunt, nihili saporem faciunt, sed ipsorum os digerit illud, quod stomachus nequit. Maximū hîc esse discrimen notate. Nam hoc mo-

do vixerunt Eremitæ, & illi quorū nulum stercus intestinorum repertum est. Summus ac maximus Eremita Ioannes Baptista comedit locustas & mel syluestre. Locustæ sunt teneri ac recentes fructus, qui adhuc suffulciuntur germi- nibus. Tales Ioannes Baptista decerpfit, ac in mel syluestre (quia apes syluestres in syluis agunt) intinxit, ac ipso eos illi- niuit. Ex quo obseruādum est, quod te- nere ac recentes locustæ sint nutrimentum: quia ex ipsis fit nutrimentum. Dif- ferunt autem locustæ in hoc: Omnes lo- custæ recentes ac teneræ debent crudæ comedi: vbi autem tempore inuetera- scunt, coquo tradentur. Quicquid ergo coquitur, hoc ipsum trāsit in stomachū & os. Quicquid etiam non coquitur, in os & stomachum peruenit, hac tamen distinctione: Quæcumq; sunt tenera & recentia non satisfaciunt stomachi cu- piditati. non enim delectatur crudis, ve- rùm delicatis. Ioannes autem non deli- catis & lautis nutriebatur: propterea quoque stomacho non tradidit alimen- tum suum, sed ori, per quod sui corporis membra conseruauit. Laridum aliaque pinguis

pinguia non edit, nec gaudia libidinesq;
 excitauit, nec admittit, sola oris saturatio
 ne contentus: Sic in locustis & melle syl-
 uestri fuit ipsi nutrimentum sufficiens.
 Eodem modo & alij Eremitæ se susten-
 tarunt, quorum multos certissimè con-
 stat olim fuisse, & hac nostra memoria
 esse. Hi nihil comederunt, nec stercorea
 intestinorum sunt reperta. Nō enim nu-
 trimentum stomacho tradiderunt, sed
 solū ori naturaliter, & satis membra
 fouerūt: naturaliter, inquam, & cum na-
 tura, non contra naturam, nec coelitus,
 sed ex cœlo & terra sumūtur. Siquidem
 homo micis conseruatur, & piscibus.
 Quæcumque stomachus digerit, ea trā-
 seunt per ventrem; quod verò digeritur
 ore, sputo eijcitur. Ex quibus sequitur,
 generatio stercoreum in ore quum fiat,
 soliti sūt Eremitæ ora sua lauare ac pur-
 gare, vbi digestio in ore fuerat absoluta,
 ne intestinorū sterc^o per os foeteret. Isti-
 usmodi vbi viderunt ipsorū discipuli ac
 iusdem odinis homines, quotiescunque
 cibum sumpserunt, os abluerunt, & hoc
 in statuta sua retulerūt. Cæterū huius
 sunt obliti, quòd cibū dimiserint in sto-

machum, ac quæsiuerint stomachi lasciuiam, non membrorum necessariū nutrimentum, veluti ipsi ex quorū professione & ordine dicunt ac iactitāt se esse. Hæc res quomodo se habeat, quotidie licet videre.

TRACTATVS QVARTVS.

Postquam originem & loca stercoreis rectè tenueritis, cōsiderandi sunt & eiusdem colores. Obseruate igitur colores ipsius nasci ex eadem materia, qua sterco. Quemadmodum enim in vno panis bolo tota existit hominis anatomia, ita quoque in eodem sunt omnes colores singularum partium: & vt in eodem pane cerebrum aut cor inest inuisibili modo: ita etiam inuisibiliter insunt colores cerebri aut cordis. Nec aliter insunt sua natura colores, atque in grano quod seminatur, tota arbor. Nam in nutrimento sunt omnis generis nigrores, & cædiores, aliq̄q; colores, qui apparēt in corporis informatione. Colores itaq; non minus conseruantur nutrimentis, atque corpus, quòd tingūt: sua etiam lo-

ea & proprietates accipiunt, non aliter, atque nutrimentum sua. Hæc de coloribus nutrimentum diximus. Est enim & alius color, qui non est nutrimenti, sed stercoreum. & hic duntaxat vnus est: qui differt ab altero, quòd hic sit vnus, nutrimentum verò omnes in se continet. Ex hoc nutrimenti colore fel accipit suam viriditatem & flauitiam. Quia in eo sunt ambo colores cum omnibus suis gradibus. Vnde sequitur, quoties colores se separant, quæ separatio est origo icteritiæ, tunc se inuicem excedunt colores magis, quam natura requirit. Nemo enim hominum potest eloqui multitudines graduum, qui sunt in coloribus. Sic etiã in cerebro varij colores albi & cærulei existunt: propterea multi & varij colores in morbis cerebri inueniuntur. In sanguine verò & carne rubeus & cœruleus, qui aparèt in vebicibus, dũ corpus percussũ est. Omnes enim colores sunt in corpore, ac in lucẽ producuntur cædendo & percutiendo corp^o. Quia in ipso ictu siue percussione nõ sunt colores, verum in corpore sunt colores, quos ictus prouocat, vt appareant. Colores itaque indicant morbos,

quos hoc loco non describo, sed solū
indico, vt stercorum colores melius in-
telligantur. Qua de causa, quum tot co-
lores perfecti sint in homine, quot in ex-
teriore sphaera: sciendum est illud, quod
prædiximus de emūctorijs & virtutibus
digestiuis in illis esse multos ac diuersos
colores, pro natura & varietate digestio-
nis ac loci, quos colores stercus etiā ex-
trinsecè retinet. Notate hīc qui sint ex-
trinseci colores. Quemadmodum nihil
erat ante cœlū & terram, & iam aliquid
existit, ita quoque nihil fuerūt colores,
antequam producti sunt. Fuit quidem
aliquid, antequam cœli & terra essent fa-
cta, sed nihil horum, quæ iam existunt.
Aliquid quoq; fuit, in quo colores sunt
facti, nihil tamen fuit comparatione hu-
ius, quod iam est. Si ergo illud ipsum,
quod nunc existit, redigatur in nihil: per-
manet illud, quod antea fuit. Sic vbi co-
lores euanescent, manet illud, quod an-
te ipsos erat. Quod ita intelligetur. In ci-
bo sunt omnes colores, ex quo & corpus
suos accipit. Ex cibo igitur quum corpus
colores accipiat, postquā certè accepit,
permanet ille color, qui erat ante colo-
res

res apparētes: veluti hoc exemplum docet. Homo nihil aliud est, quàm excrementum, ex quo etiam factus est: vbi autem corpus sumit nutrimentum, nihil remanet præter sordes, ex quibus cibus creuit: Sic vnà cum nutrimento discedunt quoque colores. Vt porrò post separationem nutrimenti stercus remanet, ita quoque primus restat color: hoc est, ille color remanet, in quo omnes reliqui colores cōfusi sunt: qui alij dum absunt, res est mortua, ac vn^o est color, qui tamen reuera non est color. Sunt ergo colores cognoscendi & iudicandi per colorem, qui fuit ante omnes colores, pro natura cuiusque loci. Per hunc quoque hominum morbi sunt cognoscēdi. Vbicumque enim colores existunt alij, quàm illi, qui reuera nihil sunt, morbos indicant. Vnumquodque enim stercus debet carere colore. Propterea discrimē colorum est, quòd alius sit in essentia, alius in corpore mortuo. Sicut enim homo adhuc viuus differt ab eodem mortuo, ita etiam duo isti colores sunt inter se discernendi. Quapropter & plura nūc obseruate de stercore coloribus. Ster-

cora quæ per anum expurgantur, colores habent, in quibus nutrimenta eorūdem locorum digeruntur: sic & epar eundem habet colorem. Quotquot ergo sunt reuera colores, tot sunt etiam non reuera colores, hoc est, qui non sunt colores, & nihilominus corpus colorum. Multa & varia quia sunt colorū corpora, varia quoque sunt nō colorum, vt pituita indicat colores cerebri, quæ proprium non habet. Colorem etenim accipit cerebrum, & illud quod non est color transit in stercus, quod non est nutrimentū. Sic vltimæ materiæ iterum fiunt primæ, quæ nihil sunt. nihil quoque existit vltima materia. Medium verò existit aliquid reuera, hoc est illud, quod in primum est fufum, & ab vltimo sumptum. Si hoc alios colores habuerit, quàm vltima materia, hoc est colores primæ materiæ, medico est subiectum ad iudicandum. Nam colores ostendunt morbos corporis non stercoris. Stercus enim nihil est, nec sanitatē, nec morbos efficit. Ideirco cogimini primo colorum habere cognitionem iuxta localē anatomiā, quò sciatis ex colorum origine locorū colores,

colores, & per eos materiam morborū,
 Sic enim cognoscendi sunt colores, &
 genera stercoreū: non vt stercora curentur
 medicina, sed loca vnde ipsa prodeunt.
 Vos igitur falso cholera, melancholiam,
 & reliqua huiusmodi examinatis & iudicatis,
 quæ istiusmodi loca iuxta morborū
 originem nullo modo apprehendunt,
 nec iudicare possunt. Quū itaque nihil
 sit in corpore, quod cholera aut melā-
 cholia appellatur, nec in virtutibus
 digestiuis, nec in physico corpore: ergo
 obseruandum est, qui cōmuniter colores
 in stercore cōcurrant: quod ea ratione
 fit, vt vñumquodq; membrū attrahat
 id, quod sibi conuenit. Quod si hīc
 aliqua perturbatio cōtingat, & nutrimentum
 se à suo loco separet in suum emunctorium:
 tunc exit nutrimentum, nō autem stercus.
 Nam immatura nutrimenta erumpunt,
 quæ non sunt stercus. Quare non est
 rationi consentaneū, vt purges. Quòd
 si etiam eueniat, vt in eo stercus nullius
 odoris, sed tamē cum suis coloribus
 reperiatur: obseruabitur aliquot nutrimenta
 digeri, & stercus ipsius loci mittere:
 alia verò cum ipso mi-

sceri, ac sterco adulterinū efficere. Quæ sunt diligenter notanda, ac inde discendum, quod per anum multæ virtutes digestiua se exonerent ac purgent, Similiter etiam multæ virtutes digestiua vrina se purgant. Nam singulæ virtutes digestiua sua habent emūctoria ex sua regione. Vnde sterco varijs possunt modis apparere, dum nutrimenta nondum digesta concurrunt. Adhæc obseruandum est, tempora ac cœlum tales efficere colores, quoties impressio nō cōuenit in ijs cū microcosmi corpore, quod tamen cogitur eam ferre. Ex quibus cōsequitur, dum cœlum virtutem digestiuam interrumpit, etiam eius virtutis operarionem impediri, ac postea fieri cōfluxum colorum pro natura & efficacia cuiusque impressionis. Hæc dum fiunt, in eisdem locis patefiunt colores nutrimentorum, & morborū. qui sunt in ipsis virtutibus digestionis. Hinc facile colligitur modum pharmacandi non intelligendum esse in purgādo situm: sed virtutem digestiuam esse restituendam, vt sterco cesset Hoc donec nō fit, semper magis ac magis augetur morbus, nō aliter

ter ac si ros putrescat, quæ profert muscum, situm, aliasque sordes, quæ in ipsa crescunt. Hæc omnia vobis aliquoties repetuntur, ne prorsus in stercorebus submergami, hoc est, ne vitam vestram in istis trāsigatis, sed poti⁹ discatis ea, quibus ad meliora possitis progredi. Post hæc notandum est: Quemadmodum diximus de variorum colorum origine & separatione, quomodo etiam ex bonis & viuis rebus tam multi & diuersi colores oriuntur, in ipsis rebus latitantes, ex quibus postea stercois suos colores adipiscitur, iuxta quos iudicium sumitur: ita quoque obseruādi sunt colores mortui, hoc est, colores qui nascuntur ex putredine: quò discrimen verum sciatis, ne istos estimetis viuos esse. Sicut enim putrefactum quiddam ex homine mortuo fit, sic etiam colores eiusmodi oriuntur. Fatum non est homo, sed signum ipsius: similiter hi colores, nō sunt colores ipsi ex quibus originē sumunt, verū ipsos indicant. Ac vt fatum nihil veri & certi demonstrat, sic hi colores nihil veri nec certi ostendunt. Quapropter nō est ferendum iudicium, nec tractādum quic

quã, iuxta istos colores: Quia non oriuntur ex natura quę ægritudines efficit, sed alia producuntur generatione: quare veterem generationem nō indicant. In eo enim distinguuntur ac separantur, quod hi colores in putrefactione originē suā accipiant, quę putrefactio separata est à viuis, nō aliter atque umbra à corpore, quę ipsi quidem nō nihil adhæret, attramen re vera nihil existit. Putrefactio autem fit, quum sterco separatur per suę digestionis emunctorium, fit quę quadã morbi energia, qui in eadem digestionē hæret separatus, qui idem morbus sterco efficit putridum, quia nō est, vt conueniebat. Integrum & sanum exire decebat: sic enim non putresceret. Omnis enim res, quę putrescit, ex morbo, qui in ipsa latitauit dū sana esset, putrescit. Sic videtis carnes putrescere ac sordere nō aliã ob causam, quàm quod vna caro egrotet, quę licet sana æstimet, nihilominus tamen morborū principia in ea existunt, quę sunt causę putredinis in morte apparentes, hoc est, per putrefactionē se ostendentes. Nam omne quod nō putrescit, nunquam etiam viuens morbo
labo-

laborant, nec morbo subiectum est, vt gemmæ, balsamus, & eorum liquores. Homine verò quum in aliqua corporis parte ægritudo cōtingit, & in eadem nascitur stercus, cōtinuò putrescit: siquidē ex imbecilla digestionē oritur. Si autem digestio fuerit integra & salua, nō putrescit stercus in corpore. Ad ea verò, quæ extra corpus sunt, non spectat meum argumentum. Causæ putrefactionis sunt variæ, quas nō opus est hīc describere. Mihi enim est propositum, stercora describere, veluti modus pharmacandi requirit: deinde etiam vt describam virtutes digestiuas. Ceterum error postquam talis accidit, vt ex stercore coloribus, nō cōsiderata eorū origine, iudicia sint cōstituta: fallaciæ multæ sunt introductæ. Nullus enim color prodiens ex putrefactione, veri quicquam significat, nisi ex suo loco veniat. Propterea sterc⁹ retinet loci istius & regionis colorem, vt stercus cerebri retinet suum candorem & cœruleum colorē. Si autem loci stercus putrescit, tunc etiam ipse locus coloribus putrescit, &c. In felle est viriditas & flauities: quicquid ex eo putrescit,

hoc adhæret quoque coloribus: quod de omnibus partibus eodem modo intelligendum est. Hic tamen mutatio huiusmodi contingit: Quotiescūque morbus incidit in putrefactionē, toties mutantur colores: stercora, quæ deberēt tincta esse rubore, fiunt nigra & phænicia, quæ falso appellantur melancholia. Ex sanguine isti colores oriuntur: quomodo igitur melancholia erunt? Itaque iudicium de his coloribus est fallax. Eodē modo, quum res putrefacta deberet esse cādida & cœrulea, efficacia istius morbi mutatur in leucophæam, quam iudicant esse phlegma, & nemo hominū novit quid phlegma sit. Sic quoque & reliqui colores mutantur in putrefactionibus. Qua de causa nō est statim iudicandum de coloribus, quòd hæc iudicia sint omnia falsa. Siquidem colores adeo cōmutantur in diuersas essentias, vt nemo veram ipsorum originis matrem agnoscere queat. At vt coloribus imposturae fiunt, ita quoque ipsa substantia. Tam enim varijs modis morbi efficiūt putrefactiones, vt nemo dicere possit, hoc est cholera vitellina, & sic erit eius cura.

tus enim digestiua aliter ac aliter afficitur ad substantiam cōmutandam. Vnde lequitur curam nō debere sumi ex cholera vitellina, sed ex digestionis signis. nō refert etiam cuius sit coloris stercus. Summa igitur curæ habetur ex iudicijs digestionis nō stercorum. Et substantia, colorque nihil aliud declarant, quàm quòd morbi sint in regione digestionis, quid verò sit morbi, nō significatur. Hęc vt cōcludamus, obseruandum est, has omnes sciētias & noticias debere accipi, earumque originem sumi ex virtutibus digestionis externis, quas ambæ sphærae docent. In his donec medicus nō fuerit bene instructus, nihil poterit quicquam rectè cōstituire in ijs rebus, quæ spectāt ad corpus. Ex corporis enim signis & notis nullus fit medicus. Quia microcosmica natura in ipso microcosmo nō potest disci, nec deprehēdi, quæ externo in mūdo cognoscitur tactu & aspectu. Omnis enim medicus semper animo voluet, illud esse rectè cognoscēdū, ex quo homo natus est: & id ipsum qualecumq; esse didicerit, tale quoq; cognoscet esse, quod ex ipso natū est. Homo natus est ex mū-

do, nō ex vna aliqua parte, sed ex omnibus simul, & in omnibus perfectus creuit, sicut & illud perfectum est, ex quo suam habet originem. Inspicite quomodo infans nascatur solūm ex patre & matre, & est solūm limbus. Quia ipsemet est limb⁹, ex quo illud crescit, quod ipse infans existit. Quemadmodum limbus iacet in matrice, qui dūtaxat est tāquam lutum, ex quo fiunt omnia, quibus parētes constabant: ita quoque hominis parentes sunt cœlum & terra: propterea etiam natus est ac creuit in ipsorum natura & partibus, excepta imagine Dei. Sic nulla fit hīc separatio, nisi imaginis Dei: natura permanet inseparabilis cum patre & matre. Quū ergo parentes hominis sint cœlum & terra, ex quibus postremò creatus est: discatis ex parētibus infantem, & anatomiam exercere in parentibus: eos dissecate, non pueros. Vbi cœlum & terram cognoueritis, habebitis totius naturæ humanæ plenam scientiam. Vnde non immeritò dicere possū, ipsos omnes errare ac falli, qui suum iaciunt fundamentum discendi in puero, ac non potius in eo, vnde ipse nascitur.

Non

Non hîc loquor de ijs pueris, quòrum
 parentes primi pueri existunt, sed de pa-
 tre & matre Adami & Euæ. Nec offen-
 dat impediaturque vos imago. Sic enim
 Deo visum fuit, vt homo in tali imagine
 nasceretur. Itaque ex imagine nō fit me-
 dicus, verùm ex eo cursu & fluxu, qui in-
 est imagini, hoc est vniuersum cœlum,
 & vniuersa terra: Ex illis na-
 scitur medicus, ac
 nutritur.

Finis.

n s

LIBER PTOCHODOCHII PER DOCTISSIMVM VIRVM D. THEOPHRASTVM Paracelsum vtriusque Medicinæ doctorem, conscriptus.

IN quo primū tractatur de Chirurgia, & morbis in extremis apparentibus, quales in ptochodochijs esse solent.

211 Correctio eorum, qui in ipsis curandis committuntur à doctoribus & magistris, & quomodo cauendum sit ab ijs: ne per eiusmodi errores malè curando eos, qui in ptochodochio diuertunt, ultionem & plagas Dei commereamur.

211 Quomodo communes medicorum inunctiones, fumigationes, lotiones, ligni abusus, aliq; similia, quæ hactenus in usu fuerunt, abroganda sint, ac in ipsorum loca, nouæ progressiones & ordines restituendi.

Hæc omnia traduntur cum in gratiam eorum, qui in ptochodochijs ægrotant, tum in doctrinam ipsis, qui cupiunt pauperibus adesse curando, & eleemosynas largiendo, quò rectius omnia infirmis cedant, in usum, & non in abusum.

2111 Adiecta est quoque fini tractatio, de usu aliquot arcanorum medicamentorum. Quæ omnia per prædictum Theophrastum sunt conscripta.

THEO-

THEOPHRASTVS DOCTOR
 OMNIBVS MEDICIS
 salutem.

Summum, quod nos medici habemus, primò quidē ars est: quam deinde pari dignitate comitatur charitas: quarū vtriusque, spes est cōclusio. Si itaq; maximum apud nos ipsa ars existat: in summis etiam pars ea consistet rebus: videlicet primò efficacia & potentia cœlitus data, deinde in nostra experientia, postremò in peritorum institutione & doctrina: Semper tamen negotij cardo & caput est artis peritia. Eodem modo & charitas se habet, quæ etiā summis comprehenditur rebus: hoc est, vt primū hāc virtutem & facultatem accipiamus ex Dei amore: secundò vt in eodem amore iterū distribuamus: (Nā sicut ex Deo adest, sic quoque per nos idem declarabitur indigentibus). Tertiò vt in exercitio amoris sic ipso vtamur amore, nō aliter ac si nostra res ageretur. Medicinæ profectò caput est charitas. Nā pro charitatis magnitudine omnia

nobis succedent: hoc est, nostra charitas si magna sit, per eam magnos fructus in medicina faciemus: sin verò manca & imperfecta sit, nostri quoque fructus mali sequentur. Siquidem charitas docet artem, nec vllus fit medicus absque ea. Spes quoque sita est in magnis experientia comprobatis rebus: hoc est, vt nostrę fidamus arti, & speremus ipsam nos nō decepturam. Si verò in spe aberremus, cuius causa est hęc. Cuiuscumque spes deest, certissimum est, ipsum nihil scire. Solus enim sciens verè sperat: ignarus autem spe caret. Qui porrò scit, & sperat, nullo modo aberrat, nec dubitat, sed tēpus expectat experiundi, quid placeat Deo de ægroto fieri. Secundò spes nostrę artis fundata quoque erit in Deo, non hominibus. Cùm itaque à Deo habeamus, meritò possum⁹ sperare: sin autem ab hominibus acceperimus, nō nouimus illud, quod sperādum est, nisi hoc vnicum, vt fortuna in nos aliqua conferat bona. Quare spes in Deo, non hominum doctrina, debet esse fundata. Quid enim homo aliud est, quàm id, quod imaginatione ducitur? Tertio animadu-

maduertendum est, medicum æquè mi-
 rabiliter fieri, atque Adamum ex limo.
 Et quemadmodum Adamus omnē sp̄
 collocauit in Deum: quia probè nouit,
 omnia sua ex Deo esse: sic & medicus ani-
 maduertet, suam Theoricam, Physicam
 & Practicam non aliter sibi inesse, atque
 Adamo sua loquela inerat, quam solus
 Deus ipsum docuit. Sic itaque medicus
 discet, & habebit mirabiliter medicinā,
 vt Adamus sermonem. Vt enim nō pos-
 sumus inspirare herbæ interiorē natu-
 ram: sic quoque non possumus videre in
 homine, quid ipsius natura postulat.
 Quid est homo aliud, quàm illud, quod
 exteriora aspicit, & interiora ignorat?
 Rerum occultarum naturæ scientia ori-
 ginem sumit à Deo magistro extra natu-
 ram posito: quem si sequamur, experien-
 tia nostra crescit. Idcirco vt in ipsam her-
 bam introspicere nequimus, ita nec in
 hominem, quid in se occultum gerat. Si
 lingua ægrotantis medicum aliquid do-
 ceat, id tamen nihil perfecti existit. Per
 nos enim ne minimum quidem semēt
 inuestigare possumus. Quare medici vir-
 tus prodit ex altissimo, qui ipsum crea-

uit, nō ex minimo. Itaque, ō medici, quid nobis profunt, nomē, titulus, Academia; si artem non habeamus? Ars efficit medicum, non nomē, aut Academia. Quid utilitatis capimus, etiam si magni sumus nominis & æstimationis, magnamque ostentemus pompam, quum ars nobis desit? Aut quid conducit, nos magni fieri apud principes, magistratus ciuitatū: ac in ipsis ciuitatibus ac regionibus affigi magnis honoribus, si tempore necessitatis, quum pro beneficijs ac honoribus in immeritos collatis nos gratos deberemus præstare, arte careamus? Quē exornat honos, numus, annulus, &c. nisi cum, qui sua arte talibus potest respondere ac satisfacere? Artes profectō non crescunt nostris in capitibus, qui ignoramus, quæ sit interior herbarum natura. Artium hortus idem est cum arte colendi pomerium: ambæ confirmantur experientia, ac docentur & discuntur ultra naturam. Arbores in horto, si germina & rami amputentur, ac relinquuntur solum trunci, ad quid conducent? Nihil sane prodest trunci ornatus, dum absunt rami: nullum enim ille fructum profert.

Istiusmo-

Istiusmodi arboribus ad truncos vsque
 amputatis similes sint medici illi, quot-
 quot ex hominum visis atque opinionibus
 fiunt. Sunt enim ita putati ac mu-
 tilati, vt nihil præter trûcos relictum sit:
 hoc est ornatus capitis. Et quemadmo-
 dum trunci arborum nullum proferunt
 fructum, nec vllius sunt vsus, sed dunta-
 xat ostentationis inutilis gratia existunt:
 ita isti quoque medici inutiles conspi-
 ciuntur. Sunt enim trûci, qui neminem
 sanitati restituunt, quâuis ratione trun-
 corum spem fructuum promittant. Nul-
 li sanè istiusmodi truncus prodest: quia
 nec sibi nec alijs fructum facit, quòd ca-
 reat ramis, in quibus fructus prouenire
 solet. Itaque & aliam similitudinem no-
 tate. Quemadmodum Gallicanus aut
 Sueuicus eques amputat equo caudam
 ostentationis gratia, quo videatur habe-
 re robustum, pulchrum & superbû dor-
 sum, vnde in æstate equus iste nihil ha-
 bet, quo arceat & abigat muscas, atque
 ita miserè dat sui fastus pœnas, propter
 equitis ostentationem: ita quoque no-
 bis medicis, quos inuadit superbia & o-
 stentatio, idẽ euenit, quod Sueuico huic

equo, ut, videlicet morbis ingruentibus,
 nullum haecamus flabellū, quo eos de-
 pellamus, & sic morbis vexamur, sicut e-
 quus muscis & bromis. Siquidē nostra
 superbia & fastus, catenæ & annuli, no-
 mē ac titulis, nihil aliud sunt, quā cau-
 dæ truncus relictus: cauda vero ipsa, quæ
 prodesset, nō adest. Hoc vos medici per-
 suasum vobis semper habebitis, medicū
 nihil aliud esse, quā ipsam artem, quæ
 vocatur medicus, non persona. Fieri po-
 test, ut quis sit doctor, & non medicus,
 quales sunt isti, qui omnia referunt ad
 ostentationem, non artem: Vicissim esse
 potest quis medicus, & non doctor. Si er-
 go superbia, & fastus nullus precij nec v-
 sus sit etiam illis, qui aliquid nouerunt,
 idq; facto probare possunt: quid prode-
 rit istis, qui omnino nequeūt honorem
 nec superbiam excusare vel defendere?
 Ex quo facilē intelligitur, quod nec Deus,
 nec medicus à Deo creatus, quicquam
 istis infuderit, quātumuis sua opinione
 concepta peritia, & persuasa noticia se
 magistros medicinæ salutare nolunt: qui
 tamen non aliter facti sunt, ac si rusticus
 vehat frumentum in forum, excidatque
 granum

granum aliquod in terram, quem sequitur ali^o fimo aut stercore asinino, ex quo aliquid decidat super granū, vt crescat, surgat que in culmum, qui fert spicā inanem: hīc culmus similis quidem est tritico, reuera tamē ab ipso plurimum differt. Sic enim nostri fiunt medici: Quoties agrotum curant, totum negocium versatur in fortuna, quasi cæcus thesaurum inueniat. Fundamentum istorum est, ense efficere vulnus, præter illud nihil sciunt. Gladius sanè non requirit medicinam, sed id quod ipsam postulat est natura, quàm ignorant, solùm verò gladium nouerunt. Quomodo rusticus arborem plantabit, qui terræ naturam ignorat? Facile fiet, vt eam lapidi aut arenæ inserat: siue deinde crescat, siue non, fortunæ negocium committit. Talis arbor vt solet exsiccari, nec bene prouenire: ita quoque contingit ijs, quos isti curandos suscipiunt (modò non deterius succedat) arboris isti^o similitudine euanescūt ac pereūt, hoc est, omnia ea, quæ alijs prodesse solent, his aduersantur: tãquam arbori inordinatè plantatæ nec pluuia, nec ros, nec sol prosūt, sed omnia

obsunt, sic etiam istiusmodi curato ho-
 mini. Qua de causa mihi æquum esse vi-
 detur, vt omnibus in scriptis illa bonis &
 malis simul medicis significantur, quò
 prudenter in istis agāt rebus. Rectè sunt
 plantata, quæ hyeme permanent, ac be-
 ne curata, quæ carne suilla nō offendun-
 tur. Persuadetnè sibi vulgaris ac rudis
 medicus, hāc artē adeo esse facilē? arbi-
 tranturnè adeo citò acquiri? aut cur asti-
 matis, vos perfectos & certos medicos?
 aut cur veraces? qui videtis ac certo de-
 prehēditis quotidie in omnibus vestris
 artibus, vos nihil ferè certi habere, imo
 ne vnum medicinæ scrupulum absque
 sollicitudine & dubitatione ægrotis no-
 visse porrigere, nūquam eius certi estis,
 quod præstare conamini. Illāne est ma-
 gna medicina, quæ sua tractat cum tali
 sollicitudine? Ac doctor siue magister e-
 ius cur non deberet admoneri & repre-
 hēdi, & cur se irreprehēibilem statuet,
 tanquam perfectum certumque in cur-
 rando medicum, quum singuli manife-
 stè deprehendāt, se valde esse imperitos?
 Hæc omnia testantur, nos longè maio-
 ris nos metiplos facere, quàm reuera si-
 mus:

mus: obliuiscimur nostræ imperitiæ & inopiæ: quod fit superbia & magna inuidia, quæ iã radices altè egit in nobis medicis. Verissimũ hoc est, si oculi hominũ cernerent nostra corda & animos tam verè, ac natura ægrotos intelligit, ipsorumque affectionem scit, quid futurum esse existimatis? Sæpe toti horrescerent, ac nostros aureos annulos, vestesque martorum pellibus suffultas conspuerent.

Quæcumque hæcenus enarraui, sunt præ reliquis nota & conspecta, vt quòd ea sic se habere probem, magis ad aperendum animum meum experientiamque iudicandam fiat, quàm quòd rei veritas probatione indigeat. Causæ verò ob quas hunc librum scribo, sequentur ordine. Vos interea medicos omnes admonitos velim, vt non me spectetis, què odistis, sed in vosmetipsos descendatis, ac vos intueamini: deinde iudicium de me feratis. Ego creui in vestris hortis, ac inde translātatus sum in alium: hoc est, in eo horto enutritus sum, vbi arbores putantur, eramque Academij non parum ornamento. Vbi verò Archeites vi-

dit mei incrementum tendere ad superbiam & fastum, accepit occasionē transplantandi se in alium hortum. Quemadmodum enim optima arbor pomifera effoditur, ac eius in locum plantantur tilia, ita & hīc fit. Nam fructuosa vis tollitur, & medicus degenerat in ornamentum & delectationē, non aliter ac tilia: arbores verò frugiferæ radicibus extirpantur. Propterea amputatio & transplantatio in alium hortum facta est, hoc est, adversandum in experientia certa, quò & ipsa amputatio prorsus relinquatur. Itaque & vos me odistis, quòd scribā & doceā nihil tale, quòd ad voluptatē spectet, verum serio ad ipsam necessitatem, & iubeam vos perpendere & examinare ea, quæ à veteribus dicta sunt. Negabitisne me physicum esse propterea, quòd magni faciam chirurgiam, eamque amplificem ac in vigorem producam? quæ hætenus mihi fuit fructuosior, & agrotis vtilior, quàm si descripsissem vestram totam philosophiam. Quia chirurgia multo plura naturalia vsurpat, quàm physica medicina. Obstupefco admiratione simplicitatis vestræ, quòd chirurgiæ

giæ originem non intelligatis. Vestra enim sententia sum chirurgus non physicus. Quo illud argumento indicatis?

Qui publicè octodecim principes à nobis desperatione desertos (absit gloria) per physicam in integrum restitui: qui in inferiori Germania, in Romania & regno Neapolitano, in Venetorum, Danorum ac inferiorum Germanorum bellis innumeram multitudinem à febribus liberavi, & ultra quadraginta morbos corporis interiores siue physicos, qui in illis bellis sæuiebant, in sanitatem conuerti. An non ad hæc medicus requiritur, qui mendacia scribentium à vobis auertat? qui errores & abusus indicet? qui denique his finem cupiat imponere cum, quem vos fugitis? Et mea experientia, quam ex Lituania, Hollãdia, Vngaria, Dalmacia, Croatia, Rhodo, Italia, Gallia, Hispania, Portugallia, Anglia, Damia, & omnibus Germaniæ partibus magno labore consecutus sum, mihi ignominia & contemptui vertetur: cum etiã in vestra sepe causa plus egrotis profuerim, quàm vosmetipsi? Arbitrabar me rem gratam vobis præstitisse, ac laudem

adepturum, quum vester factus insurgat
aduersum me. Non est medicum, vestitū
mihī opponere: nec laudabile, fauore cō-
tra me agere. Hoc autē esset eximīæ ar-
tis, vestrā experientiam in me excitare:
vestra facta mihī obijcere: infirmorum
curationes ob oculos ponere. Alijs pro-
fectō me non superabitis. Nam Rheni
& Danubij tractus, ac multi boni viri,
qui mihī familiaritate iuncti fuerunt, te-
stantur, quōd vestes, domus & agri, quæ
vestrū quiuis etiam possidet, mihī sæpe
per mensem vnum non sufficerēt. Quid
igitur obijcitis, me ne sortem quidem
meam posse cōseruare, quæ est mea ars?
Non est medici laus, potando sua bona
decoquere aut profundere, ac ad sum-
mam redigi paupertatem. Ego meorum
bonorum sortē pulchrè tutatus sum, sed
eius tantummodo fructum pecuniam
consumpsi: qui etiam si comitatus esset,
non tamen quicquam de sorte discessit.
Videte, vt vera bonorum sorte mecum
certetis, alioquin actum (quod aiunt) a-
gitis. Siquidem ex vero fundamento me-
dicinæ ego vobis debeo, & vos vicissim
mihī necessitudinis vinculo ostendere
errores;

errores: quò tandem mutuis admonitionibus res eò redigatur, vt nullus ægrotantium perdat, nec ab arboribus vincatur.

DOCTOR THEOPHRASTVS
diuitibus salutem.

Quid prodesset, multa de ægrotis & pauperibus scribere, quomodo ipsorū sanitas foret restituenda, nisi vos quoque diuites vestri officij admonerem? Quia pauperibus absque diuitum auxilio nihil boni contingit. Sunt enim cūiuncti pauperes & diuites tanquam catenæ partes. Sicut enim catena, quatenus suis partibus integra permanet, nullo modo rupturam admittit: ita quoque diuitum & pauperum catena debet esse integra. Hęc catenam vos diuites diligenter considerate. Nam vestros annulos si frangitis, non solùm catenam rumpitis, sed & ipsi tãquam fracti annuli reijcimini. Curigitur vosmet ipsos soluitis, & negatis auxilium pauperibus? Quemadmodum enim, si quispiã annulos aliquot ex catena tollat, hęc

tandem nimis ipsi breuis redditur: ita & vobis absq; pauperibus via nimium est breuis in regnum cœlorum, nec metam assequi potestis, ad quam extendi debet catena. Vnde animaduertendum est, omnes vestras tam diuitum, quàm pauperum ægritudines, quibus in terris obnoxij estis, vno in ptochodochio esse coniunctas, quod est hospitale Dei. Hinc sequitur id, quod & vos videtis, ac fateri cogimini, mortem & morbos non magis vobis parcere, atque pauperibus. Ex quo etiam discite, ac sedulò obseruate, vos non posse ex hoc hospitali effugere, aut euitare, quò minus in illud perueniatis, sed omnes etiam principes ac magistratus, quacumque ratione congregatos, simul in ptochodochio decubere, siue moriamini, siue sanitati pristinae restituiamini. Qua de causa hunc librum conscribo, eumq; ptochodochium appello, eò quòd illum non in vnus tantum, sed omnium æqualiter hominum usum atque vtilitatem destinauerim. Vnum quamuis sit ptochodochium (vt dictum est) in vniuerso mundo: attamen diuisio & separatio in eo fit ægrotantiũ: nulli

nulli permittunt se hac catena cōstrin-
 gi: alius se à fratre suo separat, quo meli⁹
 ipso obseruetur: alij socios deserunt, vt
 aliqua cōmodius viuendi prærogatiua
 guadeāt. Sic principes permanēt in suis
 aulis, diuites in palatijs: pauperes verò in
 angulis iacent, qui à diuitibus segregati
 deseruntur, non secus ac si quispiam vin-
 culis siue carceribus inclusus ab homi-
 nibus seiungatur. Coquina quidem nū-
 quam amouetur ab aulis & palatijs, nec
 etiam à diuitibus: nam diuitum & culi-
 næ nulla fit separatio. Pauper autem re-
 linquitur in angulo vel carcere suo. Et
 maioris hospitalis catena licet semper
 per se maneat integra, tamen sic aliquo-
 modo rumpitur, vt annuli se disiungāt.
 Hæc ruptura fit, dum nos relinquimus
 pauperes adeo desertos ac miseros, vt ca-
 nes plus charitatis ipsis exhibeant, atque
 nos. Hæc memoriæ mandate, ac animo
 voluite legem naturæ: Quàm auide cu-
 piatis vobis omnia necessaria præstari,
 quoties ægrotatis: & pauperes si forent
 diuites, ac vos vicissim pauperes, perpen-
 dite quæ ipsimet subinde loquamini æ-

grotantes, non posse vos cibo & potu
pauperum, nec tali cura, nec domo viue
re: Ac vestra ipsorum hæc est phrasis, Si
mihi in meis morbis ita miserè viuendū
esset, mox necessariò morerer: sic vestra
natura inde abhorret. Hæc si vobis eue
niât, quemadmodum ipsi testamini, ea
dem & pauperibus vsuuenire cogitatis.
Charitas Christiana & Christi manda
tum, imo & gentium naturalis amor co
git, Quicquid volueritis vobis in necessi
tatibus vestris fieri, idem & vos indigen
tibus præstabit. Hoc gentes observa
runt, nec consolationem, aut promissio
nem Dei in eo vllam habuerunt: nos au
tem in eo consolationem ac promissio
nem à Christo habemus, & nihilominus
peiores nos gentibus declaramus. Nota
te quid viro vulnerato in Hierichūte cō
tigerit, quem deserunt sacerdos & Leui
ta, Samaritanus autem iuuit. Cauete ne
per Sacerdotem & Leuitam nos Chri
stiani intelligamur, & per Samaritanum
gentes: Sic enim ipse nos præcederent in
regnum cœlorū. Diues, qui suam beni
gnam manū porrigere vuult, & paupe
ribus ægrotis atque egenis hanc chari
tatem

tatem declarare, non opus habet meis admonitionibus. Quisque enim predictus est cognitione propria admonendi seipsum. Causa verò ob quam hæc scribam vosque admoneam, hæc est. Scriptura sacra promittit salutem eternam ipsi, qui intelligit pauperum necessitatem. At intelligetiam istam unde accipietis? Certè ex obiectis oculorum, & per medicum, veluti oculis cernitis. Sint hæc vobis sermone cordi. Lubent enim nudos à vobis vestiri, & esuriētes satiari, &c. mādāt vobis quoque; vt infimis auxilio sitis: verum vos ignoratis quomodo. Propterea Deus medicum dedit, qui vobis indicet, quid afflicto desit. Psaltis sententia est, nos debere rationē scire succurrēdi. Quomodo enim subueniet afflicto, qui ignorat, quid ipsi desit? Qui mancus poterit absque manibus ex fouea extrahere? Profecto vt talis in fouea iacēti nō est auxilio: ita nec vos diuites pauperibus prodestis, quum non intelligatis, quibus in rebus sit ipsis succurrēdū. Nam istiusmodi ignorantia misericordis ac fidelis diuitis confirmatur potius ægritudo pauperis, augentur ipsi vulnera & dolores,

maioraq; in morborum pericula indu-
 citur. Idcirco Psaltes semper versabitur
 ante oculos vestros, quò eius discatis
 mentem, eamq; sequamini, idq; so-
 lum ea de causa (inquit) ne pereatis: ne
 modum agendo excedatis, neue ab eo-
 dem deficiatis. Itaq; & hoc vos monet,
 Si imprudenter egeritis, ac pauperū mi-
 serias auxeritis, veluti per indoctos me-
 dicos, & per incertam, nullaq; vera ra-
 tione probatam medicinam: vobismet
 communicationem talē fore oneri, ve-
 strasq; eleemosynas testari vestram ne-
 gligentiam, quòd eas temerè præstetis,
 persuasi vos numero & magnitudine sa-
 tis fecisse, ac ipsis charitatis officiū præ-
 stitisse: quum tamen sanctus Propheta
 vltèrius moneat, non tantum esse sum-
 mam implendam, sed & sententiam. qua
 de causa & ego hæc scribo. Itaque Psaltes
 cum dicat: Si vos intelligentia pauperi-
 bus & indigentibus succurratis, Deus vos
 custodiet, & vos vita donabit, hoc est,
 conseruabit vos sanos, & longæuos: quin
 etiam si verè morti essetis destinati, nihi-
 lomin⁹ viuificabit vos, id est mortis ter-
 minū differet, ac beatos in terris efficiet
 quo

quò bona terræ possideatis, & anima vestra omnibus inimicis suis resistet. Si ergo intelligentiæ tanta potētia ac virtus existat, ac adeo magnis illi extollantur laudibus, qui intelligentia agunt: cur nō æquissimum foret, vobis, sententiam & intelligentiam proponere, vt vestram exerceatis fidem vera intelligentia, non absque iudicio profundatis? Vnde & Psaltes hæc subiungit: Si vos ægrotaueritis, & dolore afficiamini, Deus vester erit medicus: quia intelligentia visitastis infirmos, ac vtiliter & fructuosè eos cōsolati estis: sic quoque Deus, dum eum in angustijs constituti oraueritis, cōuertet infirmitates vestras. Ne autem hoc loco quicquam omittatur, animaduertendum est, multiplicem esse intelligentiam in pauperes & egenos. Nā alij ipsos consolantur verbis, & hæc est vna intelligentia: alij verbis & vestibus, quæ est maior intelligentia: alij ipsos hospitio recipiunt, estque adhuc sublimior intelligentia. Has intelligentias omnes addite & accommodate vestris diuitijs, quò eas Deus augeat. Neminē enim permittit paupertate premi, cuius intelligētia er-

ga infirmos integra est. Hoc sanè cùm e-
 ueniat in rebus communibus, quæ mor-
 bos ipsos non leniunt, nec mitigāt, imò
 nihil profunt, nec sanant: quanto maius
 ac sublimius est, si vero pauperum & e-
 genorum amore subiiciatis vos medici-
 nā, ac non pudeat vos in ea intellectum
 quærere, vt vestra charitas regatur intel-
 ligentia, quæ ostendat veritatem synce-
 ræ vestræ charitatis? Tali charitate erga
 pauperes accipitur pauperum regnum.
 Nam quomodo rex insipiente vtetur?
 Eligit intelligentes. Sic quoque Domi-
 nus elegit in regnum pauperum intelli-
 gentes, & qui infirmis, tanquam Domi-
 no suo diligentissimè ac prudenter in ser-
 uierunt. Et quemadmodū rex insipien-
 tes expellit, pro stultis & fatuis habet, vt-
 titurq; ipsorum opera in ijs officijs, quæ
 obire sapientes pudet: sic & vos confide-
 rabis, eum quoq; vobiscum acturum,
 si temerè egeritis, nec discrimen habue-
 ritis, vtrū bona an mala præstiteritis.
 Propterea requiritur intelligentia. Nec
 vos illud moueat, quòd in multis ægro-
 tātibus, nec auxilium, nec fides, nec ars,
 nec beneficia, nec alia omnia quicquā
 profint.

profint. Sunt enim sic ordinati: cuius dispositionis, aut etiam prædestinationis causas alijs locis copiosè explico. Quæcumque nullo modo restitui possunt, & iam dissoluta sunt morte, quis in integrũ restituet? Fideles semper estote, nec vnquam desperate, sed perseuerate in charitate: artem, aliaque media non contemnite, sed vosmet instruite, vt intelligentia sit in vobis: ne in fidelitate vestra & intelligentia medicinæ contingat error, sed sit naturæ. Vos interim permanete mites, misericordes, & cum iudicio distribuite eleemosynas vestras, cõsiderãtes quos fines sortiãtur, & quos fructus faciant: ne autem vlllo modo committatis vos insipientiæ, non solũ quantum ad vos ipsos attinet, sed medicos etiam verè peritos quærite, cùm alioqui videatis medicinam turpius aberrare, quàm meretrices suis in locis, atq; adeo temerè traditam esse imperitis, qui ea abutũtur sua temeraria & ludicra noticia & intelligentia: vestrasque eleemosynas, quas largimini vobis & sibi venena efficiunt. Expergiscimini vos diuites, ac vigilate, vt constantiores & mitiores sitis

intelligentia, quàm vllus haectenus fuit. Nam hoc tempore vestra misericordia & beneficia magis probatur, quàm à Salomonis tempore in hãc vsque horam: nec diuites vnquam magis tentati, nec in tentationes inducti. Quare & vestra misericordia & beneficentia excedat beneficentiam omnium diuorum, qui haectenus fuerunt. Quapropter cùm ad vestri, vestrorumque morborũ institutio- nem, tum ad pauperum atque egenorũ vtilitatem hunc de hospitali librũ, conscribo, distributũ duas in partes: in quarum priori (vt cernere licet) tractantur chirurgici morbi, in altera physici morbi seorsim sunt impressi, in diuersis tractationibus: ne chirurgus oneretur duplici emptione, nec plura ipsi proponantur, quàm possit intelligere, & vt physicus medicus sua seorsim habeat, quum chirurgiã ipsum pudeat, quã tamẽ plus honoris adferret, quàm detrimenti. Velim quoque vos his rogatos, ne scriptis meis inuideatis, aut illa adeo persequamini tanquam personam, nec ex vllius sermone blando me iudicetis. Prudens enim vir si animo perpẽdat, comperiet
blandum,

blandum sermonem esse principiū imposturæ: veritas autem non fert blandas orationes. Cernitis ipsi adeo magnos errores & imposturas in medica arte versari, vt multitudo librorum nequeat ea defendere. Quare ea, quæ hoc opere tradentur, breuiter hîc proponēda sunt, ne tanquam pictæ imagines inspiciantur. Hos labores meos grato accipiatis animo, atque ea fide ac sinceritate eos perpendite, qualiber ipse vos instituit ac docet.

PARTITIO LIBRI.

Totus liber distributus est in quatuor tractationes, in quibus traduntur omnium chirurgicorum morborum perfectæ curationes.

In prima tractatione docetur, quomodo imposturæ, quarum viginti antea in lucem prodidi, omnino sint abrogandæ, nec amplius in operationem proferendæ: quarum ego in locū alias substituo curas, quò inutilis ista ac nullius virtutis medicina prorsus è medio tollatur, ac eius in locum substituuntur alij ordi-

nes, progressionēs, aliaque huiusmodi.
 Quæ omnia sunt conscripta impostori-
 bus, quo fallacijs consuetis abstineant.

ii Secunda tractatio continet, quomo-
 do morbi chirurgici curentur pro natu-
 ræ ratione atque ordine: hoc est, pro ve-
 ro usu, qui in morbis curandis requiritur.
 Composita hæc tractatio est antiquis il-
 lis, qui nouis imposturis non sunt in-
 quinati.

iii Tertia tractatio declarat dietã, quæ
 videlicet sit ratio cibi & potus ægroto
 habenda, similiter, aerem, habitatio-
 nem, obseruationes ægrotantium: hoc
 est, quomodo istiusmodi in curis debeat
 tractari.

iiii Quarta indicat aliquot accidenta
 les morbos, & cautiones, quæ præter me-
 dicinam & ordines prædictos sunt con-
 sideranda, potissimum, vt arceantur.

PRIMA TRACTATIO.

Q Voniã, vt prædiximus, in prima
 parte agetur de imposturis, ani-
 maduertendum est, tres impostu-
 ras coniungi, quarum in locum ego vnã
 medi-

medicinam constituo: Hoc est, loco vn-
 ctionis, fumigationis & lotionis, substi-
 tuo vnicum horum trium caput, quod
 est Mercurius. Quicquid enim istis tri-
 bus effici solet, id vnus præstat Mercu-
 rius. Si ergo Mercurius suum & præci-
 puum existit ipsis medicis, quorum ars
 versatur in vngendo, fumigando & la-
 uâdo: commutatio in eo cõsistit, vt tria
 ista prorsus tollantur è toto ordine suo
 & progressionem, ac ipsorum loco habeat-
 tur subiectæ medicinæ ordo & progres-
 sio. Nam quatuor errores cõmittitis in
 istis iam dictis tribus. Primùm ipso loco
 abutimini, hoc modo: Vires Mercurij
 vngendo immittitis in corpus, quod
 nullo modo fieri debet: sed ita ipsius
 Mercurij virtutem præparabitis, vt sit e-
 qualis Tyro, vnde tyriaca suas vires sor-
 dita est. Secundò abutimini Mercurio in
 tempore, id est, vt aut nimium, aut nõ sa-
 tis vngatis, fumigatis, aut lauetis: cui ma-
 lum symptoma coniungitur, quod auer-
 tetur per ea, quæ sequentia docent. Ter-
 tiò abutimini ipso mala præparatione,
 qua efficitis morbum periculosiorem,
 quàm antea fuit. Quartò dosi abutimi-

ni, non obseruantes modum quantita-
tis, quo singulis vicibus medicina ægro-
tis adhibenda erat, qua in re plurimum
contra naturam peccatis: Quapropter
notate, quum vos tres istas imposturas
in vſu habeatis, non poſſe illa modò di-
ſta quatuor mala, quæ ex tribus ijs na-
ſcuntur, cuitari. Quò autem iſtas tres
impoſturas relinquatis, deſcēdite in vos
ipſos. Quia ipſimet cogimini fateri,
vos nihil certi, aut rationi contentancū
hābere, aut artibus iſtructos eſſe. Ea de
cauſa pauciſſimis admoneo vos: primò,
vt obſeruetis omnes morbos, quos vos
nouiſtis, aut ſoletis curare vngendo, fu-
migando, aut lauando, rectius curandos
eſſe ſequenti formula. Quum autem vo-
bis non ſatis liqueāt ſigna, quibus iſti uſ-
modi morbi dignoſcantur, & vtrū iſta
arte queāt curari, nec ne, notate aliquot
ſigna ſequētia, quæ vos vnà cum veſtris
iſtruent, ne fruſtra inſirmos aut ſuſci-
piatis, aut iſtigetis vt aliſj ſuſcipiant.
Omnes quippe morbi gallici, qui mo-
uentur in paroxiſmum pro tempeſtatis
ratione, vel operatione luxuriæ, ſpectant
ad hanc curam, & præcipuè ij, qui tran-
ſeunt

seunt in corporis concauitates. Quicūque verò tales non existunt, eos ne suscipiatis curandos. Quicumque morbi nō curantur sequenti formula, nunquam tolluntur vngendo, fumigando, aut lauādo. Adhæc persuedeatis vobis certissimè, vos subiecta medicina neminem posse perdere, nec lædere, nec infirmitatem efficere, verùm semper aliquid ea boni præstari. Præterea hæc vos timore & sollicitudine non perturbabit, verùm omni metu vacabitis, qui vestros animos occupasset, si rem aggressi fuissetis arte vestra dubia & incerta. Et quamuis malletm vos ita introducere ad interiora & fundamentum sequentis tractationis, vt primam omnino relinquere-
tis, hancque secundam consuetudine & vsu adeo bene intelligeretis, atque imposturæ vobis nunc sunt familiares: tamen hoc illud fieri cū nequeat, sequentem formulam vobis trado, quàm facile, citò, & minoribus sumptibus, periculis, laboribus & sollicitudinibus potestis comparare, quæque saluo honore & dignitate potest vsurpari: vt, si constanter medicos agere, & ab artē vera nō defice

revolueritis, deteriora valeatis rejicere, & meliora recipere, atque in istorum locum substituere. Quamquam & ad hæc facilia, vestra intelligentia nimis sit exigua & rudis, quæ omnium requirit maiorem exercitationem & diligentiam in discendo. At cum ætas maturior & consuetudo, ne dicam etiam, pigritia ac morositas obstant, quò minus meliora capiatis: opinor me laterem (quod proverbio dicitur) loturum, etiã si plurima vobis hac de re scriberem. Possem omnia quoque melius ordinare ac disponere: at peritiores medici, quoniam hac tractatione non utentur, sed ñs duntaxat quæ omni impostura carent: igitur nihil amplius restat agendum, nisi ut practicã incipiamus.

PRACTICA.

Recipite aquarũ, aluminis, vitrioli, singularum mediam libram, & seorsim distillatam absque vlllo ascensu spiritus: aceti distillati libram & semissem: albuminis ouorũ duriter elixorum libras quatuor: quæ misceantur ac secundo distillentur.

Deinde

Deinde huic aquæ in bocia vitrea addas tres libras turbith mineralis, ac simul destilles, donec exiccetur, posteaque iterum affundas: hoc repetas, donec turbith tingatur colore florum conuallij. Quo facto addas eiusdem ponderis vinum sublimatum, quod etiam destillando ab eo separabis, ac aliud infundes, idque repetes sexies magno satis igni, donec inuenias colorem similem calthæ floribus: & sic turbith est confectum. Quod quidem poterit vobis prima fronte videri difficile & sumptuosum in præparando, sed rursus animaduertite, id maximæ agrotantium multitudini sufficere, ac viliori precio comparari, quam pixides emuntur, quibus vestra vnguenta circumfertis. Practica verò hoc modo se habet: Quando cumque certò nouisti infirmum posse vngendo, fumigando aut lauando curari, tunc ante omnia ipsum purga hunc in modum:

R. electuarij de succo rosarum scrupul. i.
turbith præparati grana quinque: des ipsi vesperi paulo ante coenam, & tantundem manè, & vesperi iterum eandem quantitatem. Hoc facto, persuadeas tibi

certissimè, omnes sordes, que vnctione, fumigatione, ac lotione aufereudæ erāt, vel auferentur, his tribus dosibus omnino tolli. Poteris quoque pro ratione personæ, granum vnum aut alterum addere, vel demere. Quod si tibi videtur consultum, vt æger secūdò inungeretur, poteris similiter & nostra formula secūdò, imò & tertio vti: Semper autem omnia, quæcumque vngendo, fumigando & lauando efficiuntur, atque ad finem perducuntur, etiam hac nostra medicina proculdubio curantur: econtrà quæcumque hac non præstantur, ea nec perficientur vngendo, nec fumigando, nec lauando. Tales quidem formulas & curas tradidi aliquoties & in alijs libris, at tamen hanc præ reliquis vobis suadeo, quòd ea tutissimè, absque omni metu & pernicie ægrotantium vti possitis.

Si porrò inter curandum, dētium dolores, exulcerationes, aliaque similia acciderint: ea curabitis communibus gargarismis ex staphisagria, prunella, & similibus, quos hoc loco non opus est describere, cum eos alioqui omnes antea perceptos habere debeant. Si verò forami-
na

na insint corpori, ea maximè requirunt
industriam. Ad quæ curanda accipe Vn-
guenti siue olei ouorum quartam libræ
partem, prædicti turbith. contusi ʒ. ij. ac
misce. quo vngueto obliges vulnera, do-
nec purgentur ac maturuerint: postea
omnino sana, vnguento aloepatico: cu-
ius descriptio hæc est.

Recipe aloepatici ʒ. ij.

Croci Martis ʒ. iij.

Thuris ʒ. ij.

Mumiæ ʒ. vj. (aliàs ʒ. j. fs.)

Mellis,

Terebynthi,

Vitellorum ouorum,

Singulorum equale pondus, quantum
sufficit: hæc contundas ac misceas in
vnguentum. Quicquid hoc vnguen-
to pristinæ sanitati non restituitur, ne co-
gites illud vnctione, fumigatione & lo-
tione vnquam te curaturum, aut saltem
aliquid boni effecturum. Persuadeas ti-
bi quoque certissimè, nullum infirmum
tibi maledicturum, aut posse maledice-
re aut infamare, certusque eris, te ne-
minem læsurum, multo minus perditu-
rum, veluti antea soles, inficiendo totū

corpus Mercurio: ex qua infectione omnibus medicis te sequentibus ignominiam & obtrectatio expectanda & metuenda fuit, suscipientibus tuam ignominiam & infamiam, tuos errores & vitia: illud malum ipsis imponis, tu interim abluis tuas manus, tãquam insons, imo etiam alios vituperare audes: quã tu ipse turpiter perdidisti, alijs ascribis ac imputas. De hac obtrectatione, vitio atq; pernicie, breui tractationem peculiarem in lucem edam, vt singuli vicini intelligant, cuiam medico, primo an postremo, malum ascribere debeant.

DE MEDICINIS, QVAE IN
locum corrosionis, cauterij, sectionis, &
putrefactionis sunt substituendã.

Q Vemadmodum illud, Quid pro quo, intelligitur vulgo, sic semper satius est, veram accipere medicinam, quã falsam & inutilem. Ceterum medici quum ita sunt hinc affecti & informati, vt opinetur sibi leuia & vulgaris

garia duntaxat esse discenda : quatuor has partes cōiunxi, ne si prochodochiorum fiant medici, sine misericordia truculenter agant: sed huiusmodi corrosiones, sectiones, cauteria & putrefactiones omnino relinquāt, ac breuiter ipsorum loco melioribus vtātur: quibus arbitror me ipsos cō redacturū, vt ipsi met à prioribus abhorreant, ac suorum concipiāt odium. Scitote igitur, quandocumque vobis constat, quatuor prædicta esse vtilia & necessariò ad curam requiri, tunc Recipite aluminis de rocho lib. j.

Succi herbę sophię lib. ij. destilla simul. Hac aqua per quatuor aut quinque dies madefac loca ista, quæ arbitraris requirere priora quatuor, singulis diebus ter. In his, si nihil negligentia ommittatur, obdormiscit ac stupefit illa regio, quam antea iudicasti vitio laborare, coloremque suum commutat in candorem. Hoc factò isti loco nihil amplius adhibebis, verùm relinques, donec seipsum purgarit. Nam seipsum, etiam ossa, aliaque omnia malè affecta consumit absque dolore. Postea illi applica mundantia ex turbith, donec omnia pura &

mūda cernas: postremò sana eo modo,
quem suprà descripsimus.

Rarò istiusmodi medicinæ necessarię
sunt, nisi in generatione Verutræ, & in
ossibus, quæ argento viuo exonerantur,
vel veneno infecta non liberantur: tunc
eximunt Mercurium, nisi os mortuum
fuerit, ex quo tantum auferunt, quantum
inuenitur esse mortuum. Quare vos
admonitos velim, præsertim eos, qui
prædictis quatuor conantur præclara
efficere, & laudem honoremque sibi
comparare, vt vicissim cogitetis, exiguam
esse laudem, audere hominem perfode-
re: qui aduersarios suos beneuolentia vin-
cit, laudem obtinet. Quemadmodum
nunc vobis rationem vincendi de aqua
prædicta indicauit: ita etiam sine dubio
plura huiusmodi experimenta sequen-
tur, (si modò hæc probentur) quæ
vobis ægrotisque maiorem
in usum & laudem
cessura sunt.

DE

DE SVDORIS PROVOCA-
 tione, Lotione in balneis, purgatione, &
 abſtinentia, abrogandis, & alijs in i-
 ſtorum locum ſubſti-
 tuendis.

Satis ſuperque à nobis oſenſum eſt,
 quænam ex quatuor ſuprà dictis me-
 dicinis, ſudore, lotione, purgatione
 & abſtinentia, mala oriantur, ac quomo-
 do omnia peiora efficiant. Præterea ſa-
 tis manifeſtè indicatum eſt, quid velim
 intelligi præter ea, quæ verba ſimpliciter
 ſignificare videntur. Nunc porrò mihi
 propoſui in hoc ptochodochio hæc e-
 tiam quatuor abrogare. Cæterùm mul-
 ti quum ſint medici, qui ab hac doctri-
 na nequeant auelli, aliam medicinã, quæ
 loco iſtorum habenda eſt, docebo, eam-
 que ſuadebo vt exerceant. Hoc verò vt
 faciam, magna ipſorum imperitia me
 mouet. Nam ſi iuberem eos turbith præ-
 parare, ac eo vti, adeo ſunt imperiti, vt
 quatuor menſibus indigerem ad voca-
 bula duntaxat explicanda. Quàm pri-
 mùm quis aliam de re, quàm ſcammo-
 nea loquitur, eſt ipſis barbarus, nec in-

telligitur. Eodem modo si quis balneū alio nomine, quàm balneum appellaret, nescirent quid esset. Eadem est ratio & reliquarum omnium rerum. An nō hec est maxima simplicitas? Talibusnè hominibus medicinæ prospectum erit? qui non nouerint sinistri pedis soleam, quā antea viderint calceos duplicatis solcis, solumque suis inhærent dogmatis? Simplicitas itaque istorum, & adeo stupida cœcaque consuetudo demonstrat, quā impèritè & ineptè sua tractent negocia, & quæ sit ipsorum intelligentia. Ego itaque ipsis succurram, quò relinquant imposturas suas, ne amplius infirmi perdantur.

Sudoris itaque prouocatio, & lotio in balneis, (si modò aliquid boni infirmis inde proueniat) non alia conditione his morbis adhiberi debēt, nisi obseruetur, primùm ne sudoris prouocatio fiat prius, quàm sudaturi duos ante dies in calido vaporario absque omni sudoriferi applicatione sese contineant: nec ulterius naturam cogant, quàm huiusmodi calor sponte præbeat. Deinde balneum præpara, quod quidem hac ratione fiet
 commo-

commodissimè, videlicet vt balneū pares ex postrema decoctione aluminis.

Quicumque hoc balneo se lauerit, liberatur omnibus r̄s morbis, qui chirurgia sanari queunt, nec vltcrius quicquā curandum est.

Similiter falsugo ex sale decocta, sufficiens & perfectum est balneum, modo eam ordines ac vsurpes pro more & consuetudine balneī, mordicationemque non cures, quę nihil obest. Si tamen nimiū acre ac pungēs videatur, inungas eas partes, quas non tegit cutis. Hoc balneum sufficit ad recuperandam valetudinem. Si autem hæc balnea tibi defuerint, sic ea præpara.

Recipe decem libras aluminis, salis v̄ginti libras: quibus commixtis infundas acetum destillatū, ac relinquant in quartum vsque diē simul, posteaque coquendo exicca. Coquas in aqua pluuiali, donec inuenias olei substantiam, ac tunc ægrotum illi imponas pro communi consuetudine, nec vtaris vlla alia medicina.

Quanquam multæ sint herbæ ex serpētinis & consolidis, quæ in balneis, oleis

quoque substantiam æqualibus & similibus emittunt virtutibus: tamen quia istis medicis non sunt notæ, eas omitto: nihilominus præclaræ sunt naturæ & operationis. Idcirco si posset fieri, ut medici eò deducerentur, quò diligēter studerent sanitatem conseruare & restituere, oporteret nouum herbarium conscribere.

Animaduertendum itaque est, lotiones illas, quas diximus, etiã præstare ea, quæ purgationes & abstinentia. Quod hunc in modum intelliges. Quicquid purgando efficere potes, idem quoque hisce balneis præstabis: non quòd ventrē laxando purgēt, sed istud auferūt, quod tu studes tollere. Idem de abstinentia sentiendum. Quæcumque soles per abstinentiã cibi & potus consumere, his balneis committe ac relinque: ac infirmos instrue & gubernare ad modum atque rationem horum balneorum, eosque nõ modò lauare, sed & edere ac bibere prohibitu permittas: sic eadem omnia cum læticia ac recreatione perficiuntur, quæ tu cum tristitia atque dolore per ieiunium conari soles. Quare meum consili-
lium

lium fuerit, si quidē adeo vobis balneis aut sudoribus vti stet sententia, aut alioqui purgationes aut abstinētiā proposueritis, vt istorū loco his à me prædictis vtamini, eo modo, quo tradidimus. Ratio vobis constat, si modò in memoriā reuocetis, quanta alioqui perpetretis mala, & quā miserum in finem infirmos perducat: quæ incōmoda omnia prædicto modo euitantur, eoq; plura maioraque præstabit, lōgeque breviori tempore, quam altero modo: & habebitis certiorē atque cōstantiorē sanitatē ac restitutionē, cū laude & gloria Dei, quā alij sua laniena.

DE OBLIGANDI, ABSCIN-
dendi, obstruēdi meatus, & fluxus sisten-
di, rationibus abrogandis: & ijs,
quæ istorum loco sunt
substituenda.

Est porrò quoddam genus, & quasi secta medicorū, qui solū in sistendo fluxus occupati sunt, ac per illud magna & insignia damna, lethalesque

morbos inferunt. Nam vbi medicina diuisa est in peculiare sectas, vt singuli sua probarunt ac secuti sint, ac similes se præstiterint sectatoribus Scoti, Thomæ, Alberti, modernis, aut alijs similibus: hinc id tandem effectum est, vt nulla ratione queant sectæ istæ in verum reduci statum, licet hoc quò fieret, sæpe omnes istæ sectæ cõuenerint. (Quas finite extingui & discuti tanquam puluerem). Hoc autem fieri quum non possit: quia semper superbiunt ac ostendunt factum suũ, illud saltẽ ipsos rogo, vt has subsequentes medicinæ formulas recipiant loco errorum, & hac arte vtantur.

Omnibus medicis, qui fluxibus sistendis incumbunt, consultum velim, vt fluxui suum relinquunt cursum, hac tantum adhibita cautione: Si membrũ valde sit exulceratum, tumidum, ac foraminibus prauis, putridis & immundis præditum, quemadmodum maximè solet in istiusmodi vitijs fieri, vt in eodẽ membro, & loco apto aperiant foramen ad amplitudinem vnius batzionis, aut cuius diameter sit æqualis ferè pollicis latitudini, idque oleo Mercuriali in fistulam

lam redigant vsque ad interiorē con-
cauitatem.

Siquidē post hoc oleum Mercuriale
nulla res curat fistulam. Qua facta, inci-
piatis Serapio siue Sparadrapio, & com-
muni cura cōpellas fluxum in fistulam,
applicato aliquo attractiuo emplastro
ex gummi & resinis cōfecto, quod liga-
bis ac resolues, donec tumor omnē flu-
xum suum transmittat in fistulam, ac
quantitatem deprehendas per fistulam
effluxisse. Quicquid prater fistulam est,
sanabis ac conglutinabis per Mercuriū
incarnatiuum. Sic poteris isti fluxui suū
relinquere cursum, ac membrum sanū
conseruare: nec metuenda sunt ea, quæ
solent quotidie occurrere cū in iunio-
ribus, tum in senioribus, vt sæpissimè
in alijs scriptis recensui. Horum ita-
que sitis memores, & caueatis vobis
colligationibus & sistendis fluxibus.

SECUNDA TRACTATIO.

Q Vandoquidem hīc in breui tracta-
tione complector valde multos
morbos, imprimis considerandū

venit, num fieri possit, in tā breui & angusto spacio, vt ea tradātur & absoluantur, quæ alioqui adeo multis scriptis ac libris editis explicantur, vt difficilè numerus ac finis eorū inueniri queat. Præterea quòd infinita hominum multitudo in istis versetur, ista legat, eorumque fundamentum quærat, quæ complures certè imperiti medicinæ arbitrantur reperiri non posse: hoc fieri non deberet, sed cogitarent potius, leuissima queque in istis scriptis nō successura. Est sanè mare magnum. & vt vastissimus Oceanus à nemine inuestigando metiri aut cōprehēdi potest, ita nec eorum scripta. Quis adeo credulus aut stupidus est, qui credat, Deum medicinæ largitorem nobis huiusmodi mare magnū dedisse? In quo mari magno quum tam varij venti, tam que turbulentæ ac inconstantes tempestates oriantur, vt nihil boni inde referre queas, nec quisquam bona fide potest asserere, se in hoc ex mari magno omnibus medicorum scriptis, Deum laudaturum, honoraturum & gratias acturum. Ceterum tota ista medicina perinde se habet, atque magna nauis marina, quæ

quæ semper periclitatur, ac submergenda videtur.

Ad hæc animaduertendum, nec in lumine naturæ, multo minus in lumine fidei posse inueniri, Deum ita velle nobis prouidere. Illam medicinam, quam creauit in vsum hominum, an non magnificentius & melius elocaret, quàm nos hæctenus ab Hippocrate habemus? Multo minus Galenum aut Auicennã in suum substituit locũ, quasi ex istis debeamus fugere Dei beneuolentiã & voluntatem. Videte quàm lubricum lutũ sit medicinæ fundamentum. Quis adeo simplex est, qui velit Dei voluntatẽ querere in Drusiani, Gentilis & aliorum similium scriptis? Quis credet, Deum ea, quæ sua beneuolentia largitur, nobis nõ maiori certitudine ac intelligentia mittere, quàm in scholis traditur? Quis etiã vnquam inducet in animum, Deum, qui summa est fidelitas & beneuolentia, summaque charitas, qui etiam præcepit nobis, vt completeremus charitatem in proximum, imperfectam charitatem nobis mandasse in seruandis ipsius mandatis? Quicquid enim ipse iubet est perfectũ,

ac adeo firmum, vt sua natura rumpi nequeat. Istaverò scripta omnia sunt fragilia, nihilque perfecti in se continent.

Ipse certè primus fuisset, qui suū violasset præceptum, si alia nulla foret medicina, quàm ea, quæ libris est tradita, quæue ipsi vtuntur, qui ex libris eam discunt. Iniuria quoq; facta esset primis temporibus ante Hippocratem & Auicennam, &c. quòd non antea quoq; extitissent, qui Adamum, si aduersa fortè valitudine laborasset, aut Euā mēstruo vexatam, talibus malis liberassent. Sic & illi temporis, quod fuit ante Aesculapiū. Verùm Deus non tam infideliter, atque nos iudicamus, omnia distribuit, nec in illa tempora medicinam distulit: qui medicum ita creauit, vt semper fuerint medici: haud tamen huiusmodi, qui Mare magnum constituerint, quorum originem paucissimis accipias.

Audiuerunt ex medicis à Deo factis de viribus herbarum, lapidumque virtutibus, vnde ipsos coelestem theoricā virtutum atq; morborum habere intellexerunt, quæ ipsorum imaginationi adeo firmiter impressa fuit, vt nihil penitus exciderit.

exciderit. Reliqui verò, qui à Deo non erant creati, illorum sermones & experimenta obseruarūt, ac ex ipsis pro sui ingenij capacitate & imaginatione finxerunt theoricam absq; vlla probata philosophia. Ad istiusmodi scripta se contulerūt Plinius, Rases, & eiusmodi reliqui. Quò autem medicina haberet formam ac rei statum, quotidiana experiētia hoc ei palliū consuit atq; obduxit, vt deniq; nihil aliud sit, quàm pictura quædā à veris medicis desumpta, non secus atque imago ab homine viuo.

Si ergo beneuolentia & fidelitas Dei immensa & ineffabilis non sit adeo vilis pendenda: facile hinc deprehenditur, ipsum, medicinæ fundamentum non constituisse tam inconstans & incertum, vt scriptores illud tractant, summa cū inconstantia, dubio semper in metu constituti: sed potius certissimè colligimus, medicum crescere solùm in Dei voluntate, non in Academijs: Hoc notate.

Quemadmodum Deus ordinauit, vt ignis omnia præsentia cōsumat, ita morbus nihil aliud est, quàm res, quæ spectat ad ignem. Quæ autem ars & theoricæ

requiritur ad ignē, vt ardeat: an non ipse proprij laboris aūtor est atq; transactor? Sic quoque medicina esse debet. Nam fundamentum medicinæ non in eo sitū est, vt nos multa phantasticè imaginemur, quomodo hoc aut illud fiat & existat: sed verum medici fundamētum nō aliter est positum, atq; fabri ferrarij, qui follibus inflat, nec amplius curat, quàm vt ferrum cedat suæ voluntati. Itaq; medicina nullum habet aliud fundamentum, quàm prædictum est. Quodcumq; verò in ipsa statuitur præter illud, id simile est fabro, qui medico igni suum conatur ferrum reddere ignitum, aut candelis aptare ad cudendum. Celefacit quidem ferrum, quod cæcus quidem iudicaret satis esse præparatum ad cudendum, incudi verò admotum frustratunditur, nec quicquam malleis cedit. Tale quoque fundamentum est medicinæ istius magni maris: Manifestissimè apparet, ipsos nugas & imposturas tractare, qui suis cōmentarijs, studijs, lectionibus & canonibus conātur ex incenso stramine faginos carbones efficere, & quoties negociū non succedit, loco straminis

minis foenum accipiūt. In istis omnibus quū nihil sit, quo etiā tundendo malleo queat acus præparari : animaduertite, si talis stramineus ignis in aliqua religione describeretur, ingens mare magnum inde oriturum, & tamen non fierent inde carbones fagini. Quapropter obseruate, Deum fabro carbones dedisse ex fago, non ex stramine fabarum. Eodem modo & nos medici cogitabimus, Deū varias nobis medicinas creasse, quarum vna reliquis omnibus præstat, quemadmodum fagini carbones cunctis alijs. Et quemadmodum ex vario igni cineres fiunt, ita quoque ex varijs herbis: at tamen hæc per omnia non sunt similia. Siquidem cineres mortem designant. Si etiam persuasus fueris, omnem ignē, qui cineres efficit, esse in quouis negotio aptum & efficacem : faber ferrarius tibi demonstraret errorem. Flamma autem est ignis, qui laborat. Ex his omnib' collige virtutē ex igni prodire, & in medicina morbos esse tanquam ferrū. Ideo carbonib' faginis oportet vti, & nō puluerib' ineptis. Vnde cōstat, fieri posse, vt omnes morbi, qui in vno ptochodochio

existunt, breuiter tractentur & absoluantur. Quis enim dicet, Deum nobis multis verbis proposuisse nostras afflictiones? Nemo: Sed is agit omnia breuiter, quia in cordibus nostris ipsemet interpret & commentator existit, modò nos verè in textu, hoc est, in ipsa radice & fundamento viuamus. Itaque nobis medicinam breuem dedit, non in longo ordine alijsque similibus vt progrediamur. Cuius causa est hæc. Quomodo singula tempora aliter atque aliter occurrant, nunc hoc nunc illo modo, aliud & aliud inferant, ipse Dominus commētatur & explicat. Quis enim poterit verè hîc dicere, veterum regimina nunc esse obseruanda? Cæli tempora, conuersiones, & elementa demonstrant errores ipsorū: imo restantur sequentem diem non esse similem suo præcedenti, nec aurorā crepusculo. Ita dissimiles quoque sunt morbi, qui nomina sua licet non mutant, tamen commutant naturam. Recepta, siue formulæ veterum solis inseruiūt nominibus: quia cum ipsis nominibus permanent, & non se mutant. Non sunt profecto nomina spectanda, sed vera morborum

borum natura. Optimè quidem noui, si vestro ordine & modo piscer, hoc est, errem, vos iubilando exclamatuos esse, Vbi sunt illius arcana? Vbi est ipsius cōmentator? Sic veritas à vobis contemnitur: dum interim nō animaduertitis, vos effecisse morbos peiores ac incurabiles, non aliter atque futor, qui tādē ex integro bouis tergore, ne pueri vnum calcem potuit conficere. Isti præterea successus mali vestris quum sint ex doctrinis, artibus & authoribus orti, sunt ipsis, non mihi dedecori: quia vos me coegistis, ipsorum præscripta & ordines sequi. Ergo secutus sum vestram doctrinam: arbitrabar ipsos & vos me inuenturum veros, me autem errasse. Cur latitarem domi, quemadmodum vos, & non peregrinarer? Absit illud malum procul à me, modo aliquid velim in re medica præstare.

Quò autem perueniam ad practicā, sciendū est in omnibus chirurgicis morbis curandis, duas esse naturas obseruandas, nec præter eas alia sollicitè curanda, quid videlicet cholera, quid phlegma, quid sanguis, & quid melancholia sit.

Nam per Deum immortalem, non est verum in istis fundamentum. Tu autem cogita, rem se non aliter habere, ac si haberes hortum, in quo seminaturus esses amaracum: vbi non cogaris scire, quid cholera & quid phlegma sit, verum committas terræ semina, & mox crescet herba: eodem modo laborat & medicina. Quod si persuasus fueris, contra calida frigidis esse utendum, talemque curam prodesse contigerit, non aliter illud intelliges, ac si pluuia cadat in agrum, & herbae postea multum crescant. Pluuia illic non est vera incrementi causa, sed semē. ac ut pluuia iuuat semen in producenda herba, ita in hac quoque facultate, frigida semen medicinæ contra calida iuuat: semen verò est centrum sanitatis. Contraria ergo contrarijs si opponantur non est vera cura. Etiam si enim pluat, & ros cadat, si tamen semen sanitatis non insit, omnis tua ordinatio fit frustra, non aliter ac si plueret, aut ros caderet in lignum vel in petram. In semine est illud, quod hinc maximum est. Ergo non sollicitè inquiras, cur hoc aut illud fiat? quæ causa sit, ob quam hæc res illud efficiat?

&

& propter quid hoc atque aliud existat? Talia qui faciunt similes sunt dubitantibus & incertis in fide, quales sunt Ethnici & Tetrici. Multi enim omnia naturæ abdita studēt curiosè inquirere, quasi audituri sint graminum incrementa, inter quos nullus rectè agit. Quia nostrarum virium non est, talia inuestigatione assequi: nec possumus quicquam hîc assequi præter ea, quæ experientia nobis suppeditat: quæ herculè apud prædictos non inueniuntur. Duæ (vt diximus) sunt viæ curandi morbos chirurgicos, quarû altera curâtur illi morbi chirurgici, qui occultæ in corpore latitant, altera sanâtur exteriores. Horum discrimē tale obseruandum est: Quicquid aer contingit, diuersum est ab eo, quod aer non attingit. Vnde sequitur duplex medicina: altera facillè aerē fert, quæ est medicina morborum chirurgorû, qui extrinseci sunt: altera inseruit morbis chirurgicis, ad quos aer non peruenit. Ideo notate, medicum vltèrius non assequi quicquam, præter illud, quòd morbi chirurgici duobus intelligantur modis, quorum alter est, quòd morbi intrinsecè in corpore

materiam similem habeant extrinsecis.
Quis autem interiora vnquam vidit? v-
bi, & per quas inspexit partes? Nusquam
fanè vllus homo. Propterea ineptus &
inutilis sermo est, quo asserunt: Hoc est
ex liene, hoc est ex hepate. Quis occulta-
rum rerū adeo sumus ignari, & opinio-
num periti, quibus solis nos consolari
possumus: quid agēdū est, vt ea, quæ sub
aspectū non cadūt, curentur? quī perspi-
cillum imponemus naso? aut quomodo
furca tractabimus, vt stercorentur? Non
ex doctrina Auicennæ, Galeni Asiatici, A-
uerrois, &c. sed clemens est Deus, quod
medicinæ illos tribuerit oculos, quibus
cernit ea, quæ nos non possumus: quæ
nos libenter videremus, ea ipsius oculis
obijciuntur: quæ nobis peruidenda esse
arbitramur, ea ipsi adsunt. Hæc ignomi-
nia afficiunt nos & nostros libros, quod
non habeamus eam medicinam, cuius
interna scientia est ex seipsa, non ex no-
bis, sed constituimus aliam medicinam,
cuius noticia est ex nobis. Iam nē satis hæc
videtis? Nos itaque non sanamus infir-
mos, nec scientia eorum: quæ spectant
ad interiora corporis, medico est ascri-
benda,

benda, verum medicinæ Nam nihil præ-
 ter nânas & nugas garrit princeps iste
 veterum medicorum, dum choleram &
 melancholiam tractat. Similis profectò
 est inspicienti occlusam cistam, ac ima-
 ginatione coniectanti inclusas esse ve-
 stes: vbi autem aperitur inueit esse ha-
 uenam. Quemadmodum internus est
 medicus sola medicina esse debet, sic &
 externus est medicus, qui est sola medi-
 cina, quæ nullam habet rationē phleg-
 matis, nec melancholiæ: sed tanquam ar-
 bor parua surgit ex terra, nulla istorum
 habita ratione, sic illic & medicina ab-
 soluit sua. In his duobus modis medici
 officium est, vt sciat medicinam, quam
 non percipit suo ex capite, sed ex Caba-
 la, ex qua error cabalisticus ortus est, &
 garruli isti originem duxerunt, qui Cabæ
 lam aliaque similia conscripserunt. Huic
 fundamento innixi fuerunt Aesculapius
 & Hippocrates: Machaon quoque in hoc
 nutritus est. Quomodo autem reliqui
 vestri principes crescant, aut in quo sua
 iecerint fundamenta, ipsimet apud vos
 perpendite. Extra hanc enim religionem
 nulla vnquam experiëntia fuit, nec scien-

tia rerum occultarū est habita. Vos verò, ò Plini & Dioscorides, depictæ estis sordes.

Cura igitur (vt prædiximus) & medicina talis est, quæ in morbis chirurgicis hominem intrinsecè intuetur, cuius sex herbas hîc pono, quarū tres sunt interiorum, & tres externorum, quæ nostrā anatomiam obseruant, & curationem præstant. In curando autē hæc præcepta notate. Quicquid interno chirurgico infectum est morbo, ne extrinsecè suscipiatis curandum: hoc est, nihil extrinsecè sanabitis, nisi intus curatum fuerit. Et omnia quidem externè curam admittunt, nisi ea quæ communicant cum internis. nihil verò sanate extrinsecè, nisi externa. Qua de causa diligenter obseruate hanc progressionem.

Accipite medicinam, quæ spectat ad interiora, ac administrate tanquam cibum & potum, donec eger sanetur. Omnis cibus & potus, seu quodcumque ductorium fuerit, transit in nutrimentum infirmi. In nutrimento autem illo latitat medicina. Sic in nutrimento fit sanatio, qua gignit carnem & sanitatem. Ergo fru-

frustra laboratis, qui studetis medicinā in his chirurgicis morbis per sedes vnā cum stercore eijcere, & medicinam in ipsis morbis à nutrimentis separare: Iste est error. Optarim vos in vera curandi ratione crescere, varijsq; modis perpendere nunc hoc nunc illud. Quamuis verear ne ad hanc rem non magis apti sitis, atque alpina vacca ad scalas ascendendas.

Interiores itaque propositæ medicinæ herbæ sunt tres, Sophia, Serpentina & Persa. Pondera earum sumi debent ex stomachi appetitu, ac ratione sitis naturæ: vt sit æqualitas, quo alterum foueat ac recreet alterum.

Exteriores item tres sunt, Consolida, Mucilago, & Mercurialis. Consolidā applicabis crudam, frigida aqua lotam, ac fines applicatam putrefieri: eodemq; deinde modo renoues, ac in finem perseueres. Consimili quoque ratione administres mucilaginem, itidemque Mercurialem, cuius radices abijcias, alijsque nullis reb⁹ vtaris, nec sis sollicitus. Ageas perinde, vt rusticus, qui seminibus in aruum proiectis, discedit, ociosusq; dein-

ceps in vtramque aurem dormit.

TRACTATIO TERTIA.

QUum itaque cibi & potus ratio nihil profit, licet plurimum ipsi tribuatur, & sex istas res naturales & nō naturales adeo magni faciant medici, vt eas ferè mediam partem totius curationis esse statuunt: vos animaduertite, ipsos toto (quod dici solet) cœlo aberrare, & semetipsos proderere, ac manifestè declarare, se nulla morborum cognitione esse præditos: quòd videlicet arbitrentur, imo non solùm putent, sed etiam seriò asseuerent, in omnibus necessariò morbis talem diætam requiri. Vos autem noueritis, eam nequaquam esse necessariam, & quatuor morbi partes neque diætam, neque regimen alimentorum requirere vel curare: cuiusmodi tamen isti in his chirurgicis morbis curandis præscribunt, quos ratione cibi & potus conantur sanare, & ad sex res naturales deducere, &c. quæ omnia vana sunt, ac frustra sũt. Propterea vos omnes, qui in hospitali decumbitis, admonco

moneo, ne vlllo modo, si chirurgicis laboraueritis morbis, persuasi, istos sequamini duces in ordinē & obseruationes sex rerum naturalium. Quin etiam si inspiciant vrinam, & pulsū tactu obseruent, vos tamen ipsis fidem ne habeatis. Nihil enim eorum, qui vobis vtilia & necessaria sunt, cognoscere ex ijs possunt: Ista eò solummodo agunt, vt vos à veritatis lumine abducant in tenebras, ac spiciem veritatis obijciāt, quò vos edatis ac bibatis pro ipsorum arbitrio, & sic videantur aliquid præstare, habeantque aliquem ignorantia suæ in medicina prætextum.

Cùm itaque morbi chirurgici non curentur per eas res, non opus est quicquam amplius hîc de ijs referre: hoc tamen vnicum necessario vobis iudicandum restat, quam ob causam nihil profint. Summum istorum, qui eas res naturales & non naturales probant, argumentum est, ægrum, si quidem comedat & bibat multū augere suos fluxus, & quanto magis eos auxerit, tanto magis quoque morbum crescere. Quæ cùm ita sint, medico duplicem curam esse instituen-

dam, alteram quidem per abſtinentiam, alteram verò per medicinam. Quia naturaliter ac facilè qui vnus etiam auriga intelligit, multum potãdo fluxus gigni, modicũ verò bibere eſſe vtile & bonum. Ad hæc vobis hoc modo reſpondeo: Medicinam non ex captu atque iudicio ruſticiſſimi famuli eſſe adminiſtrandam, ſed potius eo modo, quo longè iſtius captum excedit, videlicet, ea vt propria & innata virtute per ſe morboſos chirurgicoſ, tam intrinſecè, quàm extrinſecè curet. Hæc itaque ſi vera exiſtat curandi ratio, quæ tota eſt ſita in medicina: cur medicus confugeret ad rationem eſſendi & bibendi, medicina per propriam naturam ſanante? Nam talis cura ſeparat ſuperfluum cibum & potum à ſe & ex ſua anatomia: occludit & obſtruit ipſi aditus omnes impediendi naturam, ipſaque interim ſuas operationes continuè perficit, nec ſinit potum nimium ſuos malos præſtare effectus, ſed tranſmittit eum in veſicam, aliaque loca & ſecefſus ad exitum. Siquidem tam effi-cax eſt medicina, vt in ſua anatomia nuſpiam fluxus accedere permittat: Vos autem

autem posse probare, fluxus vehementer in vobis abundare, vobis que nocere, concedo facile. Nam & mihi idem euenit, vestro si quando agam modo. Causa in promptu est: Indicio enim id est veram medicinam non adesse. Si enim verum medicinam fundamentum esset presens, haud illud fieret, sed ab interioribus incipiendo omnia sanaret usque ad extremas locustas: Quicquid verò ex cibo & potu abundaret, per suos meatus exiret. Quod vobis in vestra imbecilli medicina non fit: quia non est vera. Si ergo non valet, quomodo potestis curare infirmos subtrahendo potum? Sanatis quidem, at non verè, ut sanitas sit firma & constans, eò quòd vera medicina vobis desit: Vnde vno aliquo fortuito haustu tota pellitur ac rumpitur.

In aliquibus tamè, quàm cibi & potus sint salubres aut insalubres non negligendum est. Carnes nonnullæ, quas comedimus, sunt similes humanæ carni: ut est porcorum. Qui edendo & bibendo si perinde implerentur, atque nos homines, possent in omnes etiam morbos hominum incidere. Cæterum quia non

comedunt ac bibunt tãquam homines. sed in istis punctis Deus eos separauit, itaque nec incidunt in crapulæ morbos. At nihilominus cœlo sunt subiecti, unde in pestẽ, anthraces, & pleurifim, aliasque apostemata incidunt. Hominibus itaque similes in istis quum sint, debent etiam ijs ea solùm de causa prohiberi, si uidelicet porcus is à natura habuerit fluxum, tanquam homo, unde ne eundẽ iterum posset gignere in homine, abstinendum est ab eius carnibus: alia verò nulla de causa debet prohiberi: atque etiam nisi medicus probè nouerit suam talem esse, vt hominis sanum & integrũ corpus denuo inquinaret. Hoc si nõ fuerit, si uilla caro nihil obest, etiam corpori infirmo laboranti morbis chirurgicis. Quare sequitur ordinem & obseruationem ac potus eò solùm spectare, vt non modò suillæ carnes, verùm & aliæ omnes ea natura accidentihusque præditæ sint erga hominũ corpus, quibus illud conseruent non noceant. Quod si cœlũ ipsis morbum aliquem imprimat, ista profectò spermatica generatione idem morbus corpori humano coniungitur,
ac ci-

ac cibus ille anthracē & pestem sequen-
tibus temporibus excitat, quæ altera est
causa istorum morborū, vt in libris me-
dicinæ notatur.

Hæc igitur dicta est causa, ob quam
cibus est prohibendus, & ex qua cogno-
scendū, quisnam prohiberi debeat. Non
certè illud sit ex librorum præscripto, ve-
rùm intelligentia astrorum, qua debes
esse instructus, quò solùm caput tuum
sit tibi codex, & adeo sis doctus, vt om-
nes mortuos scriptores excedas, nec
quicquam hîc tibi desit. Vehementer e-
nim contra naturam est, medicum præ-
scribere rationem victus, ac iubere, Hoc
ede, illud bibe, ab eo abstine, id quæ varijs
modis: qui ignorat Astronomiã, ex quo
fundamēto hæc obsecro ordinabit? quã
principia non intelligat, ex quibus vera
scientia promanat? Tandem in conclu-
sione & hunc errorem notate, qui apud
medicos in vsu est præter iam dictum,
quem ipsi introducunt. Est autem talis:
Aliud prohibent, aliud concedunt, non
aliter atque si homo quercinum lignū
loco fagini ponat in ignem, nesciunt quæ
quid tractent. Quotiescumque ignorat

quid prohibere aut concedere debeant, cōfugiunt ad bilancem in officinā mercatoriam, hoc est, iubent abstinere à cibo & potu: nihil certius eo habent. Quicumque enim nihil bibunt, ijs potus nō obest. Non animaduertunt, medicinam sic non esse administrandā, sed in eo cōtra medicinam agāt. Cæterum qui rem non intelligit, in ea tractanda animi sui captum sequi cogitur. Etiam si verò intelligant se non rectè facere, tamen multa ipsis sunt simulanda ac dissimulanda coram hominibus, vt fucum facere, ac elegantiozem quādam speciem rei obtendere possint. Verus sit regiminis ordo, & bibant omnes quantum libet, absque corporis & regiminis detrimento: absque vera medicina, quocumque modo fiat, damnum inferet.

Deinde aliud præceptum aeris traditis, quem iudicatis infirmo salubrē aut insalubrem: attamen hīc volentes cogimini fateri aerem nunquam sanasse hominem. Quod si verū est, non debet medicus ipsam prohibere aut concedere. In chirurgicis morbis peruersa est consuetudo & præceptio excludendi aerē, quod

quòd naturale sit aerem expellere, ac recentem attrahere. Liber igitur in quatuor plagis aer esse debet, ne aer egressus iterum ingrediatur, nec commisceatur propter vaporarij angustia, qua iterum coactus ingreditur. Venenum exit, maius regreditur, dum ad interiora repellitur. Ex his sequuntur varij ac multi pestilenciales alijque morbi, qui domum aliquam si inuadant, eam omnibus spoliant hominibus. Non certè morbus tolleretur omnes homines, qui domum incolunt, nisi aer inclusus esset. Hinc colligitur, maximo veneno vos agros inficere, dum includitis ipsos ac venenum simul cum ipsis. Si influenza ipsos, quos soletis in ptochodochiorum vel similium locorum vaporarijs coniungere, lædat, omnes ordine moriuntur, dum influenza per reuolutionem suas operationes absoluit. Illud rectène sit curare, an contrarium, vos ipsi iudicate. Veram si habereis medicinam curandi chirurgicos morbos, non includeretis aerem. Sin verò natura ita sit affecta, & sic iuuetur, ut nolit à nostro aere cingi, aut contineri intra cutem, decet quoque eam sic ordina-

re, ut aer & os simul liberū habeant cœ-
 lum, & reliquum corporis tegatur. Hoc
 modo igitur agendum est aere, licet plu-
 rimi vestrum inhæreant aeris salubrita-
 ti ac insalubritati, quò habeatis aerem
 bonum. Additis quoque aerem aliquan-
 do magis infectum esse veneno, quàm
 aliquādo, quod manifestissimè in perio-
 dicis anni & prognosticis morbis signi-
 ficatur & probatur: quamuis illa proba-
 tio nihil veri habeat. Quia Astronomus
 hîc ludit vos, ac vestram, optimi doctissi-
 miq; doctores, sapiētiam ridet. Quod
 si autem aer vnquam causa talis foret,
 hoc animadvertite: morbus si ex aere gi-
 gnatur, quod vestrum est fundamētum,
 sanitas quoq; oriatur ex aere, nec quic-
 quàm agetur absque isto aere. Chirurgi-
 ca verò ægritudo nō ducit originem ex
 aere. Quare patet hîc error. quia aer in
 morbis nihil agit, nec cōponit, nec fran-
 git. Quicquid venenosi ad interiora &
 abdita ingreditur, non efficit chirurgicū
 morbum, sed alium gignit.

Alius adhuc error existit, qui priori, li-
 cet satis magno & crasso, tamen etiam
 par est. Quod si cura & sanitatis restitu-
 tio

tio alligata esset necessariò & cohæreret aeri, oportet vos sæpè per integrum annum, aliquãdo etiam duos vnà cum infirmo expectare, donec bonus aer veniret, quòd cœlum nō possit ipsi quotidie bonū tribuere. Interea ægroti morerentur. Quin etiamsi bonus aer per influentiam esset, vos tamen nō estis tales astronomi, vt intelligeretis, nec agnosceretis, vtrū bonus esset necnè, quid essetis acturi? Solito more. Nihil sanè boni loquimini de re, cuius sonus quidem est magnus, sed verus eius sonitus est inscitia.

Similiter inheretis somnis, vigilis, inanitioni & repletioni, motui & quieti, lætitiæ & tristitiæ, &c. Quid annectitis morbis chirurgicis adeo inutiles res? Quæ morbis dum nihil trahunt nec adimūt, vos in re medica vestram proditis ignorantiam. An non consolida infirmum sanat, siue rideat, siue lachrimetur? Siquidem nec risus, nec fletus morbos curat, nec infert, nec etiam morbi locū ostendit. Digredimini ac prætextum queritis, dum dicitis, Repletus est melancholia, quæ impedit omnes bonas medicinas.

Talia sunt impostorum verba. Eodē modo negociū se habet cum motu & quiete. Putasne ipsum sibi non concessurum requiem? nec propterea posse curari? Quid vobis in mentem venit, quod talia tā magni faciatis? Decimas tribuitis ex foeniculo & syluestri cumino, quę autem sunt necessaria obliuioni tradidistis: rusticorum vt habet prouerbiū, posteriora & obscœna digitis fricatis, paruīs & vilibus immersi, maiora non intelligitis. Si hominibus magna ostētatis ac fumos venditis, quò æstiment vos aliquid præstitisse, ac labores & molestias suscepisse, quamnis inutiliter: artis profectò parum aut nihil adhibuistis, quod ipsa res declarat. Nam egrotos ita perditis, vt postea bonam valetudinem non recuperent. His nunc conclusum volo, ordinem ac regimen in morbis chirurgicis non debere adhiberi, ac paucis vt absolvam: Infirmo concedetur ista insti tuere pro sua prudentia & experientia, quę ipsum docet quid vitare debeat, & quid non. Deus mihi petenti foelicem si concedat successum, de regimine sex naturalium rerum per causas plenissimè quare-

quatenus cognitu necessariz ac vtilis sint, explicabo. Hoc autem loco morbos ptochodochicos solùm indicavi, vt infirmi sint sui doctores. Qui decumbunt morbis chirurgicis, nec doctori, nec regimini subiecti sunt. Quia doctores ignorant, vtrum vera loquantur, an falsa.

TRACTATIO QVARTA

Sæpè quoque accidit (veluti non solùm hîc, verùm & multis alijs locis indicamus) vt ex morbis morbi oriatur, qui nō fierent, nisi ægritudines, quæ ipsorum sunt causæ, præcederent. Quare hoc loco decreui (quòd istiusmodi morbi non eadem, qua alijs, medicina curantur) modo & progressionem peculiari ipsorum curationem tractare. Isti morbi quum naturalibus similes esse videantur, & reuera tamen similes non sint, facile medicis contingit, vt eadem in istis curandis medicina vtantur, quæ ad naturales, quarum speciẽ referunt, spectat, quia sunt naturæ monstra. Quemadmodum enim natura habet monstra imaginis &

speciei, ita quoque mōstra habet formā ac naturā. Sic gibbus monstrum est naturā, & fatuus est monstrum naturā: alter in imagine, alter in occultis. Quòd si ergo morbi, qui solent appellari monstra, nascantur, obseruate ex tali fundamēto veram morborum esse originem cognoscēdam, quod veri & primi morbi alios in corpore tāquam suos fructus gignant, qui deberent transire in naturales imagines, declinant autem in mōstra: non aliter atq; virtus naturalis, quæ carnes gignit, quoties aberrat & à sua discedit anatomia, crescunt fungi, quia ea de causa similes sunt ipsis materijs, ex quibus creuerunt. Quoniam illic est monstrum, quod ex parte corpori simile est naturali, vnde prouenit.

Cæterum hoc loco indicare volo, talia monstra, morbosque contra naturā ordinem, nasci nimirū duobus modis: naturaliter per proprium errorē, & contra naturam errando: de quorum postrestremis hīc scribam. Originem hī ducunt ex errore & ignorantia medicinæ, quæ hominum temeritate eiusmodi efficit, veraque causa istorum existit. Quapropter

propteter etiam notate morbos contra naturam ortos & in sequētibz descriptos, qui oriuntur ex medicina & alijs morbis: De reliquis verò tractatur alio loco.

Hac ex causa fiunt verrucæ, næui, mori, caro luxurians & superflua, emphytō, curua & distorta membra, exulceratio carnis, tumor crurium, aliaque similia, atque etiam multa, quæ nondum innotuerunt. Nam ex adeo inepta medicina, qua doctores, & magister, cum alijs vagantibus sæpe vtuntur, nō mirum foret, longè plures gigni morbos: attamē quæ niam venenosa sua medicina infirmos ita inficiunt, vt pereant, non possunt omnes morbi ad finem suum peruenire: alioqui longè plures monstruosi reperirentur morbi, quàm hæctenus inuenti sint.

Quum itaque alia morborum monstra alias requirāt medicinas, præter eas de quibus diximus: hîc discite vos non debere ordinē medicinæ obseruare, sed alias vias ingredi artesque sequi: hoc est, vbi morbos sustuleritis, ac reliqua vobis sit huiusmodi exercitatio, vt ordinem

obseruetis. Nullus enim medicorum de his morbis scripsit, quod eos semper ignorarint: aut si aliquam fortè similitudinem talis morbi attigerint, medicina tamen imperiti & ignari fuerunt: id est, artes descripserunt, quas nunquam probarunt. Et vos eas probatas esse an nescistis? easque vestrum ponere fundamentum placebit, quibus ipsi innitentes sunt submersi?

Noua ergo medicina quàm hîc requiratur, & scriptoribus priscis nulla fides sit habenda, nō mihi vitio vertetis, quod vos nihili faciam, ac inutiles aestimē, qui meliora non vultis discere nec exercere, quàm hætenus fecistis. Theoricam & rationes hoc loco omitto, quod ea in altera parte Prochodochij tradantur.

Quæ verò vtilia sunt in practica Chirurgiæ vobis propono spectanda, & vobis si quæ aliter occurrant in exercēdo, quàm mihi, experientia vt ad veram curandi rationem illa referatis. Ne confidatis vulgi rumoribus ac famæ de vobis sparsæ, quasi vestra intelligentia vestrūque officium istis rectè sint excusata. Semper autem necessariò debetis discere. Nullus enim

nim magister nec doctor medicinæ existit, qui nō quotidiana exercitatione sit promptior & expeditior. Sunt aliquot hīc cautelæ, quæ vobis proponam, & experientiæ verique modi exercendi, quæ & notabitis & in vsum deducetis, quò peritè tales morbos possitis tractare, ac sanare, peritiq̄ue sitis medici, non quidē in vno aliquo curando morbo, sed & in alijs omnibus. Quia medicus non consistit in vno. Quod si vnum duntaxat noverit curare, incertissimus est, & minister fortunæ, non medicus.

CAUTELAE ET MODI EXERCENDI PRAXIM IN MORBIS HOSPITALITIS.

Vnt hīc cautelæ aliquot necessariò obseruandæ, de quibus tamē hoc loco non conuenit multa scribere, eò quòd medici, quibus hospitalia cōmittuntur, atque etiam aliī qui morbos suscipiunt curandos, non tāta experientia, nec intelligentia sint præditi, quanta ad has intelligendas requiritur. Aegrotis autem vt satis fiat, & multis inanib⁹

verbis ne suspendantur ac obtūdantur,
 sciendum est, in sequenti ordine curan-
 di, omnes cautiones, sollicitudines, & me-
 tus ita accuratè obseruata esse, vt is om-
 nino huiusmodi infirmis communica-
 ri debeat: in quo profectò longè plus ef-
 ficaciæ & virtutis existit, quàm in tota i-
 storum arte. Ordo autem & modus est
 parui sumptus, facilis & simplex: præpa-
 ratio & administratio est tanquam po-
 tionis vulnerum. Vnus quidem est or-
 do, qui in tres modos diuiditur, qui ni-
 hil aliud docet, quàm morbum tripli-
 cem. Medicina igitur morborum dun-
 taxat triplicem quū indicet, plures hîc
 non cogimur obseruare. Debet autem
 quisque hîc causas scire, ob quas medi-
 cina solùm tria morborum genera effi-
 ciat. Ego illas non doceo, quòd hoc loco
 decreuerim potius practicam tradere,
 quàm morborum causas. Ne tamen ex-
 omittantur & ignorentur, libellum Aco-
 rinum conscripsi, in quo causæ istiusmo-
 di copiosè sunt explicatæ, nō solùm hu-
 ius ordinis, verùm & de alijs simplicibus
 plura incepta sunt. Causis itaque nunc
 omissis, necessariò discenda sunt trium
 isto-

istorum generum signa, quibus hîc vos medicos admonitos velim, vt propriû in iudicandis ægrotis iudicium deponatis, & apprehendatis vobis hæc signa.

I Omnia vitia calida vrentia & rubore cincta, cum venarum tumore, in quacûque corporis parte fuerint, vnius sunt medicinæ.

II Quæcumque vrunt ac dolent, nec venarum tumorem coniunctum habent, nec rubore cincta sunt, vnius quoque generis sunt, quod nobis secundum appellatur.

III Quæcumque exulcerata fluxus, &c. habent, sunt quoque omnia vnius generis.

Iuxta hæc tria indicate & administrate medicinam.

Ad primum genus curandum accipite Saniculam: Ad secundum centauream: ad tertium verò Pyram Syluanam. Harum trium vnus & idem est administrationis ordo: qui talis est, qualis esse solet in potionibus vulnerum præparandis hoc modo:

Recipe saniculæ $\text{ʒ} \text{viij.}$ ss. coquas in quinque mensuris, hoc est, circiter lib. xv. bo-

ni vini, donec quinta pars absumatur, coquendo. Ex hoc vino des tanquã vulnerato ad bibendum manẽ & vesperi: obserues quotidianas operationes & virtutes. Sũt autem virtutes hæ tibi notandæ: Herbæ illæ vulnerariæ ab internis incipiunt corpus sanare, ac inde progrediuntur ad exteriora: interiores fluxus expellunt, curant & expurgant. Nam in ipsis inest virtus, quam hætenus omnes ignorarunt medici.

Curacionem internã sic progredientem ad exteriora iuuabis extrinsecè: hoc est, eodẽ vino partes dolẽtes laua, prout quotidiana experientia requirit & docet, parũ videlicet aut multũ medicinæ adhibẽdo. Sic & extrinsecè adhibita medicina suo ita officio fungitur, vt omnia interiora & exteriora simul rectè sanent̃.

Præterea consuetũ ac vtile est, earundem herbarum pulueres accipere, ac partibus malè affectis inspergere. Hoc modo sufficientem habebis medicinam in sanandis omnibus morbis, qui vngendo, fumigando, lauando, & vsu guaiaci, &c. vnquam curantur. Ne autem tẽdio afficiamini, nihil amplius de istis scribã, solum

folùm vos nũc admonitos velim, vt hæc vobis sint cordi. Operæ precium quoq; foret, autumnii tempore, illis herbis impositis musto, vinum cardonium cõficere, tanquam absynthite, aut saluiæ, quod in vtendo commodius est cocto.

Quod si mixta occurrerint genera, & ignoraueris cuiusnam sit generis vitiũ, vtêris hac compositione, sicut verba & ordo indicant, videlicet,

Recipe centaureæ,

Pyrolæana m.ij.

hinniculæ longioris ꝓ.ij.

Coquantur vt supra in quinque vini mēsuris, & sequere ordinem modo taditũ.

Hiscæ alias herbas si addendas putaueris, vt ægrimoniam, consolidam sarracenicam, aliasque similes, cures vt tres priores reliquis in pondere quadruplo præualeãt. Et illud nota, omnes herbas, quæ vulneribus profunt, hîc vtilis fore, & istarum omnium Germanicum cyclamen præstantissimam esse.

Sunt etiã aliqua præclara per aquas destillatas inuenta, vt herbarum, lignorum, tartari, & multorum quoque mineralium, quæ mirabiles virtutes in ta-

libus morbis curandis habent. Ista omnia temporis successū patefient, ac experientia veræ artis in lucem prorumpēt. Hæc scripta memorię mandate propter infirmos: perpendite magnum iudiciū, illud, quod in his habetur: Ne quēquam perdas: naturam ne offendas: res meliores efficias: nullam verò lædas. Quam foelix est medicus, qui nihil in peius conuertit, & admonitiones suscipit. Cauete ne decipiant vos inordinate, doctrina & experientia carentes, progressiones & præceptiones, quas peruersi & prorsus imperiti descripserunt, vt Landfrancus, Guido, Bartabalia, Rogerius, Theodoricus, &c. ac multis varijsque modis fallax Vgonis practica, alijsque complures, qui Chirurgiã scripserūt: qui magno iudicio sunt legendi, vt & Auicēnæ ac Galeni libri, ex quibus maximi errores nati sunt.

Sint vobis hîc semper exēplo infirmi mala cura perdit: ratiocinando ipsi colligite, scriptorū fundamentū & experientiam non esse vera & bona, quū duntaxat interitū efficiāt. Hæc mea scripta ægrotantiū iudicio cōmitto, quorū testimonium de meis lucubrationibus expectabo.

Finis.

AVREO

A VREOLI THEO-
PHRASTI PARACELSI VIRI
DOCTISSIMI EXPERTISSIMIQUE
 vtriusque medicinae doctoris, de Balneis
 liber vnus. In quo continentur sex egre-
 giae tractationes de Thermis, quae tam
 diuitibus, quam pauperibus
 vtilis ac necessariae
 sunt, quibus tra-
 ditur.

Vnde haec caleant, ac aliae aquae frigeant.

Vnde virtutes efficaces sortiantur.

*Ipsas ex globo terrestri crescere, tanquam her-
 bas & arbores suo ex semine:*

Quot modis homines ipsis vti queant:

Quae herbae singulis conueniant thermis:

Quos in morbos singulae agant.

*Anemine vnquam tanta diligentia, tam veris
 ex causis, aut adeo vtilis descripta. Nam hic
 vera ars hydromantica describitur.*

Caput I.

Nte omnia hic causas ther-
 marum traditurus, dico pri-
 mam causam esse separa-
 tionem. Quò autem omnia
 verò ex fundamento dedu-

cantur, primò sciendum, quid separatio.
 Separatio autē est operatio, quæ disiun-
 git duas coniunctas virtutes, & vtramq;
 in suam propriam deducit potentiam:
 non aliter ac si lignum findatur per me-
 dium: nisi quòd exemplum hoc sit sub-
 stantiæ, non virtutis. Attamen vt lignum
 docet in substantia fieri separationem
 partium: ita hîc intelligēdum est de vir-
 tutib⁹. Res hîc separatione distinctę sunt
 frigus & calor: quia calor & frigus, singu-
 la transuerunt suas in virtutes. In prin-
 cipio enim istarum rerum fuit temper-
 ramentum istarum. Et quemadmodum
 omne temperamentum necessariò con-
 stat ex mixtura duorum contrariorum,
 ita & hîc ea intelligimus, quæ nunc tra-
 ctantur: quæ tali similitudine fiunt ma-
 nifestiora: Aqua calida & frigida si con-
 fundantur, compositum dicitur tēpera-
 mentū: Separatio autē est distinctio rur-
 sum calidi à frigido, & frigidi à calido.
 Quòd verò calor & frigus artificiosa cō-
 mutatione excitata reperiantur, quæ re-
 deunt sponte in pristinas virtutes, nō est
 causa contradicendi hisce nostris. Nam
 separatio, de qua hîc loquor & tracto,
 est

est firmarum & constantium virtutum, quæ ex ipsa natiuitate seu ortu insitæ sunt, & nõ ex commutatione originem sumunt.

Caput II.

Rationes autem hæc intelligēdi hoc modo accipi velim: non esse æquale pondus in omnibus thermis, veluti exemplum præcedens indicat, sed alias thermas excedere alias vno gradu caloris aut frigoris, quod etiam fit in eandem complurium quantitate. Nec etiam separationē caloris à frigore, aut frigoris à calore adeo fieri accuratè contendendo, quin vtrinque se inuicem nexu quodam complectantur, qui non admittit, vt calor aut frigus summo sit in gradu, quem à natura habet. Hanc igitur mixturam in principio rerū fuisse quā nemo possit negare: multo minus istorum duorum separationem: quæ cum ex causis prædictis, tum sequentibus exemplis demonstrantur. Quia in principio, ante separationem, dies & nox vna res: Sol & Luna, vna res: Aestas & hyems, vna

res: metalla omnia in vno fuerunt corpore: fructus omnes in vno semine: sic & omnes generationes in vno. Ex quibus consequitur, si dies & nox potētia solū fuerint, donec eorum fieret separatio: & æstas item & hyems in vna temperie vsq; ad separationem caloris & frigoris: nec nō Sol & Luna vsque ad separationem, qua distincta sunt, hec in albū, ille in rubrum, vnum fuerint luminare: etiā eadem potentia & forma calidas aquas & frigidās fuisse mixtas, ac deinde modō dicta virtute separatas. Quid enim temperatum existit, quod non sit calidum & frigidum? Quapropter istiusmodi aquæ calidæ & frigidæ vnā cum Sole & Luna, die ac noctē, æstate & hyeme, perpetuō absque omni interitu permanebunt. Et vt luminaria, æstas & hyems, &c. necessariō sunt distincta: ita quoque nō minus necessariō aqua frigida à calida, & calida à frigida separata est, & vnaquæq; suū in ordinem redacta, veluti & aliæ res omnes in ordinem distributæ sunt.

Caput III.

EX his colligitur nullas res, quandiu in temperamento, hoc est, in corpore mixto & composito existunt, ante separationem, suas vires posse habere. Hac de causa nunc Luna suas vires separatas habet, & Sol suas: Sic quoque æstas & hyems, dies & noctes, singula suas proprias possident. Talis ordinis separatio causa est, qua debebant singula ad suas vires & facultates peruenire. Existiusmodi ordine non solum ea, quæ nunc tractamus, sed & omnes aliæ res adeptæ sunt suas vires. Vnde sequitur exemplum similitudinis. Quemadmodum ordo tributus est fructibus, qui omnes in vno semine fuerunt, & nunc sunt separati: ita hinc quoque thermæ, & frigida aquæ se habent. Sicut enim nunc poma aliæque ex temperatura seperata crescunt: sic quoque non solum possibile, verum etiam æquum & veritati consentaneum est, tam feruentes existere aquas, quam frigidas. Si frigida aqua esse possit, cur non & calida? Necessariò si sit frigida, cur non & calida? veluti hyems absque æstate, nox absque die nequit esse: ita etiam frigida

aqua sine calida non potest. Quod si fieri possit, vt res viliores, quæ minus sunt necessariae, minoremque fructum adferunt, crescant: cur non & magis necessariae esse possint? Quare tales aquæ calidæ debent comparatione atque connectione cum frigidis, & omnibus crescentibus, iudicari & æstimari.

Caput III.

Qvod si hoc loco meæ philosophiæ resistere ac cōtradicere volueritis, arbitantes me nimium theologiæ addictum, discedere autem à philosophia: considerate adhuc aliud fundamentū, quod videbitur vobis fortasse magis philosophiæ cognatum & consentaneum. Id autem est de vera separatione puri & impuri, virtutis & vitij, quò vtilia ab inutilibus distinguantur, & contraria non sint coniuncta: imo medica à non medicis disiungantur, tanquã separatio ambræ ab assa fætida, separatio sacchari à sale, separatio mellis ab amarissâ,

mariffa, dulcis ab amaro: quę omnia cō-
ftiterunt aliquando in corpore vno, nūc
autem separatione in ordinem dispo-
fita funt. Hanc itaque philosophiā con-
cedere mihi cogimini, aquam nimirum
frigidam & calidam in vno corpore cō-
ftitiffe. Si autem non volueritis concede-
re calidi à frigido separationem, neceffa-
riò cōcedetis separationem virtutis, po-
tentię, medicinę, contrarij alterius re-
pugnantię & impedimenti, item detri-
menti, quo feſe mutuo afficiunt, ratione
veneni ſui, &c. Vnde cauſa prodijt, qua
non minus neceſſarium eſt ſeparare a-
quas, atque Solem & Lunam. Noniſtis
ipſi in aquis vñvularibus non eſſe vires,
ſed in thermis. Si vis thermarum manſi-
ſet in frigidis aquis, perpendite quàm
malas ac inſalubres aquas oportuiſſet
nos bibere ac ſumere cum cibus, nempe
aquas aluminis, ſalis & ſulphuris &c. Se-
paratio itaque talis facta eſt, vt nos quo-
tidie biberemus abſq; veneni infectio-
ne, & ſalubres aquę eſſent ijs, qui indige-
rent, rectè ſeparatę. Qua de cauſa frigi-
da aqua permansit abſque violento &
potenti acrore & ardore: nam ea pecco-

ribus & hominibus, herbis & arboribus in hoc statu optimè & utilissimè constituta est. Quare hæc suo modo disposita est & ordinata, calida verò suo modo, quo vtraque constantissimè & firmissimè permaneat.

Caput V.

QVod si verò sophistæ philosophiæ his nollent, aut non possent esse contenti, sed suo more atque consuetudine cuperent plura scire, prædictas causas nimis leues esse iudicantes: hoc notate atque memoriæ mandate: In singulis elementis, terra, aqua, aere & igni, vbiq̃ue calidum & frigidum esse distincta. In terra cernitis vt pyrula à solatro sit separata, vt mandragora à mace, euphorbium à camphora, & eiusdē generis alia infinita. In aquis quoque his duabus virtutibus distincta sunt, aurum & plumbum, coralli & carabe, aliaq̃ue similia. Eodem modo in firmamēto Sol à Luna, Sol à Saturno. Perpendite, quàm le paterent ea, si quis accuratè singula proponeret, Ex quibus intelligite, quàm calidus

calidus est Sol, tam frigidum esse Saturnum, quæ nihilominus ex vno proveniunt. Ad hæc considerata quantum discriminis sit sicci & humidi, quàm sit humida aqua, & quàm siccus lapis, & quàm variæ sint separationes in alijs quodque rebus. Eodem modo cogitate calidas & frigidas aquas suas quoque rationes & causas habere. Similiter quoque durum & molle, candidum & nigrum, aliaque plurima eiusdem generis, quæ possunt exemplis proponi, causas thermarum declarât. Talem ergo naturam & virtutem ascribite separationi factæ ex temperato corpore, veluti iudicauimus & demonstrauius.

SECUNDA PRAESTANTISSIMA
Tractatio Doctoris Theophrasti de Thermis.

Secundæ tractationis. Caput I

Quamuis consequens illius, cuius supra mentio facta est sufficientibus rationibus obtinere & probare queam, videlicet alijs vijs, præter

dictas, posse calidas aquas oriri ex frigidis transmutatas, hac tamen cautione, vt quæ hæctenus tradidimus, dicta sint de thermis fixis & perpetuò fluentibus: tamen agemus nunc & de ijs, quæ aliquo fiunt medio, idque hac via. Manifestissimè constat, quamuis calcem efficere aquam, quæ ipsi infunditur, calidam. Potest autem natura per adusta mineralia calcem facere: vnde & aquæ fluentes per calcem terræ, quam nos non cernimus, calorem concipiunt. Nemo philosophorum hæc mirabitur calcem: Siquidem mirabilia naturæ opera adeo sunt magna & præclara in montibus, atque vespam in extremitate terræ. Vbicunque enim multa mineralia sunt ex cachijs, marchasitis, talcho, amiantho, &c. non possunt dissolui propria natura & virtute absque calce. Quid ergo obstaret, quo minus aquæ fluentes per eam, participes quoque eius fierent? Nam vbi tales calces & mineralia iacent, si aquarum occultus fluxus tendens sursum in lucem necessariò per ipsorum regiones seu loca flueret, mineralibus eas oporteret misceri, eorundemque calores & naturam

turam induere, ac suprâ terrâ proferre, retêto adhuc calore, quem in visceribus terræ acceperût. Quamuis sæpe eiusmodi cataracta calefacta adeo procul fluit, vt facillè refrigeretur, aut circiter mediâ caloris partem remittat, pro interuallo & loci natura: Vnde frequenter contingit, aquas non tam calidas scaturire atque nascantur. Aliquando in causâ est, quòd calx sit nimis exigua, vel nimis imbecillis: ob quam etiam thermæ aliæ alijs sunt calidiores. Thermæ attrahunt sibi naturam calcis, aliquando magnetis, aliquando asphalti, aliquando carabis nigri, aliquando sulphuris, per se adusti, cuiuscumque sit generis. Hac ergo ratione virtus accidentalis inhæret isti aquæ.

Caput II.

Ari propemodum modo & aliæ alijs quot thermæ oriuntur non ex prædictis causis, sed alijs viribus: quemadmodum id videtis in montibus per se ardentibus, & illis, qui constant carbonibus, qui omnes sunt naturæ Aethnæ montis, præ eminentes, & ardentes: quo-

rum corpus quāuis sit terra ac lapides,
 tamen nulla pluuia, nec vlla aqua extin-
 gui possunt. Quemadmodum itaque
 suprà terram huiusmodi fiunt miracu-
 la: ita quoque in ipsa terra non minus
 flagrant sua natura. Externa enim non
 sortiuntur suam naturam extrinsecè, ve-
 rùm ex cētro terræ, hoc est medio, rimā
 seu venam sequendo, donec in lucē per-
 ueniant, pro mineralium ordine & natu-
 ra, ac beneficio aeris, qui per poros an-
 gustosque meatus terræ penetrat, ardē-
 tem virtutem retinent. Per huiusmodi
 ignem, eiusuè regionem aquæ cataracta
 vna vel plures si transeant, perinde fer-
 uent, ac si caeabo calidissimo contine-
 rētur, cū huiusmodi ignis nulla aqua
 possit extinguī. Has itaque rationes de-
 monstrationsque & philosophiæ con-
 sentaneas, & vobis vtilēs esse ducite: &
 obseruate naturam aquarū, quæ ex car-
 bonibus alijsque similibus concipitur,
 & quomodo ex Aethna per consuetos
 canales atque meatus profluant, donec
 ad superficiem terræ perueniant. Sæpe
 etiam in tales cataractas influunt fri-
 gidæ aquæ, quæ refrigerant eas, antequā
 è terra

è terra scaturiunt. Multæ aquæ calidæ fluunt in mare, & alias aquas fluentes, vbi nec agnoscuntur, nec ipsarum signa apparent: aliquando tamen vaporis specie, aut simili quodam signo notantur. Vbicumque frigidæ aquæ influunt in calidas, etiam si in calido permaneant loco, tamen virtutes ac vires imminuunt, non aliter ac si calor discedat. Fontes sæpe scaturiunt in montium summitatibus, & vallibus, vbi nulla nix, nec vllum gelu esse potest, ob causas iam dictas.

Caput III.

Multæ ergo viæ & causæ sunt theriacularum. Aliæ enim oriuntur ex resolutionis mineralibus, quorum compositione & mixtione calor nascitur. Cuius exemplum videmus in aquis resolventibus & separantibus metalla, quas aquas fortes & aquas regis vulgo appellant, quæ frigidæ cum sint, simulatque confunduntur, incalescunt, & non sine magno fernore ebulliunt. Cuius operationis causæ sunt contrariorum comixtiones. Certissimò nobis etiam constat,

vitrioli spiritum, qui actu est frigidus, infusum in frigidam aquam, efficere eam feruentem. Hęc si possint fieri in externis, credite in elementis quoque multum istiusmodi posse fieri: quia ex ipsis prouenit prima materia, cui talis virtus & potentia inest, non solum in vitriolo, verum & in omnibus reliquis. Hinc colligite, non secus atque spiritus vitrioli sunt falsi ab alijs salibus, sic & alias res minerales coniunctione posse fieri falsas, ac influentes quotidie aquas tingere suo calore & virtute. Præter causas prædictas, est & hæc complurium thermarum: Multa mineralia aere incensa calefaciunt aquas suis in regionibus existentes, quorum primas partes obtinent salia nitri, & alia ex metallorum liquoribus: quibus non minus in externis fieri possunt tales operationes calefaciendi aquas, absque lignis & igni. Nam sua natura, simulatque attingunt aliquod contrarium, feruent. Quemadmodum ergo trium elementorum potentia calidæ aquæ possunt effici, ita quoque per ignis elementi influentiam idem certissime & procul dubio fieri potest. Huiusmodi thermarum

rum natura est, vt certis anni temporibus tantum fluat. Nam hæ operationes tincturarum statis temporibus digerendo absoluuntur, & ad eadẽ quoque tempora permanent. Vnde sequitur, tempore elapso, & thermas euanuisse: & redeunte tempore isto, thermas quoque reuertenti. Sæpè etiam thermas refrigerat tinctura, quæ ex cataracta frigida trãsiuit: Quæ de causa frigide fluunt aquæ, donec redeat prædicta digestio.

Caput IIII.

Communem hinc notate regulam: Aquas thermarum pluriũ esse generum magisque varias, quàm nos experiẽtia assequi valeamus. Hinc enim euenit, maria & alias aquas nõnullas gelu non constringi: aut si sortè maximo rigore fuerint induratæ, cito tamen resolui. Nam talium aquarũ calores si nõ obstarèt, Saturnus & Boreas rigore constringerèt omnes aquas, quas totus globus continet: Sol & æstas non essent resoluenndo, tantum gelu, nisi is calor inesset aquis. Hæc est quoque causa, cur Alpes

alijsque mōtes perpetuis niuibus tegantur, quia calidæ aquæ eousque non ascendunt, aut, si quid ex ijs ascēdat, refrigeratur antequam in summum montis iugum perueniat: deinde per petras solent cataractæ scandere. Hæc quum ita sint, profectò æstas & Sol non sufficiunt per se ad soluendum niuem, ybi cataractæ aquæ calidæ non subsunt, auxiliumque in soluendo præstant. Siquidem sursum ex terra oportet calorem ascendere, qui Solem iuuet in frigore vincendo. Obseruate igitur, calidas aquas in terræ visceribus esse, sicut arbores in eius superficie: & quemadmodum arbor ex semine in altum excrescit aerem: sic quoque in centro terræ semen prodit, vnde nascuntur cataractæ: quæ se in multos ramos diuidunt, donec emergant in ambitum terræ. Quicquid enim in terra, vel suprâ eam existit, versus cœlū tendit. Sic illa arbor magna suis ramis vi penetrat ipsam terram, ac toti globo per vniuersas regiones calorē excitat. Quocumque autē tales calores non possunt peruenire, quòd cataractæ desint, ibi nō fit æstas. Frequenter etiam euenit, taliū
 catac

cataractarum partes abscindí, tanquam
 ramum arboris, quod fit terramotu, aut
 obstructione cataractarum.

DE FERINIS THERMIS tractatio tertia.

Caput I.

ANtequam plura de thermis tracta-
 mus, veſtrúm eſt ſcire materiam
 thermarum, & quid ea ſit: Deinde,
 thermas eſſe reſolutas mineras corpo-
 ris, quod ſimile & cognatum eſt alumi-
 ni, vitriolo & ſali, attamen non idẽ quod
 ipſa. Ad hæc, has thermas nullare à ſe
 mutuo ſeparatas eſſe in virtute atq; ef-
 ficacia, nullamque talem accidentalem
 habere naturam, qualem aliorũ balneo-
 rum proceſſus continet. Cõſiſtunt enim
 per ſe liberè & diſtinctè in ſuis genera-
 tionibus: & ſicut marmor non poteſt in-
 quinari aut miſceri alabaſtro, aut arbor
 cydonia moro, ita alienæ virtutes non
 miſcentur his naturis, quæ nullo modo
 mutantur, etiam ſi per mineralia & alia
 ſimilia fluant.

Caput II.

Sunt præterea & alia thermarum genera orta ex separatione, præter iam dicta, quibus alia vis & natura inest: quæ licet virtutem habeant ascititiam, nihilominus tamen vires & natura insunt ipsis maiores, quàm alijs, de quibus prædiximus: & hæc eueniunt hoc modo: Septem quâdo mineralia sunt in tribus primis, ac in ipsis ita corrumpuntur, vt suum effectum præstare nequeant, ac diuersæ naturæ cataractæ, vel per poros, vel alios meatus penetrarunt in alterius naturæ aquas: tunc miscent se virtutes prædictorum metallorum: vnde necessario virtutes ac vires primarum trium in vna aqua perfectè cõueniunt, & propterea induit illa veram naturam metalli illius, per quod fluit. Hinc animaduerte, multas esse thermas vtilis lepræ & morpheæ, ac illarũ formis: cuius causa est, quòd ipsis insit prima trium materia, vt modò diximus. Inest ipsis quoque cura & restitutio contracturæ, magnæ hypofarcæ morborum in matrice violentè sequentium, & aliorum, qui corpus debile reddiderunt.

Sunt

Sūt etiam nonnullæ thermæ, quæ argentum continent primam materiam trium. Hæc conducunt insanis & furiosis: nocent verò ñs, qui morbo articulari laborant. Ex Mercurio proficientes more prædicto, curât alopeciam, morpheâ, pruritus & vlcera communia, pro salis metallorum abundantia, in quo consistunt. Præterea in morbis febrium & putrefactionum thermæ ex ferro, vel per ferrum proficientes, mirabiliter sanant. Deinde quoque & Venere siue cupro, quæ pares sunt floribus æris in abstergendo & purgando vitia corporis, ac purgando longaonem. Primæ quoque materiæ Iouis, I. stanni, & Martis i.e. ferri, thermæ æstiomena & gangrenica vitia sanât. Ex Saturno etiam thermæ oriuntur, quæ profunt ad vitam producendâ. Huiusmodi thermarum naturæ ac proprietatis sciētiam laudo in medico, quæ non solùm exercetur medicina, verum etiam philosophia, quæ decet medicum, per causas dicitur.

Caput III.

PRæter iam dictas omnes, aliæ thermæ ex gemmarum liquoribus, siue per ipsos originem sumunt: vt sunt thermæ Smaragdi liquores habentes, quæ sine summis vitæ periculis non ferunt in se Venerem exercentes. Sicut enim Smaragdus in semetipso non patitur tales operationes absque sui detrimento: ita quoque eius thermæ non ferunt in hominibus tale quicquam impunitum. Similiter thermæ Saphiri naturæ homines liberant peste & anthrace. Quod propterea fit, quia ipsis inest liquor Saphiri, obscurans lepram, tinnam, leoninam & mordacem scabiem, imo & omnes cognatas species. Aliæ sunt quoque thermæ ex corniolo resolutæ, quæ sistunt & curant profluuium, vehemētem dysenteriam, hæmoptysmi, & omnem ex vulnere vel vena sanguinis fluxum. Sic etiam in mari sunt aquæ, quarum aliæ coralli, aliæ carabis sunt naturæ, eorumque virtutes retinent. Huius generis tot sunt balnea, quot gemmarum genera, quæ omnia hîc nō est referendi locus, sed ex virtutibus cognoscetur.

Caput

Caput III.

Alijs porrò ex aquis nascuntur margaritæ & concharum testæ, quarum quædam sunt instar nauiculæ: Harum peculiaris natura est curandi apostemata, panericium, aliaque similia, ac vlcera æstiomena conglutinandi: præterea tineas & fellas sanandi, & quicquid ex spermate oritur, mitigandi, lac manillarum augendi, meliusque efficiendi: à cancro & hæmorrhoidibus præseruandi: maximè & ijs auxilio sunt, qui iactigationibus, spasmate, aut tetano, paralyfi & minori apoplexia laborant. Ex huiusmodi aquis margaritæ habent suas virtutes, quod hæc vniones ex illis nascantur, non contrà aquæ ex vnionibus. Quæ de causa virtutes prædictæ potius aquæ sunt ascribendæ, quàm margaritis.

Caput V.

Multi quoque sunt communes fontes, qui naturam habent arborum, fungorum, boletorum, herbarum, &c. pro regione petreæ vel montis, ex quo fluunt ac scaturiunt. Cuius causa hæc est,

quòd sit cōmunio & familiaritas istius
 substantiæ crescentis in resolutione: vt
 pars sit in generatione, pars in resolutio
 ne. Ex hoc deinde resoluto liquore na
 scitur fons, qui augetur ac minuitur cū
 ista materia crescente: non ex cataracta,
 quemadmodum thermas oriri antè do
 cuimus. sed eiusmodi fontes sūt aliquid
 vegetans, non aliter atque illud, quod in
 eorum regione crescit: retinentque ipsa
 rum herbarū, arborū, &c. vires, virtutes
 & proprietates. Hinc vngula caballina
 suas declarat vires in aliquot balneis, quæ
 huius herbiæ & proprietates re ipsa ostē
 dūt. Quædā mādragoræ & iusquiamo sūt
 similia, quæ ei⁹ sunt naturæ, vt lauāti sta
 tim inducant somnum. Nonnulla homi
 nes valde pingues efficiunt ex natura
 mucilaginis & visci bituminosi, quæ ex
 talibus vegetantibus in eisdem regioni
 bus aquæ accedunt. Eodem modo & a
 liarum omnium herbarum propieta
 tes & naturas aquæ imbibunt. Alię enim
 calorem vrticæ habēt, aliæ frigiditatem
 mandragoræ & opij, per quas
 paralyfim & schia
 ticam sanant.

Caput VI.

Nonnunquam etiã vsu venit, aquas & fontes oriri in ijs locis, quos maxima hominum multitudo incolit. Horum fontiũ causa est sal, quod ex hominibus aut pecoribus terram ingreditur: vt pecora instabulo si mingant, & pauimentum terraque irrigetur, aqua fluente fit salsedo stercoris & vrinæ: atque in huiusmodi commixtione nascitur sal nitri. Talis deinde aqua ex filtratione salis nitri vbi collecta fuerit in fontem vel paludem, retinet salis petræ naturam, prouocatq; scabiem. Cuius causa est: Corrodendo aperit cutem, quòd natura vrinæ hominis & pecoris in tali fonte & aqua perfectè inueniatur.

Caput VII.

Variæ etiam aquæ nascuntur ex pecoribus & piscibus, vt paludes, in quibus semper vermes ac pisces agunt. Iste aquæ hominibus ad lauandũ noxiæ sunt. Suo enim veneno perpetuã gignunt scabiem & prurimum. Qui quoque ex istis bibunt, contrahunt sibi sca-

biem & pruritus. Non enim immeritò necessarium videtur, vt, quicumque tales pisciũ putridas aquas, in quibus vermes suas habent regiones, vsurpant, scabiei ac pruritus sint obnoxij.

Caput VIII.

Eodem modo fontes reperiuntur, qui vires cõcipiunt ex sterquilinis, ex putrefacto stramine, vel gramine in agris, ex ramis vel folijs pinuum, pro natura & ratione loci, ac diuersa materia, quæ decet medicum obseruare experientia. Talium aquarum ingenia, virtutes, naturæ & proprietates sunt admodum varia. Quare medicum decet philosophicè agere, & experimẽta effectusque illarum virtutis quotidiana exercitatione discere, & in vsũ transferre: easque vel suo Marte obseruabit, vel per huiusmodi locorum incolas prudentes & ingeniosos inquiri curabit. Hæc omnia verè doctis medicis semper cõmendata esse velim, vt & thermarum, & frigidorum balneorum, & aliarum omnium medicarum aquarũ causas & vsus diligenter

diligenter inquirent ac iudicent.

QUARTA TRACTATIO DE
balneis.

Caput I.

AD hæc aquis inest & alia virtus ad-
uentitia, quæ gustum mouet: vnde
quædam thermæ acidas, quædam
verò dulces habent aquas. Illæ prima ex
sua origine si tales sint, vitriolū ipsis hac
ratione materiam suppeditat. Vbicunq;
enim vitriolum ex prima materia se re-
soluit, efficit aquam acidam. Eodem mo-
do ex sua natura dulci, quæ ipsi innata
est, dulcem efficit aquam. Quamuis & a-
liæ nonnunquam acidæ possint inueniri
aque, non tamen ex hac virtute: quod, ex
sine atque effectu, qui ad fundamentum
balnearum constituendū pertinet, pro-
bandum est. Sic enim & salia, hoc est, sa-
lis fontes, & salis montes nascuntur, qui-
bus hoc loco supersedebimus. Interim
verò hoc loco tenendum est, omnes a-
quas acidas, quæ in Europa, alijsque pas-
sim adiacentibus regionibus inueniun-
tur, suas naturas & proprietates ex vi-
trioli liquoribus primò accepisse, & re-

tinere: Quare ipsis quoque virtutes vitrioli ascribentur, videlicet, curare omnes serpigines, cicatrices, alopeciam, non li me tangere, & quamuis æruginē prorumpentem, veluti de æruginē scribitur.

Caput II.

Aliæ aquæ viribus accedunt metal-
lis: vt ex vitriolo ducentes originē,
vires habent commutandi quod-
uis ferrum in cuprum: & ex sale gemmæ
orientes, quoduis lignum coagulatum
in lapidem conuertendi. Aliæ sunt alijs
multis & varijs virtutibus ac potentijs
præditæ: vt nonnullæ indurant ferrum,
aliæ chalybem emolliunt, aliæ fructus
coagulant. Cuius generis & aliæ multæ
sunt, quæ cùm medicinæ propter quam
hæc de balneis scribo, non in-
seruiant, nec infirmis pro-
sint, prudens hîc omitto,
ac philosophiæ,
commendo.

THEO.

THEOPHRASTI PARACEL-
si tractatio quinta. De omnium balneo-
rum naturæ cognitione.

Caput I.

S itaque velimus balneorum natu-
 ras & virtutes cognoscere, vt sciam⁹
 cuiusnam mineræ singula sint: oportet eas naturas dicere ex operationibus & effectibus, quæ præstant, prout multos aut paucos sanent, ac morbos perfectè curent, aut solùm ex parte. Nec alia, præter iam dictas, proba balneorum vltra reperitur. Quamuis sæpe sapor aquæ sit sulphuris, ac innatent aliquando frusta sulphuris, aut similis mineralis, non tamen ex eo iudicium est constituendū. Nam sulphuris originẽ prædiximus, nec id ad balnea spectat, vt ex eo nimirū virtutes aquarum accipiamus ac diiudicemus. Omnium balneorum naturæ, & cuius quæque generis, proprietatis & materiæ sint, cognoscuntur eodem modo quo arbores. Has cognoscere quis obsecro posset, nisi fructus facerent? Ex fructibus cognoscitur natura, proprietas,

& species quæ sit arboris. Eodem modo
& singula in vniuersa rerum natura, ex
effectibus siue fructibus cùm docenda,
tum discenda sunt.

Caput II.

QUum ergo balnei gen^o sit cogno-
scendum ex fructu: sciētiam eius
ex operibus, quæ præstant in mor-
bis, comparare necesse fuerit. Nonnulla
enim balnea gignunt (fortè curant,) pa-
ralysim, quæ suam ducunt originem ex
Solis, id est, auri Mercurio, siue argento
vivo: Quædã auferunt icteritiã, quæ sunt
ex Veneris id est cupri Mercurio. Alia
conglutinant foramina & vlcera paten-
tia, quæ nata sunt ex Mercurio siue spi-
ritu argenti viui: Alia ex spiritibus salis
orta, curant febres: Alia contrarium fa-
ciunt: cuius causa est, quòd humana na-
tura vel morbus ipse & balnei proprie-
tas inter se repugnent, & cõpositio ma-
la sit. Talis enim efficacia ipsis inest, quã
certa proportione erga morbos sic se
habere oportet, quemadmodum & alia
medicamina requirunt. Ex hac efficacia &
ope.

operatione consequitur, quot & quàm variæ species mineralium sunt, tot etiã & tam varias aquarum esse virtutes. Vnde ulterius colligitur, medicum debere omnium mineralium vires & proprietates nouisse. Sic enim nouerit, quodnam simplex in vnoquoque balneo prædominetur, & duo si æqualia fuerint viribus, & quibus ea consent.

Caput III.

Tamen & illud verum est, ex varijs hominibus varias proprietates disci: veluti in vlceribus euenit. Centum homines simul vlceribus laborant, quorum sanantur quinquaginta, reliqui autem pereunt. Istarum operationum medicus debet habere iudicium & noticiam, vt sciat quorum hominum natura sit apta curationi, & quorum reluctans, & num tempus sanandi præsens sit. Quia his contemptis & neglectis homines negliguntur, & balnea contemuntur. Cernitis enim Mercuriũ corporis mirabiliter sanare morbum gallicũ, vlcera foraminibus patentia, serpigines

&c. Tempus autem sanandi si præterierit, tantum facile corrumpit, quantum sanat. Videtis quoque serpentinam curare vulnera, non tamen omnia. Cōstat vobis, materiam margaritarum curare phrenesi laborantes, attamen non omnes. Ergo theorica obseruāda est, ex qua concordantia & compositum discitur, vereque scitur, ne contraria commiscerantur. Et quò tandem cōcludam, ex fructibus, hoc est, ex curationibus morborum, balneorum arbores, id est, naturæ balneorum cognoscuntur: in his semper praxis & thorica obseruentur & examinentur, tanquam peculiaris foret professio, & facultas folijs similis. Nam quis omnes insunt virtutes, quæ herbis & lapidibus tributæ sunt.

Caput III.

Primum signa in balneis hoc modo notanda: quòd primùm per scabiem humoris expulsionem faciant, id tamen balnei verè virtuti non est ascribendum. Nam quod illis cutem scabiem efficit, est sal amianthi & vrticæ. Illud corro-

corrodere, quod Germani peperā *ausschlagen*.i. expellere, vocāt, nō datūr laudi balneo, sed ex natura est corrodente, quæ iterum sua sponte conglutināt. Rōdit enim & aperit ista aqua, dum cutis & caro recentes sunt insuetæ, teneræ & molles, quam recentem mollitiem ubi amiserunt, sponte conglutinantur de nouo. Hinc nota, talem aquam in corpus haustam quoque corrodere, quamuis non tanta vi: quia interior balsamus impedit. Multi verò ex tali corrosione contrahunt sibi morbos in balneis, quæ necessariò in vltimam vitæ horam permanent. Istis corrosions sæpe fit, vt apertiones venarum, aliarumque corporis partium, nonnunquã & oppilationes transituum atque meatuum, aliique morbi nascantur. Quapropter hæc aquæ siue balnei vis aperiendi cutem non debet estimari bona, sed corrodens. Quod si obiter accidat aliquid boni, idē euenerit quoque sine tali corrosione. Quare adhuc plura de singulorū balneorū natura & proprietate sunt obseruāda, quæ nimirū vires atq; virtutes singulis insit præter generales naturas suprā traditas.

Caput V.

QUò adhuc perfectius & melius natura balnearum intelligantur, sciendum est, tres esse res, ex quibus omnis prodit medicina, Mercurium videlicet, sulphur & sal, quæ in suas iterum diuiduntur species. Quare & tria morborum prima sunt genera, quorum singula etiam in suas species sunt diuisa. Morbi quippe alij sunt Mercuriales, alij sulphurei, alij salis. Vnde sequitur balnea Mercurialia morbis Mercurialibus debere prescribi & adhiberi. Eadem ratio est & aliorum. Sic exulcerata oportet Mercurio sanare: viscosa, quæ in viscero carnis sunt vitia, sale: eodem modo ignea sulphure. Et quemadmodum horum species variæ sunt, ita balnearum quoque varia sunt genera. Alius Mercurius curat vlcera apostematum, alius estiomena, &c. Ita quoque aliud sal alopecia tollit, aliud pruritum, aliud scabiem. Nec alia ratione, sulphuris natura intelligitur. Nam aliud extinguit ignem Persicum, aliud icteritiam, aliud febres, & aliud alias morborum species. Rursus quicquid lepram mundat, id est ex antimonij sulphure:

phure: quicquid hidropisim, id est ex sale gemmæ. In horum omnium progressionem requiritur cognitio vniuersorum simplicium, quæ crescunt extra balnea, vt antea ipsorum fecimus mentionem: & probe tenendum est discrimen, quæ balnea ex composito transeant in calorem, quæ ex composito in acciditatem, &c. quæ etiam ex nitri oriuntur natura, quæ ex liquoribus terræ, & quid ex ea spargatur terra. Quare quemadmodum sequentia balnea per species sunt distributa, ita quoque in omnibus alijs agendum est.

Caput VI.

Hinc sequitur cibi & potus generalis ordo, qui ratione morborum & balnearum hoc modo obseruandus est, Vt regimina ex natura cuiusque morbi ordinentur, & sic instituantur, vt diæta cuiusque balnei propriæ ac peculiari naturæ respondeat. Sic arsenici balnea non perficiunt suas operationes, nisi per lauantium abstinentiam, quæ diligenter obseruanda est. Auri balnea perficiunt sua confortationibus: itaque optimi ci-

bi & potus præscribentur. Et maxime obseruandum est, vt corpora mucilaginosâ, in quibus viscus prædominatur, veluti podagra, fluxus, aliaque similia, balneis cum magna abstinentia vtatur: Quicumque autem non laborant morbis ex viscositate natis, liberè possunt comedere ac bibere dum balneis vtuntur. Eodè modo tempus lauandi debet sumi ex mineralium gradibus, pro quorũ natura diu, vel nõ diu balneis immorandi regulæ sunt obseruandæ. Illud tamè summum est in balneis: Si ea præualeant morbis, nec abstinentiæ, nec tēporis vlla habenda est cura: Quæ adocũque autem illis viribus carent, diætã adiuuat curationem, non tamen per se sanat. Nã curationē oportet ex balneo prouenire. Idcirco imprimis ratio est habenda balnei fontis, siue originis.

Caput VII.

Purimum verò momenti positum est in medico, qui missurus ægrotos in thermas, præuidere atque præscire possit, an nẽ vllõ modo per alias medicinas commodius infirmis consuli ac sanitas restitui possit. Quæ certè cognitio

tio magna & vtilissima est: licet communis cōsuetudo sit, vt quoties medicus de aegroto dēspērat, vel aliquod malum videretur ipsi imminere, excusandi gratia cōsulat ipsi thermas. Sunt quidem multi, qui delectationis gratia thermis fruuntur, de quibus hīc nullam profero sententiam: Verūm qui à morbis liberari cupiunt per balnea, hunc ordinem vtiliter obseruabūt. Primò animaduertēdum balneis vires aliquas deesse, nec statim ea morbis quibusuis per omnia cōuenire. Qua de causa compositū quoddam erit alicuius aut aliquorum adiectione, qua perficitur. Vt enim extra balnea in rerum natura videtis sæpe correctiones fieri debere: eodem modo & hīc in balneis se res habet. Si quis paralytim curare velit lauando, oportet balneum corrigere medicinis paralyticis; Sic etiā hydropisi aliquem liberaturus, medicis hydropicis emendet, &c. Non debent omnes infirmi eodem in labro considerare, morborum sedecim genera curaturi: sed quemque pro morbo & natura seorsim disponere. Sunt profectò immatura cōsilia, siue scriptis, siue ore sint expressa

à medicis, quæ talem confusionem vel induxerūt, vel approbatione cōfirmant. Si res ita se haberet in balneis, veluti arbitrantur isti, necessariò eadem foret ratio in simplicibus quoque medicamentis exhibendis. In neutris autem id rectè fit. Quare diligenter curandum est, vt omnes obseruentur proprietates, ac balneum componatur alijs medicinis, quò mundetur & accommodetur ad valetudinem restituendam, non ad excusationem medici.

DE VIRIBVS, OPERATIONIBVS, & proprietatibus singularum thermarum & quò ipsarum compositio fieri debeat.

TRACTATIO SEXTA.

De thermis fauarijs seu fabarijs Rhetorum.

Caput I.

Nunc vt singulas thermas seorsim describamus, & quæ sint earum materia ex effectu & operationibus, quas in ægrotis declarant, ostendamus: primò:

primò de Piperinis talis obseruabitur
 noticia. Hæ non accipiunt suum calorẽ
 ex separatione, sed partim ex mineraliũ
 vitriolorum composito, partim ex tri-
 bus primis Veneris, Solis & Saturni: qua-
 re & ipsis innatæ sunt eadẽ vires & vir-
 tutes, quæ vitrioli liquoribus, quæque
 insunt Soli, Veneri & Saturno. Porro nõ
 solum per iam dictas defluunt mineras,
 sed tandem etiam per mineras ferri, at-
 que etiam nonnullos lapides alabastrin-
 os, absque mixtura aliarum cataracta-
 rum: ex quarta globiparte suũ accipiunt
 centrum & eruptionem. Vires earum
 sunt hæ: Sanant podagricas mucilagines,
 viscositates paralysis: confortant & sani-
 tati restituunt paralyticos, qui nondum
 consumptionibus laborant: colicã mo-
 uent ex membris, ac expellunt per sedes
 & vrinas. Vnde & contractis profunt, Le-
 profis cutem detrahunt, magnamque
 siccitatem efficiunt, quibus factis indu-
 cunt cutem nouam & integram: vnde
 ex parte lepram curare videntur. Sanant
 crurum vlcera, & omnia alia corroden-
 tia, modò sint antea mundificãtibus ad-
 curationem præparata: Tẽperant men-

strua sistendo & prouocando. Conducunt quoque ipsi, qui ex longa infirmitate reualescunt. Confortant enim ipsos & iuuant ad pristinam valetudinem recuperandam.

Quandoquidem supra ostendimus, balnea esse in sua natura consideranda tanquam herbas, verbi gratia, ac si melissam describat quispiam, &c. non possunt absque composito suum assequi finem in curandis ægrotis. Quisquis itaque Piperinis thermis cum fructu velit uti in sanandis prædictis morbis, ipsas præparabit eo modo, quem mox sequentia ordine præscribunt.

Contra podagram sic facias.

Recipe aquæ vitrioli lib. j.

Salis gemmæ lib. ss.

Therमारुm aquis impleas labrū: hæc commisceantur, ac lauetur in ea aqua in nonum vsque diem, postea hoc modo immutes.

Recipe foliorum hellebori nigri,

foliorum senæ, ana semissem:

Fabarum,

Lentium, ana lib. iij. Ebulliant cōmuni more in prædicta therमारु aqua,
ac

ac lauando absoluas tuum tempus. Singulis septimanis quoque utaris semel purgatione podagrica.

Paralyticis ita præpares.

Recipe flammulæ,

Eruçæ rubæ, ana m. viij. Decoquantur, & in ijs se lauet in medium vsque lotionis tempus: postea hac ratione immutetur.

Recipe petrolei ℥ iij.

Olei philosophorum ℥.iiij.

Aquæ thermarum lib. j. misceantur, ac bene ebulliant in vase occluso: Deinde infundantur omnes aquæ in spongias marinas, quas imponas thermis, ac laues. Nec interim confortantia negligas, quæ intrinsecè sumi debent.

Contractis sic præpares.

Recipe serpentinae longæ, m. ij.

Agrimoniae,

lucæ artheticae, ana m. iij. Has herbas noctem ac diem relinquantur in aquis, ac tertio die balneis insideat, lotionemque cõtinuet. Poteris etiã renouare pro constitutione personæ.

Leproso contra lepram Hoc modo.

Recipe flammulæ m. x.

Vngulæ caballinæ m.v. ex quibus exprimas prædicta aqua succum, vt sexta pars balnei sit huius coloris siue succi: in ea aqua se lauet, quæ multum viscositatis & sordium extrahet. Quòd si propter foetorem alia requireretur aqua, renoues: & cessantibus operationibus, laues te in simplici & pura aqua, donec tempus lotionis compleueris.

Ad foramina vlceraquæ patentia.

Commixtio fieri debet ex aquis aluminis, culiculæ, serpentinæ ana, respectu duodecimæ partis aquæ balnei: in ea lauentur patentia corporis vitia, non aliæ partes: eadẽ aqua purgetur corpus pro more & consuetudine istiusmodi vlceribus laborantium.

In mensuris.

Lauentur pura aqua, & bibendã porrigas hanc compositionem:

Recipe liquoris melissæ,

Pulegij,

Artemisiæ ana: & quadruplo plus aquæ commisceas, lauet infirma, ac prædictam bibat aquam, donec tempus lauandi compleuerit. Correctio autem reliqua est petẽda ex ipsis thermis, verum obser-

obseruando ordinem.

Eodem modo & reliqua singula balnea, quæ talibus conducunt morbis, corrigentur & componentur. Quare nec opus est ea singulatim pluribus describere: verum pro re nata obseruandi sunt alij morbi, aliæ balneorum naturæ, atque hinc, quas singula requirant additiones obseruandum & cognoscendum est.

De termis Ergouia in Heluetia.

Caput II.

T Hermæ Ergouia, quæ appellantur superiores, originem ducunt ex liquoribus gemmarum, vt Carabe, Citrinulis, Margaritis, & spirituum metallorum Veneris & Iouis mixtura, fluxum sumunt ex quarta globi parte. Miscentur aliæ ipsis aquæ inter fluendum: vnde solet balneorū maior ac minor vis comparatione promanare: Vento & aeri sunt obnoxia, qui eas ferè extinguunt. Deinde fluunt per Saturninum arsenicum, qui habet aduentitias vires ex calce viua & asphalto. Virtutes harum sunt similes Piperinarum, excepta curatione morbo-

rum ex mucilagine ortorū. Sed amplius hæmorrhoides mitigant: oppilationes in cardiaca passione, & oppillationes ex tartaro aperiunt: lapidis generationem amouent: dolores articulorum & caducum tollunt. Mulieribus non multum profunt, nec obsunt, nisi aliquod semen fuerit ad bonum aut malum tendens, illud promouent ad sanitatem.

Corriguntur ad istos communes morbos curandos, eadem ratione, qua Piperinæ: quantum verò attinet ad peculiare, vt hæmorrhoides & menstrua, debent corrigi succo sauinæ, vt aqua centuplo excedat succum quantitate, ipsaque continuè vesperi & manè bibatur: Plurimum hæc prodest oppilatione & cardiaca laborantibus, nec non ijs, qui tartarum habent in renibus, aut eorum regionibus: sed tunc debet misceri oleo cupertino, vt duodecima gutta sit oleū. In vlceribus (quæ peculiariter sanant) curandis, temperabuntur realgare fixo, & sic ista sunt vsurpanda pro more & consuetudine lauantium, in finem vsque. Est & natura earum, vt scabiem, prurimum, & saphiram, si mixtæ fuerint cum aqua aluminis,

luminis, perfectissimè tollāt. Tales correctiones oportet fieri propter aquarū imbecillitates, quas contrahunt ex confluentibus aquis alijs.

De valesianis thermis.

Caput III.

Thermæ Valesianæ oriuntur ex tertia globi parte, ex magnetibus & carbis: trāseunt per mineras & fragmenta lapidum mercuriæ, thalci, calchymix, &c. & aliqua, quæ sunt naturæ granatorum calorem sortiuntur separatione, gradum verò ex alpibus semper niue tectis: refrigerantur liquoribus cristalli: extrahūt cachimijs & Marchasitis suum sulphur, adhærente vitriolo: breuem habent gradum perfluendi mineralia Lunæ & Mercurij. Virtutes ipsarum sunt per omnia similes prædictarū. Sed quemadmodum scamonea præualet viribus polypodio, ita thermæ Valesianæ alijs præstant. Quare & correctiones illic maximæ debent observari. Insunt ipsis tales proprietates & conditiones, vt imminentem lepram aperiāt, ac itidem hydropisim, cuius aliqua vestigia apparent: Similiter & contracturam

colicæ intestinorum, quæ alioqui in malum tenderet finem. Nocent inflammatis oculis & auribus : Semen iuuant vel ad morbum, vel ad sanitatem.

De thermis Plumbeis Lotharingie.

Caput III.

Thermæ Plūbeæ colliguntur ex confluentibus liquoribus foueæ, in superficie globi. Sunt materiæ putrefactæ & collectæ, veluti dictum est, ex varijs rebus. Putrefactionis illius natura est tanquam fimi, qui frigidus eiectus & compositus putrefactione sua concipit calorem. Tali ergo forma & constitutione Plumbeæ thermæ oriuntur. Principio ex semetipsis gignunt nitrum & terrenum saporem ex terreo sulphure. Quare his non insunt præclaræ virtutes : solum eas habet, quas nitrum, hoc est, pro communi aquarum natura ad corrosiones cutis absque commodo, per multas lotiones & magnos labores. Ex parte etiam ea promouet, quæ in corpore iam inclinant vel ad bonum, vel ad malum. Hic medici prudenter consulere debent infirmis, in tam versatili bilance sedentibus. Adhæc præditæ sunt virtutibus con-

cōglutinandi vlcera patētia ex carnis salib⁹ nata: id faciūt stipticitate ex natura compactiua, & serpentina, quę inest sordido isti nitro. Quicumque autem istius modi vlcera voluerint sanare, debēt corrigere & temperare balneum realgare fixo, ac more solito omnia obseruare. Plurimum quoque mouent profluuia alba mulierum, quę intra aliquot annos futura sunt, ac futuras febres: similiter vlcera aperiunt. Vbi autē illa mala adsunt, nullo modo possunt tollere. Promouent etiam dysenteriam & hæmorrhoidas. In alijs verò maioribus morbis per se, & ex sua natura, etiā correctionibus additis, paruę sunt efficacix. Qua de causa ipsarum virtutes & vires nihil ferę amplius laudare possumus, quàm aliàs communes & sordidas aquas, quę etiam eiusdem ferè sunt naturę.

De thermis occiduis Hallsatię.

Caput V.

Hoc balneum suam ducit originem ex resoluto visco terrę, non aliter atque omnis terra ex vi & natura elementi aquę suam habet facultatem

sudandi. Vnde sequitur, quot sunt genera terrarum, tot esse genera aquarum, & reliquorum ex ipsis stillatim promanantium. Sic peculiaris in iam dicto loco est natura, & peculiaris terra solummodo apta ad inuandum semen, siuæ id ad bonum, siue ad malum fuerit sparsum. Chirurgicos quoq; morbos, vt patentia foraminibus vitia, exulcerationes quæ ex vlceribus originem sumunt, fistulas, malè curata vulnera, & vulnera quæ degenerarunt in foramina, sanã: Et alias quarundam aquarum virtutes, quæ plarissimæ omnibus aquis euenire solent, hæc secum ferunt altiori quodam gradu atque robore.

Non admittunt correctiones in morbis interioribus physicis: Quia per se operationes conantur perficere absque composito. Chirurgicis verò in morbis hæc correctiones addendæ sunt. Lutum in calcem paulatim reuerberatione redigendum est, postea resolendum in liquorem, vel extrahendum ex ipso alkali, & applicandum corporis vitijs, dum infirmus exit thermis, & in ipsis thermis lauari aqua prædictis liquoribus mixta.

Curant

Curant similiter exulcerationes vesicæ, & alias interiores vlcerationes, quæ ex apostematibus gigni possēt. Hic liquor, prædicto modo resolutus, est præclara medicina podagricis & paralyticis, & omnibus, qui morbis ex mucilaginosiſ or-tis liquoribus laborant, & caduco etiam obnoxijis, si addantur correctiones, quæ supra de istiusmodi morbis sunt traditæ: Ictericam tollit bibitus cum reolis; prouocat vrinam sumptus cum pilulis albis. Vehementer obest hominibus sic-cis & calidis. Caueant ergo sibi ab hoc balneo omnes, qui obnoxij sunt talibus sic-cis & calidis morbis. Reliquæ autem virtutes & vires, quæ ipsi insunt, origi-nem sumunt ex temporis & methodi commoditate.

De thermis Marchionis, Ferinis, & Sellen-sibus.

Caput VI.

Hæ tres thermæ, Inferiores, Ferinæ & Sellenſes vnã habēt originem, cataractis verò diuiduntur in tres partes: ex calce profluunt, ac inde calorē concipiūt. Cataracta, quæ ducit ad thermas Inferiores, siue Marchionis, integra

& perfecta manet, vsque ad scaturiginē, per durissimas petras & montes, nec in-
terea, dum fluit, vllas virtutes accipit a-
liunde.

Altera cataracta, tendens ad thermas
Ferinas, etiam fluit per duras montium
partes, habetque venam mixtam sibi,
quæ calorem, aliasque similes virtutes
aufert. Quare viribus frangitur, nec in-
tegra permanet.

Sellēses thermę omnino refrigerantur
aquis influētibus. Fluūt enim per mōto-
sa nec vllas alias virtutes in fluxu conci-
piunt: principiò quū oriūtur, nihil sunt,
nisi cōmunes & vulgares aquæ: quę per
calcem dum fluunt, ab ea calorem ac vir-
tutes accipiūt. Quare magnis & præcla-
ris virtutibus istę thermæ non sunt præ-
dite, sed solūm habent eas, quas ex calce
accipiunt.

Harum itaque nature & operationes
non sunt admodum excellentes & vali-
dæ. Erodendo cutem aperiunt per na-
turam à calce acceptam: virtutes nullas
habent, conglutinandi patentia vlcera,
solūm purgant & abstergunt. Aliæ virtu-
tes, quas in membris contrarijs habent,
sunt

sunt admodum imbecilles & infirmæ. Colicę mitigatio, quæ per illas fit, communis est omnium aquarum, quę calefiunt, aut per calcem colantur. Similiter quòd lassitudinem extrahãt, appetitum excitent, agilia & leuia membra restituant, id longo fit ocio inter lauandum. Senibus, qui laboribus confecti sunt, & mulieribus, quæ sæpissimè pepererunt, sunt sustentationi. Parum sanè discriminis est inter has tres thermas, quantum ad vires attinet. Quicquid verò discriminis est, id fit ex aquis influntibus, quæ se iterum diuidunt. Insunt ipsis quoque vires mitigandi graues & difficiles morbos, nõ tamen sanandi. Adhæc quicquid natura ad bonũ disposuit, vel quicquid ad malum ordinatum est, promouent. Correctione nulla indigent. Nam vbi- cumque res ipsæ non habent vires & efficacias, ibi nihil correctionibus effici potest.

De thermis Castiniensibus.

Caput VII.

THerme Castinienses, in Salisburgensi principatu sitæ, oriuntur ex calce marchasite, antimonij & salis

nitri. Defluunt ex sexta globi parte absq; aliarum aquarū mixtura. Cataracta penetrat matrices syluestrium & rubearū granatorum, & aureas granatas, quæ simul lapidose sunt, quibus adiungitur quoque multum metalli Lunæ & immaturo auri. Retinent virtutes, efficacias, & gradus caloris semper, donec prodeant in lucem. Accedunt ipsis vires ex cuperoso vitriolo, extrahuntque ex mineralibus arsenicum & auripigmētum, ac despumando à se reijciunt sulphur quoddam fixum & non fixum.

Virtutes harum persimiles sunt Piperinarū, sed gradu periculosiore. Omnes enim exulcerationes interiores corporis in his thermis aperiuntur & vi rumpuntur: propterea hominibus, qui laborant exulcerationibus, istæ thermæ Cassinienses nō conducunt. Facultas ipsis innata est, tertio anno conglutinādi patētia vitia in corporis extremitate, cum correctione sequente: Similiter anno quarto sufficiūt cum correctione in curandis contracturis. Huiusmodi naturā sortiuntur ex accidentis salis nitri incremento, quod anno quinto tribuit suum augmen-

augmentum.arsenicus anno quarto, & auripigmentū anno tertio: Ex his tribus nanciscuntur prædictas virtutes & operationes. Naturam verò rumpendi vlcera, accipiūt ex marchasita, quæ idē præstare solet. Quantum ad reliquas attinet virtutes, similes sunt alijs thermis & aquis, præsertim in tartaro renum curando, addita correctione.

Correctio in apertis vlceribus curandis.

Recipe Aquæ aluminis,
Aluminis lameni, siue plumosi ana lib. ij.

Consolidæ,
Mucilaginis lib. i.

Aquæ thermarum quantum sufficit: ordinem prædictum obserues.

Correctio in contracturis sanandis hæc est:

Recipe Olei de anthera liliorum ℥. iij.

Aquæ aluminis lib. ss. Coquantur simul, donec oleum fiat candidum & mucilaginosum: effundas in calidam aquam, in qua laues pro ratione valetudinis tuæ.

Correctio in tartaro auferendo,

Recipe radicū aquilegiæ lib. i.

Seminis tanaceti lib. ʒ. Coquantur

vnâ, deinde misceas aquæ, in qua laues pro valetudinis tuæ statu. Aliæ virtutes harum Castiniësiū thermarum similes sunt illarū, quas antè descripsimus.

De thermis Dopplicianis in Bohemia, item de Austriacis & Villachianis.

Caput VIII.

Eodem modo hæc tria balnea nascuntur: prodeunt ex calce, non tamen vllas virtutes inde secum ferunt. Nam earum cataractæ, & alia quæ insunt eisdem cataractis, nullam efficaciam aut operationem incidentem tribuunt. Calefaciunt quidem à calce, at sine vlla calcis accedente virtute, aut inherente natura. Quum itaque nullæ aliæ vires his insint thermis, quàm comuniū aquarum, quæ præter calorem nullā habēt vim: nihil de ijs hîc scribemus. Quæuis Austriacæ nonnihil habeant naturæ talci & cachymiaë, tamen nullis peculiaribus præditæ sunt virtutibus. Quare similes reliquis vulgaribus sunt aquis.

De fonte Goppingensi, & alio sub Confluentijs, & acida aqua in palude Egræ, & fonte Rhoetiæ.

Caput IX.

HI fontes acidi saporis vno & eodẽ modo primam sumunt originem, paucissimis tantum exceptis. Goppingensis nimirum aqua est communis & vulgaris, concipitque aciditatem ex mineralibus, per quæ fluit, nimirum vitriolo, cupro & ferro. Natura eius adeo subtilis est, vt simulatque ipsi calor accedat, sapor euanescat, virtus tamen ipsi insita permaneat. Mineralia, ex quibus acidum saporem contrahit sunt immatura, iacentque in prima materia aquis submersæ, quare aquis vires tribuuntur. Et quoniam noctes etiam atque dies fit incrementum & confluxus, alio loco magis quàm alio, ipsis virtutes magnæ sunt in purgando & conglutinando patientia vlcera, cum primis correctionibus. Præterea scabiem ac pruritem, & quicquid eius generis est mixtum sale, aufert. Ex immaturo vitriolo & minera Martis præditum est facultate confortandi sto-

machum, aduersa expellendi, excitandi appetitum cibi, dolores ex frigore ortos mitigandi: imo quicquid est putridi in corpore, cum alijs excrementis expellendi. Chronicis autem laborantes morbis abstineant ab ea aqua: Similiter caueant sibi febre quartana afflicti: & inclinati & obnoxij hypofarcæ, nisi ablata fuerit, abstineant.

Balneum apud Confluentias in lauādo caret omnibus virtutibus: bibendo verò naturam habet confortandi stomachum, & putrida expellendi.

Fons apud Egram aciditatem suam accipit ex putredine loci palustris: parū autem adhæret ipsi ex prædictis mineralibus. Rhætorum verò similis est Goppingensi, nisi quod nobilior sit, propter plura mineralia in eius cataractis iacentia, per quæ acida fluit aqua, quæ melius etiam purgatur.

De falsugine.

Caput X.

HAnc proprietatem notate falsuginis: Quicumque & ordinariè pro ipsius propria natura in ipsa se lauerit,

uerit, securus & tutus redditur à putridis crurium vlceribus, & omnibus, quæ ex ipsis possunt oriri: arcet quoque vlcera patentia, quæ ex pustulis nascerentur. Podagræ item fluxus & paralyfis, nec nõ omnẽ à principio hydropisim & hypofarcam aufert. Natura quoque ipsius venas, neruos & articulos cõfortat, & quicquid ex fluxu siue liquoribus oriuntur, id consumit. Est præterea eius naturæ, vt quicquid per se nõ efficiat, illud nec vllis additionibus transigere possit.

Præter hæc omnia quæ de balneis scripti, animaduertite, multas mirabiles vires & proprietates ipsis inesse, quæ hæctenus verè non innotuerunt. Siquidem ex peruerso iudicio imperitorum doctorum ac medicorũ adeo in abusum perueniunt balnea, vt propria ipsorum natura nihil in morbis curandis efficere possit. Omnis enim virtus perperã vlrpata, absque fructu perit. Sunt præteriam descripta, in alijs quoq; regionibus multa, de quibus meam generalem scripti sententiam in principio libelli. Attamen quò omnia fiant planiora, & vos cunctiq; mortales facilius & rectius in-

telligatis balnearū naturas, obseruandę sunt herbę, quarum viribus comparantur. Thermę Piperinę comparantur melissę, folijs ellebori albi & nigri, Iuę artheticaę, agrimonię, serpētinę, & aliquo modo mumię. Superiores thermę in Ergouia accedūt ad naturā artemisię, & ex parte basiliconis, pæonię & aluminis. Valesianę in aliquib⁹ similes sunt aluminis, deinde & lassę, & antheris liliorū. Plūbeę habent naturam solatri & portulacę, vnā cum aduētitiō calore. Inferiores in Marchionatu, & alię in Hercynia sylua, &c. assimilantur chamomillis, & non nihil Iuę artheticaę. Occidentales rectē comparantur bolo Armeno, & in aliquibus lassę. Castinienses sunt similes melissę, pulegio, Iuę artheticaę, serpentinaę, consolidę, ac maximē chamomillę. Balnea Doppliciana, Austriaca, Villachiana, &c. accedunt naturā ligustici. Salis falsugines habent naturam calcis extinctę, lithargyrj preparati, & boli resoluti. In his postremō notandum, licet herbę istiusmodi prædictę magnis virtutibus sint ornataę, ac singulę suis peculiaribus: tamen vires & auxiliares virtutes

tes sapissimè amittunt. Sic etiam balnea
in suis virtutibus inconstantia sunt.

Quare in consilijs dandis huiusmodi
cautelæ cum primis sunt obseruandæ.

His itaque tractationes has impræsen-
tiarum conclusas esse volo. Fa-

xit Deus Optimus Ma-

ximus vt rectè &

cum fructu

intelligã-

tur.

REVERENDI S. I. N. I. S.

Jacobus Kullingerus, Abbas Monasterii
S. Pauli in Barchinensi Diocesi.

DE THERMARVM
FAVARIAE, IN SUPERIO-
RI HELVETIA SITARVM, VIRTU-
tibus, viribus, operationibus, origine &
scaturigine: item quis modus cibi & po-
tus ijs sit obseruandus, qui his vtuntur:
libellus sanè perquàm eruditus. Per
doctissimum virum Theophra-
stum Paracelsum vtrius-
que Medicinæ Do-
ctorem.

REVERENDISSIMO PRINCI-
PI AC DOMINO, DOMINO IOANNI
Iacobo Ruffingero, Abbati mona-
sterij Fauariani, Domino
meo clementi.

*Initio huius tractationis, Reue-
rendissime Princeps ac Domine,
docendum nobis merito fuerit,
quosnã deceat res naturales des-
cribere. Quod quidem hoc modo
intelligendum erit. Homo nascitur duobus è pa-
rentibus, quorum alter quidem est terra, alter
verò coelum, Terra est homo, coelum autè ipsa
sunt*

Sunt astra. Ex homine concipitur corpus, ex a-
 stris siue intelligentia. Homo quidem gignit suam
 imaginem, astra vero suum naturale lumen. V-
 nusquisque itaque nascitur in natura sui patris,
 à quo quicquid accipit, hoc liberè potest in v-
 sum proferre. Filius siquidem potestatem habet
 sui patrimonij. Quum igitur verumque, tam cor-
 pus, quàm naturalis intelligentia, nascatur in na-
 turali lumine, consentaneum est, eos, qui natura
 astrorum illuminantur, adeo magnos & admi-
 rabiles suis inferioribus apparere, ut nonnulli
 pro dijs habeantur ab his, qui minori influentia
 homines fiunt. Et hoc quidem modo illustrati
 cum primis honores & laudes tanquam gra-
 tissimam hereditatem amant & expectant,
 tum etiam ut plurimum assequuntur. Malo au-
 tem sydere nati, & imperfecti, diuitias solum
 animo deiecto licet sub specie quadam honesti-
 cupiunt & affectant. Quum itaque nulla here-
 ditaria sit sapientia, nisi superne per astra trada-
 tur: hac reiecta, errores, imposturae ac fallaciae
 secutae sunt, quae arti medicae incommoda non sane
 parua intulerunt. Ceterum quum diuina providen-
 tia huiusmodi imposturas probe cognouisset
 esse futuras, speculo prophetiae Christus ipse a-
 morem in proximum compleuit, qui vulnerrato
 ad Hierichuntem non misit ex Academijs me-

dicos, sed quendam ex plebe Samaritanorum, qui sine omnibus fallacibus receptis & compositis, oleo & vino ipsum fouit, ac sanauit. Quo facto Deus mirabilia sua opera variè declarat, & docet, ne infirmi deducantur in errores & imposturas imperitorum medicorum: & si fortè decepti fuerint, à Deo, hoc est proximo suo, cognoscant se refici, diuinis nimirum compositis ac formulis, quod his thermis Fabarijs probatur euidentissimè. Quare R. P. ac domine, decet me harum thermarum virtutes & vires describere, quemadmodum istas immensa Dei magnalia patefaciunt. Quum verò diuina prouidentia in tuæ Reuerentiæ principatu sua clementia & cœlesti impressione talium thermarum origines & virtutes dederit, quas tuâ generosa & innata virtute constanter, magna cum laude & honore conseruas: non ab re tuæ reuerendissimæ Clementiæ hoc opusculum dedicare, & in tuam laudem in lucem edere visum fuit. Cogitandum profectò est, huiusmodi munera diuina propter imperitos medicos, egrotantium in usum esse data, quæ etiam ipsis sunt concedenda & offerenda, cum nostris simul consilijs, quæ sequentibus in capitibus explicantur. Ea conscripta sunt, vt thermarum vires patefiant. Quare Reu. tua Clementia cum infirmos,

rum me quoque sua clementia principe digna,
& virtutibus honestis, veluti haecenus fe-
cie, sic & deinceps complectatur ac profes-
quatur. Datum in Tuæ Clementie monasterio
Fauaria, ultimo die Augusti, anno
minoris numeri. 35.

Tuæ Clementie

Cliens

Theophrastus Paracelsus doctor.

Y 2

DE THERMIS FAVARINIS, IN SVPERIORI HELVETIA, PRINCIPATV REVERENDISSIMI Principis & Domini, Ioannis Iacobi Ruffingeri gratia Dei Abbatis ibidem, in præfectura Sarzuneta siue Sargansensi sitis.

QVæta, quæ in orbe terrarum inveniuntur, tribus his orta sunt, sulphure, Mercurio & sale, quemadmodum euidenter ex philosophia liquet, metallorum, silicum & gemmarum ortu, similiter omnium fructuum, qui ex terra proueniunt, generatione: quæ omnia probant semper suam primam esse materiã ista tria, seque in eadem postremò resolui: Quasane inquisitione & inuentione vires & virtutes sequentes intelligi possunt. Hac dico, vt hinc constet, quanam thermarum, quæ in Europa mihi innotuerunt, ac seipsas quotidie patefaciunt, prima sit materia, primumque corpus: quo cognitio, mox sequitur, vt pro inuenti corporis natura medicus rem describat:

Cæterum in explicatione Fauarinarum
thermarum, oculis non subiiciuntur tria
prima. quod hoc modo intelligetis. Hæc
aqua non ex prædictis corporibus suas
vires & virtutes adepta est: propterea e-
tiã nullo modo æstimabitur fructus ele-
menti, sed per se elementũ perfectũ, ac
vt elemẽtũ describetur proprietatibus
similitudine aquę. Quẽadmodũ igitur
aqua primũ oritur, ita quoq; hæc thermę
primò iudicabũtur nasci. Vnde nec do-
cti hĩc mentionẽ facient sulphuris, Mer-
curij & salis, nec ipsis virtutes simplici-
ter ascribẽt. Quæ autem prima sit ipsa-
rum origo lumen naturæ docet, veluti
sequentia explicabunt. Lumen nimi-
rum naturæ liquidè nobis demonstrat,
Deum singula diuississe ac separasse, quę
diuissim separatimque consistere debẽt.
Sic lumen & tenebrę separantur absque
omni alterius incommodo, veluti dies
& nox manifestè declarant. Separauit
quoque metalla, vnumquodque in suũ
propriũ statum: auro tribuit suũ cur-
sum, ferro suum, æri suum: argento suã
itidem gloriam: similiter cuique metal-
lo propriũ domicilium. Distinxit quo-

que omnes marchasitas: sic falis genera, sic æstatē & hyemē, sic elementa, sic herbas, fructus, ac quæuis corpora: quò ceruiamus, quàm varias species Deus ex vno Iliastro creauerit: quanta hîc in terris eius magnalia existant: vt quamuis multa quidem genera granulorū arenę sint, attamen longè plures species Deus habeat in suo pharmacopolio, qui coelū & terras adeo varijs modis exornauit, vt ea nullus mortaliū satis per omnia scrutari possit. Hæc propterea narro, vt intelligatis in his thermis Fauarijs aquas esse separatas in suum temperamentum & complexionem, calidam in suā venam & cataractam, frigidam itidem in suam venam & fluxum. Nihil enim adeo frigidum est, quod non contineat calorem aliquem in se, & contrā nihil adeo calidum est, quod careat omni frigore: vnde sensibilis calor & frigus separantur. Ita quoque in Fauarijs thermis, aqua elementum est diuisum ab alia aqua caliditate, quæ sensu precipi potest. Non quòd hæc aqua sola talis sit. sunt enim multo plures similes, quæ in fluuios, lacus & mare se exonerāt occultè: quia frigus

gus reliquarū aquarū extinguit istarum calores. Vnde etiam experientia docet multas aquas esse subtepidas, quas sentimus non adeo esse frigidas, atque communes aquas. Manifestè quidem cōstat, Deum in terris fecisse arduos montes, vt in Sicilia, Mysia & alijs pluribus locis, qui perpetuò ardent, nec vnquam extinguuntur vlla aqua. Corpus quod ignem fouet sunt montium lapides & terra. Si ergo Deus istiusmodi mirabiles ignes in terris è lapidib⁹ excitat, quid obstat, quominus humana ratio concedat ac intelligat, Deum posse ac velle aquas ostendere flagrantes? Experientia enim constat, vinum in se continere ignem ardentem, vbi acetum ipsius fuerit separatum. An non & diuina potestas & segregatio queat ignem & aqua separare: eiusque acetum in peculiarem locum reponere? Nostri quidem oculi vident, ac probant, ignem consistere in solo sulphure, hoc est lignis: sed lapides ardētes rursus declarant magnalia Dei esse mirabilia, qui saxa curat flammis emmittere, calefacitque aquas.

Quare arduos montes oculis quum

cernimus, facile colligimus in terris
 istiusmodi existere ignē copiosē, per quē
 latices aquarum dū penetrant, calefiūt,
 nec aquæ conceptum calorem amittūt
 breui spacio nec tempore, sed proferūt
 eum in terræ superficiem & ambitum.
 Hęc tamen aqua nō eo modo indipisci-
 tur suum calorem: quia nec saporē, nec
 odorem, nec proprietates & mixturas
 talis terre ardoris & ignis habet, quæ
 quidem in alijs calidis reperiūtur aquis,
 sed in his Fauarijs thermis huiusmodi
 nunquam sentiuntur. Est enim per se a-
 qua pura & limpida, nullo corpori mix-
 ta, nec malus sapor aut odor in ea re-
 peritur.

Illud quoque animaduertendum est.
 Deum essentias rerum ita distinxisse, vt
 altera nequeat alteram impedire. Sol re-
 tinet suum calorem Luna suum frigus:
 simul in cœlo existunt, & singula in sua
 propria essētia. Quæ vt in cœlis sunt, ita
 quoque hīc frigida & calida aquæ sine
 suarū substantiarū & formarū interitu ex
 terris scaturire possūt. Natura etiam do-
 cet herbis ardētes vires ac similia inesse:
 sed iste ignis sēsu manifestē quū nō per-
 cipia-

cipiatur, nō ex eo similitudinē hīc pete-
 mus, verūm ex eo poti⁹, qui sub sensū ca-
 dit. Non dubiū quoq; est, quin multi sint
 montes apti ad concipiendū ignem, qui
 adhuc reuera non flagrant : veluti mea
 ætate in regione Styria, prope syluam,
 quam vocant Ebischvuald, pastores au-
 tumno ad salicem fortè extruxerant i-
 gnem, quo multa prata incēsa sunt. Hoc
 factō, certis cāpanarū signis homines
 conuocati sunt, ac foderunt vndique cir-
 ca ignem fossā, qua includerēt ignem,
 ne longius progrediretur. Vtrum verò
 extinxerint ipsum, nondū mihi constat.
 Istiusmodi certè causis possunt scaturi-
 re etiā calidæ aquæ, quæ non debent cōsti-
 mari thermæ, sed communes calidæ a-
 quæ. Quò autem sciatis causam, ob quā
 thermæ Fauarię euanescant, ac iterum
 certo redeant tempore, hæc perpendite.
 Quæcumque Deus creauit, ea ordinauit
 in hoc, vt aliquando regenerētur: sic ve-
 tustate confecta reficiuntur morte. Sin-
 gulis enim rebus suum præscripsit termi-
 num, quo gauderunt ac se exultabunt,
 nec vltra eum suas exercebunt vires bo-
 nas vel malas: exempli gratia : Lunæ ter-

minus est quatuor septimanarum: quo tempore absoluto, fit noua: & nihilominus permanet vna & eadē Luna. Quod si Luna quatuor septimanas superaret, malitia ipsius tantum augeretur, vt omnes stellas ea supprimeret. Quare in suo instituto cursu vbi maximè ascenderit, cogitur iterum descēdere ac renasci. Eodem modo singulis creaturis, bonis & malis sui limites cōstituti sunt, quos transire nequeunt. Vt itē crescēdo si suos transirent terminos, quā essent acres & ardentes? Sic rosæ suum terminum si trāsirēt, quit ferret earū fragrantia? Itaq; Deus bonis & malis suos præscripsit limites, ne quid nimium ascendat, quod profectò, non conduceret. Ita quoque thermæ Fauariæ ad regenerationem institutæ sunt, quo sua retineant virtutes, & non declinēt nimium ad bonum nec malū. Hęc melius hac ratione percipietis: Deus æstatem ordinauit, in ipsa vt omnia corpora crescerent ac viuerent, quę Solis viribus sunt subiecta. Hinc vnā cum æstate cōstellatio ordinata: herbæ, aliaque eius generis crescunt, ac vnā cum ipsa rursus moriuntur. Pari ratio-

ne

ne animaduertite quoque thermas Fauarias renasci, verno tempore ac autumno terminari, cū herbis crescere ac mori. Et quemadmodum herbę, Sole accedente & ascēdente, vi producuntur è terra: sic quoque potestate ac operatione Solis thermæ Fauariæ coguntur vnâ cum terræ fructibus prodire, & simul cum ipsis euanescere, suumque referre semen in terram, quod Solaribus postea viribus renouatur, ac in suū pristinum restituitur statum. Hęc sufficiāt de origine ac scaturigine thermarū Fauariarum.

De viribus & virtutibus thermarum Fauariarum.

Caput II.

Thermarum Fauariarū vires describentur in hunc modum. Homo habet suo in corpore instrumēta purgationis, quæ emunctoria appellantur, per quæ sibi aduersa expellit: sed frequēter adeo imbecillis est natura, (cuius in auxilium medicina creata est) vt sua vi per emunctoria nequeat excrementa propellere. Quædam partes sunt purgantes per cutem, in quibus natura si fuerit

nimis imbecilla, succurrendum est ipsi.
 Nam ubicumque ipsa conantur expel-
 lere, illic medicus præstabit ipsis auxi-
 lium. Itaque sola purgantia sunt præ-
 dita virtutibus expellendi. Porro quæ-
 dam in corpore dum sunt, expellunt,
 veluti Rheubarbarum: nonnulla fo-
 ris extrahunt, ceu sunt thermæ. Sic hæ-
 quoque thermæ Fauariæ sunt præditæ
 facultatibus purgandi ea, quæ nequeunt
 emunctoria suis naturalibus viribus præ-
 stare: eaq; per cutem & carnem sua ma-
 gna efficacia & virtute prouocant, sicut
 per intestina intus operatur scammo-
 nea. Præterea vobis cõstat, varia herbarũ
 genera, aliasque res existere, quæ extrin-
 secè purgant, veluti cicatrisantia, canta-
 rides, mellones, flammula, & eius gene-
 ris reliqua. Huiusmodi herbarum & reli-
 quorum simplicium proprietates & vi-
 res animaduertetis his thermis etiam
 ascribi. Vnde vos doctores omnesque
 medicos minimè latebit, horum duorũ
 veram scientiam esse vobis comparan-
 dam, quò ipsos, qui extrinsecè adhibita
 medicina purgari debēt, in has thermas
 Fauarias collectis. Similiter virtutes ci-
 catrisan-

catrifantium probè habeatis perspectas. Nam harum virtutes thermarum, aliorum omnium simplicium vires longè superant, ac quintæ propemodum essentiaæ similes sunt, quod vobis hoc modo planum faciam. Vobis omnibus satis superque notum est, varias esse caloris naturas, & istum calorem, qui sensu percipitur, longè præstare alteri, qui non cadit sub sensum. Secundo hæc notate. Alius est calor, quem Sol excitat: alia operatio fit calore fimi: alius calor ignis, qui fouetur lignis: Sic quoque alius calor, aliaque operatio ignis, qui lapidibus fouetur: quæ ratio valet quoque in reliquis. Quod exemplo euidètius apparet. Imponas massam aliquam vitro, & occludas illud, exponasque Soli, & certa fit putrificatio ab alijs diuersa: imponas fimo calido, ac digeretur peculiari quadam putrefactione: imponas igni, qui lignis nutritur, & senties aliam: alia fit digestio & putrefactio in calida aqua: alia quoque in calido aceto, & alijs similibus: quorum singuli calores, singulas proprietates habent. Quum itaque operationes calorum adeo varios demonstrant effectus, & non

semper vnā digestionē: cogimur sanē naturali harū thermarū Fauariarū calori concedere ac tribuere operationes in attrahēdo, quæ lōgè excellant alia attrahentia. Siquidē virtute ac natura caloris vis attractiua ita cōfortatur, vt nulla medicina in istiusmodi operatione sit ipsis cōferenda. Quare cogitate, calorem esse diligentissimē considerandū ac conseruandum, ceu arcanum aliquod.

Adhæc morbi aliquot sunt, qui his thermis curantur, & non extrahuntur, vt podagra, arthetica, contractio, aliq̄ue similes, & vulnera: quorum curationū causas sic accipite. Omnes vires, quas subtilis terebythina & liquores mādibularū continēt, in thermis Fauarijs reperiuntur. Hunc sanē effectū nec calor nec frigus præstat, sed peculiaris quædā virtus, quam Deus ipsis indidit ad vtilitatē ægrotātium. Quia illic inuenitur virtus iux potabilis. Qua de causa medicus hīc nequit istos medios siue tertios morbos (vt modò diximus) purgationibus in corpus sumptis, nec vllis extrinsecē adhibitis medicinis curare, sed relinquit homines minimē curatos. Debent autem sanita-

nitati restitui per iuam artheticam, quæ
 satis copiosè hîc inuenitur. Multû pro-
 fectò hic innatus calor agit, qui optimè
 conuenit cum humana natura. Quoniã
 innatus calor magna & præclara efficit.
 Sic gallinarum calor excludit pullos. Ta-
 li etiã calore bombices vermes nascun-
 tur. Calor quoque mulierum senio con-
 sectarum vitam producit. Quare obser-
 uate, cùm istiusmodi calor insitus adsit,
 has aquas fauarias necessariò præualere
 omnibus simplicibus, quæ eius licet ge-
 neris vires habeant, tamen calore ordi-
 nato carent.

*Quos thermæ Fauariæ morbos, & quomo-
 do curent.* Caput III.

MOrborum cura his thermis perfici-
 citur duobus modis, extrahendo
 materiam, ex qua morbus oritur,
 & consumendo eãdem. Quod istiusmo-
 di similitudine intelligetis. Quemadmo-
 dum Deus creauit indiditque magneti
 facultatem attrahēdi ferrum: ita etiam
 huic aquæ Fauarianæ tribuit virtutē at-
 trahendi & extrahendi è lacertis corpo-
 ris omnes morbos chirurgicos. Aqua i-
 sta est medicina, qua chirurgus vtetur

in omnib⁹ morbis dubijs: hoc est, quod naturalis operatio nequit præstare, hoc efficiunt istæ thermæ. Interroganti verò huius rei causam, proponetur magnetis efficacia, tanquam argumentum. Quæcumq; enim Deus adco mirabiliter ordinavit, ea lumen naturale non potest assequi, sed arcanum ipsum sua vi demonstrat. Deinde aquis ihs inest virtus auferendi eam materiã. quam facultas attrahendi non potuit superare: non secus atq; vento, humores terræ, & soli magnas foueas aquis plenas exoneranti & exiccãti. similiter enim hæ thermæ exonertã materiam & fluxum morborum. Ne autem hoc loco piscinæ in Siloa obliuiscat, in quam certis temporibus angelus Domini solet descendere, & aquam cõmouere, in quam commotam primus qui descenderat, sua ægritudine liberabatur. Naturale quidem lumẽ haudquaquam æquale est angelo, cui illud semper debet cedere: nihilominus tamẽ hinc obseruabimus, & in naturæ mysterijs diuinam potentiam longè magis esse considerandam, quàm humanas explicaciones: & quæcumq; diuina manus apprehendit,

hendit, ea certissimè perficiuntur. Demon-
strat enim medicina, Deum supera-
re naturam.

Quare infirmus, his qui vtitur ther-
mis, non finiet tempus lotionis commu-
ni cōsuetudine, sed pro morbi sui ratio-
ne lauabit. Aliqui morbi nono, vel deci-
mo die finiūtur, alij duodecimo, vel deci-
mo quinto, & alij alios habēt terminos.
Quia oportet cōstitutiones hominum
duriōres & molliōres, diligentiam in la-
uando, actiones, & morbi naturam con-
siderare. Postea ægrotus suū corpus be-
ne mouebit, & quod si materia ista cor-
pori inclusa nequeat educi per poros,
cutis aperienda, & auferēda est, quò di-
scedat. Tantum enim possunt thermæ.
Præterea animaduertendū est, non sem-
per vno certo lotionis tempore morbos
omnino tolli, sed aliquando bis thermæ
sunt repetendæ, aliquando ter, diuersis
etiam temporibus, quæ suis diebus con-
stant. Causa est, quòd thermis his insit
propria facultas digerendi, & proprius
syrupus. Quicquid enim sensim matura-
rat, hoc quoque extrahit. Generalia non
sunt hîc plura describenda: verùm con-

fideranda sunt reliqua eo modo & ordine, quo sequitur.

De morbis physicis: qui thermis Fauarijs curari possunt.

Omnis tam marium, quàm foeminarum contractura (hoc est, contracta, aut casu læsa, aut dissoluta membra) quæ vel ira, vel potatione, vel torminibus orta est.

Omnes manuum & crurium tremores, qui nascuntur ex debilitate ac inopia medullæ, aut ira, aut intemperantia, aut etiam ligamentorum nimia frigiditate.

Omnis podagra, & arthetica, hoc est morbus articulorum, qui inest glutini albo: Similiter omnes dorsi dolores, coxendicum, alijsque eiusdem generis.

Omnia lassâ & defatigata mēbra, quæ nimis calidis corporibus naturaliter, aut lōgo labore, vt mechanicis, & tabellarijs, eueniunt.

Omnia membra, quæ consumuntur sensim ex coagulatione, in quacunque corporis parte fuerint.

Omnes inueteratæ febres, præsertim quartanæ, quæ terminos trāsierint,

ac nullis medicamentis cedunt.

Omnes morbi, qui ad icterum inclinant, ac qui ex felle originem ducunt, adiuuantibus internis apostematibus.

Hi sunt principales morbi physici, qui non incommode his thermis Fauarjis curari possunt.

Præterea duo morbi, paralysis & diabetica, quorum natura est, vt si thermæ tertio renouentur, vel scaturiant, maiori ex parte curari possint.

Sic etiam insania, non tamen absque sequenti consilio.

Mulierum omnibus morbis cõducit, si adhibeantur eo modo, quo in fine huius libri traditur.

Profunt quoque arenulis albis & rubeis laborantibus, & qui habent calculum mobilem, aut quoduis vitium vesicæ ac renum, modo consilium sequens obseruent.

Sequuntur nunc morbi chirurgici

Omnes morbi latentes & manifesti inter carnem & cutem, vel in carne sola, vel in cute: vt sunt macies, siccitas, lentigo præua, pruritus, scabies, furfures, serpigo, saphata, cutis corrosio, & omnes e-

ius generis sordes, quæ scabie pruritu sentiuntur.

Hi morbi sunt chirurgiæ, qui ex internis oriuntur.

Omnia crurium vitia, quæ infra genua habent emunctorium patens, per quod emanat siue profluit pus, aut aliud quiduis.

Omnia purulenta exulcerataq; crura, & omnia fluentia vlcera, in quacumque sint corporis parte.

Omnia vlcera, quæ crustis teguntur, vel multis foraminibus patent.

Omnes inueterata pustule, quæ non cesserunt medicinæ, sed deteriores ea facte sunt, vnde contracturæ similesque morbi oriuntur.

Ferrugines humidæ ac fluidæ, cancer mordax, fistulæ & nacla, & alia vitia corporis tumida, quorum foramina sunt sicca.

Vires thermarum in vulneribus & morbis qui externis causis sunt.

Omnia vulnera, quæ nimis cito conglutinantur, absque vera naturali carne.

Omnia vulnera, quæ in extremitate cutis dum sanantur absque fundamen-
to,

to, interiora suffocantur.

Omnes fracturæ ossium, quæ aut malè componuntur, aut alioquin malè curantur.

Omnia membra luxata, aut loco mota naturali, & quæ tormentis corrupta sunt, vel nimium refrigerata.

Membra, quæ post vulnus quavis de causa consumuntur.

Omnia vulnera pungendo facta, vel iaculando telis, aut globis, quæ alioquin curam non admittunt: ac quoties tela vel globi inclusa sunt, quæ difficulter educi possunt.

Omnem sanguinem recentem, vel miseratum ex casu, impulsione aut cōcretum, siue in partibus interioribus, siue exterioribus existat resoluit.

Omnibus membris, quæ iam breui, aut olim nimio frigore læsa sunt, frigus extrahunt ac naturalem restituunt calorem.

Hi proxime suscripti morbi aliquando his thermis curantur, aliquando non: Qua de causa ipsis utentur consilio doctoris.

Pustulæ sine cōtractura & Mercurio, infectæ veneno: & erysipelas, quod est

pustula, siue tumor rubens.

Hi morbi non curantur Fauarianis thermis.

Nulla lepra, excepta ea, quæ originem ducit ex mensuris.

Nulla hydropisis præter eam, quæ nõ nascitur ex vlceribus.

Nullæ mulieres grauidæ, & quæ diurnos habuere morbos.

Hæc ipsi curantur, qui internis vlceribus infecti sunt: nec ij, quibus signa paralyseos adsunt.

Nulli laborantes pustulis & simul cõtractura, vel hæc sola: nec vlli, quorum sanguis ascendit nimium versus caput.

Nulli caduco laborantes morbo.

Nulli natura dispositi ad dysenteriã, vel alium ventris fluxum.

Nulli etiam, qui facilè ex ira laborant torminibus.

Quare (vt diximus) quisque ægrotus suũ examinabit morbum, ac deinde in his thermis Fauarijs ordinem, qui nunc sequitur obseruabit.

Caput

Caput IIII.

Hæc præcepta imprimis obseruanda sunt.

TEmpus lotionis plenè absoluendum est. Si vnum constitutum non sufficiat, repetendum est, donec absoluat cura.

In cibo & potu sumendo magna diligentia est adhibenda, & nunquam victus ratio est negligenda.

Corpus est calidè conseruandum, frigida aqua non est aspergendum, à vento cauendum, vestibus & calceis muniendum, à Venere abstinendum, & vno verbo vt dicam, minimè vires thermarū istiusmodi sunt negligendæ.

Ordo in cibo & potu qui sit obseruandus.

Hæc vitanda in vsu thermarum.

Alliū, cæpæ, raphani, sinapi, porrum, vinum sublimatum, pisa, lētes, fabæ, lac, pultes ex lacte, caseus, nisi fuerit recens: ferinæ præter eas, quæ verno tēpore captæ sunt, carnes porcina, caprina, & omnis caro vetus, anates cum syluestres, tū domestici, anseres, & vetustiores columbæ, cōditæ carnes & pisces, anguillæ, gobij & murenæ, vina mixta, vehementia, turbida vel austera.

Reliqui cibi & potus laudantur & conducunt.

Aromatica nullo modo sunt sumenda, vt cinnamomum, crocus & macer.

Quisque pro sua constitutione magis ac minus sui habebit curā, cauebitq; à prohibitis: Etiā ipsi, qui delectationis gratia lauant, suæ constitutionis singuli habebunt curam.

Cætera, quæ hîc obseruanda sunt, facile docebunt ipsi, qui thermis præsumt. Nam quotidiana experientia superat librorum consilia.

Omnibus, qui thermis vtūtur, etiam si alioqui nullam accipere medicinam velint, multum tamen prodest, singulis diebus manè stomacho ieiuno tria grana iuniperi ex aceto sumere ad purgandum sanguinem.

Ad hæc notabis, in his thermis Fauarianis lauandi nō posse certas præscribi horas. Siquidem ex morbi quātitate ac thermarum viribus, quæ petūtur ex anni partibus, consilium ac tempus lauandi sumitur, nō ex arbitrio doctoris. Thermæ enim agunt pro sua natura: qui autem in lauando vellet certum horarum
& die-

& dierum numerum sequi, ac thermæ ipsi non cōuenirent, profectò morbum deteriore faceret.

Multi quoque morbi sunt, qui secundo quoque anno, aut tertio thermas requiruntur, quibus minimè vsus earum negabitur, vt corporis fluxus, arthetica, podagra & vlcera continuo fluxui obnoxia.

Peculiare consilium in aliquibus magnis morbis obseruandum.

Certa illa victus ratio omnibus iam nota, quam ij, qui aquas ligno guaiaco decoctas bibunt, diligenter obseruare solent, vnâ cum thermis magnos & periculosos curat morbos: vt sunt omnes isti externi & interni, qui ex fluxu originem ducunt: similiter omnes, qui ligno guaiaco ac temperantia ex parte curantur, hîc foeliciter & bene omnino tolluntur.

Deinde nō est negligendū hoc, offas, quæ in cantharis coquantur, esse sumendas absque crassiori sustantia, propter vrium restitutionem.

Aliud consilium curandi morbos, quos ther-

mæ solæ propter suam naturalem debilitatem nequeunt vincere.

Vt sunt contractura, podagra, membrorum consumptio, paralyfis, & omnia vlcera, quibus in cute foramina sunt, arenulæ, infania, & quæcumque ad curam spectant vulnerum.

In contractura sananda sic agendum est. Postquam tempus lauandi primò absolutum est, oleo vulpino cum balsamo de galbano mixto, (vt Arnoldus docet) manè & vesperi ex cõsilio doctoris mēbra sunt inungenda : & contracti eodem modo sanitati restituentur. Conducit etiam vt post vnctiones iterum incipiant lauare.

Eodem modo in podagra quoque faciendum est : vel poteris balsamo de mummijs ex nostra traditione inungere, ac deinde quotannis in ipso puncto nouilunij ex consilio doctoris secare venam fluxus.

In membrorum cõsumptione, ac paralyfi prodest, vt postquam lotionis dies ferè absoluti sunt, succo flammulæ, aut lini palustris, additis cantharidibus, aut simili attrahēte, corpus fricare, ac aperta cute

ta cute rursus ingredi thermas, donec morbus euanescat. Ita quoque curatur alopecia, & scissuræ siccæ manuum, aliæque corporis partium.

In corporis vitijis fluidis & in cute patentibus, vbi lotionis tempus ferè absolutum est, adhibenda sunt emplastra & oppodeltoch, aut apostolicon verum & diaquilon, quæ sanant conglutinantq; ea, quæ thermæ non potuerunt. Venarum sectiones, & purgationes minimè sunt omittendæ, modò fiant è consilio periti medici.

Sic contra arenulas, & calculos mobiles, conducunt litontripon & benedicta laxatiua, antequam infirmus thermis ingrediatur, sumpta, quòd mucilaginem & arenulas moueât è corpore.

In insania, quoniam vniuersa materia propellitur in caput, venæ pulsatiles secandæ sunt, vel centrum capitis, vel quatuor eius partes cauterijs aperiuntur.

Vulnera malè conglutinata iterum aperiunt hæ thermæ, ac ita præparant, vt quiuis peritus chirurgus ea ex fundamento plenè queat sanare.

Interpretatio germanica vocabulorum, quibus superioribus in capitibus vsi sumus.

ACRONIVS.

Hæc vocabula docendi gratia & nos ex autoris sententia explicabimus, quòd lectori & in huius libri lectione, & aliàs vsiti esse possint.

Sulphur, est liquor, qui ardet.

Mercurius, est illud corpus, in quo conseruantur proprietates.

Sal, est illud, quod conglutinat in vnum corpus.

Materia, est res, quæ manibus apprehenditur.

Corpus, est ea substantia, in qua virtutes latitant.

Iliafter, est prima materia ante rerum informationem.

Magnalia, sunt opera Dei.

Arcanum, est peculiare & preciosum quiddam experientia inuestigatum.

Constellatio, est concordia & cõiunctio superiorum & inferiorum.

Terminus, est scopus & finis, quò cuiusq; rei dominium circumscribitur.

Operatio, est actio, quam natura perficere potest.

Emuncto-

Emunctoriorum, est locus naturalis purgationis.

Reubarbara purgat fel.

Cicatrifans, est res, quę suo ardore pustulas efficit.

Melaones sunt scarabei, quos Germani vocant Meylander, hoc est, Mediolanenses.

Flammula, est ranunculus.

Quinta essentia est id, quo natura exaltatur supra suum gradum.

Putrefactio est rei corruptio in ultimam essentiam, siue materiam.

Digerere, est rem præparare ad aliam essentiam.

Attractiuum est, quod naturaliter attrahit.

Liquores mandibularum, sunt olea ex mandibulis.

Pulsatiles, venę sunt temporū capitis.

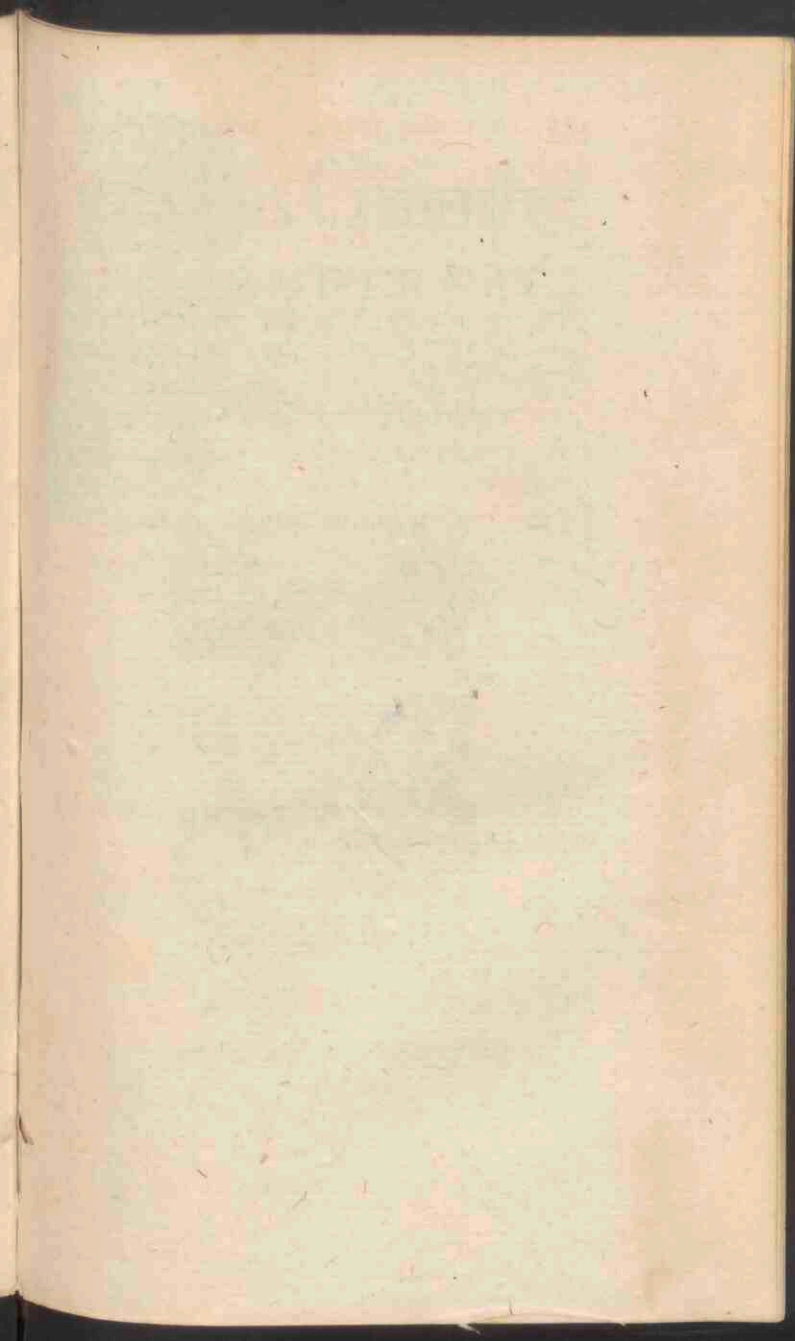
Conclusio & salutis præcatio ad infirmos.

Nouistis, optimi infirmi, experientia que didicistis, rerum naturalium virtutibus multa esse aduersa, ac complura arti adhærere profus repu-

gnantia, attamen hoc loco & tempore
 minimè enarranda. Quæ omnia cùm
 Deus ab æterno diuinitus satis prouide-
 rit, itaq; ne egroti fallerent, ne uè morbis
 semper vexarētur, sed potius liberaren-
 tur, factum est, vt Deus sua peculiaria
 composita ordinarit, veluti scaturien-
 tes aquas, in quibus plures perfectiores
 que vires & virtutes reperiuntur, quàm
 in libris ac literis vltro citroq; scriptis.
 Huiusmodi diligēter vobiscum perpen-
 dite, magna cum gratiarum actio-
 ne, omniq; leuitate amo-
 ta. His, sitis Deo
 commendati.

FINIS.

*Melaones, inter imprimendum erratum pu-
 tantes, Melones scripsimus.*

OCN 224466448